

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, כ"ח בתמוז התשנ"א (10 ביולי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי: הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הודעה למזכיר הכנסת. מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו עתה על שולחן הכנסת —

מסקנות ועדת האתיקה בעניין הגשת הצהרות חברי הכנסת על הכנסותיהם בשנת 1990. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי: תודה למזכיר הכנסת.

ב. שאלות בעל-פה

היו"ר ד' שילנסקי: הסעיף הבא בסדר-היום, שאלות בעל-פה. סגן שר החינוך והתרבות ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 486, מאת חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, בנושא: שידור כתבה על "החור הכחול" ב"מבט לחדשות". חבר הכנסת בר-זהר, בבקשה.

486. שידור כתבה על "החור הכחול" ב"מבט לחדשות"

מיכאל בר-זהר (המערך): אדוני היושב-ראש, בראש מהדורת "מבט" ביום ראשון, 7 ביולי 1991, שודרה כתבה, מלווה במוסיקה, שתיארה את החוויה הבלתי נשכחת של צלילה ל"חור הכחול" בדהב. כתבה זו שודרה נוכח קורבנות אדם נוספים שחבצו אותו "חור כחול" בשבוע האחרון.

ברצוני לשאול:

1. האם אין בשידור הכתבה הזאת כדי לפתות צעירים נוספים לסכן את נפשם בצלילה ל"חור הכחול"?
2. האם שוקלת הטלוויזיה לשרד דברי אזהרה לצוללנים ולחובבי הרפתקאות?
3. מי אישר כתבה זו לשידור בראש מהדורת החדשות בטלוויזיה?

היו"ר ד' שילנסקי: תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין: אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, ראשית כול אשלח תנחומים, ואני מבין גם בשם חברי הכית, למשפחת הירשמן ולמשפחת חייט על בניהם שנפלו למה שאני קורא "החור הכחול".

1. לפני שנים, בשנות השיא של מסעי ההסתננות ל"סלע האדום", נקט "קול ישראל" — טלוויזיה עדיין לא היתה קיימת — מדיניות השתקה קיצונית בתקווה שיהיה לזה "ערך חינוכי", כביכול, בין השאר, נאסר אז לשידור השיר הידוע "הסלע האדום". אולם, המסעות המסוכנים לא פסקו. לימים, הותר השיר להשמעה. לפני זמן לא רב אף שודרה כתבה מפורטת על המסעות ההם בטלוויזיה, ואף-על-פי-כן לא

נתיחדשו המסעות לשם. נראה שגישת ההעלמה איננה נושאת פירות.

2. הטלוויזיה לא שוקלת לשרד, אלא היא שידרה בגופה של אותה כתבה שהשואל מדבר עליה דברי אזהרה. לכתבה קדמו דברי קריינות בעברית, והודגשו בה שני דברים: ראשית, כי מדובר בצלילה של מקצוענים מנוסים ולא בצוללני ספורט חובבים, וחובבים הוזהרו שלא לחקותם; וכן שאף צוללנים מקצוענים אלו לא צללו למקום המסוכן הזה, אלא לאחר שנקטו אמצעי זהירות מקדימים מיוחדים ולאחר תכנון מדויק. דברים דומים היו כלולים גם בגוף הכתבה, בקריינות באנגלית עם כתוביות בעברית.

3. מנהל חטיבת החדשות בטלוויזיה.

היו"ר ד' שילנסקי: תודה רבה. שאלה נוספת, בבקשה.

מיכאל בר-זהר (המערך): סגן השר דיבר על העלמה. יש הבדל בין העלמת ידיעות או כתבות לבין עידוד. הכתבה הזאת היתה, ללא ספק, עידוד הצלילה בדהב.

דיברת על אמצעי זהירות, אדוני סגן השר. כצוללן אני יכול להגיד לך, שאלה הם אמצעי הזהירות האלמנטריים שכל צוללן נוקט אותם לפני שהוא צולל, ושום דבר מיוחד לא נאמר לגבי אמצעי זהירות נוספים.

דבר, שכנראה לא מסרו אנשי הטלוויזיה לידיעתך — האם ידעת, אדוני סגן השר, שמה ששודר בראש מהדורת החדשות היתה כתבת פרסומת לצלילה בדהב? זהו סרטון פרסומת, שמתוכו הוצא הקטע האחרון. את זה נשדר בטלוויזיה שלנו?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין: פרסומת כפרסומת?

מיכאל בר-זהר (המערך): פרסומת לצלילה בדהב. כן: פרסומת שהפיקה חברה. הוציאו מהכתבה רק את הקטע האחרון. בפרסומת לצלילה לא מזהירים אנשים שלא לצלול, אלא מעודדים אותם לצלול, ומשמיעים להם מוסיקה שמיימת בקולות מלאכים כדי שירצו לכבד ולצלול בדהב.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
יש כללים לגבי שאלות בעל-פה. הקשתי לך, תקשיב
לי. אולי תקבל גם תשובה, סבלנות.

לא היה בכחב ששודרה, חבר הכנסת ברוזה, בבחינת
עידוד להגיע לצלילה, מה עוד שאני אינני שולל את האפשרות,
שאחרי שצעירינו מבקרים בכל המקומות הקסומים והיפים
במדינת ישראל — ויש לנו רבים — הם רשאים לצאת לצלול
ולטייל גם במקומות אחרים, איש לא יאסור זאת עליהם, ודאי
וודאי לא משרד החינוך והתרבות. היום, במסגרת ההצעות
לסדר-היום, אני אשיב בצורה מפורטת על הנושא הזה ואתן
תשובה מפורטת יותר לחבר הכנסת פרח.

אין אני אחראי לכך, כפי שאתה ציינת, ואני חושב שאתה
מדבר על דברים שאתה יודע אותם — שאין בדהב אותם
מתקנים אלמנטריים כדי להציל חיי אדם. אבל, שוב, דהב אינו
בשטח שיפוטה של מדינת ישראל.

בנוגע להערתך, חבר הכנסת מיכאל ברוזה, שמה ששודר
הוא קטע שנלקח מסרט פרסומי — נגיד שכך הדבר; אילו זו
היתה פרסומית לשם פרסומי על-ידי חברה פרטית, יש בזה
טעם לפגם. אבל אם הדבר נלקח על-מנת להסביר את נושא
הצלילה, אינני רואה בזה פסול.

לשאלתו של חבר הכנסת רענן כהן, אתה הרי תרצה
שמדינת ישראל תמשיך ותהיה מדינה ליברלית ולא "מדינת
משטרה". הצעירים שנוסעים למדינות זרות ואחרות, ביניהן
לקשמיר, הם אנשים בוגרים, שיכולים לקבל החלטות בעצמם,
והם מודעים לסכנות. אבל למרות כל מה שאמרתי, אנחנו נדאג
שהיו מודעים, טוב יותר מכפי שהיה בעבר, לסכנות הטמונות
בביקורים בארצות אחרות, ביניהן קשמיר.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. שר המשטרה ישיב על שאלתא בעל-פה מס'
480 מאת חבר הכנסת מוחמד נפאע בנושא: חקירתם של
האישים הפלשתינים פייצל אל-חוסייני ורדואן אבו-עריאש.
בבקשה, חבר הכנסת נפאע.

480. חקירתם של האישים הפלשתינים פייצל אל-חוסייני
ורדואן אבו-עריאש

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, באמצעי התקשורת פורסם
דבר חקירתם של האישים הפלשתינים פייצל אל-חוסייני
ורדואן אבו-עריאש. החקירה התקיימה ביום שישי, 28 ביוני
1991.

ברצוני לשאול:

1. כמה נחשדו אישים אלה ועל מה נחקרו?
2. האם נחקרו באותה מידה אותם גורמים שתקפו
ותוקפים אישים אלה, והאם נעצרו חשודים? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לשאלה הראשונה —
פייצל אל-חוסייני נחקר במשטרת מחוז ירושלים ביום 27
ביוני, ולא ב-28 ביוני כפי שטען השואל בטעות, והחשד היה,
שהוא נפגש עם אנשי אש"ף. רדואן אבו-עריאש לא נחקר כלל
על-ידי המשטרה.

האם ידעת, אדוני סגן השר, שבדהב אין שום אמצעי
בטיחות, לא תא-לחץ, לא כלים אחרים ולא אמצעים אחרים
לטפל בנפגעים?

משום כך, כששוקלים שידור סרטון פרסומי, אחרי אסון,
אני חושב שההחלטה היתה מוטעית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יהודה פרח,
ואחרי — לחבר הכנסת רענן כהן.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, קורבנות "החור
הכחול" בדהב, כמו קורבנות המטיילים בקשמיר, מעידים
כמאה עדים על ההסתכנות הבלתי מסויגת — אני מדגיש,
הבלתי מסויגת — של צעירים סקרנים, שואפי הרפתקה, גם
כאשר הם מסכנים במודע את חייהם. יש בטבע אתרים קסומים
ושובי לב העלולים לחזור ולהפיל בקסמם קורבנות נוספים.
מדוע לא פונה משרד החינוך אל מוסדות החינוך — זו חובתו
— לקיים דיון בנושאים שכאלה, לבל יקרו תופעות כאלה
בממדים מדאיגים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר החינוך והתרבות, סניפי
חברת "למטייל" בתל-אביב מעודדים צעירים רבים ללכת
לבקר ולטייל במקומות נידחים כמו קשמיר. האם בדעת משרד
החינוך והתרבות לפקח על חברת "למטייל", שהיא כה
אטרקטיבית לצעירים, או לפחות לזמן את נציגיה, כדי שישבירו
לנוער את הסכנות הטמונות בטיולים מעין אלו? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה; סליחה, סגן השר.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אני בדרך כלל לא מתקן את היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

יכול להיות שמהפה שלי יגיע לאוזני הריכונו של עולם.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

בדרך המקובלת, לא אקס-קתדרה על-ידיך.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני קצת מתפלא על
עמיתי חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר לכם, חברים טובים,
שקשמיר ודהב נמצאים במדינות אחרות ולא במדינת ישראל.
אולי לצערם של חלק מאתנו, דהב לא נמצא בשטח שיפוטה
של מדינת ישראל. על קשמיר — — —

עבדי-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יש הסכם שלום עם מצרים.

קריאות:

— — —

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

יש הסכם שלום עם מצרים.

היו"ר ד' שילנסקי:

את הבעיות האלה נפתור בהזדמנות אחרת.

יהודה פרח (הליכוד):

האם התשובה היא כוללנית לשלושת השאלים?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בבית הזה מצויים חברי כנסת מסוימים, שרואים בפיצול אל-חסיני, בדרואן אברעיאש ובאחרים יעד מרכזי, וחושבים שצריך לעשות כל מאמץ כדי לגרש אותם או להכניס אותם לבית-סוהר לתקופה ארוכה ביותר. זאת איננה מדיניות הממשלה. למיטב ידיעתי, אבל המדיניות איננה ברורה, והמשמעות שלה היא, שאותם מנהיגים פלשתינים, שנדמה לי שמעבר למחלוקות אחרות צריך להיות לנו עניין משותף בחיזוק מעמדם, הם מושא למעצרים, לאיסור יציאה מהארץ, להטרדות רבות ושונות. אם יש נושאים ביטחוניים — יחקרו, ומי שעבר על החוק יואשם כדון ובית-המשפט יקבע את גורלו.

כל המערכת האדמיניסטרטיבית, האופפת את פעולתם של האישים הללו, פוגעת בהם, אבל פוגעת גם בנו, ומה שמתואר בעניין החקירות שהיו לגבי פיצול אל-חסיני ולא היו לגבי בדרואן אברעיאש הוא חלק מתוך המסכת הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, ראשית, לחבר הכנסת נפאע — ההערכה שנתת כאן, או תיאור המצב, כאילו יש הבחנה בין חשוד לחשוד בעבירות, אינם נכונים, אין להם בסיס. כאשר מדובר על סוג העבירות שעליהן נחקרו אותם גורמים שדיברת עליהם, אותן עבירות, כאשר הן נעשות על-ידי אחרים, גם כן נחקרות באותה מידת חומרה ותוקף כפי שנעשה לגבי פיצול אל-חסיני, או לגבי כל אחד אחר.

אשר לשאלה של חבר הכנסת שבח וייס — אכן, יש עירונות לבעיה המיוחדת של ירושלים. ואין זה מקרה שבחצי השנה האחרונה, מינואר עד יוני 1991, יש ירידה של 50% בכמות האירועים בירושלים. זה מספר משמעותי. והוא מצביע על כך שגישות חדשות, גם גישה שיש בה מידה רבה של זהירות והתחשבות במצב המיוחד, נותנות בהחלט פרי, ופרי חיובי.

אני מקווה שיימשך המצב בכיוון זה, שמשפר האירועים ירד. על-ידי כך נוכל להביא את ירושלים למצב של עיר שקטה, עיר שתייחס ויכלו לבוא אליה, עיר שיהודים וערבים יוכלו לחיות בה בתחושה של ביטחון ושל שקט, כפי שכולנו שואפים ורוצים להגיע אליהם.

לגבי השאלה של חבר הכנסת אורון, אני יכול רק לחזור על הדברים שאמרתי לחבר הכנסת נפאע. האירועים שמדובר בהם נוגעים לעבירות על החוק, שלגביהן יש דין שווה לכל אחד. אין זה משנה אם מדובר פה במנהיג או במישהו מהציבור בכלל. אין זה משנה אם מדובר ביהודי או בערבי. בכל מקרה הדין יהיה שווה, כפי שהדבר חל, למשל, על אייבי נתן כאשר מדובר בעבירות דומות. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר המשטרה ישיב על שאלתא בעלפה מס' 484 בנושא: חקירות פוליטיות של שלושה חברי כנסת ערבים — מאת חבר הכנסת עבדאללה דראושה. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

484. חקירות פוליטיות של שלושה חברי כנסת ערבים

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, לאחרונה נחקרו במשטרה חברי הכנסת מחאמיד, מיעארי ודראושה בקשר לנאומים

בגין אירוע תקיפה של פיצול אל-חסיני — וזה מתייחס לחלק השני של השאלתא — בתאריך 9 ביוני 1991 במגרש-הרוסים בירושלים, נפתח חיק חקירה, והחקירה עדיין לא נסתיימה. יש לציין, כי פיצול אל-חסיני לא הגיש כל תלונה רשמית בנושא זה.

בקשר לאירוע הזה מינה מפקד מחוז ירושלים כיום 11 ביוני 1991, יומיים אחרי האירוע, קצין בודק, שהוסמך לבדוק אם היו נוכחים במקום שוטרים ומה היתה פעולתם. הבדיקה נסתיימה ונקבע, על-פי הבדיקה, כי שני שוטרים שנכחו במקום יקבלו הערה, אף שהם פעלו למניעת האירוע, אבל הם לא דיווחו על כך לממונים עליהם. על כך הם קיבלו הערה. כמו-כן נקבע, כי שוטר נוסף, שהיה במקום ולא התערב כלל למניעת האירוע, יוזהר ויועבר מתפקידו.

למשטרה לא ידוע על מקרי תקיפה אחרים. כל תלונה שתוגש למשטרה תיחקר, כמוכן, על-פי החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת נפאע.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, מי שעוקב אחרי הנושא הנדון מוצא, שיש למעשה שיתוף פעולה והדדיות בין דברי ההסתה הנשמעים בשפע נגד אישים אלה בכנסת, במיוחד מספסלי הימין, ולא אחת היו פניות לגירושם ממולדתם, לבין החקירות והמעצרים וההגבלות, וזה יוצר אווירה המעודדת התנכלות לחייהם, והיו ניסיונות לפגוע בהם.

אנשים אלה לא מואשמים בידי אבנים ובסכינאות. הם דוגלים בעמדה פוליטית ברורה. ויש ישראלים רבים, יהודים וערבים, שיש להם אותה עמדה בקשר לפתרון הסכסוך ולזכות ההגדרה העצמית לעם הפלשתיני ולהקמת מדינתו בצד מדינת ישראל. יש להם כל הזכות, לא רק הזכות אלא החובה לפעול נגד הכיבוש ולמען שחרור עמם, לחירותו ולעצמאותו.

לכן שאלתי: למה נגד אנשים אלה במיוחד ונגד דומיהם היו צווי מעצר וחקירות והגבלות והפרעות ודברי הסתה ואיומים בגירושם?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר המשטרה, במשולש הזה שבין הרי-הצופים, הרי-הזיתים והר-ציון, כמה קילומטרים רבועים, מתרכז מתח היסטורי ופוליטי ללא תקדים על פני כל העולם. ואתם מודעים לכך. הוקם גם מחוז ירושלים במשטרה. יש לי הרגשה, גם בהקשר זה ובהקשר של מקרים אחרים, שהצמרת הפוליטית, כלומר השר האחראי, והצמרת של הקצונה במשטרה מודעות מאוד לרגישות של כל סוג של התנהגות בירושלים, לאור העובדה, שכל מקרה שלא יקרה, תהיה לו מייד פרשנות נוספת.

השאלה היא, האם אתם מדריכים גם את השוטרים, עד אחרון השוטרים והצעיר שבהם, בכל הסוגיות האלה, כדי שלהבא לא יקרו מקרים כאלה? כי גם אם שוטר ננף, או אפילו הושעה, הקצב, הייתי אומר, הנזק התקשורתי והפוליטי לישראל נשאר על כנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים אורון.

הערכית ונגד ערכים בכלל וקוראים לטרנספור? כי חברי הכנסת הערכים נחקרו על הדברים הללו שמניתי אותם בעוד חברי כנסת יהודים ושרים לא נחקרו כלל על התבטאויות גזעניות ועל קריאות לטרנספור, כפי שכבוד השר הזכיר בתשובתו.

אליקים העצני (התחיה):

אבל אתם קראתם מברק של יאסר ערפאת. האם ידוע לכבוד השר שמדובר על מברק של ערפאת?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו — לחבר הכנסת חיים רמון.

סליחה, חבר הכנסת מחאמיד, רק רגע. חבר הכנסת אליאב, העלה את דבריו על הכתב, ואחר-כך אפשר לך לקרוא את הודעתך מעל הדוכן.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני חושב שהחקירה שנערכה לנו מהווה פגיעה חמורה מאוד בחסינות חברי הכנסת ובכבודו של הכנסת. לא חשוב, לעצם העניין, מה אמרו חברי הכנסת דראושה, מיעארי והאשם מחאמיד. הם אמרו את אשר אמרו, אבל אין למשטרה זכות לחקור אותם, או להעלות נגדם אשמה בגין דברים שהם אמרו כהבעת דעה וכמצעם הפוליטי. עשינו זאת כחברי הכנסת. הבענו את דעתנו למען מילוי תפקידנו כחברי הכנסת. בתור שכאלה לא נישא באחריות פלילית או אזרחית. אנחנו רואים עצמנו חסינים בפני כל פעולה משטרתית במצב זה לפי סעיף שכולם מכירים אותו, סעיף 10(א) של חוק חסינות חברי הכנסת. אין הבעת דעה מצדו של חבר הכנסת יכולה באיזה מצב שהוא לשמש עילה לפעולה משטרתית, ובתור שכזאת להסרת חסינות, ולכן אינה יכולה להיות נושא לחקירה משטרתית.

השאלה שאשאל: האם יוכל אדוני השר למצוא את הדרך המתאימה כדי למנוע, או להימנע מהתנהגות חמורה זו של המשטרה בעתיד, והאם אין כבוד השר רואה, אף שהדבר כבר נעשה, בצעם החקירה של חברי הכנסת פגיעה בכנסת, בחבריה, ויצירת לחץ ואיומים על חופש הבעת דעה של חברי כנסת בפרט ושל אזרחי ישראל בכלל? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשטרה, אתה אמרת, שעל החקירות נגד חברי הכנסת מיעארי, דראושה ומחאמיד החליטו גורמים מוסמכים במשטרה. האם אדוני חושב שגורמים מוסמכים במשטרה הם סמכות מספיקה על-מנת לחקור חברי כנסת על דברים שאין ספק שיש עליהם חסינות מוחלטת, שכל בדיקה קלה שבקלות היתה מראה, שגם אם הם עברו עבירה — ספק רב אם עברו עבירה — אין שום דרך ואין שום יכולת להעמיד אותם לדין?

האם הגורמים המוסמכים האלה במשטרה לא צריכים לבוא ולתת דין-וחשבון, או לפחות להתייעץ עם היועץ המשפטי לממשלה לפני שהם חוקרים חברי כנסת, במיוחד ערכים, עם כל המשמעות שיש לדבר הזה כלפי האוכלוסייה הערבית, כלפי הרצון שלנו לשחק אותם בתהליכים הדמוקרטיים של מדינת ישראל כאזרחים בני חורין?

אני שואל אותך שאלה: האם יורה אדוני בעתיד, שכל חקירה כנגד חברי כנסת, בין שהם יהודים ובין שהם ערכים,

שנאמו באירועים ציבוריים. החקירה נסבה סביב האשמות בהסתה ובהמרדה. חקירה זאת מכוננת כלפי שליחי ציבור שנבחרו לכנסת בצורה דמוקרטית.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מטרת החקירות הנ"ל?

2. מי החליט על החקירות?

3. האם נחקרו חברי כנסת יהודים על התבטאויות פוליטיות או על מפגשים עם אש"ף כפי שנחקרו חברי הכנסת הערכים?

4. אם כן — מי ומתי?

5. האם תופסק החקירה נגד חברי הכנסת הערכים, וכיצד?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, 1. החקירה על-ידי משטרת ישראל נעשת על-פי חוק, וזאת כדי לברר את העובדות הרלבנטיות, והאם יש בהן כדי להצביע על חשד כלשהו לכיווע עבירה.

2. ההחלטה על החקירות התקבלה על-ידי הגורמים המוסמכים המופקדים על הנושא במשטרת ישראל.

3. גם חברי כנסת יהודים נחקרו בעבר בחשד לכיווע עבירה על-פי הפקודה למניעת טרור. הם לא נחקרו על התבטאויות פוליטיות, והואיל ולא היתה שום תלונה או חשד כי התבטאויות היוו עבירה על חוק כלשהו. כאשר היו תלונות בעבר כלפי חבר כנסת, שכיום איננו מכהן כאן וגם איננו בין החיים, המשטרה בהחלט בדקה את התלונות האלה לגופן.

4. בשלוש השנים האחרונות נחקרו חבר הכנסת לובה אליאב, חברת הכנסת שולמית אלוני וחבר הכנסת לשעבר מתי פלד בקשר לפקודה למניעת טרור, כפי שצינתי קודם.

5. החקירה מתנהלת על-פי חוק, והיא תיפסק כאשר היא תמוצה ותסתיים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה. בבקשה.

אריה אליאב (המערך):

מעולם לא שאלו אותי מלה במשטרה. איש לא חקר אותי ולא שאל אותי מלה.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני השר, אני חושב שסוג זה של חקירות פוליטיות פוגע בזכויות חברי הכנסת, בחסינות שלהם וגם בעבודתם הציבורית. אני רואה בחקירה האחרונה נגד שלושת חברי הכנסת הערכים מעין ניסיון להפחיד ולטרר את חברי הכנסת הערכים.

על מה נחקרנו? אנחנו נחקרנו בקשר לקריאה להקמת מדינה פלשתינית עצמאית ליד מדינת ישראל. אני שואל את כבוד השר: האם זו טענה להסתה ולהמרדה? האם הבעת קריאה למשאומתן בין ישראל לאש"ף מהווה הסתה והמרדה?

לעומת זאת, אדוני השר, האם נחקרו חברי כנסת יהודים ושרים אשר נוקטים התבטאויות גזעניות נגד האוכלוסייה

אל ההתחלה לגבי הודעתו, כפי שנמסרה כאן, של חבר הכנסת אליאב. אני אינני מטיל ספק בהודעה הזאת. אני מכיר את חבר הכנסת אליאב, את יושרו והגינותו, ואני אבדוק. הנתון הזה נמסר לי על-ידי המשטרה; אני אבדוק. אם יתברר שנמסר לי נתון לא-נכון, מי שמסר אותו בוודאי יצטרך לתת על זה הסברים.

אליקים העצני (התחיה):

— — — למה יש אפליה בין ערבים ליהודים? מה האפליה הזאת?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
טוב מאוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, השר השיב כהגינות רבה ובכבוד רב. נא לאפשר לו להמשיך.

קריאת:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש מהכול להירגע. חבר הכנסת דראושה וחבר הכנסת העצני, אם אתם רוצים להתווכח, תצאו החוצה ותנהלו דיון. אני מבקש מהכול להירגע ולאפשר לשר להשיב עניינית. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

אני רוצה לומר בקצרה גם לשואלים, חבר הכנסת האשם מחאמיד וחבר הכנסת דראושה, וגם למי שהעיר את הדברים, חבר הכנסת העצני: אין שום הבחנה ושום הבדל ושום אפליה ושום התייחסות שונה בין חברי כנסת כאלה לאחרים, בין יהודים ללא-יהודים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
העובדות הן אחרות. אתה מדבר בססמה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לאפשר לשר להמשיך.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני ציינתי פה שנחקרו גם חברי כנסת יהודים על עבירה דומה, כאשר הם ביצעו עבירה, כאשר היה חשד לגביהם לביצוע עבירה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת גוז'נסקי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כאשר חבר הכנסת — — — נפגש עם אנשי אש"ף, העזו לחקור אותו?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, כבר היתה לך היום שאלתא.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לא חקרו אותו. האם העזו לחקור את דוד לוי?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הודעה אישית.

היעשה אך ורק לאחר התייעצות עם היועץ המשפטי ביחס לחלונה שהוגשה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, אני מניח שתסכים. אני מאפשר לחבר הכנסת אריה אליאב, בשלב זה, למסור הודעה, מאחר ששמו הוזכר, וכנראה יש פה טעות. יהיה נכון יותר אם לפני הדברים שלך הוא ימסור את הודעתו.

אריה אליאב (המערך):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, בקשר להודעת שר המשטרה אני מודיע בזאת, כי מעולם לא נקראתי לשום חקירת משטרה בקשר לפגישות עם אנשי אש"ף. דעתי על החוק המטומטם והאומלל הזה ידועה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

רגע, אני מבקש להפסיק.

אריה אליאב (המערך):

דעתי על החוק המטומטם הזה ידועה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש לנתק את המיקרופון.

חיים רמון (המערך):

כבר אין צורך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מאחר ששמו של חבר הכנסת אריה אליאב הוזכר, אפשרתי לו, לפני משורת הדין, להתייחס לנושא, אבל לא להרחיב את הנושא לדיון. במסגרת הדקה מיצו כבר שני חברי כנסת — — —

אריה אליאב (המערך):

אומר לי חבר כנסת יצחק נבון, שזה לא לפני משורת הדין אלא לפי התקנון.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר, אבל רק להתייחסות. לפי התקנון זה לא באותו שלב, זה לא תיכף אחרי זה, אבל אני בטוח — — —

אריה אליאב (המערך):

— — — החוק המטומטם הזה — — — ואני אומר את זה בלי מיקרופון.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אליאב, אני בטוח שגם השר היה מסכים לשתוק ולאפשר בשלב זה, היות שזה נוגע אישית, להבהיר אי-הבהנה, אבל אינני יכול לאפשר — מחוץ לכל תקנון — להיכנס לדיון בעצם החוק.

אריה אליאב (המערך):

זה רק בקריאת ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

קריאת ביניים — זה לגיטימי.

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, זאת אינפורמציה לא-נכונה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אתחיל מן הסוף

היו"ר ד' שילנסקי:

אין הודעה אישית, אינני יודע על מה, כי אינני שומע את הצעות בלאו הכי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
חקרו את דוד לוי כשהוא נפגש עם אש"ף?

יהודה פרח (הליכוד):
איזו השוואה זאת?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת דראושה, נא לאפשר לשר להשיב.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני חוזר ואומר, שחבר כנסת שיהיה חשוד בעבירה פלילית ייחקר לגביה, אם זו עבירה שקשורה לנושא של פגישת עם אש"ף ואם זו עבירה אחרת. מוכן שחבר כנסת רשאי לשמור על זכות השתיקה, או לא לשתף פעולה בחקירה, אבל חובת המשטרה, כשיש חשד לעבירה, לבדוק ולחקור. כך היא עשתה וכך היא תעשה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לא ענית על כל השאלות.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מבקש לאפשר לשר להמשיך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
שאלות נוספות נגמרו. הוא כבר עונה על השאלות הנוספות.

שר המשטרה ר' מילוא:

מאחר שהזכרתי קודם את שמה של חברת הכנסת אלוני, אני מוכן לתת לה קריאת ביניים ברשות היושב-ראש, אם הוא מסכים.

היו"ר ד' שילנסקי:
בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני חייבת להודות: א. נחקרתי; ב. לא שמרתי על זכות השתיקה.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא שומעים. אם זה כבר בהסכמה, גשי למיקרופון. אפשר לך לומר רק את אל"ף, לא את ב"ת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ב"ת שייך לאל"ף.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אליאב גם הגיש לי בכתב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, משהו הגיש תלונה נגדי, ואני נחקרתי במשטרה. לא שמרתי על זכות השתיקה, אף שזה היה קנטרני ומיותר, ואני לא רואה שום פגם בחקירה עליידי המשטרה, אם המשטרה נוהגת בכולנו כמו בכל אזרח.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האם תעזו לחקור את יוסי ביילין, שנפגש עם אנשי אש"ף לפני שבועיים? האם תעזו לחקור את רן כהן שנפגש עם אנשי אש"ף?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, אתה עובר את הגבול. יש גבול לקריאות ביניים.

בבקשה, אדוני השר, חבר הכנסת דראושה כבר לא יפריע.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, בהתייחס לשאלה של חבר הכנסת חיים רמון ולהערות שהושמעו כאן קודם על-ידי חברי כנסת אחרים: המשטרה, בנושאים האלה, נוהגת בדיון אחד כלפי כל אחד, אם הוא חבר כנסת, אם הוא שר ואם הוא אזרח. המשטרה מנהלת חקירות וחוקרת גם שרים בממשלה וגם חברי כנסת, אם צריך, בעבירות כאלה ובעבירות אחרות.

אני מסכים להערה של חבר הכנסת חיים רמון, שבגלל רגישות העניין רצוי שהמשטרה, לפני שהיא מבצעת חקירה כזאת, תתייעץ עם גורמים משפטיים מוסמכים. בדרך כלל היא עושה את זה, ואני גם אקפיד על כך שלהבא ייעשו ההתייעצויות הדרושות. אני חושב שזה בהחלט מוצדק.

לא אחת יש מצב — ואני חייב לציין זאת — שמוגשות תלונות קנטרניות, חסרות כל יסוד, שיכולות להכפיש שם של איש ציבור, כי בעיתון מתפרסם שהוגשה תלונה במשטרה, המשטרה חוקרת, ואחר כך מתברר: עורבא פרח, לא היה ולא נברא. ולפעמים יכולות להיות האשמות חמורות הפוגעות מאוד בשמו הטוב של חבר הכנסת.

לכן אני חושב שבדברים האלה: א. חובה להיות זהירים ולברוק מראש; ב. צריך גם לדאוג לכך שלא יודלף נושא החקירה. כדי שלא ייפגע שמו הטוב של חבר הכנסת או של השר או של איש ציבור או של אזרח רגיש שנחקר על-ידי המשטרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. השר רוני מילוא ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 488, שהופנתה לראש הממשלה, מאת חבר הכנסת חיים בר-לב בנושא: דברי ראש הממשלה בעניין הקפאת התנחלויות.

488. דברי ראש הממשלה בעניין הקפאת התנחלויות

חיים בר-לב (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השאלתא שלי מכוונת לראש הממשלה, ואני מוחה על כך שהוא לא מצא לנכון לבוא אל בית-הנבחרים ולהשיב על השאלתא. אני מבין שעל שר המשטרה המכובד הוטל להשיב, ואין לי ברייה אלא להסכים לזה כפועל, אבל מחאתי בעינה עומדת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הוא נבחר לפי השואל.

חיים בר-לב (המערך):

ב־3 ביולי 1991 התפרסם בעיתון "ידיעות אחרונות", בעמוד מס' 13, בכתבה תחת הכותרת "בייקר נפגש עם פייצל אל-חוסייני", ואני מצטט: "לדברי בכירים בליכוד, שהיו מקורבים לשיחות המדיניות עם ארצות-הברית, הסכים ראש הממשלה באפריל 1989, בעת שחתמו עם נשיא ארצות-הברית, לבקשת בוש להקפיא ההתנחלויות לחקופת המשא-ומתן. לדבריהם שמיר אמר: 'היה בסדר', והנשיא בוש הבין ששמיר הסכים להצעתו". עוד נכתב באותה כתבה: "בכירים אלה מתחו אתמול ביקורת על שמיר שבסירובו לבצע מחוות לקידום השלום הוא עלול להביא לקרע גלוי עם ארצות-הברית ולסיכון קליטת העלייה".

חוכרת ל"ז, ישיבה ש"כ

— שאלות בעל-פה; הודעה על התפטרות חבר הכנסת ע' עלי מתפקידו כסגן יושב-ראש הכנסת —

ברצוני לשאול:

1. האם אכן הסכמת — כלומר, הסכים ראש הממשלה — להצעות הנשיא בוש להקפיא את ההתנחלויות?
2. האם היו "בכירים בליכוד", כדברי הידיעה, שהיו מקורבים לשיחות המדיניות עם ארצות-הברית?
3. אם אכן היו, מי הם אותם בכירים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על השאלה הראשונה שנשאלה על-ידי חבר הכנסת ברילב — התשובה שלילית.

לשאלות 2 ו-3 — לא ידוע לראש הממשלה על בכירים בליכוד שהיו מקורבים לשיחות המדיניות עם ארצות-הברית, לבד מממלאי התפקידים אשר קשורים לנושא בתוקף תפקידם, כלומר שרי החוץ והביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים ברילב, בבקשה.

חיים ברילב (המערך):

אדוני השר, אם זה כך, אם רק שני האישים האלה היו מקורבים לשיחות, אני שואל: מי מהם הוא מקור הידיעה הזאת, לדעתך?

אם תהיה התשובה על כך שלילית, אני מבקש את הערכתך, איך קורה ששלושה כתבים רציניים בעיתון מכובד יוצאים עם ידיעה כזאת, האם היא מצוצה מן האצבע?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אליקים העצני, בבקשה; אחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד השר, האם זה נכון שלפי הבנתו ואמונתו של ראש הממשלה יצחק שמיר "יהיה כסדר" פירוש — יהיו הרבה יישובים לשם אכלוס מהיר של ארץ-ישראל ביהודים, שכן זו הגשמת הציונות בטהרה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לפני שאנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, בהתאם לתקנון אני חייב לקרוא את המכתב שקיבלתי מאת חבר הכנסת עובדיה עלי, וגם השבתי לו עלי, ובהמשך אקרא גם את תשובתי על מכתבו.

וזה לשון המכתב ששלח לי חבר הכנסת עובדיה עלי: "לכבוד יושב-ראש הכנסת, מר דב שילנסקי, שלום רב. הנדון: התפטרות מתפקידי כסגן יושב-ראש הכנסת. נכבדי וידידי, בזאת הריני מבקש להודיע על התפטרותי מתפקידי כסגן יושב-ראש הכנסת בשל מינויי כסגן שר הביטחון. בזו ההזדמנות הריני להודות לך על העזרה הרבה שקיבלתי ממך, ועל שיתוף הפעולה המלא ששרר בינינו. עזרתך הברוכה והאמון שרחשת לי הם הם שסייעו בידי למלא את תפקידי באורח מאוזן והולם, ובכך השביחו את עבודת הכנסת. על כך

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני מצטרף למחאה על כך, שראש הממשלה עצמו אינו משיב על נושא חשוב כליכוד, שהועלה כאן בשאלתא.

שאלתי לשר המשטרה רוני מילוא: ראשית, אני רוצה להבין היטב, האם הידיעה מוכחשת על-ידיך?

שנית, האם מה שנעשה בתחום ההתנחלויות, בתחום עיכוי, בתחום הבנייה ביהודה, בשומרון וברצועת-עזה בתקופה האחרונה, הכול נעשה על דעת ראש הממשלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, מפאת ההערכה שיש לי גם אל חבר הכנסת ברילב ששאל את השאלה המקורית וגם אל השואלים את השאלות הנוספות, אני מבקש להבהיר בצורה ברורה מאוד על מה מדובר, ואני חושב שהבהרה הזאת תיתן תשובה על כל השאלות שנשאלו כאן.

בשיחה הנזכרת בין הנשיא בוש לראש הממשלה העלה הנשיא בוש את נושא ההתנחלויות. ראש הממשלה השיב, שהנושא לא יהווה בעיה בקידום תהליך השלום. הנשיא בוש הבין כנראה מתוך הדברים האלה, ובטעות הבין כך, שראש הממשלה לא ימשיך במדיניות ההתנחלויות, ולעומת זאת, כוונת ראש הממשלה היתה, שאם ירצו מדינות ערב לנהל משא-ומתן לשלום, הן יעשו זאת על אף ההתנחלויות. לכן הנושא הזה לא יהווה מכשול.

הא-יבהרה הזאת, שאכן היתה, סולקה מאוחר יותר בהבהרות ברורות שניתנו לגבי נקודה זאת. תודה רבה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני לא קיבלתי תשובה על שאלתי. שאלתי שאלה ברורה מאוד: האם מה שקורה בתחום ההתנחלויות נעשה על דעת ראש הממשלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

השר ענה כמיטב הבנתו. אם זה לא מספק אותך, לפחות במקרה זה, תגיש שאלה נוספת.

ג. הודעה על התפטרות חבר הכנסת ע' עלי מתפקידו כסגן יושב-ראש הכנסת

נתונות לך ולעובדי לשכתך, וכן למזכירות הכנסת, מלוא החופניים תודות ושפעת הערכה מקרב לבי. דרכך הריני מבקש גם להודות לכל חברי הכנסת, מכל סיעות הבית, על שסייעו בידי למלא את תפקידי כהלכה. גם בתפקידי החדש כסגן שר הביטחון אעשה הכול לאמץ את קשרי עם כל עמיתי חברי הבית, כמסד מוצק שעליו אשתית את פעילותי בתפקידי זה."

בתשובה על מכתב זה כתבתי לו את הדברים הבאים: "לכבוד חבר הכנסת עובדיה עלי, עובדיה ידידי, בשמחה גדולה ובצער מסוים קיבלתי את מכתב ההתפטרות שלך מתפקידי סגן יושב-ראש הכנסת. בשמחה גדולה, כיוון שמדובר בקבלת תפקיד חשוב ובכיר במערכת הביטחון. בצער מסוים, על שנשיאות הכנסת תחסר את אחד מחבריה היותר נאמנים והמסורים שהיו בה. פעילותך כנשיאות הכנסת ותרומתך הרבה הוסיפו נופך של רצינות, כבוד ויקר לעבודת הכנסת. האווירה

הודעה על התפטרות חבר הכנסת ע' עלי מתפקידו כסגן יושב-ראש הכנסת:
הצעות לסדר-היום —

והחשוב. אני בטוח כי התכונות שייחדו אותך כסגן יושב-ראש הכנסת ילוו אותך בתפקיד סגן שר הביטחון. לטובת כלל עם ישראל. יישר-כוח ובהצלחה.

אני בטוח שלא יחולי ההצלחה מצטרפים כל חברי הבית. ייתן לך היושב במרומים כוח ותבונה להמשיך בדרכך.

ד. הצעות לסדר-היום

ההסלמה בפעולות הטרור מגבול לבנון

איננה חלק מרצועת הביטחון שנקבעה לצורכי קיום האינטרס הישראלי. כדי להבטיח את צפון המדינה באזור דרום-לבנון. אבל אני בא להזהיר כבר עכשיו, שכדי לקיים את עוצמתו של צד"ל, כדי לקיים את צד"ל ואת הישגיו כפי שהם עד היום הזה — וזה אולי המקום, כאן, מעל במת הכנסת, לשלוח לצד"ל את ברכת כנסת ישראל ולחזק את ידיו: בשנים האחרונות הם עושים עבודה רצינית ביותר, ותורמתם לביטחון חושבי הדרום, אבל גם לביטחון צפון-הגליל, ראיה לכל שבת. השאלה שצריכה לקבוע, אדוני השר, היא: באיזו מידה תביא הוצאת ג'זין בכוח מידי גנרל לאחד לפגיעה במנהיגותו ובהמשך הקיום של רצועת הביטחון? זאת השאלה.

אני עוקב אחרי הנאומים של גנרל לאחד, בערבית שלו. הוא אומר בערבית הברורה ביותר: אני מוכן לדבר עם ממשלת לבנון. אם ממשלת לבנון רוצה לדבר אתי, תשלח נציג רשמי, נשכ ונדבר. אני מוכן להגיע להבנות, אני מוכן לשמוע. הרי הוא עצמו קבע בימים האחרונים, שבצעם צבא לבנון נוכח שם. זה לא דבר חדש. אבל מתן גושפנקה להוצאת ג'זין ממוטת השליטה שלו, מהרצועה שהוגדרה עלי-ידו, יש בה כדי לפגוע ביציבות צד"ל כצד"ל.

אנחנו נתנו יד להגמוניה הסורית בלבנון — בוא נשים את הדברים פה על השולחן — ואמרנו הרבה דברים שהשתמע מהם שאין לנו התנגדות למאמץ שעושה סוריה כרגע כדי להבטיח את השקט בלבנון. אבל גם סוריה צריכה לדעת היכן הם הקווים האדומים, והקווים האדומים מבחינתנו הם בראש ובראשונה: אין הוצאת צד"ל וצה"ל מאזורים שהוגדרו כחיניים להבטחת ביטחון המדינה. ודאי וודאי, אם בג'זין כג'זין יש כדי לפגוע בהמשך יציבות צד"ל, יש לומר את הדברים האלה כאן ומעל הבמה הזאת. אני מוכן לוותר על ג'זין ובלבד שלאחד יאמר: אני מוכן לוותר על ג'זין. אבל — לא יפכו עליו.

צריך לזכור עוד דבר אחד. הרי אנחנו גם עוקבים אחר הלוח הרוחות כתוככי צד"ל. היום ג'זין, מחר זה המשך רצועת הביטחון. אמרנו בעבר לא פעם אחת ולא פעמיים: אין לנו שום אינטרס אפילו במטר אחד בלבנון. כל האינטרס שלנו הוא להבטיח את קיום הביטחון בצפון מדינת ישראל. ברגע שיתקיימו התנאים, ומשמעותם שלא תהיה נוכחות לא של אש"ף, לא של "חיזבאללה" ולא של גורמים עוינים, וייפסקו פעולות הטרור — אדוני שר הביטחון, מאז נכנס צבא לבנון לצידון, האם השתנה משהו? להיפך, רק התגברו פעולות החדירה באזור הזה. לכן, צריך להגיד את הדברים בעברית המדוברת ביותר בנושא הזה. אין לנו עניין בהשתלטות אף לא על מטר אחד. לנו יש עניין בהבטחת קיום הביטחון באזור צפון-הגליל, וכל עוד המציאות הזאת לא משתנה, צריך לומר זאת. אין לנו דבר נגד ההגמוניה הסורית, אך אנחנו נהיה מוכנים לעשות את זה במסגרת שמקובלת עלינו — בוודאי לא

הנעימה שהשרית בדיונים, היד התקיפה שהשלטת, ההקפדה על סעיפי התקנון תוך שמירה על רוח חברית — כל אלה זיכו אותנו בחבר נאמן וידיד אמיתי, ואני בטוח שזיכו גם אותך בחוויה של שותפות בעשייה חשובה. לי אישית היית לעזר רב, הן כחבר אמיתי והן כיועץ נאמן ומהימן. אף שארגיש בחסרונו, אני לא מצטער, ומברך אותך בתפקידך החדש

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 5492 ו-5557 בנושא: ההסלמה בפעולות הטרור מגבול לבנון — מאת חברי הכנסת בנימין בן-אליעזר ויוסי גולדברג. ראשון הדוברים — חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, בבקשה.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הביטחון, בטרם אפתח בנושא אני רוצה לשלוח את ברכתי האישית לחבר הכנסת עובדיה עלי על המינוי. אני באופן אישי רוצה לאחל לו שיצליח בתפקידו. אני חושב שהוא ראוי לתפקיד זה ולנושא.

אדוני היושב-ראש, זה חודשים רבים נוצרת איזו מציאות חדשה בתוך לבנון. במציאות הזאת הצליח צבא לבנון לכפות על המיליציות השונות למסור לו את הנשק הכבד ולהשליט שקט לא-רגע גם בצפון-לבנון וגם במרכזו, אם כי כדאי להזכיר כאן בבית, שהוא עשה את מה שעשה לא-מעט בחסות סורית.

כדאי גם להזכיר, אדוני היושב-ראש, שאומנם המיליציות התפרקו מנשקן הכבד, אבל עדיין לוחמי מיליציות אלו לא התפרקו מנשקם האישי. הכוחות ממשיכים להתקיים, כך גם "חיזבאללה" ו"אמל". אנשי "חיזבאללה" נהרו ונוהרים לדרום, והפלשתינים, אם כי ספגו תבוסה זמנית, ממשיכים לקיים את הארגונים שלהם. לכאורה, התבטלו ההסכמים שהיו להם עם ממשלת לבנון, אבל למעשה נשמרות המסגרות. המסגרות האלה נשמרות בתוככי מתנות הפליטים, בכלל זה בדרום, ועליפי הסכם לא נכנס צבא להגן למחנות, ושם מסתובבים עם נשק.

אדוני שר הביטחון, מדברים הרבה על השינויים שקרו ושצפויים לקרות. אבל מותר לי לקבוע כאן: נכון לרגע זה, בדרום-לבנון עדיין לא נוצר שום מצב חדש, שמצדיק שינוי כלשהו במדיניותה של מדינת ישראל, ומדיניותה של מדינת ישראל היא לקיים את האינטרס הביטחוני שלה, והאינטרס הביטחוני שלה היום מחייב את המשך קיום רצועת הביטחון מעבר לגבול.

נכון, כפי שאמרתי, מתגבשת מציאות שונה. נכון שלא יהיה אפשר להתעלם מהמציאות הזאת לאורך זמן. השאלה שצריכה להישאל היא: מה יקרה, אדוני השר, אם תימשך מגמה זו? ברור שמצב זה יחייב את ישראל לגבש את עמדתה ולומר אותה כבר היום.

לי אין ספק, שהצבא הלבנוני ירצה לנצל את הצלחתו וירצה לדרת דרומה, וכאן עלול להתפתח עימות עם צד"ל, ועימות עם צד"ל משמעותו עימות עם ישראל. על הפרק תעמוד שאלת רצועת הביטחון, אבל בראש ובראשונה עומדת כרגע שאלת ג'זין.

וכאן אני רוצה לומר בדרך הברורה ביותר: נכון, ג'זין

יתירה מזאת, הצבא הסורי זחל מקו אדום מוגדר אחד, שהיה קו גבול סוריה-ישראל, וזה היה קו הביטחון המסורתי של מדינת ישראל, לקווים אדומים שנעלמו כהרף עין, ואני מברך אותך, אדוני השר, על כך שאתה לא מכריז על קו אדום, אלא אתה מבהיר את עמדת ממשלת ישראל כפי שצריך להבהיר אותה. אין צורך להגדיר קווים, יש צורך להבהיר מדיניות, והמדיניות צריכה להיות ברורה ונהירה לכול. לא יעלה על הדעת שגם במקום שנקרא ג'זין, שהיא עיר מפתח מחוזית חשובה — ומי שרוצה להגיע להסדרי שלום, וכל מי שחפץ בשלום, חשוב שיבין דבר ברור מאוד: גם ג'זין, שלא נמצאת ברצועת הביטחון, היא הקשר של תושבי דרוס-לבנון עם צפון-לבנון, היא הקשר של הבנות עם הממשל הלבנוני החדש המתהווה כתנאי שסוריה תהיה שותפה לו. לכן יש חשיבות ממדרגה ראשונה לעסוק בנושא ג'זין, בנושא רצועת הביטחון, לאחר כל מה שעברנו בעימות הלבנוני ובהתמודדות היומיומית בגבול הצפון, כאשר המרחק בין היישובים שלנו לבין הכפרים השיעיים — וחלק מהאוכלוסייה הזו היא אוכלוסייה משתפת פעולה ונאמנה, וחלקה שייך לארגון הפונדמנטליסטי "חיוב-אללה" — הוא מרחק של 20 מטר, 40 מטר ו-80 מטר, ולפעמים רק גדר וכביש-מערכת מפרידים בין הכפרים האלה לבין תושבי הצפון, לבין ילדי הצפון.

נכון עשתה מערכת הביטחון כשהגדירה לחיילי צה"ל בצפון: משימתם — הגנה על יישובי הצפון. בשנת 1985 היו 60 חוליות מתאבדים בדרך ליישובי הצפון, ומטרים ספורים הפרידו בין אותן חוליות לבין ילדי הצפון.

אני רוצה לשלוח מכאן ברכה נאמנה לחיילי צה"ל ולמפקדיו בגבול הצפון, אשר עושים עבודה יוצאת מן הכלל באבטחת יישובי הצפון. אני רוצה לחזק את כל מערכות הביטחון, אדוני השר, ואתך, על פעולותיכם בגבול הצפון. אני רוצה להזכיר, שגם אם פוגעים היכן שצריך לפגוע, יש מי שמבין את זה גם בצד השני, ואולי הדוגמה לכך היא פעולת חיל-האוויר, שהרגישה ושמה איזה סמן שישביר, שכוונת ממשלת ישראל היא לשמור על יישובי הצפון ולהגן עליהם.

אדוני השר, אזכור של ממשלת ארצות-הברית לישראל לאפשר שליטה לממשלת לבנון ברצועת הביטחון אפשרית ואפשרית, אבל כתנאי בסיסי אחד — רק תמורת שלום עם סוריה ולבנון, ובשום מצב אחר לא. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסי גולדברג.

מסגרת שתביא מחר את סוריה להיערכות מולנו על גבול לבנון-ישראל, בוודאי אין להבין זאת כאילו אנו מתירים פריסה של טילי קרקע-אוויר באזור הזה.

הדברים צריכים להיות ברורים. שקט — אנחנו בעד שקט בלבנון; מציאות חדשה — אנחנו מברכים עליה. אבל כל עוד החדירות נמשכות, פעולות הטרור נמשכות, על צה"ל להיערך בהתאם. צריך לחזק את ידי צה"ל ולחזק את התחושה של כולם, שאנחנו מחזיקים ונמשיך להחזיק באזור הזה כל עוד לא ישתנה המצב באופן מהותי. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת יוסי גולדברג — באותו נושא: ההסלמה בפעולות הטרור מגבול לבנון.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, אנו עוסקים אולי באחד הנושאים החשובים ביותר אשר מתרחש ממש בימים אלה בגבול הצפון. מחד גיסא — הסלמה, מאידך גיסא — הסכם שגור הסכם, אשר מביא בעצם הימים האלה לאיזון התרחשות חדשה, לאיזה לחץ בין-לאומי מתהווה, של העלאת נושא רצועת הביטחון בדרוס-לבנון למודעות.

יש עמדה שנרמזה על-ידי דוברת ממשלת ארצות-הברית, יש עמדה שנאמרה על-ידי ממשלת בריטניה, ויש מציאות, ואני רוצה לומר אותה לך, אדוני השר, לממשלת ישראל ולחברי הכנסת. תושבי הצפון לא יהיו בני ערובה, לא של ממשלת כובות לבנונית בגיבוי סורי ולא של ארגוני חבלה מתחסדים. הישבו לפחת, אם בבקעה או במקומות אחרים? מה גם שיש לברך על התהליכים המתהווים בימים אלה בדרוס-לבנון. כהחלט יש משמעות לכך, שאוספים את הנשק בכמה קטעים של אזור הדרום. הרי ידוע שהארגון "חיוב-אללה" פרוס לאורך רצועת הביטחון ופועל מדי יום נגד רצועת הביטחון.

יתירה מכך, נוצר מצב שארגוני החבלה, ובהמשך להסכם האחרון, ההסכם אשר מוגדר הסכם אחווה בין ממשלת סוריה לבין ממשלת לבנון — ידענו בעבר הסכמים חדשים כאלה. התפתחויות אלה עבורנו אינן חדשות. אנו זוכרים את המסר העיקרי בשנת 1975, וגם אז זה נעשה בגיבוי ממשלת ארצות-הברית, ואולי באיזו הבנה שלנו, שאם הסורים ייכנסו ללבנון, הם יפגעו כפולשתיים בדרכם בביירות ויביאו את המצב כביירות לידי סדר ולידי יציבות. ומה יהיו פני הדברים? הצבא הסורי נכנס במלוא עוצמתו לבקעה והמשיך בדרכו לביירות תוך כדי כתישת הפלשתינים — מי שהיום כביכול מתיימר לבצר את עמדתו בנושא הפלשתינים.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת עוזי לנדאו להעלות את הצעתו, מס' 5554, ושר הביטחון ישיב במשותף על כל ההצעות האלה. בבבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש תחילה לברך את חבר הכנסת עובדיה עלי לרגל כניסתו לתפקיד סגן שר הביטחון. אני חושב שהבחירה טובה. האחריות שניתנה בידי היא כבדה וחשובה — לארגן את מערך העורף. אני מברך את

ה. הצעה לסדר-היום

הסלמה בפעילות הסורית נגד ישראל

שר הביטחון על הבחירה, ואני מברך את סגן השר החדש לקראת המשימה הכבדה המוטלת על כתפיו.

אדוני היושב-ראש, על השנה האחרונה מרחף צל המשבר במפרץ. אבל כעוד עיני הכול נשואות לסכנת סדאם חוסיין ולהשתלטותה של עירק על כוויית, משתלט אסד על לבנון.

שנים רבות המעטנו בסכנת עירק, עד שבאה המציאות המרה וטפחה על פנינו. אציע כי כל תשכית מאתנו פרשת המשבר במפרץ לרגע מי הוא לנו עדיין אויב מסוכן, הלוא הוא אסד בסוריה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, שומעים אותך עד כאן. אני צריך לשמוע שיחה בינך לבין חבר הכנסת אליאב?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
יש לך בוודאי שמיעה טובה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה לא להפריע.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להדגיש, כי כל תשכית מאתנו דמותו של סדאם חוסיין את הסכנה האמיתית האורבת לפתחנו צפונה, בדמותו של חאפז אסד.

בצל משבר המפרץ, בשקט, בהתמדה, המשיך שליט סוריה לקדם חלום אחר, הוא חלום סוריה הגדולה, אשר לתפיסתם כוללת גם את ירדן, את לבנון ואת מדינת ישראל. מדי פעם הם מנסים לקדם את החלום הזה בכיוון שנראה כעניינם אפשרי באותו רגע. ב-1970 פולשת סוריה לירדן ונכווית. ב-1973 היא תוקפת את ישראל ומוכית. ב-1976 היא "מוזמנת" ללבנון. וב-15 השנים שעברו מאז הופכת סוריה את לבנון, עם הפלשתינים, ממדינה שהייתה על סף הזמנתה למועצת אירופה כמדינה סמי-דמוקרטית לשדה-קרב שבו יד איש באחיו, יד אדם בגרון רעהו. ומאז כמו נותנת סוריה את לבנון בתוך מלחציים, וכך בסבלנות, בהתמדה, באכזריות, בשיטתיות מסובכים במלחציים האלה את הכורג כל חודש חצי סיכוב ומלחציים את המדינה.

היום, לאחר השתלטות סוריה על לבנון, עוסקת סוריה בעיכול המדינה הערבית הזאת. יש בכך לא רק הגשמת חלום סורי נושן, אלא צעד אחד קדימה במטרה סורית ארוכת טווח, שבה יש ללבנון חשיבות מרכזית. המטרה היא השמדתה של ישראל. חשיבות לבנון היא הפיכתה או שימוש בה כדי ליצור חזית חדשה, רגישה ומסוכנת לישראל והפיכתה כבסיס לפעולות טרור נגד המדינה.

אסד שווה לסדאם חוסיין באכזריות, הוא איננו שונה ממנו בצנייות, ולשניהם דם קר למדי. אבל אסד מסוכן מסדאם חוסיין משום שהוא זהיר ממנו. מדיניותו של אסד בלבנון אל מול ישראל היא דו-שלבית. בשלב הראשון, מלחמת התשה בישראל באמצעות חבלות מלבנון על-ידי גופים שאינם סוריים, וכך לא חיסול סוריה על עצמה את סיכויי המלחמה הזאת. והשלב השני — מלחמה מלאה בישראל במועד שסוריה תבחר לתקוף בו את ישראל, כאשר תאמין שהדבר הזה יועיל לה.

הטרור המופעל מלבנון איננו מכשיר טקטי, אלא מכשיר אסטרטגי בידי סוריה. היא תבקש להפוך את הטרור לנטל קשה מנשוא על ממשלת ישראל, להפוך את החיים בערי הצפון לבלתי נסבלים, להפוך את צה"ל לגוף שרץ אחרי חוליות קטנות של מניחי מוקשים ויורי "קטיושות", וכך יתעסק הפיקוד הבכיר בסוגיות האלה, ולא יכין את ישראל למלחמה הבאה.

ארגוני הטרור שבלבנון, כל מעשיהם — בהשראה סורית ברורה. לא פתחה סוריה את שערי לבנון בפניהם אלא כדי שיעשו בעבורה את מה שהיא מבקשת: מלחמת התשה חמורה ומתמשכת בישראל. ועל כן, כל פיגועיהם בישראל מלבנון נעשים במסגרת תפיסה סורית כוללת. סוריה איננה אחראית לכל מעשה בודד, לכל תכנון של חבלה ספציפית, אבל רוחה של סוריה שורה על כל מעשי המחבלים בלבנון.

ואם כך משכה סוריה כחוסים מאחוריהם ב-15 השנים האחרונות, עתה, משהשלימה את השתלטותה על לבנון, היא מושכת אף בחוטי ממשלת הכובות במדינה זו, ועכשיו היא תנצל אותה לא רק כדי ליצור לחץ בין-לאומי על מדינת ישראל כי תסג את כוחותיה מדרום-לבנון, אלא גם כדי לחשוף בכך את הגליל ולהפעיל ביתר שאת פעולות טרור נגד; משם.

אדוני השר, הפיגוע בחרמון נועד לבחון את תגובת ישראל נוכח המאמץ הבלתי פוסק הזה של סוריה להרחיב דרומה ולצערי הרב, עד היום, מאז 1985, מאז נסיגתנו מלבנון — אין עומדת מולה, מול המגמה הסורית הזאת דרומה, מדיניות ישראלית ברורה די הצורך.

מעבר לכך, אני יודע שמאז 1985, 1986, 1987, במיוחד לאחר שסוריה נכנסה לביירות בלי להתעניין כלל בתגובותינו, אנחנו שומעים — בעיקר מן האגף הזה — כליל של פטפוטים מסוכנים המדברים על כך שהנה אסד שומר הסכמים, הוא לא מפר את ההסכמים שחתם אתנו ברמת-הגולן, הוא ג'נטלמן הראוי לשמך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש יותר הפרות שלנו משלו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חברת הכנסת שולמית אלוני, הסיבה לכך שאסד שומר את ההסכם שלו עמנו ברמת-הגולן היא, שהוא מבקש לשכנע את התמימים שבחוננו, שהוא שומר הסכמים, בשעה שהוא מסוגל להגיע לאותה תוצאה נגדנו מגבול הלבנון. למה לו להסתבך אתנו דרך רמת-הגולן, אם הוא יכול להשיג אותם אפקטים על-ידי התקפות "קטיושות" על קריית-שמונה, על מטולה, על נהריה, מלבנון? למה לו להסתבך שם?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כל עוד הוא לא מפר את הסכמי ההפרדה מ-1974, לא צריך לתת לו עילה כשאנחנו מפירים את הסכמי ההפרדה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

עם הדבר הזה אני מסכים, אבל לא זאת הטענה שלי. מציגים אותו כאן כחסיד אומות העולם, שבמזרח התיכון המסוכן הזה הוא מקיים הסכמים, והוא איננו מקיים הסכמים.

אריה אליאב (המרצ):

חבר הכנסת לנדאו, מי מציג אותו כחסיד אומות העולם?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אליאב, נותרו לנואם שתי דקות, ואני אקפיד ממש.

אריה אליאב (המרצ):

רק שאלתי מי מציג אותו כחסיד אומות העולם.

היו"ר ש' וייס:

אתה שואל, וחברת הכנסת שולמית אלוני שואלת, והוא עונה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, יש לי עשר דקות.

היו"ר ש' וייס:

עשר דקות ועוד שתי דקות, נגמר הסימפוזיון, הנואם ממשיך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, אומרים על אסד שהוא שומר הסכמים. כפי שאני רואה מפרסום שיוצא איכשהו לאחרונה מהחוגים

את מלוא האחריות למתרחש נגדנו מלבנון, בין באופן ישיר, בין באופן עקיף.

יש לי עוד חצי דקה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

לא, יש לך כבר שתי דקות מינוס. בוא לא נתווכח, אנא בטובך, סיום נאות. אתה יכול לומר עוד משפט אחד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מבקש מאוד להקפיד על הזמן, חברי הכנסת. אני מזמין עכשיו את שר הביטחון.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בלבנון נוצר בחודשים האחרונים מצב חדש: סוריה השתלטה על המדינה, ממשיכה ביירות הפך לבובה שחוטת נמשכים עליידי דמשק, סיפוחה של לבנון עליידי סוריה קיבל תוקף של הסכם הקריר "הסכם אחווה" בין שתי המדינות. ההסכם נתן תוקף רשמי למציאות בפועל. מה שלא עלה בידי סדאם חוסין לעשות ככוויית — עלה בידי חאפז אל-אסד לעשות בלבנון.

אדוני היושב-ראש, בחודשים האחרונים, בגיבוי הסורים, פירק צבא לבנון את המיליציות בצפון לבנון ובמרכזה מנשק, ולאחרונה פועל הצבא הלבנוני נגד ארגוני המחבלים באזור צידון. הצבא הלבנוני שולט היום בעיר ובמרחב שמסביבה, והוא דחק את המחבלים לתוך מחנות הפליטים.

בעקבות הסכם בין ממשלת לבנון לבין ארגוני המחבלים מתקיים בימים אלה תהליך של פריקת נשק הכבד והבינוני של הארגונים האלה. הממשל הלבנוני מצהיר על כוונתו להמשיך בתהליך זה גם באזור צור.

לעומת זאת, צבא לבנון אינו פועל לפירוק נשקם של אנשי "חיזבאללה", וגם איננו רואים כל סימן לפינוי 40,000 החיילים הסורים החונים בשטח לבנון.

אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, במשך השנים שילמה מדינת ישראל מחיר יקר מאוד כדי להבטיח את ביטחונם של אזרחי מדינת ישראל בצפון הארץ, ומאז מבצע "שלום הגליל", זה תשע שנים, לא נפגעו גבר, אשה או ילד בצפון הארץ. ככוונתנו להבטיח המשך מצב זה. לא נוותר על ההישגים אשר נרכשו במחיר כה יקר.

ממשלת ישראל נחושה בדעתה שלא לאפשר מצב, שייצור סכנת פגיעה מחודשת בחיי אזרחיה של מדינת ישראל. אנחנו מבכים על כל מאמץ להביא לפירוק נשקם של ארגוני המחבלים, אולם המבחן האמיתי, שטרם מומש, הוא סיכול יכולתם של ארגוני הטרור הפלשתיניים והשיעיים לפעול נגד מדינת ישראל.

למרבה הצער, בשבועות האחרונים לא רק שאיננו עדים לירידה בפעילות ארגוני הטרור בדרום-לבנון, אלא אנחנו עדים דווקא לעלייה בפעילות המחבלים בלבנון נגד ישראל. מציאות זו מחייבת את מדינת ישראל להמשיך ולתת גיבוי מלא לגנרל אנטואן לאחא באזור הביטחון, בדרום-לבנון ובאזור ג'זין.

אדוני היושב-ראש, צבא לבנון נמצא בעיצומו של מהלך, ואנו בוחנים כיצד הוא יתפתח. יש לזכור, שבעבר היו ניסיונות לבנוניים להתמודד עם ארגוני המחבלים, ניסיונות שהסתיימו

הבכירים של משרד הביטחון — ראוי לבדוק מי הוציא את זה — יש הערכה בישראל, שסוריה תפעל להפחית את הפיגועים מלבנון. יש אומרים, שסוריה לא אחראית למעשי הטרור מלבנון. בדיווח לממשלה אפילו נאמר, שהיא לא מעורבת ישירה בהתקפה בחרמון. יש פתאום אצלנו עדי אופי לאסד ומי שמבקשים למצוא אליבי לסוריה, כאילו ידיה אינן שופכות את הדם. יש מי שמפחיתים בסכנה.

אדוני השר, באותה מידה יש מי שמפריזים בכומר ההרתעה שלנו. הדיבורים שלנו לפני שלוש, ארבע וחמש שנים על כושר ההרתעה של ישראל, על זה שהסורים מבינים שלא נותר — אלה דיבורים שיש להיוהר מהם, ויותר משהם דיבורי הרתעה אמיתיים, יש בהם מפלט למי שמחפש מפלט בדיבורים מהעדר מדיניות הרתעה אמיתית, משום שעד כמה שהדברים עוסקים בפעילות ממשית בשטח — ובה היתה צריכה להיבטח ההרתעה של ממשלת ישראל — היא לא פעלה, לא כאשר נכנסו הסורים לביירות ולא כאשר עסקו בטרור ברוטלי באירופה, בווינה, ברומא, עד שהאמריקנים עצמם התערבו בזה. לא פעלנו כאשר הפעילו הסורים את חיל האוויר כדי להפיל את עאון; לא פעלנו כאשר אפשרו הסורים למחבלים לפעול באופן כמעט חופשי מלבנון. זו סוגיה שיש לבחון אותה מחדש, מה צריכה להיות מדיניות ההרתעה של ישראל, מדוע אין היא מצליחה. לדעתי, אין היא מצליחה משום שאיבדנו אמינות.

אני מבקש להדגיש, שאם לא יבוא שינוי במדיניות ישראל, יתגברו פעולות הטרור. יוסיפו לירות "קטיושות" — רובן הגדול יחטאו, אבל "קטיושות" יתחילו לפגוע — יתגברו לחצים על ישראל לסגת מדרום לבנון, ישימו אויקים על חופש פעולתנו להגן על עצמנו, וסוריה תוסיף להעמיק את אחיזה בלבנון, תרחיב את השפעתה דרומה, תמנע את מטוסינו מטוס מעל לבנון, תבנה מערכת דרכים, ובסך הכול תכין את לבנון כתשתית, אשר ממנה תוכל להיפתח ביתר קלות חזית נוספת נגד מדינת ישראל.

והסוגיה היא, כיצד לבנות מדיניות שתעצור את המגמה הסורית הזאת, או אשאל: איך להרתיע? — כמה שאלות משנה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, תסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מייד אסיים.

היו"ר ש' וייס:

אתה סיימת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מאז הנסיגה מלבנון לא הטלנו אחריות ברורה על האשמים העיקריים בלבנון; הסתכלנו בעיקר על ארגוני הטרור, את הסורים השארנו בצד. יש פער בין המעשים ובין הדיבורים — על הדיבורים כבר דיברנו, את המעשים איננו רואים.

אני מסיים מייד, כבוד היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אתה כבר סיימת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ויש השלכות גם לוויכוח הפנימי שהיה בתוכנו.

לגבי הסורים אני מבקש להדגיש, שיש להטיל על סוריה

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, האם אתה מצטרף להסכמה?

עוזי לנדאו (הליכוד):
כן.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים בהצבעה אחת על שלוש ההצעות. ההצעה היא להעביר את הנושאים לוועדת החוץ והביטחון. ההצבעה החלה, מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושאים לוועדה — 22

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושאים לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

22 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. ההצעות על ההסלמה בפעולות הטרור בגבול לבנון וההצעה על הסלמה בפעילות הסורית נגד ישראל הועברו לדיון בוועדת החוץ והביטחון. תודה רבה.

ו. הצעה לסדר-היום

הצורך בהקמת בתי-קברות אזרחיים

לאחרונה נשללה האופציה מאזרחים שהם בבחינת פסולי קבורה מהגיע לקבר בצורה מתוקנת, לפי כבודם וכבוד משפחתם, וחמור יותר: אלה שרוצים להיקבר בקבר ישראל, מקפידים אתם בדרך מבישה ומעליבה, הדוחה גם אזרחים יהודים שאינם דתיים. אתם יודעים, שלעת מות כל אחד רוצה דיוקא את המסורת. אבל הפכה המסורת הזאת, שלא באשמת הרבנות, ואני רוצה שזה יהיה ברור, אלא באשמת הקברנים למיניהם, לחרפה של עלבון, של סחיטת כספים, של התעללות. הכנות חומר רב, אבל אין לי זמן לקרוא אותו כאן. אני אפקיד את כולו בידי שר הדתות, כי הוא מעוניין שהקבורה בבתי-הקברות היהודיים תהיה מכובדת. מדובר בחומר על סחיטה מבישה — כאשר המשפחה יושבת באכלה, אף שהביטוח הלאומי משלם, והקרקע היא קרקע של מינהל מקרקעי ישראל — של 6,000 דולר. 6,000 שקל, קפריזה של הפרדת נשים מגברים וגירוש נשים, שלא לפי ההלכה. דרך אגב, מותר לקבור בארון, וזו בעיה של מנהג ולא בעיה של דין. אין זה מקובל אצל יהודים שקבורים בארונות מפוארים, כדי שלא להבדיל עשיר מעני, אבל מותר לקבור בארונות.

אני לא רוצה ללכת להכללה, אבל אני חיה בקהילה שבה חברי-קדישא הם נכבדי היישוב, העושים את מלאכתם באהבה ובהתנדבות, בהתנדבות בלבד, ובטקס הם מכבדים את רצונם של האבלים, בכלל זה הזכות של אשה לקרוא ולומר דברי הספד. וזה לא נוגד את ההלכה. זה נוגד את הקברנים שבאים לשם ומקבלים כסף עבור דברי התפילה שהם אומרים בקצב שלהם. זה לא נוגד את ההלכה ולא נוגד את הדין אם אשה באה ורוצה לשים פרחים על קבר אמה. יש בידי מכתב מפורט, עם שמות, של עולה חדשה מרוסיה, כיצד זרקו את הפרחים בפניה והעליבו אותה.

בהסכמי פשרה שהנציחו את פעילות הטרור מלבנון. אנו עוקבים אחר מידת הצלחתו של הצבא הלבנוני בהתמודדות עם הטרור הפלשתיני והשעי בדרום-לבנון. יש להדגיש, כי עד כה נמנע הממשל הלבנוני מלהתמודד עם הארגון "חיזב-אללה", שאף הגביר לאחרונה את התקפותיו נגד ישראל באזור הביטחון.

אנו ממשיכים לעקוב אחר ההתפתחויות, וצה"ל ימשיך לפעול בתקיפות כדי לסכל את כוונת ארגוני הטרור בלבנון לרצוח אזרחים, נשים וילדים בישראל. צה"ל ימשיך לעשות את כל אשר נדרש, כדי להבטיח את ביטחון גבולנו הצפוני.

אדוני היושב-ראש, אבקש להעביר את ההצעות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני שר הביטחון. חבר הכנסת כן-אליעזר, האם אתה מסכים להצעת השר?

בנימין כן-אליעזר (המערך):
כן.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת יוסי גולדברג, האם אתה מסכים?

יוסף גולדברג (הליכוד):
כן.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת שולמית אלוני להביא בפנינו הצעה לסדר-היום מס' 5506 בנושא: הצורך בהקמת בתי-קברות אזרחיים. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חושבת שמי שמעיין בעיתונות, ואפילו רק לאחרונה, יודע שמהו רקוב, רקוב מאוד בממלכת המתים במדינת ישראל.

הואיל וכל אחד מאתנו הוא בשר-ודם, ובמוקדם או במאוחר ילך בדרך כל בשר — אני מקווה במאוחר ולא במוקדם; הואיל ויש לנו קרובים ובני משפחות, וגם הם בשר-ודם, וילכו בדרך כל בשר, ושוב אני מקווה שבמאוחר ולא במוקדם, הרי שהבעיה של סידורי קבורה נאותים נוגעת למעשה לכל אדם במדינת ישראל, כמו בעולם כולו.

רבותי חברי הכנסת, אין לי פה ויכוח עם ההלכה. למעשה, ביקשתי ששר הבריאות או שר הפנים יענו על ההצעה שלי, מפני שחוק בתי-הדין הרבניים הפקיד אותנו בידי בתי-הדין בממסד הדתי מלידה ועד פטירה, אבל לא עד בכלל. סידורי הקבורה מוסדרים לפי חוק בריאות העם, והם בסמכותם של שר הבריאות, שר הפנים והרשויות המקומיות.

נכון הוא שקיים מנהג מאז ימי השלטון העות'מאני, אשר בו המדינה היתה מדינה מוסלמית ונתנה היתרים לעדות דתיות לנהוג בעניין זה לשיטתן, ואנחנו כיהודים אימצנו את השיטה הזאת, ואימצנו אותה ברצון, דהיינו, שיהודים או שאינם מוסלמים ייקברו בקבר ישראל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת שולמית אלוני. חברת הכנסת אלוני מבקשת שהדיון יהיה באמצעות המליאה, לפי התקנון. אדוני השר לענייני דתות, בבקשה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דבריה של חברת הכנסת שולמית אלוני נשמעו סבירים, ואני מודה לה על שהיא היתה מודעת, והשמיעה את מודעתה זו לכנסת, שלא על ההלכה היא מלינה, לא על הרבנות היא מלינה, לא על תורת ישראל היא מלינה ולא על מסורת ישראל היא מלינה, אלא מלינה היא על קברנים הנוהגים שלא לפי הנאות, הנכון, המקובל והמצופה מקברנים בעם ישראל.

בטרם אכנס לפרטים הייתי רוצה לומר מהי התפיסה היהודית המסורתית בשאלה הנכבדה הזאת, שכן היא מנחה אותנו והיא תנחה אותנו, בעזרת השם, גם בעתיד: התפיסה היהודית הבסיסית נובעת מן התפיסה של כבוד האדם באשר הוא אדם, שמקורה בפסוק בספר בראשית "בצלם אלקים ברא את האדם", האדם פירושו — בחייו ובמותו. ובמותו — מדברים על כבוד המת. כבוד המת כפול הוא: כבודו של המת מכוח עצמו וכבודם של החיים הקרובים לו, משפחתו, קרוביו וכו'.

אין כעס ישראל ואין כתורת ישראל הרואים במת מי שראוי לכבוד מלא של החברה שבתוכה חי ופעל. אין הוכחה ניצחת ומוחצת לכך יותר מההלכה המפורסמת, שלפיה האדם הממלא את התפקיד הדתי הבכיר ביותר בימי המקדש, כשהמקדש היה קיים, הכהן הגדול, ביום המקדש ביותר לעם ישראל, יום הכיפורים, בשעה הקדושה ביותר ביום הקדוש ביותר, בשעת העבודה — אם בדרכו אל המקדש, אל עבודתו, הוא נתקל במת מצווה, קרי: אדם שאין לו קוברין, הרי למרות התפקיד הנעלה ביותר שמוטל עליו, לשמש ככהן הגדול שצריך למלא את התפקיד הידוע בשעת העבודה, הוא מתעסק במת, מיטמא, וממילא מאבד את זכותו להמשיך ולשמש באותו יום ככהן גדול ביום הכיפורים, בשעת העבודה. בלשכת הפלהדרין היו מכינים לו אחר שימלא את מקומו בנסיכות אלה.

מכאן שאין כתורת ישראל המתייחסת אל המת כאל מי שראוי למלוא הכבוד לאחר מותו, עד לקבורתו, בשעת קבורתו, במקום קבורתו ומיום קבורתו ואילך.

אריה אליאב (המערך):
וגם לגויים.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מדבר פה על היהודים, אבל, ללא ספק, נאמר: "בצלם אלקים ברא את האדם". האדם — פירושו כל אדם. זוהי דעתו של בן עזאי, מגדולי התנאים. במחלוקת מפורסמת מאוד של בן עזאי עם רבי עקיבא, כשנשאלה השאלה מהו הכלל הגדול ביותר בתורה, אמר רבי עקיבא, אביהם של התנאים: "ואהבת לרעך כמוך" — זה כלל גדול בתורה; אמר לו בן-עזאי: "יש כלל גדול מזה, והכלל הגדול מ'ואהבת לרעך כמוך' הוא 'זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אותו'; משמע צלם אלוקים. כל מושג הצלם, בצלם אלוקים, הוא מושג יהודי מקראי מקודש. מכאן הקדושה אל האדם באשר הוא אדם ואל מותו, ואל קבורתו, ואל כבודו, לאחר מותו.

במה אנו עוסקים? יש לנו חקיקה — צדקה חברת הכנסת אלוני. יש פקודת בריאות העם מ-1940, המסדירה את עניין

יש פה סחיטה של כספים, יש פה התעללות בקרובים, יש פה כיווי של גשים. יש מערכת שלמה, שאילו נהגו לפי פקודת בריאות העם, והרשות המקומית היתה אחראית והיתה לה זיקה למה שקורה בכתי-הקברות, אם באמצעות מועצות דתיות שהן חלק וחייבות להיות חלק של הרשות המקומית, המכירה את בני העדה שחיים שם, או בדרך אחרת, ואילו היתה הקפדה על החוק ועל כבוד המת, כפי שצריכה להיות, הכיווי הזה לא היה.

אילו זכרו הקברנים, שלפי המסורת המכובדת של העם היהודי נכבדי העדה הם שחולקים את הכבוד האחרון למת ולא חברות-קדישא; שלמרות חילוקי הדעות בינינו ואף שיש בינינו אנשים שהם אתאיסטים, יש לכבד את האנשים לפי אורחות חייהם — היה המצב שונה. אילו לא היו שוכרים מצבה מפני שכתוב עליה גם תאריך לועזי, שהוא לפי מנהג, המניין שאנחנו מונים תמיד בסדר יומנו, ואילו לא היו מנפצים מצבות מפני שכתוב עליהן את השם הלועזי נוסף על השם העברי — וזה מה שקרה למצבה של פרופסור קלינגהופר — היה המצב שונה. צריך לזכור כי אנחנו עם שמתקבץ בארץ ויש לנו קרובים בחוץ-לארץ וגם הם רוצים לעלות לקבר ואולי הם עדיין לא מכירים את האותיות המרובעות שלנו. לולא נופצו המצבות, ולו חלקן כבוד ולא היו עושים עסקאות ואומרים אצל מי להזמין מצבה, כי שם הם מקבלים אחוים, כי אז היה המצב טוב יותר, ולא היו אנשים בורחים ומשמיצים ותולים את הכול ברבנות, כמובן, אף שהיא בוודאי איננה אחראית לקברנים גסי הרוח ובעלי האמונות הטפלות ושודדי הכספים.

אבל יש לנו בעיה נוספת, והיא בוודאי לא נוגעת לשר הרתות. במדינת ישראל, כדי להיות אזרח אינך חייב להיות יהודי. כדי להיות אזרח אינך חייב להשתייך לדת זו או אחרת. יש לנו הרבה משפחות מעורבות, החל מתקופת ימי גומולקה ועוד קודם ועד היום הזה. פתאום יש לנו פסולי קבורה. שר החינוך והתרבות פרסם אתמול מאמר על זכות של מייעוט, כשהוא התכוון לגבי — רומניה ליהודים. אי-אפשר לגייר את המתים, גם אם עשו את החרפה הזאת של ברית-מילה לאחר המוות. אבל יש להביא אותם לקבר באופן מוכבד. אי-אפשר להחזיק אותם בארון עד שהם יירקבו ויסרחו ועד שאזו כנסייה שהאיש לא שייך לה תסכים לקבור אותו בבית-הקברות שלה.

אין שום הצדקה לכך שמינהל מקרקעי ישראל, שחייב לפעול למען טובת כלל הציבור ולא רק לטובת מפלגות כאלה או אחרות, יחלק להן קרקע בפזיזות. עליו להקצות קרקע, אם ליד כל בית-קברות אזורי גדול, מכסה לבית-קברות אזרחי או לבית-קברות גדול מרכזי אחד בארץ. כבר היו פניות למינהל מקרקעי ישראל: משרד הבריאות הסכים, השר הממונה הקודם, חבר הכנסת כ"ץ-עזר, הסכים, והיום עוסקים בחלוקת קרקעות רק לצרכים של מפלגות. לעניין הזה, כשהאדמה היא של כולנו, אין המינהל דואג. אני אומרת שיש להקים ליד כל בית-קברות אזורי בית-קברות אזרחי שבו ייקברו מי שנקראים פסולי קבורה, ושם יאפשרו לבני המשפחה הקרובים, הרוצים להיות עם קרוביהם, את האופציה להיקבר בבית-הקברות הזה או להיקבר עם קרוביהם בבית-הקברות האזרחי. אל נזרק את המתים רקובים לכנסיות כלשהן במדינה ריבונית.

בעניין הבעיה הזאת של הקמת בתי-קברות אזרחיים, שהם מכוח פקודת בריאות העם ומכוח הקצאת קרקע לאומית, — ומדובר באזרחים הזכאים לזכויות — אני מבקשת שהכנסת תשב על המדוכה באמצעות ועדותיה, תמצא פתרון מכובד, ותשחרר אותנו מהחרפה הזאת. תודה רבה.

לפי שעה, כל המשפטים יידי שאתם באתי במגע הם ברעה, שבמשטר כמו משטרה של מדינת ישראל, שבו עושה אדם בתוך שלו, כל עוד הדבר הוא הסכמי וחוזי, ככל הנראה לו — אם אדם מסכים לשלם תמורת מקום מסוים, ליד אדם מסוים, במקום פלוני ולא אלמוני וכו', אם הוא מסכים לשלם מה שהוא מסכים לשלם, אין החברה רשאית להתערב.

אני סבור, והבעתי את דעתי לפניכם, שבכל זאת יש מה שנקרא טובת הציבור. השאלה היא, האם אומנם זה נוגד את טובת הציבור שיש מחירים הנראים מופרזים בעניין זה. אז נשאלתי כמה נבדל קבר מעניין אחר שהוא עניין למשא-ומתן בין אדם הקונה את החלקה לבין מוכרה של החלקה.

זאת שאלה משפטית נכבדה, היא נדונה, אני אפילו חשבתי על חקיקה, אבל לא סברתי שיהא נכון להגיש הצעת חקיקה לכנסת אם אין סיכוי שמבחינת השכל הישר והסבירות היא תיראה דבר מתקבל על הדעת.

אני, כמו חברת הכנסת אלוני, קראתי תלונות. אני רוצה לבשר לכנסת, שמתוך 28,000 עד 29,000 נפטרים, לשנה, ונקברים בשנה, לצערנו, במדינת ישראל — רק מספר קטן של כ-100 תלונות, משמע שליש הפרומיל, שליש האלפית, מתלוננים. זה אומר שרוב הציבור — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —
השר לענייני דתות א"ח שאקי:
אני אגיע לעניין.

שבח וייס (המערך):

— — —
שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — רשויות — — —

השר לענייני דתות א"ח שאקי:
כן. כן. נכון.

אנחנו חותרים להגיע למצב, שבו הרוב המכריע של בתי-העלמין וחברות-קדישא יהיו כפופים למועצות הדתיות, וממילא תהיה ביקורת, בקרה ממלכתית ממשלתית. אבל בינתיים יש חברות שקמו כדן ופועלות כדן, וקשה משפטית לפעול כנגדן, אלא אם כן יתברר שיש אמצעי משפטי לחסוך או לצמצם את פעילותן.

אני רוצה לומר: לפני שנתיים נעשה סקר, על-ידי חברה אובייקטיבית, המכון למחקר חברתי שימושי, אנשים שאינם ממשד הדתות, אנשים שהם בחלקם או כולם לא-דתיים, סקר אובייקטיבי שבודאי אפשר לסמוך עליו, על יחס הציבור החילוני למסד הדתי בכללו. הסתבר שהיחס של הציבור החילוני אל עניין חברות-קדישא, הקבורה ובתי-העלמין הוא מן המשובחים ביותר; היינו, רוב הציבור מודה, ויש מאות מכתבי תודה על העניין. משמע שבעניין הזה באמת לא כצעקתה. ובכן, הסקר לימד על יחס הערכה גדול בציבור לחברות-קדישא ולטיפול במתים במדינת ישראל. אני מדבר על הציבור היהודי.

אבל התלונות הן תלונות. הדברים מוצדקים. אני עושה הכול כדי למנוע אותם. השאלה היא הפרדה. בדקתי את העניין. מסתבר שהדבר כבר עלה והובעה הסכמה עקרונית להקמת בית-עלמין ארצי מרכזי, שבו ייקברו אותם אנשים שלגביהם יש ספקות, שאת קראת להם ספקי-יהודים, או כאלה שלא נותנים

הקבורה בכללותה אצל כלל האזרחים, ללא הבדל דת. אגב, גם המוסלמים, גם הנוצרים, גם הדרוזים, בני כל הדתות בישראל נקברים בטקסים דתיים על-ידי אנשי דת. לא הדת, חלילה, היא גורם מעכב או פוגע כאן, אלא מעשים מסוימים שאתיחס אליהם. ובכן, יש פקודת בריאות העם. יש, כמובן, תקנות הביטוח הלאומי ויש תקנות שירותי הדת היהודיים, חברות לענייני קבורה. אני אתייחס לעניין הזה בקצרה. משמע, המחוקק התייחס לעניין.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה תקנות.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מבין, זה תקנות, אבל זה תוקף סמכויותיו לפי חוק תקציבי השירותים הדתיים ובתוקף חוק הביטוח הלאומי. כידוע לך, חקיקת משנה היא חלק מן החקיקה, וחקיקה היא לכל דבר ועניין כל זמן שלא תבוטל. לכן מה שנאמר שם הוא כדלקמן: חברה לענייני קבורה חייבת ברשיון מאת השר. תוקף הרשיון לשנתיים מיום נתינתו. השר רשאי לסרב לתת רשיון או לבטל רשיון אם, לדעתו, יהיה זה לטובת הציבור וכו'. יש תנאים מפורטים בעניין. אחד התנאים הוא שהחברה, חברה-קדישא, כל חברה-קדישא שקיבלה רשיון, צריכה לחתום על הסכם עם המוסד לביטוח לאומי, לפי תקנה 3 לתקנות הביטוח הלאומי, דמי קבורה, התשט"ו, ו"היא לא תדרוש ולא תגבה בקשר לקבורה כל סכום מלבד הסכום שנקבע עם המוסד לביטוח לאומי. (2) החברה תגיש לשר דינים-דחשכונות בצורה ובמועדים שהשר יקבע. (ב) השר רשאי להתנות ברשיון, נוסף על התנאים האמורים, שיעשו סידורים כספיים ומינהליים הדרושים למלא את התפקיד".

באשר העבודה והרווחה ובתקנות הביטוח הלאומי, דמי קבורה, התש"ל"ו — 1976, קבע בתקנה 3(א). כדלקמן: על אף האמור בתקנה 2 — ותקנה 2 היא התקנה שקבעה שדמי קבורה בסכומים הקבועים בתקנות ישולמו על-ידי המוסד לביטוח לאומי לחברה המטפלת בקבורת המת — תהיה רשאית חברה לקבורה לגבות בקשר לקבורה ולהקמת המצבה אגרות שירותים או תשלום אחר נוסף על דמי הקבורה, לפי תקנות אלה, במקרים אלה בלבד: (1) קבורה באחד מבתי-העלמין הסגורים, כפי שפורטו בנספח להסכם. בנספח להסכם פורטו כמה בתי-עלמין שתוארו כסגורים. היינו פרטים. (2) קבורה בבתי-העלמין בשטחים מוגדרים שהוסכם עליהם בין המוסד לבין החברה ושסומנו במפה שצורפה להסכם, בתנאי שאותם שטחים מוגדרים שטחם לא יעלה על 15% ממקומות הקבורה הפנויים ביום חתימת ההסכם באותו בית-עלמין; ובסוף — "קבורה באחוזת קבר שנרכשה בחיי הנפטר". לאמור, אנשים, בעזרת השם, אחרי 120 שנה צריכים אחוזת קבר. אין אדם שלא מצפה ל-120 שנה ואין מי מאתנו שלא יאחל לכל העולם ולעצמו 120 שנה. אבל כל אדם דואג, ואז הוא הולך לחברה-קדישא שהוא בוחר בה ובוחר באחוזת קבר בחייו, בתנאים הנקבעים בחוזה כינו לבין אותה חברה.

הביקורת המוצדקת, לדעתי, היא לגבי מקרים שבהם דמי הקבורה הנגבים מאדם, ואפילו קבורה פרטית, הם סכומים מוגזמים.

גברתי, חברת הכנסת שולמית אלוני, אני מיניתי במשרד ועדה בראשות שני היועצים המשפטיים של המשרד, היועץ וסגנו, ד"ר חפץ ומר בן-עמי, לבדוק האם מבחינה משפטית יש איזה מחסום, איזה קושי לקבוע גג, תקרה, לסכומים הנגבים בגין קבורת אדם במדינת ישראל, ואפילו על-פי חוזה ואפילו בשטח מצומצם כזה או אחר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת שולמית אלוני, יש סדרים מסוימים, ואנחנו לא נחרוג מהם. אין אפשרות להערה. את הבאת את דבריך, היתה הצעה אחרת, ואין פרוצדורה כזאת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הבנתי מה שאמרת אבל — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת שולמית אלוני, אני מבקש ממך לשבת. תודה רבה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא שומע אותך. אני לא מאפשר לך לגשת למיקרופון. את רוצה להגיד לי משהו, בבקשה. לפי איזו פרוצדורה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כלי פרוצדורה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, אין פרוצדורה כזאת, להגיד לי. את רוצה לומר לי משהו — תשלחי לי פתק.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת שולמית אלוני, אנחנו ניגשים להצבעה. יש שתי הצעות: הצעה אחת — להעביר לוועדה, והצעה שנייה — להוריד מסדר-היום. הצבעה אלקטרונית — מי שהוא בעד ההעברה לוועדה יצביע כעז, ומי שהוא בעד ההצעה להוריד מסדר-היום יצביע נגד. הפעלתי את הלוח. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אני מבטל את ההצבעה. ביטלתי את ההצבעה. אני חוזר על ההצבעה. אני מפעיל את הלוח, הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 27

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 36

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת שולמית אלוני הורדה מסדר-היום.

להם להיקבר מסיבות אלה או אחרות. המניעה להקמת בית-עלמין זה לא באה ממשדד הדתות אלא ממינהל מקרקעי ישראל. השאלה של הקצאת קרקע של המינהל לבית-קברות אזרחי אינה שייכת למשדד. לכשימצא השטח שיינתן למטרה הזאת, לא תהיה מניעה של הרבנות לעניין הזה, לא של משדד הדתות, והדברים יבואו על תיקונם, בעזרת השם. תודה.

אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום, מן הסיבה הפשוטה שבאמת — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

למה? לפי דבריך — — —

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני אסביר מדוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

רגע, חברי הכנסת. אדוני השר, אתה הבאת את דבריך. אני מודה לך. אנחנו ניגשים להצבעה. תודה רבה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תמכת בכל מה שאמרתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לשבת.

קריאות:

— — —

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אולי נשמע את חברת הכנסת שולמית אלוני, מה היא מצפה מהדין הזה, ואז אני אתייחס לזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אני מצטער, אבל לפי התקנון אין כל אפשרות לשמוע פעם נוספת את המציע. הצעה אחרת — בבקשה, חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר לענייני דתות, קורה כאן דבר מוזר מאוד. עומד השר לענייני דתות, משיב לחברת הכנסת שולמית אלוני תשובה עניינית, אני חייב לומר, מקבל חלק ניכר מהאמירות שלה, מהטענות שלה, ולמעשה מחזק בכך את ההבנה שצריך להיות דיון רציני בסוגיה שהיא העלתה, ובסוף, מטעמים השמורים רק עמו, הוא מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת.

האם הגיוס של חברי הליכוד עורר בו את היצר הרע? תמנהני.

אני מבקש להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אין כל אפשרות. אני מצטער.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הערה, בכל זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, אין אפשרות להערה. חברת הכנסת שולמית אלוני, אני מבקש ממך לשבת.

ז. הצעה לסדרהיום

תפקודן של המועצות הדתיות ברחבי הארץ

במקרים רבים ראש המועצה הדתית נוקט שיטה של הפרד ומשול. הוא די "פיקח" ויודע להכניס טריו בין הרב האשכנזי לרב הספרדי. כך יהיו הרבנים עסוקים במלחמתם שלהם, ובינתיים הוא — ראש המועצה הדתית — חוגג ועושה ככתוך שלו, כבעל־בית יחיד.

במקרים אחרים בעבר, עקב היחסים הקשים והמרים ששררו בין ראש המועצה הדתית לבין הרב, או שהרב התפטר מתפקידו, או שהתפטר מן העולם.

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מה זה "התפטר מן העולם"?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
נפטרו מרוב צער ויגון, הלכו לעולמם.

לדעתי, צריכה להיות אוטונומיה מוחלטת לרבנות המקומית, ובכך ייחזר לרבנים כבודם האבוד.

ברצוני להעלות נקודה נוספת. משכורותיהם של הרבנים משולמות על־ידי המועצה הדתית. כך הרב תלוי תמיד בחדריו של ראש המועצה הדתית, או שהוא משמש ככֶּן־ערובה אצל ראש הרשות המקומית. הדבר גורם לא אחת, וברוב המקרים, להכפשה, לזלזול ולחיסוס עכורים בין שני הצדדים, ונגרם חילול השם.

יאייר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
קריית־ארא.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
נכון.

אשר על כן, לדעתי צריכות משכורותיהם של הרבנים לבוא ישירות מהמשרד לענייני דתות — ואמרת זאת פעמים מספר כאן — ובכך נשחרר את הרבנים המקומיים מכל תלות בראש המועצה הדתית ובחדריו. ואם יש צורך לחוקק חוק בנדרן, בכוונתי ליוזם זאת.

על המועצה הדתית להיות יד עוזרת ומסייעת לרב המקומי במילוי תפקידו. בטוחני שכבוד השר, היודע להעריך את הרבנים והוא קרוב ללבם, ייתן את ידו לתיקון המצב. אך כל עוד ההרכב של המועצה הדתית לא יאויש במיטב הכוחות, באנשים שיגלו יוזמה, מעוף, אחריות ואכפתיות, עם ציות לרבנים המקומיים, לא עשינו כלום.

אני מבקש וגם תובע שיהיו הנחיות ברורות בנושא הזה ויהיו בדיקה ופיקוח על כל הנעשה במועצות הדתיות. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שלמה דיין. אדוני השר לענייני דתות, בבקשה. בסעיף הקודם, אדוני השר, הוספנו לך שלוש, ארבע, חמש, שבע דקות. עכשיו תיתן לנו שיעור למופת בתמצות ובקיצור, כדי שנעמוד בסדר־היום.

השר לענייני דתות א"ח שאק:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת הרב דיין, הצעה שלפנינו מתארת מציאות שהיא רחוקה במקצת מהמציאות בפועל. יש בה לשון הכללה, היא מתארת את שירותי הדת בארץ כלקויים, אוולתי־י בקליטה הרוחנית, וקושרת סיבכיות של יריבויות בין ראשי מועצה דתית לבין

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצעה לסדרהיום מס' 5561 בנושא: תפקודן של המועצות הדתיות ברחבי הארץ — מאת חבר הכנסת שלמה דיין. בבקשה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני חייב לכם הסבר קצר. חילופין בין יושבי־ראש בזמן ההצבעות נובעים מכך, שליושב־ראש הכנסת אין מושב במליאה זולת המושב הזה. אשר על כן, כאשר הוא מבקש להצביע, אנחנו מתחלפים, פשוט כדי למנוע פרשנויות אחרות. חבר הכנסת שלמה דיין, בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ידידי השר לענייני דתות, מבקש אני בהצעה לסדרהיום להפנות את הזקורים לתחום שהוא כימים כתקנס כמעט נחבא אל הכלים. לא שומעים עליו ולא יודעים ממנו, אלא, לצערי, בהקשרים של שערורייה או שירות לקוי או סכסוך בין מרכיבי, וכוונתי כאן למועצות הדתיות הקיימות, כידוע, בכל רשות ורשות.

גוף זה, המועצה הדתית, אמור במקרה הטוב, ולשם כך הוא קיים, להעניק שירותי דת לתושבים, לפקח ולוודא שנושאים כמו מקוה טהרה, בית־שחיטה, בית־עלמין וכיוצא באלה יפעלו בצורה מסודרת ומוסדרת; לעמוד לימין הציבור הפונה בבקשה לסייע ולעידוד תומרי, אך בעיקר רוחני; ולהיות אמצעי בידי הרבנים המקומיים במסגרת הפצת ערכי היהדות וחיוק ערכי הדת והאמונה. כך — במקרה הטוב.

רבנות חברי הכנסת, איני רוצה להישמע, חס ושלום, כמי שמקטרג על המועצות הדתיות בארץ, וכוודאי — לא להצטייר כאויב של הגוף הזה. 'אדרכה, דווקא משום שאני עצמי גדלתי במערכת זו, מכיר אותה ויודע עד כמה היא חשובה ועד כמה היא מסוגלת להוות מנוף לעשייה ברוכה, דווקא משום כך חורה לי כאשר אני רואה את המצב השורר שם כיום. עלי לציין, אדוני השר, שזו בהחלט אמורה להיות ביקורת בונה, ולא, חס ושלום, ביקורת הורסת, ולכן אני מבקש שתתייחס כתשובתך לדברי.

אני עובר על מפת המועצות הדתיות ברחבי הארץ והמצב רחוק מאוד מלהשביע רצון. אם נצטרך לחלק ציונים — ועשיתי עבורך שטח וגם בדיקה, אם כי לא יסודית ומקצועית — הרי הציון לא יהיה גבוה.

האם המועצות הדתיות גורמות לציבור להעריך את ערכי היהדות ולהתקרב אליהם? האם ראשי המועצות הדתיות, שהם ברובם מינויים פוליטיים בעליל — ואולי כאן שורש הרע — מצייתים ורואים עצמם כפופים למרות הרבנים המקומיים? האם המועצות הדתיות מתפקדות כיעילות? לצערי, במקרים רבים התשובות שליליות.

אדוני השר, חברי הכנסת, איני רוצה להיכנס באופן פרטני ליישובים השונים ולשמות של ראשי המועצות הדתיות. ברם, אני יכול לקבוע בוודאות: המועצות הדתיות חייבות לזכות בטלטלה עזה ובניעור רציני.

במקומות רבים הרבנות המקומית משותקת מפאת המחלוקות והיריבויות הקיימות בין הרבנים לבין ראש המועצה הדתית. הרב המקומי במקרים רבים הפך להיות "שפוט" אצל ראש המועצה הדתית.

יודע, שבמקרים לא מעטים עיכוב משכורת של רב ושל עובדים בכלל. אני נגד עיכוב משכורת של אדם כלשהו, גם לא של כלנית. כלנית העושה מלאכתה נאמנה זכאית לאותו יחס גם כן. לכן צריך למצוא פתרון, שלעולם לא יוכל ראש מועצה דתית להשתמש במשכורות שבידו כאמצעי לחץ, או לעיכוב דברים, או להשגת דברים וכו'.

ואכן, כל הנושא של היחס בין ראש המועצה הדתית ובין הרב תופס את תשומת לבי זה שנים. דיברתי על זה עם חבר הרבנים, דיברתי עם רבנים ככנסים, דיברתי עם ראשי המועצות הדתיות, עם חברי המנכ"ל ועם מנהלי המחלקות העוסקות בדבר — להביא לכך שראש המועצה הדתית ידע, שהדמות הדתית המרכזית באותו יישוב היא הרב ולא ראש המועצה הדתית. המועצה הדתית היא מוסד מינהלי, ואילו הרב הוא מוסד רוחני, והמוסד הרוחני הוא בוודאי מוסד-על, שכולנו חייבים בכבודו. בנם של רבנים אני, וכנס של רבנים, ניום של רבנים, ובכל הענווה — למדתי לכדי קבלת רבנות, לא השתמשתי בזה, אבל יודע אני גם יודע מה תפקידו של רב, מה חובתו, מה זכויותיו, וברור לי שהכול חייבים בכבודו. וכאשר רב נאלץ להיאבק על כיסוי דמי נסיעה כזאת או אחרת, להתכבדות, הכיזוי שלו הוא כיזוי של כולם, של כל מוסד הרבנות, והדבר לא יעלה על הדעת. אני מטפל בדבר. סיפרתי את זה לרבנים הראשיים. אנו מנסים להתמודד עם זה באופן פרטני, אבל אם זה מתרבה, לא יהיה מנוס מאותה תקנה שאני מדבר בה, ולכשתתקבל, בעזרת השם, ולכשתותקן, היא בוודאי תביא מזור למקרים רבים.

על ראש המועצה הדתית לדעת, כי במקרים אלה יגיע הדבר להכרעת שני הרבנים הראשיים והשר, והם יכריעו בעניין, ולא תמיד ובהכרח תהיה ההכרעה לטובתו של ראש המועצה הדתית, או של הרב, אלא לפי העניין.

ועתה מלים מספר על המיזם לקליטה רוחנית, אני חושב, ידידי ומכובדי ויקירי חבר הכנסת הרב דיין, שפה נפגע מוסד במשרד שעושה עבודת קודש. המיזם לקליטה רוחנית, בראשות ידידי ומכובדי אהרן בן-דוד, עושה מלאכת קודש.

ה"ז"ר ש' וייס:

אדוני השר, אתה מסכים לכך שחבר הכנסת שלמה דיין יציג לך שאלה?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

כן.

ה"ז"ר ש' וייס:

בבקשה, אתה בעל ההצעה ולא מיצית את עשר הדקות. אני מחזיר לך את הזמן.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הערה. כבוד השר, אני שמח על שאתה מתייחס לנושא של קליטה רוחנית, אבל אני לא העליתי כלל את הנושא ולא העליתי שום ביקורת כלפי הנושא הזה.

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אני מודה לך.

אני מוצא הזדמנות נוספת — חברי הכנסת, היתה להם הזדמנות לעשות זאת לפני חודש — לשבח את המיזם לקליטה רוחנית במשרד בתומי ההסכרה, החברה, עריכת סמינרים, אירוח בשבתות, מכללה תורנית שעוזרת בעניין, העלאת לירושלים של אלפים, ארגון 50,000 איש מן העולים שנערכו להם סדרים של פסח בעזרת המיזם וכו'.

הרבנים והאופי הפוליטי של מינויים של כמה או של חלק מראשי המועצות הדתיות. ההכללות מויקות לעניין.

אני רוצה להבחין בין שניים, בין המציאות לבין העקרונות שאני בהחלט מוכן לאמץ, מאמץ ומנסה לפעול עליהם.

כפי שאני אומר, במציאות — בדקתי והתעניינתי, ואני עוסק בזה כמעט יום-יום — מתוך 170 מועצות דתיות וועדים דתיים במדינת ישראל, אך ורק בחמש מועצות דתיות נתגלעו מחלוקות קשות, ומתוכן שתיים מצויות בתהליך של פתרון הבעיה.

אני מודה שמה שקרה בקריית-אטא היה קשה מאוד. זה נמשך שנים רבות, זה הצריך בשעתו מינוי ממונה; אחר-כך, בעקבות בג"ץ, ויתור על אותו ממונה וחזרה ליושב-ראש המועצה הדתית; ריב וויכוח מתמידים בין יושב-ראש המועצה הדתית לרב, וכו' וכו'. אנחנו שלחנו אנשים, משלחות, נפגשנו פעמים רבות, כתבנו דברים, שכנענו. אני מקווה שאנו מצויים בדרך לריפוי החולי הזה באותו מקום, וייתכן מאוד שנעלה על דרך המלך, בעזרת השם.

המקומות האחרים שבהם קיימת הבעיה והיא מחייבת פתרון הם אשדוד, נשר ועפולה. גם בכל אחד משלושת המקומות הללו עשיתי מאמץ גדול, אם אישית ואם באמצעות שליחים, מתווכים, רבנים ואישים שונים, כדי לצמצם את הפערים, כדי להביא להשכנת שלום בין הרב ובין ראש המועצה.

בינתיים, זה כמה חודשים אני מגלגל את הרעיון, כשיתוף פעולה מלא עם שני הרבנים הראשיים לישראל, לנסות להביא להתקנת תקנות, ובעיקר תקנה חשובה אחת, שתיתן בידי גוף של שלושה — שני הרבנים הראשיים והשר לענייני דתות — את הסמכות להכריע בסכסוכים קשים בין רב לבין ראש מועצה דתית, כדי שלא יסבלו התושבים, לא ייפגעו השירותים הדתיים, לא ייפגע כבודו של הרב ולא ייפגע איש. שמחתי שיש הבנה גדולה לעניין אצל הרבנים הראשיים. מצאתי שבהנחיות המנכ"ל נכתבו הדברים לאחרונה, אבל צריך לתת להם שינויים, צריך לתת להם גיבוי משפטי בדרך של תקנות. היועץ המשפטי במשרד בודק, מנסח, ואני מקווה שבקרוב אוכל להגיע לכך. זה ישמש, ללא ספק, מפתח מצוין לפתרון של מקרים קשים.

עכשיו אני בא לעיקרון. העיקרון הנראה בעיניי זה, ללא ספק, לעיקרון שממנו יצא חברי, חבר הכנסת הרב שלמה דיין, לאמור — כולנו חייבים בכבודם של רבני ישראל. רבני ישראל בכל עיר ועיר, בכל יישוב ויישוב, נבחרים בדרך דמוקרטית, מכובדת, וכשהם מגיעים לתפקידיהם, ראויים הם להערכה של כל תושבי אותה עיר, דתיים ולא-דתיים. הם אמורים לשרת ציבור דתי ולא-דתי וזכאים לכבוד מלא מצד המועצה הדתית וראשה גם יחד.

צר מאוד שבמקרים מסוימים ראשי מועצות דתיות אינם ערים ואינם מודעים לחשיבות הדבר, וזה מה שגרם באותם מקומות לאותו חילול השם — אני מסכים אתך שזה חילול השם — כאשר יש מחלוקת מתמשכת בין ראש מועצה דתית לרבנים מגיעים לציבור, וללא טעם.

וזקת פה רעיון, ואני בהחלט רוצה לבדוק אותו, שמה הדרך תהיה תשלום ישיר של משכורת הרב עליידי המשרד לענייני דתות. אינני יודע, אני אומר את זה בחלל הריק, אינני יודע את ההיסטוריה של שילוב העניין של משכורתו של הרב ותשלומה של המשכורת עליידי המועצה הדתית. אני יודע גם

— 60% מהרשות המקומית, ולרשות המקומית אין כלל מה לומר לגבי הכסף שהיא נותנת. לכן אין הצדקה להמשיך את המצב המנדטורי הזה, וצריך להעביר את הסמכויות למתן שירותי דת מינהליים, כפי שאמר השר, לרשות המקומית, ולא לקיים מוסד ארכאי ומיותר כמו המועצה הדתית.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש לפנינו שתי הצעות. האם חבר הכנסת שלמה דיין מסכים להעביר את הצעתו לוועדה?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה): כן.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה מס' 4. אם תהיה התשובה כן — המשמעות תהיה להעביר את הנושא לדין בוועדה. ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה	— 15
נגד	— אין
נמנעים	— אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נחקקה.

היו"ר ש' וייס:

בעד — 15, אין מתנגדים ואין נמנעים. מכיוון שיש ויכוח בדבר אופי הוועדה — ועדת הכנסת, כמקובל, לפי התקנון, תחליט.

ח. הצעת חוק הרשות להעתקת שדה-יד למסלול ימי, התשנ"א — 1991*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

של ניצה וגנואה, חצי שדה התעופה לה-גוורדיה, שדה התעופה בטוקיו — שדות רבים נסללים על איים מלאכותיים במקומות שבהם הקרקע יקרה או בלתי מצויה.

הוא הדין בתל-אביב, והרי המקרה: בשנות ה-60 המוקדמות, כשהתעופה הפנים-ארצית היתה בלתי משמעותית ושיכול-ל' טרם נבנה, פנו רשויות העיר תל-אביב ובעלי הקרקעות במקום למשרד הביטחון בבקשה לפנות את שדה-יד, המפריע לפיתוח העיר תל-אביב בכיוון צפון. משרד הביטחון העביר את הנושא אל מפקד חיל האוויר, היום חבר הכנסת עזר ויצמן, ומפקד חיל האוויר העביר את הנושא אל הממונה על תכנון חיל האוויר, שהיה באותה עת, לפני 27 שנה, עבדכם הנושא דברים אליכם כעת. תשובת חיל האוויר — תשובתנו היא: היתה תשובתו של כל יהודי בעל רצון טוב, שפיתוח הארץ קרוב ללב, שאינו רואה רק את ענייני הצר. תשובתנו היתה, כי אם יימצא מקום אלטרנטיבי, המרוחק מרחק שווה, פחות או יותר, והמסוגל לספק לחיל אותם שירותים, אין סיבה שנעמוד למכשול לפיתוח העיר תל-אביב.

החיפוש נמשך, הביורוקרטיה נמשכה אף היא, עוד יותר, ובחירת המקום נפלה לבסוף על ייבוש שטח בים כ-700 מטר מערבה לחוף.

אני רוצה לסיים ולומר: אני משוכנע שבמאמץ משותף ומתוך רצון לחזק את המועצה הדתית ואת פעילותה נעשה הכול כדי שהרב בכל יישוב לא יסבול מיחס עוין או פוגע כלשהו, חלילה, מצד ראש מועצה דתית או חברים אחרים. אני מקווה שהתקנה המוצעת עליידי, אם אומנם תתקן, ואם מבחינה משפטית יהיה מקום להתקנה, ואני מקווה שכן, תפתור בעיות רבות. חן-חן.

היו"ר ש' וייס:

מה ההצעה? חבר הכנסת, כאשר הוא מעלה הצעה, מציג רק דבר אחד — דיון במליאה. מהי הצעתך?

השר לענייני דתות א"ח שאקי:

אין לי התנגדות לדיון במליאה בנושא.

היו"ר ש' וייס:

הצעה אחרת לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, במסגרת דקה, ויישאר עוד מקום להצעה אחרת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): הצעתי היא להעביר את הנושא לוועדה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני שמח מאוד שחבר הכנסת שלמה דיין העלה את הנושא הזה ואמר את הדברים שהוא אמר, כי לו אני הייתי אומר אותם, היו מאשימים אותי באנטישמיות, והיו גוררים את כל הדמויות כדי להפיל את ההצעה. לכן אני מציג להעביר את הצעתו של חבר הכנסת שלמה דיין לוועדה.

אולם אני חייב להגיד, שהפתרון איננו חיוק המועצה הדתית אלא ביטולה והעברת סמכויותיה לידי הרשות המקומית. 100% התקציב של המועצה הדתית באים מהציבור

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת יואש צידון, הוא יעלה בפנינו עכשיו הצעת חוק תתק"ץ: הצעת חוק הרשות להעתקת שדה-יד למסלול ימי, התשנ"א — 1991. בבקשה, חבר הכנסת צידון.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השרים, עמיתי חברי הכנסת, הארץ קורסת תחת מעמסת האבטלה וזועקת לעזרה — כל עזרה, מכל כיוון. קופת המדינה ריקה ואין מושע. אלה לא סממאות הפגנה. זו האמת הפשוטה.

הכול דנים בדמי אבטלה, בסכסוד שכר או בעבודות תשתית יזומות. כל אלה באים מקופתה הריקה של הממשלה. הנה כי כן, בעת המצוקה, כמתואר, ניתן להתניע פרויקט כלכלי בממדים לאומיים, במאות מיליוני דולרים שלא יבואו מקופת המדינה אלא מכספים פרטיים שיותירו גם למדינה מעשר.

מדובר בסילוק מטרד ענק בפיתוח העיר תל-אביב, סילוק שתמורתו מוכנים יזמים ומשקיעים להשקיע כספים רבים. המטרד הוא שדה-יד, וסילוקו ייתכן עליידי העתקת מיקומו 700 מטר מערבה, אל תוך הים. מבחינה הנדסית העניין מקובל ואין בו כל חידוש. השדה המשני של שיקגו, השדות הראשיים

ד. היתה טענה אחת לגיטימית מאוד: אם נתחיל בפרויקט בגודל זה, הדורש שנים להשלמתו, לא נוכל להזיז את הטרמינל האזרחי העלוב הקיים לקצה רחוב איינשטיין ולבנות שם טרמינל מתקבל על הדעת, לפחות לשנים הבאות. תשובתו היא, שטענה זו נכונה, אבל אם הטרמינל האזרחי מחכה זה למעלה מ-20 שנה, הוא יוכל לחכות עוד כשנתיים-שלוש שנים, ונקבל פתרון קבע, אלגנטי, המספק לא רק את צורכי הטרמינל הפנים-ארצי של תל-אביב, לתקופת מה, כפי שנאמר, אלא את הצרכים המטרופוליטניים של תל-אביב רבתי — את צורכי הכלכלה, התעסוקה, הפיתוח והרווחה, וזאת בלי להוציא כסף ממלכתי, כפי שהדבר נדרש עבור הטרמינל הזמני החדש.

המצדדים בפרויקט רבים בהרבה מהשוללים. הם כוללים את תושבי "תוכנית ל", אזרחים טובים המשלמים מסים טובים; את בעלי המקרקעין שם שאינם יכולים לפתח את נכסיהם במצב הנוכחי; את עיריית תל-אביב ואת משרד הכלכלה והתכנון, הרואה את התמונה מכל הזוויות. משרד הביטחון מסכים אף הוא, בתנאי שיקבל מתקנים זהים עבור חיל האוויר, וזה הובא בחשבון.

אם נוסיף על כל אלה את התרומה המטריאלית והפסיכולוגית להתנעת הכלכלה, דומי כי דיינו בכך. התעוררו מחשבות באשר למשמעות ההעסקה של ציוד מכני כבד בעת תנופת הבנייה. אל דאגה: כפי שאמר שר השיכון כשנימק את הגירעון בתקציבו — את התשתית, שכונים אותה בציוד זהה, בונים כיום ובשנה הבאה. בפרויקט שלנו יש להניח כי הציוד המכני יתחיל בפעולה כאשר תתחיל התשתית להשתחרר.

לאור האמור לעיל, הנני מציע לחברי הכנסת לעזור לזרז את פיתוח הארץ על-ידי העברת החוק לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה ראשונה והלאה.

תוקם רשות ממלכתית, או כלי אחר תחתיה, שירכז את עניין המדינה בפרויקט, יסוכמו ההסכמים בלי הביצה הביורוקרטית ותיעשה עבודה הבנייה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יואש צידון. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המטרה העיקרית בהצעת החוק המוצעת על-ידי חברי הכנסת אברהם פרוז ויואש צידון היא הקמת רשות מיוחדת אשר תעסוק, בין היתר, בהקמת שדה-תעופה חדש על תשתית שתוקם בתוך הים, והכול באמצעות חקיקה.

הנני להזכיר, כי הכנסת כבר חוקקה את חוק רשות שדות-התעופה, התשל"ז — 1977. בחוק ההוא הסמיכה הכנסת את רשות שדות-התעופה לפעול במסגרת המטרות שהחוק קבע, ובין השאר: "לתכנן ולהקים שדה-תעופה שנקבע כתוכנית-אב של שדות-התעופה, וכן להחזיק, לפתח ולנהל שדות-תעופה". מכאן, שלמעשה כבר קיימים גופים, על-פי דין, המטפלים בתכנון שדות-תעופה ובהקמתם, ועל כל הקמת גוף, כפי שמציעים חברי הכנסת הנכבדים, תביא לכפילות והיא מיותרת לחלוטין.

שטח שדה-רב נפתס בשנות ה-60 על-פי צווי הפקעה אזרחיים שהחליפו את צווי החירום שפעלו מאז מלחמת העולם השנייה, אך הדבר לא בוצע לגבי חלק משטח שדה-רב. בעלי אותו חלק משטח השרדה תבעו את המדינה למשפט, והואיל והיה חשש כי המדינה תיאלץ לפצותם בסכומי עתק, או שתאלץ לבטל את השרדה, הועלה בשנות ה-70 הרעיון להעתיק את הפעילות האזרחית של השרדה למסלול ימי מול שדה-רב,

ב-1973 יצאה חברת "אתרים", חברה של עיריית תל-אביב, למכור בין-לאומי, שמתוכנן היה כך: השרדה הימית, על מתקניו הצבאיים והאזרחיים, ימומן ממכירת קרקע לאום ומשכב חלקות מקרקעין פרטיות שיתממש משישחזרו האדמות לבנייה ו/או משיסורו מגבלות הבנייה בהן. מגבלות המוכתבות על-ידי נתיבי הגישה אל המסלולים או הנסיקה מהם.

ביורוקרטיה ומלחמת יום-הכיפורים, על המשכר שפקד את הארץ לאחריה, גרמו להקפאת הפרויקט, אבל ההיגיון שבו נשאר חי.

הנה כי כן, ההוות פועל לטובת חידוש הפרויקט וכיצועו, וזאת משני טעמים: א. מחירי המקרקעין בצפון-תל-אביב האמירו השמימה בשל פיתוח העיר ודרישות הבנייה המואצת בה; ב. כניסתו לתמונה של משפטן, עורך-דין המתמצא בנושא המקרקעין, חוקי והמנהלים הקשורים בו, הרי הוא חבר הכנסת אברהם פרוז, אשר הגיע, מתוך שיקולי מקרקעין ותכנון עירוני גרידא, לאותה מסקנה, ונקט, כדרכו, יוזמה ברוכה כנודן.

המכשול העיקרי בהגשמת הפרויקט הוא — כפי שכבר הוכח בשנות ה-70 — הסכך הביורוקרטי. מעורבים בדבר משרד הפנים, משרד הביטחון, משרד התחבורה, משרד השיכון, עיריית תל-אביב, איכות הסביבה ואולי גם צער בעלי חיים... מידע? לכל אחד האינטרסים שלו; כל אחד רוצה את ליטרת הבשר שלו, כבדק או שלא כבדק — עניין בלי סוף.

בימים אלה, המחייבים את הממשלה לפעול במהירות ובהחלטות, בעיקר כשמדובר בפרויקט של כ-200 או יותר מיליון דולר, שמשחרר שטח לבנייה בשיעור כספי פיי-שלושה או פיי-ארבעה מזה, יש למצוא כלי ממשלתי יעיל לביצוע המשימה.

חבר הכנסת פרוז הגיע למסקנה, שניתן לאחד את כל העניין שיש לממשלה בפרויקט, מכל האספקטים שלו, על-ידי הקמת רשות אשר תקבל על עצמה את כל הזכויות והסמכויות הממשלתיות למיניהן ותופיע כפרטנר למשא-ומתן מול בעלי המקרקעין, מחד גיסא, היוזמים שייקחו על עצמם את משימת הבנייה תמורת תשלום במקרקעין מאידך גיסא, וגם מול המוסדות הפיננסיים שימצאו את מימון הגישור בין התחלת העבודה לשחרור האדמות על-ידי העתקת התפעול המכבצי של השרדה לאתר החדש.

הטענות ששמענו כנגד — ואלה כל הטענות שהושמעו — היו: א. זה יקר. תשובתנו: מה זה עניינו של מישור, כמה זה עולה, אם גוף פרטי מוכן לקבל אדמה ולעשות תמורת אדמה זו עבודה על-פי אפיון שיקבל?

ב. אולי אקולוגיה? תשובתנו: האקולוגיה נכונה במשך השנים ונמצאה בלתי נפגעת, בתנאי שהחיבור אל האי המלאכותי יהיה גשר ולא מילוי.

ג. שדה-רב מולא את משימתו התעופתית, ומדוע להזיזו? תשובתנו: זה נכון, אלא שאין מדובר כאן כלל בפרויקט תעופתי האמור לתת שירותים ששדה-רב אינו נותן, אף כי ניתן לשפר את השירותים בשדה החדש. מדובר בפרויקט כלכלי בהיקף לאומי המאפשר לעיר תל-אביב להתפתח, המסיר מטור מתושבי צפון העיר תל-אביב, משלמי מסים המתניע כלכלה קפואה, הנותן עבודה; בקיצור, מוסיף נכסים ורווחה למדינה ולתושביה. כל אלה — תמורת ההוצאה של שדה-תעופה בפחות מקילומטר, ובכסף פרטי. מה אפוא למילוי המשימה של שדה-התעופה ולמטרת הפרויקט?

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, יש פינה מיוחדת, על-פי התקנון, להודעות אישיות. יש פרוצדורה. אני מבקש שלא להפריע ולאפשר לשר לסיים את הטיפול בחוק הזה.

שר התחבורה מ' קצב:
קבלת הצעת החוק של חברי הכנסת פורז וצידון עלולה לעצור, לעכב או לא לקדם את תוכנית המתאר לשדה-דב הקיים במקומו הנוכחי, שהיא תוכנית מעשית בשלבים מתקדמים של דיון תכנוני, וזו תהיה טעות גדולה, וכל זאת בגלל תוכנית רעיונית המוצעת על-ידי חברי הכנסת, שטווח ביצועה רחוק ובלתי-מוגדר.

להעתקת שדה-דב לים יש אומנם חשיבות כלכלית בכך שיפנו חלקים מקרקעי השדה למטרות מגורים או מסחר, ובכך שיבטלו ההגבלות שמטיל השדה הנוכחי על סביבותיו. אך לעומת זאת, מדובר בהצעה הכרוכה בעלויות כבדות וגדולות מאוד להקמת שדה-תעופה בתוך הים. הצעת החוק מתעלמת מבעיות התחזוקה של מטוסים בקרבת הים, יוצרת בעיות תכנוניות של תפיסת חוף, המהווה משאב טבע יקר, והיא תעורר בעיות אקולוגיות כתוצאה מהקמת השדה הימי.

ההעברה לשדה הימי תגרוור הגדלת הוצאות אחזקה בגין רטיבות, מליחות ואוויר רווי גופרית דו-חמצנית, הגורמים לקורוזיה של המטוסים. השדה הימי צפוי לזנק עקב סערות קשות וכו', ולכן תהא עלות אחזקתו יקרה יותר.

בניית השדה הימי במסגרת בינוי כלכלי מסיבי מסביבו תגביל לחלוטין אפשרות קבלת שטחים נוספים, במידת הצורך, כגון ברצועת החוף ובעתיד בקרקעות חברת החשמל, ועלולה לפגוע פגיעה מסוימת בחוף הים.

רמת מחירי הקרקע באזור עדיין אינה מספקת לכיסוי עלויות הקמת שדה-תעופה ימי חלופי לשדה הקיים. יש להדגיש כי לפרויקט מסוג זה, שיש בו גם סיכונים רבים, תדרש תמורה נאותה ליום מעבר לכיסוי העלויות.

גם השינוי במדיניות הקרקעית של מינהל מקרקעי ישראל מכניס אי-ודאות בכיוון התפתחות מחירי הקרקע שצפויים בשנים הקרובות — אלמנט נוסף של אי-ודאות באשר לכדאיות הפרויקט. לעומת זאת, צפוי בהחלט גידול בעלויות הביצוע בשנים הקרובות עקב ביקוש גדול לתשומות בנייה.

המעמד התכנוני-הקרקעי של התעופה האזרחית בשדה-דב הוא בעייתי מאוד בשלב זה ומגביל ביותר את האפשרות לקדם את הפרויקט ולהבטיח אפשרות פיתוח טובה של התעופה האזרחית.

כלי שליטה בקרקע בשדה הקיים אין לתעופה האזרחית מנוף לקידום השדה הימי, ויש להניח כי תהיה בעיה של קבלת שטחים מתאימים בשדה הימי העתידי.

בשלב זה, אדוני היושב-ראש, נמצאת בהכנה תוכנית מתאר, שמטרתה לאפשר פיתוח השדה הקיים, במגמה לשפר את הפעילות התעופתית האזרחית בשדה, וכן לשפר כבישי גישה לשדה ולתת פתרונות לבעיות איכות הסביבה, ובמיוחד רעש.

רעיון השדה הימי, חברי הכנסת פורז וצידון, איננו בשל. לפני שממחרים להגיש הצעת חוק יש לבדוק את ההיתכנות, הוכחת ההיתכנות של הרעיון תדרוש עבודה מקיפה, תכנונית, כלכלית, משפטית, והדבר איננו יכול להיעשות בחיפזון.

כשחלק מהשדה הקיים ישמש לאזור הטרמינל ורחבות חניית המטוסים.

בתחילת שנות ה-80 הסתיים המשפט בפשרה. הבעלות על חלק השדה, שהיה שנוי במחלוקת, ועליה התנהל המשפט, הועברה לידי המדינה בתמורה לזכויות בנייה ביתר גושי המקרקעין שמחוץ לשדה, ובכך הועברה למעשה כל הבעלות על השדה לידי מדינת ישראל. על-פי הפשרה תוכל המדינה לקבל, במסגרת חילופי קרקע, שטחים נוספים לפיתוח השדה. כיום, מלוא שטח שדה-תעופה נמצא בידי המדינה, וניתן לממש את זכויות הבנייה שמחוץ לשדה על-פי ההגבלות הנדרשות לקיום השדה הנוכחי. עד כאן, אדוני היושב-ראש, הרקע למעמד המשפטי של שדה-דב.

בשנת 1982 החליטה המועצה הארצית לתכנון ולבנייה, כי תוכן תוכנית מתאר חלקית לשדה-דב במקומו הקיים. ההחלטה קובעת, נוסף על כך, כי תוכן תוכנית מיקום חלופית לשדה-דב בתוך עשר שנים. לא נקבע כי השדה יזוז בפועל ממקומו, ולא נקבע שיועתיק לים.

יערי התוכנית הם: א. הסדרה תכנונית של פעולת שדות-תעופה האזרחית בשדה; ב. התאמת שימושי הקרקע מסביב לשדה לפעילותו על-ידי הגדרה של הבינוי סביב שדה-דב, על-פי קריטריונים תעופתיים וסביבתיים, עם מתן אפשרות למימוש זכויות הבנייה של בעלי הקרקע מסביב לשדה.

התוכנית, כפי שהתגבשה, קובעת את העתקת האזור הקרקעי הנוכחי של התעופה האזרחית מול "תוכנית ל", כ-700 מטר צפונית-מערבית מהאזור הקיים, ליד רחבת מטוסים קיימת שאיננה מנוצלת היום.

העתקה זו תפתור את בעיות הרעש של "תוכנית ל", תקטין את עוצמת הרעש שיוקרן מחוץ לשדה על-ידי תכנון מחודש של מיקום המתקנים השונים ומיקום שימושי קרקע רגישים לרעש בריחוק המרבי האפשרי ממוקד הרעש.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני שר התחבורה, אני, כתושב "תוכנית ל", שגר 100-50 מטר משדה-תעופה, מודיע: אין רעש. זה הכול אינטרסים של בעלי קרקעות שרוצים לפנות את הקרקעות. אין שום רעש.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אין שם רעש ואני מבקש שגם כאן לא יהיה רעש.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תשאירו שם את שדה-תעופה.

שר התחבורה מ' קצב:
חבר הכנסת שריד, מותר לשרת אינטרסים, גם של בעלי קרקעות פרטיים, ובלבד שהדבר ייעשה בצורה מתוכננת, סדורה, ולא כחקיקה פזוזה, ולא לשרת רק את האינטרסים של בעלי הקרקעות, כפי שמשתמע מתוך הצעת החוק.

חיים רמון (המערך):
אני חושב שחבר הכנסת שריד מסכים אחר בעניין הזה.

שר התחבורה מ' קצב:
אני מסכים אתו.

יואש צידון (צומת):
כבוד השר, אני מבקש להדגיש: להבדיל מחבר הכנסת יוסי שריד — אינני גר שם ואין לי אדמות שם.

יואש צידון (צומת):

כבר 25 שנה — — —

היו"ר ש' וייס:

כלי קריאות ביניים, חבר הכנסת צידון, הרי יש לך אפשרות לעלות ולהשיב.

שר התחבורה מ' קצב:

גם מערכת הביטחון, חבר הכנסת פורז, בניגוד למה שמסרת פה, מתנגדת להצעת החוק שלך מנימוקים אלה ומנימוקים נוספים. לא יעלה על הדעת להציע לפנות מתקן כיטחוני כאמצעות חקיקה ככנסת, בניגוד לדעת משרד הביטחון וללא דיון ממשי ובלי להבטיח מימון להקמת שדה-תעופה צבאי, כפי שהדבר מחייב.

התנגדות נוספת מושמעת גם עלידי משרד הפנים, ועיקרה הוא כי ההצעה עומדת בסתירה לחוק התכנון והבנייה ומעכבת את מימושו של החלטות המועצה הארצית לתכנון ולבנייה.

הצעת החוק אומנם משרתת גורמים פרטיים בעלי אינטרסים כלכליים כפיוני שדה-ידב, אולם גם אותם אסור לשרת ללא בחינת מלוא המשמעויות וההשלכות, במיוחד כשיש הערכה שייגרם נזק למדינה.

בכל אופן, אם יש, אדוני היושב-ראש, לחבר הכנסת צידון ולחבר הכנסת פורז הצעות מעשיות למימון הקמת שדה תעופה ימי, יועבר הדבר אלינו לבריקה, לדיון, לליבון, לבחינה, ולא בצורה פזוזה עלידי חקיקה.

ואם מותר לי, חבר הכנסת פורז, אני חושב שלא נהגת כשורה לפני שבועיים-שלושה שבועות, כאשר עמד הנושא על סדר-יומה של הכנסת; הגעתי לדיון במליאה, והחלטת ברגע האחרון להוריד את הנושא מסדר-יומה של הכנסת.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

שר התחבורה מ' קצב:

ובשבוע שעבר מיהרת ולחצת על יושב-ראש הכנסת להעלות את הנושא לסדר-היום, כי ידעת שאני לא בארץ, וכעסת מאוד על שהיושב-ראש לא מאפשר לך להעלות את הנושא לדיון במליאת הכנסת. מצד אחד אתה הסרת את הנושא לפני שבועיים, מצד שני אתה מסרב להמתין שבוע — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, יהיה לך זמן לעלות ותוכל להתייחס לזה.

שר התחבורה מ' קצב:

אני רואה בזה, חבר הכנסת פורז, ניסיון לנצל את ההיעדרות שלי כדי להעביר בצורה לא-תקינה הצעת חוק שהממשלה מתנגדת לה.

אדוני היושב-ראש, הממשלה מתנגדת להצעת החוק, ואני מבקש להסיר אותה מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת פורז, לרשותך חמש דקות, ואחר כך — הצבעה. אני מודיע שהיה צלצול.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אדוני השר, אני לא יודע על סמך מה אתה אומר, שהצעת החוק נקבעה לדיון לפני שלושה שבועות והוסרה ברגע האחרון. אני קובע כזה במפורש: לא דובים ולא יער.

שר התחבורה מ' קצב:

זה היה על סדר-היום.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא, לא.

שר התחבורה מ' קצב:

אני הגעתי כדי להשיב לכם.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

נכון שבשבוע שעבר עלתה הצעת החוק, ונכון שפנית ליושב-ראש הכנסת והוא דחה את זה, ובוזה זה נגמר. אני לא יודע למה אתה חושב שזה היה טריק לא-לגיטימי. אני נמצא היום במצב שבו עוד מעט נגמר המושב ואני צריך לנצל את המכסה שלי ואת המכסה המוקצבת לחבר הכנסת צידון, זה הכול. אנחנו משתדלים שלא להגיע עם מכסה לא-מוצלח, וזאת היתה הסיבה — — —

שר המשטרה ר' מילוא:

רק משום שיש לכם מכסה אתה מציע להעביר את שדה התעופה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא. אנחנו מגישים הצעות חוק רבות מאוד ומשתדלים לקדם אותן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז, אני רוצה להודיע בשם מזכיר הכנסת, פשוט כדי למנוע כאן אי-הבנה: הנושא היה על סדר-היום לפני שלושה שבועות, ועל-פי בקשת חבר הכנסת צידון הוא הוסר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

טוב, אני לא ידעתי.

מכל מקום, אני רוצה לומר לך, אדוני השר: אני שמעת את דברך כאן. העניין הזה תקוע כבר 25 שנה. אתה רוצה שהוא יהיה תקוע עוד 25 שנה, אולי עוד 50 שנה?

חבר הכנסת שריד, אתה רוצה להשקיף על הים, זו זכותך לרצות להשקיף על הים, אבל, עם כל הכבוד, לא זה השקיף שצריך להנחות את חברי הכנסת, רצונך להשקיף על הים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה לא רצוני, זה רצון השדולה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני רוצה לומר לך: עיריית תל-אביב, שבמשרד דמוקרטי מייצגת את התושבים, וראש העירייה ומועצתה חותרים כבר תקופה ארוכה מאוד להעתקת השדה. חודשים מספר לפני מלחמת יום-הכיפורים פרסמה עיריית תל-אביב, באמצעות חברת "אתרים", חברה-בת שלה, מכרז להעתקת השדה. בכל הכבוד, לא אתה מייצג את תושבי העיר תל-אביב אלא עיריית תל-אביב.

גם לך באופן אישי לא יגרם שום נזק, אלא אם כן אתה חושב שלראות את הים זה נכס, כי בינך לבין הים תקום שכונת מגורים שתפריד בינך לבין הים, ולפי מיטב הבנתי רק טובה תיגרם לך, משום שלא תשמע את הרעש. אבל, עם כל הכבוד,

ארוכה מאוד, שיכולה להימשך זמן רב. זה כרוך בעלויות כספיות גדולות. גם אם לכאורה, חבר הכנסת פורז, ואתה עצמך מודה שלכאורה יש מימון — גם את ה"לכאורה" הזה אי-אפשר לקבל עליידי שינוי בחקיקה. אם יש הצעה מעשית, שנראית לך אפשרית — אתה חבר הכנסת, תואיל לגבש הצעה מעשית. אני לא מבטל כרגע את האפשרות של הקמת שדה תעופה בים. אני מתנגד להצעה להקים שדה תעופה בים בלי בדיקה יסודית, ממשיית, בלי בדיקת ההיתכנות של הפרויקט הזה, ועוד באמצעות חקיקה.

לכן, אדוני, לא השתכנעתי, ואני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
מה אכפת לך?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הצעה לסדר.

היו"ר ש' וייס:
אומנם על-פי התקנון אין רשאי לדבר, אבל — חצי דקה ליד המיקרופון ונסיים את העניין.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני מציע לך: חסכים שלא להסיר את זה. אנחנו מתחייבים שלא להביא את החוק לקריאה ראשונה לפני עבור חצי שנה. בחצי השנה הזאת אנחנו נעשה את כל הבדיקות האפשריות. אנחנו נתחייב כלפיך ונמצא את הדיון הזה פעם אחת.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת פורז, סיימת. חברי הכנסת, אני מתנצל על כך שלא נאפשר סימפוזיון נמשך. אנחנו עוברים להצבעה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה להציע משהו.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת וירשובסקי, ממש חסלח לי, יש פה כל כך הרבה הצעות, ואי-אפשר להפוך את התקנון לסלט.

אנחנו עוברים להצבעה. חברי הכנסת, מי תומך בהצעת חוק הרשות להענקת שדה-רב למסלול ימי, התשנ"א — 1991? מי נגד? ההצבעה מתחילה.

ה צ ב ע ה

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
טעיתי בהצבעה.

היו"ר ש' וייס:
נביא בחשבון את הטעות.
אם ההצעת החוק תתקבל, היא תעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדיון מוקדם בוועדה — 15
בעד ההצעה להסיר את
הצעת החוק מסדר-היום — 31
נמנעים — 6

אני לא חושב שהכנסת צריכה להחליט על גורל פרויקט לאומי על סמך השאלה, אם חבר כנסת המתנגד בסמך יסתירו לו את הים או לא יסתירו לו את הים. זה, עם כל הכבוד, לא צריך להיות שיקול.

אדוני השר, אנחנו מדברים על הצעה בקריאה מוקדמת. הרי הצעת החוק תגיע לוועדת הכלכלה. אתם יודעים שזו השקפת: לעולם אינני תובע שיוזקו כספי ציבור על דבר שלא צריך לזרוק. ואני טוען שצריך לנהוג בחסכנות. אלמלא האמנתי שהפרויקט הזה הוא פרויקט שיישא את עצמו מבחינה כלכלית, לא הייתי תומך בו. מה יקרה, אדוני השר, אם עליידי הלחץ שלנו, באמצעות חקיקה, אתה תיאלץ, עם המומחים של משרדך, לבוא לוועדת הכלכלה ולהסביר את התזה שלכם? אם אתם תשכנעו אותנו שזה לא טוב ולא ישים, לא נביא את החוק לקריאה ראשונה כלל. אבל אנחנו היינו במשרדך, ואחרי אמרת לנו שהנימוקים שהביאו עובדי משרדך לא מוצדקים, ואין לך הסבר כלפי הציבור למה אתה מתנגד לזה. מה קורה פה? תנו אפשרות לבחון את הנושא. אנחנו לא מדברים היום בקריאה שנייה ושלישית. יכול להיות שבקריאה שנייה ושלישית, או אפילו בקריאה ראשונה, צריך להפיל את החוק הזה, אולי. אבל למה לא תאפשרו לעניין להגיע לוועדת הכלכלה? נשמע את השר, נשמע אולי גם שר אחר שתומך בפרויקט, ועוד כמה שרים, ונקבל החלטה שקולה. מה יקרה? אנחנו מדברים רק על קריאה טרומית.

אני רוצה גם לומר, שבסופו של דבר אני מאמין שניתן להעתיק את שדה-רב לים, וכתוצאה מכך אנחנו גם נפנה את המטרד הזה מלבה של העיר תל-אביב וניתן לעיר הזאת להתפתח כלפי צפון, גם נקים שדה תעופה מודרני, גם נספק תעסוקה לאלפי אנשים שיוכלו לעסוק בפרויקט הזה בתקופה הקרובה, וחשוב מזה — חסי-חלילה לא על חשבון כספי הציבור. אני קצת מומחה בענייני כחנן ובנייה, אני קצת מכיר את הדבר הזה, אני יכול להבטיח לכנסת, שלפחות לכאורה הפרויקט הזה נראה פרויקט שיכול לשאת את עצמו בלי כספי הציבור.

לכן אני מבקש מחברי הכנסת לתת לעניין הזה צ'אנס, להעביר את הצעת החוק בקריאה מוקדמת, ועדיין יש סיפק בידי כל המתנגדים להצביע נגד הצעת החוק בקריאה ראשונה, אם נביא לכאן הצעת חוק מטורפת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. אדוני השר, שוכנעת?

שר התחבורה מ' קצב:
אדוני היושב-ראש, אני רוצה להסביר מהמקום.

היו"ר ש' וייס:
יש לי בקשה, לטובת המאזינים והצופים, שתיגש למיקרופון.

שר התחבורה מ' קצב:
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, העתקת שדה תעופה ממיקומו הנוכחי לים אינה תהליך שצריך לקבל חקיקה לגביו.

חיים בר-לב (המערך):
נכון מאוד.

שר התחבורה מ' קצב:
זה תהליך המחייב בדיקה תכנונית, כלכלית, משפטית,

— הצעת חוק הרשות להעתקת שדה-דב למסלול ימי; הצעת חוק לחיקון פקודת החברות (נציגות לשני המינים בדיקטוריון של חברה ציבורית) —

שבח וייס (המערך):

אם כן, אני מודיע: בעד — 15, ואם נוריד אחד, כי חבר הכנסת צ'רלי ביטון טעה והודיע לנו, הרי בעד — 14. נגד — 31, שיש נמנעים. לפיכך, ההצעה לא נתקבלה, ובסיוע הממשלה והקואליציה יוכל יוסי שריד לראות הלאה את הים.

ההצעה להסיר את הצעת חוק הרשות להעתקת שדה-דב למסלול ימי, התשנ"א — 1991, מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

ט. הצעת חוק לחיקון פקודת החברות (נציגות לשני המינים בדיקטוריון של חברה ציבורית),

התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

לכתבת כך: "תארי לך, מוסד כזה גברי, עם הסיגרים, עם התמונה של הרצל על הקיר. בפעם הראשונה שחתמתי על המאזן היד רעדה קצת, וזאת למרות שזכיתי במינוי בזכות ולא בחסד, כי הקריירה שלי כוללת התמחות כיועצת משפטית של בנק וגם במס הכנסה, שלא לדבר על פעילות פוליטית ומוניציפלית". הווי אומר, זה אירוע חריג במקומותינו, שאשה — אכן, 2% בלבד — מתמנה כדירקטורית מטעם הציבור בתאגיד בנקאי או בחברה מסחרית שמניותיה נסחרות בבורסה.

מה אומרת הצעת החוק שלי? ואני חושב שהצעת החוק הזאת היא הצעת חוק זריחה ביותר. היא אומרת, שאם אירע ובחברה ציבורית שמניותיה נסחרו בבורסה, אספת בעלי המניות של החברה לא בחרה מקרב כל הדירקטורים אף אחד שהוא בן המין השני — ואני מבקש לשים לב: בן המין השני — כאשר יבוא הגוף הממנה את הדירקטורים מטעם הציבור, ויש לו סמכות למנות שניים, יהיה אחד מן השניים לפחות בן המין השני. ואם לדבר בשפה פשוטה, על רקע המצב הקיים בארץ: אם כל הנבחרים, הממונים, מטעם החברה הם גברים, אחד משני הדירקטורים מטעם הציבור יהיה אשה.

שרה דורון (הליכוד):

זה יחול גם על מפלגת מפ"ם — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חברת הכנסת דורון, כאשר המצב בליכוד יהיה רבע מהמצב במפ"ם, לא חצי — — —

יעקב צור (המערך):

למה לא להתחיל עם זה במפלגות?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יש. כאן מדובר על דירקטורים מטעם הציבור. מדוע זה טוב? זה טוב מפני שזה מחזק את שוויון מעמדן של הנשים בכל התחומים, גם בתחום הכלכלי. זה חלק מהמערכת הכללית, זה אומר שלנשים תהיה השפעה רבה יותר בתחום הכלכלי, משמע השפעה על הקצאת משאבים לאומיים הן בהיבט של המקור והן בהיבט של המיקור.

כנגד ההצעה העולו טענות מספר, ואני מתאר לי שחלק מהן אולי יטען גם השר. טענה ראשונה, נגד העדפה חיובית. טענה שנייה אומרת, אם אתה כבר עושה העדפה חיובית, למה לא תקבע — 50% או 25%. טענה שלישית תהיה נגד המעורבות של המחוקק בעסקיה ובניהול ענייניה של חברה שאינה ממשלתית או ממלכתית, אם כי חברה ציבורית שמניותיה נסחרות בבורסה והשקולים שלה צריכים להיות שיקולים כלכליים-עסקיים בלבד.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להצעת חוק רס"ח, הצעת חוק לחיקון פקודת החברות (נציגות לשני המינים בדיקטוריון של חברה ציבורית), התשמ"ט — 1989. בבקשה, חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשבוע הבא יהיה כאן אירוע חגיגי, תהיה ישיבה חגיגית לדיון במעמד האשה בישראל. היום יכולה הכנסת לעשות משהו ממש להכנה לקראת האירוע החגיגי, והמבחן של הכנסת בתחום הזה, כמו בתחומים אחרים, איננו בהצהרות חגיגיות ובכינוי של משאלות נפש — לא בלבד, אפילו לא בעיקר — אלא בעשיית המעשה שהכנסת מופקדת עליו, והכנסת מופקדת על מעשה החקיקה.

מה המצב בתחום של שיתוף נשים בתפקידי ניהול במערכות השונות של מדינת ישראל? ניקח את התחום שבו הבית הזה והממשלה מופקדים עליו יותר מכול, והעניינים תחשכנה. אם אנחנו נוטלים ליהונו, אדוני שר המשפטים, את תמונת המצב של עובדי המדינה, אנחנו מקבלים תמונה עגומה ביותר: בדרגות י"ד — ט"ו — 70% נשים ו-30% גברים; בדרגות כ"ג — כ"ד — 3% נשים ו-97% גברים.

לפני שנה אספתי נתונים, בדקתי את מצב הדירקטורים ב-310 חברות ציבוריות שמניותיהן נסחרות בבורסה ובהן מכהנים, אדוני שר המשפטים, 470 דירקטורים מטעם הציבור, מתוכם רק 10 נשים, 2% בלבד, וכאן גוף ציבורי-ממלכתי ממנה את הדירקטורים מטעם הציבור.

מיכאל בריזהר (המערך):

האם ידוע לך מה המצב בארצות אחרות, בארצות הים?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תיכף אומר על זה כמה דברים. ב-160 חברות ממשלתיות שלנו יש 741 דירקטורים, מתוכם 35 נשים בלבד, 5%.

אומרים: אין נשים מתאימות. שדולת הנשים הכינה רשימה והביאה אותה לאנשים הנוגעים בדבר, רשימה ארוכה מאוד של נשים בעלות הכישורים המקצועיים הדרושים כדי לכהן כדירקטור בחברה ציבורית ובניהול ממשלתית, עם ההכשרה המשפטית, עם ההכשרה הכלכלית וכדומה.

מכיוון שאתמול התפרסם פסק-הדין במשפט ארנסט יפת הזכור לטוב, נשמע מה אומרת האשה שבאה במקום ארנסט יפת כדירקטורית — כי קרה נס ובמקום ארנסט יפת באה דירקטורית — עורכת-הדין חכימה אבי-גיא, שנכנסה לדירקטוריון של אוצר התיישבות היהודים, והיא אומרת

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא לחינם הבאתי בפני הממשלה את האמנה לביעור כל צורות האפליה נגד נשים, ולא לחינם אישרה הממשלה את האמנה הזאת: ראשית, מפני שאני סולד מאפליה מכל מין שהוא, בכל חתר שהוא; שנית, מפני שאני סבור שיש לעשות לחיקון המצב האובייקטיבי, גם אם לא החוק, שלפיו נוצרים בפועל מצבים שבהם אין שוויון בין חלקים שונים של האוכלוסייה, גם על רקע המין — זאת אומרת נשים וגברים — גם על רקע לאומי — ערבים ויהודים — גם על רקע עדות בתוך עם ישראל וגם על רקעים אחרים ושונים.

הזכיר חבר הכנסת צבן, המציע, שהמערכת שאני מופקד עליה, המערכת המשפטית, היא אחת המערכות שבהן אין שום הבדל, בשעת מינוי, בשעת כהונה, בשעת העלייה בדרגה או במעלות הכהונה, בין אשה לבין גבר. מדוע?

הי"ר ש' וייס:

אפילו לא ביציאה לגמלאות של שופטים.

שר המשפטים ד' מרידור:

נכון אמר חבר הכנסת שבח וייס, יושב-ראש הישיבה — גם לא במועד היציאה לגמלאות במערכת השופטים, לאו דווקא במערכת הפרקליטים.

נשאל את עצמנו, מדוע זה כך, מדוע במערכת המשפט, השפטיה, אין הבדל, לא נותנים עדיפות למין אחד על פני האחר, לא נותנים עדיפות לעדה על פני רעותה, לא נותנים עדיפות לעם על משנהו?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה לא נכון.

שר המשפטים ד' מרידור:

הסיבה פשוטה מאוד: זו מערכת שבה השיקול הוא ענייני, מחפשים את הטוב ביותר, והשאלה אם זה גבר או אשה אינה רלבנטית לשאלה אם זה הטוב, או אחר טוב ממנו. זו אולי אחת המערכות המובהקות, שבהן שיקולים מהחלטות הם ענייניים. זו בעצם תורת המשפט — להחליט מן הטעם הענייני, לא להחליט מטעמים אחרים, ולכן לא לטעות בתוצאה.

אני מזכיר את הדברים האלה, חבר הכנסת צבן, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, מפני שזאת כל השאלה העומדת לפנינו. אני שואל אותה דווקא בהקשר של מינוי דירקטורים בחברות ציבוריות או בחברות ממשלתיות. אנחנו הוכינו מכה קשה של מינויים מטעמים לא-ענייניים במקרים מסוימים, ואמרתי את הדברים בעדינות. מי שרוצה יקרא את דוחות מבקר המדינה, מי שרוצה יחפש את העובדות בעצמו, והעובדות אינן מעבר להרי חושך. אם יש מלחמה שצריך להילחם אותה עכשיו, בזמן מינוי דירקטורים מקרב הציבור או דירקטורים בחברות ממשלתיות, ככל מקום שלש יש אפשרות להשפיע או לקבוע מינוי דירקטור — המלחמה צריכה להיות למען מינוי ענייני.

מהו מינוי ענייני? מינוי ענייני פירושו לקיחת האדם המתאים ביותר הנמצא ומוכן לכהן בתפקיד. מדוע? לא רק משום שהמינוי הציבורי מחייב לנהוג כך, אלא מפני שאנחנו דנים בעניינים רציניים מאוד. חברה ציבורית עוסקת בעניינים חשובים, לפעמים מתגלגלים שם סכומים עצומים של כסף, יש אינטרס ציבורי שהכסף לא יושחת, שתהיה ביקורת, שהיה פיקוח, שהדירקטור יעשה את פעולתו. השאלה איננה — להיות איש ציבור נחמד, גם לא תמיד רק להיות חכם. צריך

בעניין ההעדפה המתקנת אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שעקרון ההעדפה המתקנת נכלל בחקיקה בצורה מובהקת ראשית כול בקנדה ב-1982, ב"קנדיין צ'יטר", בסעיף 15, ובבית-המשפט העליון בארצות-הברית אימץ את העקרונות של אותו סעיף 15 בכמה וכמה מפסקי-הדין שלו בווריאציות שונות ומגוונות. המדינה שהרחיקה לכת יותר מכול היא נורבגיה, שקבעה בחקיקה, שבכל גוף ממלכתי יהיו לפחות 40% מבני אחד המינים; כלומר, הפרופורציות לא תחרוגנה מהפרופורציות של 40% — 60%.

הי"ר ש' וייס:

ברשותך, שם זה נועד להגן על הגברים, כידוע.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יכול להיות. אני רוצה לומר לך, אדוני שר המשפטים, עכשיו אנחנו קצת מעבר לוויכוח, כי אתה הבאת לבית הזה הצעה, ולמעשה הבאת לממשלה, שישראל תצטרף לאמנה הבין-לאומית לביעור כל הצורות של אפליה נגד נשים.

שר המשפטים ד' מרידור:

והממשלה אישרה אותה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

סעיף 4 של האמנה הוא הסעיף בדבר ההעדפה המתקנת, והבית הזה למעשה אימץ אותו בכך שהוא לא ערער על כך. הסעיף קובע, שאמצעים להחשת השוויון בין נשים לגברים ייקטו כפעולה זמנית עד שהשוויון יושג, וכל עוד זה המצב, לא ייראו אמצעים אלה בגדר אפליה.

עכשיו באים ושואלים אותי: אם העדפה מתקנת, למה רק אחד או אחת? זה מתקשר לטענה השלישית. אני, לפחות בשלב זה, לא רוצה להתערב כשיקוליהם של בעלי המניות. אני אומר: הגוף הממלכתי הממנה את הדירקטורים מבין הציבור, אתה מייצג גם אינטרס ציבורי, לא רק עסקי, ואתה צריך שהדברים יובאו בחשבון גם מבחינת כמה וכמה קריטריונים ופרמטרים שעל-פיהם אנחנו רוצים שהדברים בחברה שלנו יתנהלו.

אדוני השר, מעשית, אני משוכנע שאם יתקבל העניין הזה, התוצאה תהיה מעניינת. התוצאה תהיה, שתהייה הרבה יותר נשים מאשר אחת בכל חברה, מפני שהיום השגרה הרגילה היא להפנות את העין אל כיוונם של הגברים העוסקים במקצועות האלה, ואין כלל מאמץ לחפש נשים. יהיה המאמץ, ימצאו הרבה מאוד נשים מתאימות. ומי כמוך יודע, במשרד המשפטים, איך כתחום המשפטי הנשים עושות חיל. ואם ייתן להן הדבר גם בכיוון הזה של החברות הציבוריות הנסחרות בבורסה, הדבר הזה, ללא ספק, ישפר את מעמדן של הנשים.

אדוני השר, אני מתפלא מאוד, אני ממש מתפלא על כך, שוועדת השרים לענייני חקיקה החליטה לדרוח את ההצעה הזאת בקריאה טרומית. יכול להיות שיש בעיות כלשהן במימוש יישומה של הצעת חוק כזאת, אבל לדרוח על הסף, לא לאפשר דיון בקריאה טרומית רצינית בוועדת החוקה, חוק ומשפט, כאשר אפשר יהיה לשמוע את הדעות השונות, לבדוק את הדבר? אני חושב שזה לא לכבודה של הממשלה, לא לכבודם של אלה שידחו את ההצעה הזאת, ולא יהיה אפשר לנטות גשר קל כל-כך בין הדחייה של היום לבין הטקס התגיגי שנעשה בשבוע הבא.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת צבן. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

פוסט מסוים, ובה כדאי לקחת אנשים מתאימים, אתה תיקן דווקא אשה, אף שבמקרה בארץ אין. לא, אין ברירה, לא תשקול שיקול ענייני, אדוני, תשקול שיקול לא-ענייני, והחברה תינק, לא נורא, אתה תחפש דווקא אשה.

כפי שאמרתי בתחילה, אומר את זה אדם החושב לא רק שנשים מסוגלות לבצע תפקידים כמו גברים, זה כמעט אל"ף-בית, מעליב לומר את זה —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, השר מדבר.

שר המשפטים ד' מרידור:

— — אלא שככל שהדבר נוגע ב"י, אני נוהג בדרך הזאת בכל מקום שיש לי בו השפעה.

הערה נוספת ואולי אחרונה. פקודה זאת, פקודת החברות, עוברת עכשיו רבייה בוועדה בראשות פרופסור ברק. המחנות החדשה שלה תהיה, שהיא כנראה תעסוק בעיקר בחברות ציבוריות, והחברות הפרטיות יהיו רק הספח או השיירים, ולא העיקר — ההיפך מהמצב היום. היא עוסקת במפורש גם בשאלה של דירקטורים, דירקטוריונים ודירקטורים מקרב הציבור. אני יודע שהיא עוסקת גם בשאלת הכשירויות.

הייתי מציע שלא לחוקק באופן מקרי עניין ספציפי קטן אחד, שחשיבותו אינה רבה אבל נזקו יכול להיות גדול, אלא להניח לוועדת-ברק לסיים את עבודתה. היא תביא — אנחנו נביא לכאן בשמה, שר המשפטים שיהיה בימים ההם יביא בשמה — הצעה מקיפה לנושא של דירקטורים בכללם, ודירקטורים מקרב הציבור, ואז תישאל השאלה, האם צריך העדפות, אילו העדפות, והאם אין פה פגיעה מיותרת בעיקרון חשוב של מינוי ענייני כשביל תוצאה לא חשובה.

אני רוצה לומר, שאם נלך בקו הזה, מעבר למה שאמרה חברתי חברת הכנסת שרה דורון, לא נחיל אותו דווקא על סיעות פוליטיות — זה יישמע אולי קצת דמגוגי עכשיו — אבל אין סיבה שלא להחיל אותו על עובדי מדינה ברמות בכירות — צוטטו כאן מספרים מדאיגים — ואז תשב ועדת המכרזים ותחליט לא לפי השיקול מי טוב, אלא מי אשה ומי גבר. צריך להיזהר מהרחבה כזאת, היא לא לכבוד הנשים.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת צבן, שגם אם כוונתה טובה, הדרך איננה טובה ותוצאתה איננה רצויה עכשיו. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צבן, בבקשה.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, אם תעניין בהצעת החוק שלי תראה, שהיא לא הוגשה לרגל יום האשה שאנחנו עומדים — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת. חבר הכנסת גדעון גדות וחבר הכנסת צחי הנגבי, בבקשה מכם.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר המשפטים, אם תעניין בהצעת החוק שלי תיווכח, שהיא לא הוגשה לקראת יום האשה, שאנחנו עומדים לציין בשבוע הבא, אלא ב-27 במרס 1989, והיא אמורה היתה להיות נדונה השבוע, לאחר יום האשה, שהיה צריך להתקיים לפני שבועות מספר. אלא מה? מכיוון שיום האשה נקבע ממילא

להבין בנושא שמדובר בו. אם עוסקים בחברה שעיסוקיה חשמל — —

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ש' וייס:

השר כבר התייחס לזה, קודם. אי-אפשר לחזור על זה פעמיים.

שר המשפטים ד' מרידור:

חבל, חברת הכנסת גוז'נסקי, שאת מעירה אחרי שאת נכנסת באמצע הדברים. לו שמעת אותם מתחילתם, אני מניח שלא היית מעירה.

אני רוצה להמשיך בתשובתי למציע ולחברי הבית. צריך לבחור אנשים מתאימים. אם יש חברה שעוסקת בענייני אנרגיה, לא צריך לקחת אדם שעוסק בענייני ספרות. אם יש חברה שמוציאה ספרים, לא צריך לקחת אדם נחמד וחכם, שלא מבין שום דבר בעניינים האלה. לכן, חבר הכנסת צבן, המאבק הוא על מינוי ענייני, ולא על שיקולים לא-ענייניים.

הדברים האלה נאמרים מפני שמה שמוצע לנו כאן הוא להעדיף על השיקול הענייני שיקול אחר, או להוסיף על השיקול הענייני שיקול אחר. אין רחוק ממני מלטעון, שאין נשים או אין גברים המתאימים לכל אחד מהתפקידים בכל אחת מהחברות. מתאימים באופן כללי — כן. זה לא מספיק. צריך לקחת את המתאים ביותר, ולא לקבוע שיטה — דווקא בעניין זה, שהוא רציני מאוד, שאיננו רק ייצוג ציבורי — לא לקבוע שיטה שלפיה השיקול הענייני יידחה.

אני רוצה לומר מדוע. אל ישלה איש את עצמו, שאם אנחנו ננקוט בעניין זה היום העדפה מתקנת — מה שהאמריקנים מכנים affirmative action — זה יוגבל רק לעניין נשים מול גברים. יש לנו בארץ העדפות מתקנות במקומות אחרים, כאשר אנשים מקבלים ניקוד גבוה יותר כי הם באים ממצב מקופח יותר או מאושר פחות. אני רוצה לומר לכם, שאם נתחיל להעדיף העדפות כאלה, אנחנו נעבור לסדרה של העדפות, לא רק אחת.

אליקים העצני (התחיה):

ובאמצעות הברית אין הרבה נחת מה affirmative action.

שר המשפטים ד' מרידור:

אפילו הניסיון האמריקני לא תמיד מוצלח. אבל אני רוצה לומר לחבר הכנסת צבן — אם תקשיב גם לי וגם לחברת הכנסת אלונה, זה יהיה לך מעניין אבל קשה יותר, כך נדמה לי — אני חושב שאנחנו לא צריכים להחליט החלטות ספורדיות לקראת יום האשה הבין-לאומי שיהיה בעוד זמן קצר, כאשר עוסקים בחקיקה בנושאים רציניים.

בכלל, ידועה דעתי, שלא מחוקקים בשביל עניין קטן ולא מתקנים סעיפים כל יומיים. יציבות החקיקה היא עניין חשוב. אם רוצים לעסוק בסוגיית תיקון האפליה כלפי נשים, ביעור צורות האפליה נגד נשים, אפשר לעסוק בזה. זה נושא רחב, הוא לא נוגע רק לדירקטורים מקרב הציבור. זה עניין רחב ביותר. נעסוק בו. איננו צריכים לעשות לקראת יום האשה הבין-לאומי הפגנה בדרך של חקיקה.

אפשר להצהיר הצהרות, אפשר לנאום נאומים, אפשר לפעול פעולה, אבל חקיקה כזאת, שדווקא אשה תהיה אחת מהשניים, אפילו הנושא מקצועי מאוד ואין בארץ יותר מאנשים בודדים שמבינים בו — חברה שעוסקת בייצור

בחברה ציבורית, התשמ"ט — 1989, לדין מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

— — — 24 — —

עוזי לנדאו (הליכוד):
ההצבעה שלי לא נקלטה.

חיים רמון (המערך):
הוא נכנס מאחור.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אבקש מכולם לשבת. חבר הכנסת עוזי לנדאו, מה אתה טוען?

חיים רמון (המערך):
הוא נכנס מאחור.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, תגיד בבקשה בקול רם מה אתה טוען.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני יכול לבקש מכולם שקט? חבר הכנסת רמון, תואיל לשבת.

חיים רמון (המערך):
אני מבקש להצביע שוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא מצביע שוב. אם יש פה תיקון, הדבר יתוקן. לא אתן להוסיף את אלה שהגיעו באיחור. חבר הכנסת לנדאו, אתה טוען שאתה הצבעת וזה לא נקלט?

עוזי לנדאו (הליכוד):
הגעתי והצבעתי בתחום הזמן, וזה לא נקלט.

עמיר פרץ (המערך):
הוא לחץ אחרי הזמן.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
גם אני נכנסתי ולחצתי, וזה לא נקלט.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אל תעזרו לי. חבר הכנסת פארס, אתה טוען שגם אצלך ההצבעה לא נקלטה. אני לא מתייחס לאלה שנכנסו אחרי ההצבעה. אני רואית אותם. חבר הכנסת פארס, אתה מצהיר שהיית בזמן ההצבעה — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני רצתי בזמן ההצבעה, ולחצתי כשנגמרה, וזה לא נקלט.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני מבין שזו גם טענתך.

יעקב שמאי (הליכוד):
הצבעה חוזרת.

בסופו של דבר לשבוע הבא, אני מחדד את הקשר בין הדברים, ובדין. אני שואל את עצמנו, אם אנחנו נסתפק רק בהצהרת כוונות חגיגית בשבוע הבא, או שעה שיש לנו אפשרות לעשות מעשה של חקיקה לקידום העניין, אנחנו נקדם את העניין?

אדוני שר המשפטים, המערכת שממשלתך, כמו ממשלות קודמות, מופקדת עליה אינה מקיימת את הקריטריונים של שוויון הזדמנויות. העובדה שבמשרדך הדברים כל-כך שונים, בהשוואה למשרדים אחרים, איננה נעוצה רק או בעיקר בעובדה שהתברכנו אכן במספר ניכר של משפטניות רציניות. יש לנו גם כלכלניות רציניות, יש לנו עובדות סוציאליות רציניות ויש לנו נשים רציניות בתחום מדע המדינה, יש לנו נשים רציניות בכל התחומים. הן לא הגיעו לאותן דרגות של השפעה כפי שהגיעו המשפטניות במשרד המשפטים, מפני שהמערכת הזאת בנויה על אי-שוויוניות קיצונית מאוד בנושא של יחס לאנשים.

אינני מבין את הטענה שלך, אדוני שר המשפטים. אתה אשררת אמנה שסעיף 4 שלה מדבר במפורש על קבלת העיקרון של העדפה מתקנת. מה זו העדפה מתקנת? העדפה מתקנת אמרת, שקיים לא רק השיקול הענייני. כי אם היה קיים רק השיקול הענייני, אין העדפה מתקנת.

שמעון שטרית (המערך):

אתה רוצה להעביר את החוק, או לנאום?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

העדפה מתקנת אומרת, שאתה לא תמנה לתפקיד אדם, גבר או אשה, שאינו מתאים לו, אבל במניין השיקולים שלך תביא גם את השיקול של העדפה מתקנת.

אדוני שר המשפטים, אתה יודע שיש לנו ניסיון של מציאת הבנה בתהליכי חקיקה. אנחנו מדברים בהצעה טרומית. אני מבין את השיקולים שלך, שיוכלים להיות מקרים יוצאים מן הכלל. יש מחשבות על פתרון, איך אתה לא סוגר בחקיקה סגירה הרמטית. אנחנו נמצאים בשלב זה בהצעה טרומית, ונמצא ביחד הבנה במסגרת ועדת החוקה, חוק ומשפט. אינני מציע לך לעמוד בהתנגדותך. מתוך הבנה אפשר למצוא דרך שבה העיקרון של תמריץ לקידום נשים במערכות האלה יקוים כלי שהאינטרסים הרציניים, החוקתיים והכלכליים, ייפגעו בשום צורה שהיא. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. יש לפנינו הצעה להסיר את הצעת החוק, ויש הצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. מי שהוא בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה — יצביע בעד. מי שהוא בעד הסרת הצעת החוק — יצביע נגד. אני כבר הפעלתי את השעון. נא להצביע, הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדין מוקדם בוועדה — 24

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 23

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (נציגות לשני המינים בדירקטוריון

חוברת ל"ז, ישיבה ש"כ

— הצעת חוק לחיקון פקודת החברות (נציגות לשני המינים בדירקטוריון של חברה ציבורית): הצעת חוק לחיקון דיני המשפחה (מזונות) —

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני לא מוכן לשמוע עוד. אני מבקש מכולכם לשבת.

אליהו בן-מנחם (המערך):
החלטת פעם אחת, אז די.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני תמיד מתייחס אליך בנימוס. את המינימום הזה אני מבקש גם ממך. תואיל לשבת ולשתוק.

חברי הכנסת, כולנו מכירים את המשחקים. לפני רגע הגיעו בבתי-אחת חברים רבים מצד זה, ואז צעקו מהצד הזה שרוצים הצבעה חוזרת, והאחרים התנגדו — —

קריאות:
לא, לא.

היו"ר ד' שילנסקי:
האומנם אי-אפשר לגמור משפט ללא צעקות?

— — אחר כך הגיעו כנראה חברים רבים יותר מהצד השני, ואז אלה צעקו שרוצים הצבעה חוזרת והאחרים התנגדו. אני חוזר על מה שכבר הודעתי. אני מוסיף את שני הקולות. איך הצבעת, חבר הכנסת פארס?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני הצבעתי בעד.

היו"ר ד' שילנסקי:
ומה אתה הצבעת, חבר הכנסת לנדאו?

עוזי לנדאו (הליכוד):
נגד.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מוסיף אפוא קול אחד בעד וקול אחד נגד. ובכן, 25 בעד, 24 נגד. אני קובע שהצעת החוק לחיקון פקודת החברות (נציגות לשני המינים בדירקטוריון של חברה ציבורית), התשמ"ט—1989, עוברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

י. הצעת חוק לחיקון דיני המשפחה (מזונות), התשנ"א—1991*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ד' שילנסקי:
שמעתי שאתה מתאונן על כך שאני מתחלף. אתה יודע שזה המשחק בכנסת. זו, חס וחלילה, איננה פגיעה.

נואף מסאלחה (המערך):
אני לא נפגע. אדוני היושב-ראש, אם אתה מחליף אותי בגלל ההצבעה שלך, אני מוכן להתחלף. אבל יש המשחק הפרלמנטרי שאנחנו חייבים לשחק אותו. תודה רבה בשביל ההכנה החברית. חברת הכנסת נאוה ארד, בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מבקש ממך להמשיך לנהל את הישיבות. אתה יודע שאינני שש לרוץ להתחלף. אבל יש המשחק הפרלמנטרי שאנחנו חייבים לשחק אותו. תודה רבה בשביל ההכנה החברית. חברת הכנסת נאוה ארד, בבקשה.

חיים רמון (המערך):
אין דבר כזה, אין הצבעה חוזרת.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא, לא. אם ההצבעות של חבר הכנסת לנדאו ושל חבר הכנסת חסיין פארס לא נקלטו, אני אוסיף את שני הקולות האלה. התוצאה היא — — מה הצבעת, חבר הכנסת פארס?

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:
כולם מבקשים הצבעה חוזרת?

קריאות:
לא.

קריאות:
כן.

היו"ר ד' שילנסקי:
קודם לכן קראו מצד אחד שרוצים הצבעה חוזרת, והצד השני אמר לא. עכשיו זה קורה בצורה הפוכה.

אליהו בן-מנחם (המערך):
תוסיף קול אחד בעד וקול אחד נגד, וגמרנו.

היו"ר ד' שילנסקי:
רבותי, אני מצטער, נא לשבת. שמעתי את הקריאות, אני מבקש להוריד ידיים. חבר הכנסת גדות, מה יש לך לומר.

גדעון גדות (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כדי להיות הוגן — כך דומה — הייתי מציע לאדוני את הפרוצדורה הבאה, שפשוט תחליט לצלצל עכשיו, כי הרי לא צלצלו; ייכנסו כל סיעות הבית לקיים את ההצבעה.

עמיר פרץ (המערך):
ההגינות ממש שופעת ממך.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק תת"ר, הצעת חוק לחיקון דיני המשפחה (מזונות), התשנ"א—1991, של קבוצת חברי הכנסת. תנמק חברת הכנסת נאוה ארד. בבקשה.

נואף מסאלחה (המערך):

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מסאלחה, אני מבקש שתקבל את הדבר בהכנה. הועיקו אותי היום פעם שנייה להצבעה. מה אני יכול לעשות? תקבל זאת כרוח חברית.

נואף מסאלחה (המערך):
לא שמעתי.

גדלים הוא אומנם אינו פטור ממזונותיהם, אך חיובו קיים לא מטעמי דיני מזונות אלא מטעם דיני צדקה, שלפיהם חייב האב להקדים מבחינת צדקה את ילדיו על-פני כל אדם.

בית-המשפט העליון, כפי שצינתי, הכיר בדיקה שבין החייל לביתו. ב"1991 קבע בית-המשפט, בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים, פסיקה כערעור העוסק בתחום הזה. הוא קבע כדלקמן: לאור הוצאותיה של האם והמשך זיקתה של הבת לשירותי הבית עקב שירותה הצבאי, אין להפחית את דמי המזונות כפי שרצו להפחית. זאת תפיסה שאני מאמין שחברי הכנסת צריכים לתמוך בה.

אני רוצה להפנות את תשומת לב הכנסת לכך שהיום, בישראל של 1991, יש כ-60,000 משפחות חד-הוריות המגדלות כ-100,000 ילדים. בראש רובן עומדות נשים רווקות, אלמנות, מעובכות-גט, ועל-פי הרוב גרושות. המשפחות החד-הוריות נמצאות בעשיריני ההכנסה הגמורים ביותר. 60% מהן מתחת לקו העוני. ההכנסה הממוצעת של משפחה חד-הורית שבראשה אשה הגיעה לכמחצית ההכנסה הממוצעת של משפחה חד-הורית שבראשה גבר. ממוצע המזונות הנפסק בכלל למשפחות החד-הוריות מגיע רק לכ-16% מהשכר הממוצע במשק.

אני רוצה לומר לחברי הבית שאנחנו, חברי הכנסת, הגשנו חוק רחב. החוק שלנו כלל לא רק את המשרתים בצבא. הוא כלל גם את אלה שלומדים במוסד שהוא לא מוסד אקדמי, את אלה שלא יכולים לכלכל את עצמם וכו'. כשהיה הדיון בוועדת השרים נאמר שם שיפנו אל חברי הכנסת המציעים וישאלו אותם, האם הם מוכנים בשלב הזה לצמצם את הצעת החוק שלהם רק לחיילים. אני אומרת בשם מציעי החוק, אף שהבעיה נוגעת לקבוצות נוספות של ילדים, ואנחנו מדברים בליכך הרבה על נושא החיילים בכנסת הזאת ועל נושא השוויון — שניים משרתים, שניים נדרשים להיות בחיל קרבי, שניים משרתים ביחידות נבחרות, ואחד חוזר אל בית שלא יכול לספק לו דברים, ושני חוזר אל בית שיכול לספק לו דברים.

אני רוצה לומר לשר המשפטים, שאנחנו מוכנים לצמצם זאת לחיילים ולחיילות. הגשנו עוד סעיף אחד בחוק, האומר שבית-משפט יוכל, לאחר שנעשה הסכם למזונות הקטין וכן לאחר שניתנה ערבות לביצוע הסכם כזה, ויהיה רשאי ליתן כל צו שיימצא לנכון בעניין תוקפו של ההסכם או הערבות, או בעניין מועד הפעלתם, שזה חלק מנושא דיני המזונות.

אני מצטערת, וכבר אמרת זאת, חבר הכנסת יאיר צבן, פה בכנסת מתחיל להיות דבר שקשה לקבל אותו גם מבחינה ציבורית. בשבוע הבא יהיה הבית הזה מלא בעשרות או אולי במאות נשים שיבואו לחגוג את יום מעמד האשה ויום האשה הבין-לאומי, שנדחה מחמת הזלזול.

אנחנו חיים במדינה שהיא שונה ממדינות אחרות, מדינה שבה אי-אפשר להזניח חלק מהאנשים, כאשר יש לכולם הוכחות שהקבוצה הזאת — ואני מדברת על גילאי הצבא — איננה שווה לחיילים ולחיילות אחרים, ואין שום הצדקה להפסיק לה את תשלום המזונות, כי בכך לא מענישים רק את האם אלא מענישים את הילדים, גורמים לעוגמת נפש.

אני סבורה שהנושא הזה הוא מעבר למחלוקת פוליטית, ואני מצפה שההצבעה תהיה בהתאם לכך. נאשר את החוק בקריאה טרומית. אנחנו מוכנים לדון בנושא ולהתביח שהחוק יענה על הבעיה האמיתית. אני מאמינה, שלמרות הגיוסים

נאווה ארד (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להגיש לכנסת את הצעת החוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשנ"א — 1991, בשמי ובשם חברי הכנסת חיים אורון, שושנה ארבל-אלמולינו, אלי בן-מנחם, אלי דיין, רן כהן ואברהם שוחט.

אדוני היושב-ראש, על-פי החוק הקיים היום, פוקעת חובתם של ההורים לשאת במזונות ילדיהם בהגיע הילדים לגיל 18. מעבר לגיל זה אין הילדים זכאים על-פי חוק למזונות. יתר על כן, בהיותם חיילים וחילות בצבא נמנע מהם להשתכר למחיתם. אין להם אפשרות להשלים את צורכיהם היסודיים. הנטל נופל על האם שנותרה עם הילדים וגידלה אותם במשך שנים.

קיבלתי מכתבים רבים מאמהות שפנו אלינו להעלות את החוק. כותבת אם — וזהו אחד המכתבים הקשים ביותר — שמבקשת מאתנו להביא את החוק, שהיא גידלה בגפה שני ילדים, הביאה אותם עד גיל צבא והם משרתים בצבא, ראתה אותם בסיום טירונות ובסיום מסע כומתה, אבל שללו ממנה את דמי המזונות כשהם הגיעו לגיל 18. היא כותבת דבר קשה יותר, היא אומרת שיש אלטרנטיבה לזה, והיום האלטרנטיבה לקבלת תמיכה צבאית היא מציאת משפחה אומנת לחייל. אומרת האם הזאת: אני גידלתי אותם, עשיתי הכול כדי שיעזבו לצבא, ועכשיו מפסיקים את דמי המזונות. מה רוצים? שבגיל הזה אותם עליהם לטובת משפחה אחרת, משום שאני לא יכולה להמשיך ולקבל את דמי המזונות?

שלמה הלל (המערך):

הביטוח הלאומי — וזה אולי חמור יותר — גם הוא מפסיק של התשלום מגיל 18. לפי דעתי, את זה גם כן היינו צריכים לתקן.

נאווה ארד (המערך):

חבר הכנסת שלמה הלל, אתה צודק. אנחנו מכינים הצעה ברוח הזאת וגם הצלחנו להעלות את הגיל ל-21 בכמה חוקים של הביטוח הלאומי, כאשר אותם ילדים נקראים "תלויים". אבל אתה כהחלט צודק, מפני שיש כאן עוול לקבוצה שבמדינת ישראל היא באמת קבוצה מיוחדת מאוד.

על יכולתו של החייל להתפרנס ולהחזיק את עצמו אין מה לדבר. לפי נתונים שקיבלנו — ואנחנו ביקשנו נתונים מצה"ל — המשכורת עומדת פחות או יותר על 160 שקל לחודש, עם תוספות של 80 אגורות לכל דרגה. ככל אופן, המשכורות נמוכות מאוד.

אבל, אני רוצה להגיד יותר מזה. המדינה כבר הכירה בחוקים שונים שתמיכת ההורים בילדיהם איננה מסתיימת עם הגיע הילד לגיל 18, והיא נמשכת כל עוד הם משרתים בצבא. אחד מחוקי הביטוח הלאומי, חוק ביטוח לאומי [נוסח משולב], כבר כולל את הילדים המשרתים עד גיל 21 בשירות סדיר, במסגרת המונח "תלויים". בפסק-הדין של השופט ברק משנת 1984 נאמר: במציאות הישראלית תמיכת ההורים בילדיהם איננה מסתיימת עם הגיע הילד לגיל 18 והיא נמשכת כל עוד הם משרתים בצבא, ובצדק — הוא מוסיף — כי תלות החייל במשפחתו קטנה בתחום המזון, הבריאות וכו', אך מאידך גיסא נשמרת הזיקה לבית ולמשפחה בתחום הדיוור, הביגוד, דמי הכיס ועוד.

אפילו מבחינת הדת יש סימוכין לדבר. הלכה שנפסקה דיברה על כך שהאב חייב במזונות רק כשילדיו קטנים. כשהם

אני חושב שהחוק הזה, חוק סוציאלי שנחקק בהתש"ך, אם אני זוכר נכון, והשר שאקי מאשר את דבריו, הוא מכיר את החוק הזה היטב; החוק הזה, שנחקק בשנת התש"ך, הוא חוק מאוזן מאוד. אני לא חושב שהפרת האיוון היא נכונה.

למה זה מעניין אותנו? ראשית, מפני שמדובר על נורמה כללית של חובת מזונות. שנית, כי מדובר על תקציב המדינה. כאשר מדובר במשפחה שבה צריך לשלם מזונות וכן הזוג מקבל אותם מבין הזוג השני, בדרך כלל האם מהאב כשביל הילדים, אם הם נפרדו או הם גרושים, ואין בידי הזוג לגבות — הביטוח הלאומי, המדינה היא המשלמת.

ביקשתי, חברת הכנסת ארד — ואני מבין שדברי לא כל כך מעניינים אותך, כי אילו עניינו אותך היית שומעת מה שאני אומר עכשיו — ביקשתי מאנשי הביטוח הלאומי והאוצר לבדוק, האם צפויה כאן עלות תקציבית רצינית. הערכתם היא שהתקציב יצטרך לגדול במיליוני שקלים; אני לא רוצה להתחייב על הסכום המדויק.

האם את כספי הביטוח הלאומי ראוי שלא לתת לאחרים, הזקוקים יותר, אלא דווקא לילדים שבגרו והם היום סטודנטים או חיילים ויש להם אפשרות להתפרנס, ולהורים יש קדימה אחרת? — אני חושב שלא.

מהטעמים האלה אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה, מס' 7. מי בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון חוק דיני המשפחה (מזונות), התשנ"א—1991, של קבוצת חברי הכנסת, שהגישה אותה בשם חברת הכנסת נאוה ארד. לדיון מוקדם בוועדה? מי בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום? בהצבעה אני מקוון עם היושב-ראש.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 25

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 26

ההצעה להסיר את הצעת חוק לתיקון חוק דיני

המשפחה (מזונות), התשנ"א—1991, מסדר-

היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע שההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום נתקבלה, והיא לא תועבר לדיון מוקדם בוועדה.

חגי מירום (המעריך):

לא היה צלצול.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, היה צלצול וההצבעה תקפה.

הקואליציוניים, מאחר שמדובר בחיילים ובחיילות, תאשר הכנסת את הצעת החוק בקריאה טרומית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת הכנסת ארד, כמה קל להציע הצעות טובות; זה רק עולה כסף, זה לא נורא, לכן האופוזיציה לא אחראית. למה עד היום האופוזיציה הנאמנה, שהיתה בשלטון, לא דאגה לכן, אני יודע — כי אז היא דאגה לתקציב המדינה. היום אין זה מתפקידה לדאוג לכן.

מה מוצע לנו כאן? מוצע לנו לתקן את החוק — ואקרא את ההצעה כפי שהיא — ולקבוע חובת מזונות בניגוד לקבוע היום, לא רק עד גיל 18, אלא גם מעבר לגיל 18, בשלושה מקרים מפורטים: האחד — אם לקטין לא מלאו 21 שנה, ועיקר זמנו מוקדש לסיום לימודים במוסד חינוכי על-יסודי שאינו מוסד להשכלה גבוהה, והכוונה כנראה לישיבה, או כמגור הלא-יהודי — אחרים שאינם הולכים לצבא. הרי אני מניח שאת רוצה ליצור פה אפליה; גם לא רצית ליצור אותה. מוצע לקבוע כאן חובה שאיננה קיימת היום — שעל ההורים לזון את בניהם ואת בנותיהם עד גיל 21. המקרה השני — עד גיל 22 לגבי מי שמשורת בשירות סדיר לפי חוק שירות ביטחון. והמקרה השלישי — לכלול מי שאיננו מסוגל לכלכל את עצמו ואין לו הכנסה ממקור אחר כדי מחייתו, ולא חשוב אם הוא בן 20 או 40 או 60.

מה אומר החוק היום? היום החוק קובע חובה עד גיל 18. סעיף 5 לחוק דיני המשפחה (מזונות) קובע היום גם כן חובה על אדם למזונותיהם של ילדיו הבגירים ובני זוגם, אבל אם יתקיימו שלושה תנאים, והם חשובים: התנאים שחברת הכנסת נאוה ארד מציעה לבטלם במקרים שדובר בהם.

התנאי הראשון — שיש בידו אפשרות לעשות זאת לאחר סיפוק צרכיו, צורכי בן זוגו וילדיהם הקטנים. ברור שהכוונה כאן היא, שהוא יספק את המזונות האלה על חשבון משהו אחר; על חשבון כסף שאין לו, שייקח מילדיו האחרים, הקטנים אולי, או בן זוגו. הם לא עשירים, האנשים שאת מדברת בהם. את מציעה לשנות את ההסדר שהמחוקק קבע, דהיינו שלילדים בגירים מעל גיל 18 חובת המזונות תהיה רק אם יש בידו לספק את צורכי ילדיו האחרים, הקטנים, צורכי עצמו וצורכי בן זוגו. את לא דואגת בכך לבן הזוג. אני לא יודע למה, את לא דואגת לילדים הקטנים כלל. אני חושב שעושים את ההיפך.

התנאי השני שהחוק קובע היום הוא, שאותו בן בגיר איננו יכול לספק את צרכיו על אף מאמציו. כי יש ילדים שכבר פסקו להיות ילדים בגיל 20, שיש להם משלהם ואין צורך לקחת מהוריהם, על חשבון הילדים, אחיהם הקטנים, ולתת להם. החוק קבע היום את התנאי הזה. את מציעה לבטל גם אותו.

החוק קובע תנאי שלישי — שאין לו מקור הכנסה אחר, גם כן תנאי ברור.

יא. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון — הארכת מעצר מתוך רשלנות או חוסר תום לב).

התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת א' גמליאל)

מהאוכלוסייה בישראל נתונים תחת אותו איום של מעצר ללא עוול. גם הנשיא קורא, קרא והתריע על עינוי הדין, על יחס של חוסר התחשבות בחשודים המוכאים לדין וחשופים למצלמות העיתונות.

רבותי חברי הכנסת, לנוכח הפרסומים אנחנו יודעים בדיוק מה קורה במעצרים. רבים וטובים נעצרים כחשודים, כחשודים בלבד, החשוד עדיין לא הוכח כפני שופט, עדיין לא נגזר דינו, עדיין בית-המשפט לא קבע אם הוא אשם, האם יש ממש בחשדות, עדיין אין כלום. והרי יש לנו כלל, שכל זמן שבית-המשפט לא קבע אחרת, האדם, אף שהוא חשוד, הוא נקי מכול. אבל הפרסומים, עצם המעצר, עצם כניסתו למעצר גורמים לו טראומה שאין לו ממנה מרפא.

מטרתה של הצעת החוק של חבר הכנסת גמליאל היא, שכל שוטר או בעל סמכות המפעיל את סמכותו וגורם למעצר אדם, כאשר מתברר שלא היתה לכך כל עילה, יבוא בעל הסמכות על עולשו. שכן לא ייתכן שהנושא יהיה כה פרוץ, כי היום מתברר שמרבית המעצרים הם כאלה שלא היה בהם צורך, או שלא היו כדיו. גם בית-המשפט נתן את דעתו על כך כמה פעמים.

מוכן שהצעת החוק לא באה לכבול את ידיהם של השוטרים או של בעלי הסמכות, חס וחלילה. אדרבה, היא באה כדי לעצור את המגמה שכל שוטר או בעל סמכות יכול לעשות היום ככל העולה על רוחו.

אדוני השר, בארצות-הברית מקובל שלא כל חשוד נעצר, גם כאשר הוא חשוד ברצח לא עוצרים אותו. נכון שהוא מובא לחקירה, אבל כל זמן שבית-המשפט לא קבע את דינו, האדם הזה משוחרר.

על-מנת להקל על המשטרה צוין, כי רק במקרה של רשלנות או חוסר תום-לב ייקנס הגורם למעצר שווא.

לדעתי, זו הצעת חוק מוכנת מאליה. אני לא חושב שכאן באים לגרום עוול כלשהו למשטרה או לבעלי סמכות לעצור אדם. החוק המוצע בא אך ורק לשמור על זכויותיו של האזרח בישראל.

שאלתי חבר כנסת מסוים, לא אזכיר את שמו, האם יתמוך בהצעת החוק, והוא השיב לי בשלילה וטען: וכי נשלח כל שוטר לכלא? ואני שואל אותו חבר כנסת: וכי נשלח כל אזרח שני בישראל לכלא? זה מותר? זה אפשר?

אני מכש מחברי הכנסת להצביע על-פי מצפונם. רבים מחברי הקואליציה, שאני נמנה עמה, לא נמצאים באולם ולא שמעו את הדברים, והם ייכנסו לאולם ברגע שישמעו את הצלצול. אינני יודע מה יציע כבוד השר. אני אומר במלוא הכנות, הצעתו של חבר הכנסת גמליאל באה לשמור על זכויות האזרח במדינה. אפילו היה מתאם עם נשיא המדינה, שהחוק יובא לכנסת יומיים אחרי התרעתו של הנשיא, אינני חושב שהיה דבר מוצלח יותר מכך. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. ישיב שר המשפטים. בבקשה, אדוני.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק תת"ס: הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון — הארכת מעצר מתוך רשלנות או חוסר תום לב), התשנ"א — 1991. מאת חבר הכנסת אריה גמליאל. ינמק את הצעת החוק חבר הכנסת שלמה דיין. בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת הנוכחים, לפני כשבועיים, כאשר זוכה רפי גינת בדינו בבית-המשפט, רעשה הכנסת כולה, מימין ומשמאל. כולם גינו את המעצר שלו, את ההכפשות בעיתונות ואת הפרסומת.

אני רוצה לצטט מדבריו של רפי גינת — כך הוא כותב: "אדם חכם ורב-גינון, מטובי הארץ הזאת, אמר לי יומיים אחרי המעצר: 'כל מה שישלך במדינה הזו — זה על תנאי. שום דבר הוא לא שלך באמת. מה יש לי כבר חוץ משמי הטוב?' עניתי לו: 'גם זה על תנאי'. אמר וידע מה הוא אומר".

ואני ממשיך לצטט: "לפני 14 שנה הוא נעצר על-ידי המשטרה. ישב ונחקר במשך שבועה ימים, ובסיומם שוחרר. לא נפתח תיק ולא הוגש כתב אישום. מעצר שווא שרירותי. ההשפלה היתה כבדה מנשוא, גם הועם. האיש חיסל את כל עסקיו, לקח את משפחתו וירד לאנגליה. היום הוא מולטי-מיליונר שמגיע ארצה לחופשות מולדת כמה פעמים בשנה. כל השנים שעברו לא הצליחו למחוק את הטראומה. הוא זוכר כל דקה של אותו שבוע מטורף לפני 14 שנה. הפצע הגליד אך הצלקת נשארה. הכאב אולי עומעם, אך כל נגיעה בצלקת כמוה כזריית מלח על פצע פתוח. זר לא יבין זאת, רק מי שעבר את החוויה הזאת על בשרו יכול להבין את ההרגשה של להיטחן עד דק, כשהיא מקבלת משמעות אישית, אקטואלית, מפלצתית. ברגעים הקשים, כאשר אתה נתון לחוסר ושכטם של שוטרים תאבי פרסום ומשרתיהם בתקשורת, אין לך ברירה אלא להוריד את הראש, לתת לגל העכור לעבור ולנסות להחזיק מעמד. עם הזמן, ככל שנוקפים הימים, אתה מתחיל להתרגל למצב החדש, ורואה בו מבחן אש לאישיות, לאופי ולכוח הסכל. מחול השדים המתרחש על גבך מספק את יצרתיים ותאוותם של גדולים וחזקים וכל אחד ואחד מהם שופך את שמנו למדורה. אתה חש איך טבעת החנק מתהדקת והולכת, מקווה שמישהו יקום ויצעק: המלך הוא עירום, אך אין פוצה פה ומצפצף".

זהו קטע מתיאודור של העיתונאי רפי גינת על הסכל שסבל במשך למעלה משנה וכמה חודשים, כמעט שנה וחצי, ללא עוול בכפיו. כמוהו יש בארץ, לצערנו, רבים וטובים, עשרות, מאות.

כבוד נשיא המדינה ביטא את הנושא הזה לפני כיומיים. הוא קרא להקים ועדת חקירה ממלכתית לבדיקת הליקויים הארגוניים של מערכת המשפט בישראל. גם הנשיא מנה תופעות מספר שמהן סובלת מערכת המשפט: עלייה במספר העצורים שאינם מגיעים כלל למשפט. כנראה, אינני מצטט את דבריו בדיוק, כי הם אינם לפני, אבל כך השתמע, כמעט 50%.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זכה חבר הכנסת גמליאל ומצא להצעתו טוען מצוין, חבר הכנסת דין, אלא שיש הצעות שגם טיעון מצוין לא יכול לתקן את הפגם היסודי שבתוכן. אסביר מדוע הצעה זאת, בין שטובה היא בין שרעה, היא בלתי אפשרית.

אני רוצה לומר תחילה דברים ספורים על העניין שחבר הכנסת דין העלה כאן ברגישות רבה. אנחנו חוזרים ואומרים: כל אדם זכאי אלא אם כן הורשע. אסור שזה יהפוך לדקלום, צריך שכן ננהג. כל מי שבדיו סמכות מעצר — שוטרים, פקדי מס הכנסה וכל רשות אחרת שרשאית לעצור — צריך להיזהר מאוד ולא להשתמש באמצעי החמור הזה, אלא אם אין מנוס וצורכי החקירה באמת מחייבים דווקא מעצר, ואין אפשרות לנהל אותה ביעילות בלא מעצר. מעצר הוא שלילת חירותו של האדם, ואנחנו צריכים מאוד להקפיד שלא נגיע, חס וחלילה, למעצרי שווא.

זכורים הדינים וההשכונות של מבקר המדינה לפני שנים על מעצרים רבים שתוצאתם לא היתה העמדה לדין. המספר היה מדאיג.

אסור תכלית האיסור לעצור אדם כדי ללחוץ עליו בחקירה, אם דברים כאלה קורים.

לכן, עם מגמת הדברים של חבר הכנסת שלמה דין אני לא רק מסכים, אני גם משבח אותה. צריך להמשיך ולעשות כל מאמץ כדי שלא יעצרו אנשים, אלא אם אין מנוס מלעצור אותם בשל צורכי החקירה, או מחשש לשיבוש הליכי משפט, או מטעמים טובים מאוד אחרים שהוגדרו בחוק ובפסיקה.

כאשר קורה שאדם נעצר והמעצר לא היה מוצדק, מה אנחנו צריכים לעשות? — שני דברים: ראשית, צריך לטפל באדם ולפצות אותו, כדי שאדם שניזוק על לא עוול בכפו יפוצה. שנית, צריך לטפל במערכת, שהמערכת העוצרת לא תעצור אנשים שאין לעצור אותם.

החוק היום מטפל היטב בעניין הראשון. סעיף 32(א) לחוק סדר הדין הפלילי, התשמ"ב—1982, קובע שבית המשפט רשאי לחייב את אוצר המדינה לשלם פיצוי בשל מעצר שווא.

אני רוצה להזכיר ולהדגיש בפני חברי הכנסת, אלה השומעים את הדברים ולא אלה שישמעו רק את הצלצול, שהעניין הזה פתור, אותו אין צורך לתקן. ייתכן שלא מפעילים את הסעיף במידה הדרושה, ייתכן שאפשר לתקן את הסעיף הזה, אבל לא זה מוצע לנו. בכל אופן, הטיפול באדם שנעשה לו עוול אינו מוצע על-ידי חבר הכנסת גמליאל מפי חבר הכנסת שלמה דין. אנחנו דנים בהצעה אחרת.

מה אומרת ההצעה? היא קובעת, שאם ציווה בית-משפט ליתן פיצוי כמו שתיתרתי עכשיו, והוא מצא — אותו בית-משפט — כי מי שביקש את המעצר, או את הארכתו של המעצר, אותו שוטר שבא לבקש, או אותו פרקליט, פעל ברשלנות ובחוסר תום לב, יטיל עליו, על השוטר העומד לפניו, קנס בסכום שיקבע, או ימליץ על העמדתו לדין משמעתי.

על מה מדובר, רבותי? אם רוצים לטפל במשטרה, צריך לטפל במשטרה בחקיקה, בביקורת, בביקורת פנימית. אם רוצים לתקן חקיקה לגבי מה שהמשטרה רשאית לעשות, אפשר. הכנסת חיקנה סעיף 21 לחוק סדר הדין הפלילי וקבעה שם איסור מעצרים עד תום ההליכים, אלא בתנאים מסוימים. אבל לבוא הנה ולהציע הצעה — אני מבקש שתשימו לב אליה

— שבאותו דיון, השוטר שאין לו זכות להתגונן, שאין לו עורך-דין, יטילו עליו באופן אישי קנס? אני לא שמעתי על פרוצדורה כזאת, וייסלח לי אם אומר, שאולי בעמורה ובעיר השנייה הקרובה לה היו פרוצדורות כאלה. על אדם יוטל קנס בלי שיוכל להתגונן? השופט חושב שהמעצר היה ברשלנות, לא ברוע לב, ברשלנות, היתה התרשלנות — השופט רשאי לפצות את העצור, זה כתוב בחוק, אפשר להביא את השוטר לדין משמעתי, אפשר להעמיד אותו לדין פלילי, אם הוא כלא אדם כליאת שווא. אבל לא לנהל משפט נגדו, לא להביא אותו לדין משמעתי, בו במקום לקנוס בקנס בסכום של מיליון, 10 מיליון, 50 מיליון שקל או 50 לירות — לא כתוב — אצל שופט שלא שמע אותו אלא החליט, בלי שיהיה לו סניגור, שהוא ישלם — זה דבר שאין רומה לו בשום מדינה בעולם, אין לו אח ורע בחקיקה הישראלית. זה אולי יטריד את השוטרים, או את הפרקליטים, אבל זה לא ראוי, ואלו מלים עדינות.

מה ההמשך? — "או ימליץ על העמדתו לדין משמעתי". מה פירוש — בית-המשפט ימליץ על העמדה לדין משמעתי? קודם כול, כתוב כאן דבר מוזר. אם הוא הטיל עליו קנס, הוא לא יכול להעמיד אותו לדין משמעתי, למה לא שניהם? אבל, נניח. ומה דין ההמלצה הזאת? צריך לכבד אותה?

בין כך ובין כך, אם יש עניין כזה, שהיה מעצר שווא, מובא העניין במשטרה אל המפקדים של אותו אדם, אל היועץ המשפטי לממשלה, אל פרקליטות המדינה ואל נציבות שירות המדינה, אם מדובר על עובדים שאינם שוטרים — למשל, עובדי מס הכנסה שיש להם סמכויות מעצרים — ורשאים להעמיד לדין משמעתי, רשאים להעמיד לדין פלילי, אם נעשו דברים כאלה. אבל השופט, במעמד בקשת המעצר, יטיל קנסות?

לכן אמרתי, בכל הידידות והכבוד: אני חושב שההצעה הזאת איננה ראויה כפי שהיא כתובה. הבעיה של מעצרי שווא בעיה היא. צריך לצמצם, כפי שאמרתי, מעצרים למקרים ההכרחיים בלבד, ואם יש יותר מדי מעצרים, צריך לטפל בזה, שלא יהיו. צריך לפצות את מי שנעצר במעצר שווא, והחוק מאפשר זאת. אבל להטיל קנס במקום על השוטר, כי השופט חושב שהשוטר אולי פעל ברשלנות?

אלי דין (המערך):

השופט, כאשר הוא שומע שוטר, שיחשוב פעמיים.

אליקים העצני (התחיה):

שמעת, המדינה צריכה לשלם.

שר המשפטים ד' מרדור:

חבר הכנסת העצני צודק.

אלי דין (המערך):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אלי דין, אין לך רשות הדיבור. חבר הכנסת אלי דין, אני קורא אותך לסדר.

אדוני השר, חבר הכנסת יאיר לוי מבקש לשאול שאלה.

שר המשפטים ד' מרדור:

אני אשיב, ברשות היושב-ראש, כפי שהרשה לי, לחבר הכנסת יאיר לוי. אני רק רוצה להשיב על קריאות הביניים שהיו כאן.

אפשר לבוא בדין עם המדינה על מעצר שווא. השופט מחייב את המדינה, חבר הכנסת העצני, כפי שאמרתי, לשלם

שם תפתח את ספר החוקים, חוק סדר הדין הפלילי, סעיף 32(א), תמצא בו — ואני אינני מצטט, הוא אינו מונח לפני — שבית-המשפט רשאי לצוות על המדינה לשלם פיצוי בגין מעצר שווא; בדיוק. זה קיים בחוק. אמרתי קודם, ולא שמעת את ראשית דברי, שיתכן שלא עושים די שימוש בסעיף הזה וצריך לטפל בו. ייתכן שצריך לעשות תיקונים; ייתכן. אבל לא זה מוצע לנו.

אלי דיין (המערך):

מה עם רשלנות?

שר המשפטים ד' מרדור:

לא זה מוצע לנו. אתה הסכמת אתי, כפי שאני הסכמתי אתך עכשיו, שההצעה להטיל על שוטר או על פרקליט שמופע וביקש מעצר בתום-לב, אבל ברשלנות, בטעות — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע. אדוני השר אהוד אולמרט. חבר הכנסת גרעון גדות. אדוני השר אהוד אולמרט, אני כבר פונה אליך שלוש פעמים. אני מבקש מכם. חבר הכנסת צחי הנגבי.

אליקים העצני (התחיה):

הסעיף הזה הוא על שיפוט או על מעצר?

שר המשפטים ד' מרדור:

אני חוזר ואומר, שההצעה לא דנה כלל בפיצוי לאיש שנפגע. היא לא דנה בכך, תבינו. היא לא דנה בקנסות על המדינה. כל זה קיים בחוק. היא דנה בכך, שבמעמד הבקשה יוטל על המבקש, על הפרקליט או על השוטר, קנס אם הוא ביקש בתום-לב בקשה אבל הוא התרשל.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

בחוסר תום-לב.

שר המשפטים ד' מרדור:

סלח לי, לא כתוב כך. זה בפירושו ההיפך. חבר הכנסת דיין, אמרתי קודם שטענת מצוין. אל תקלקל את זה. כתוב ההיפך בדיוק. כתוב: ברשלנות או בחוסר תום-לב. זאת אומרת, שאם יש תום-לב —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אילו הרשלנות — — —

שר המשפטים ד' מרדור:

למה להתחכם? הרי הנוסח כתוב לפנינו. כשכתוב "ברשלנות או בחוסר תום-לב", זאת אומרת או בחוסר תום-לב או ברשלנות. גם אם היה תום-לב אבל היתה רשלנות — הוא אחראי. אם לא היה תום-לב ואפילו היה העדר רשלנות — הוא אחראי. לכן זה מה שכתוב וכך צריך לקרוא זאת. אבל גם לא זה העיקר בעיני.

גם אם רוצים להטיל קנסות על שוטרים או על פרקליטים, יש בית-דין למשמעת. הם לא זכאים לעמוד ולנמק את דבריהם שם? אותו פרקליט או שוטר שיופיע שם לא רשאי לבוא ולומר: לא, אני לא אשם, לא התרשלתי, משהו אחר התרשל? השופט במקום יטיל עליו קנס? תנו לו לעמוד בפני בית-דין משמעתי של השוטרים או בית-הדין המשמעתי של עובדי המדינה והוא יטיל עליו קנס, אם מגיע לו, ישעה אותו או יפטר אותו. אבל כך, במקום, השופט יחליט?

לכן אני חוזר ואומר, כפי שאמרנו כל החברים, שמעצרי השווא הם תופעה חמורה. האם עוצרים בארץ יותר מדי? יש טענה כזאת, ואני בעד בדיקתה. אני מוכן להציע הצעה לחבר

כסף, פיצוי, כפי שכתוב בחוק. זה כתוב. רוצים שנוסף על המדינה ישלם גם האיש, השוטר, באופן פרטי, והשופט שלא שמע את טיעונו יקבע שהוא התרשל. זה דבר שאין לו אח ורע. לא היה כמוהו ולא יכול להיות כמוהו. ולכן לא המדינה תשלם. למדינה אסור לשלם קנסות פלילים שמוטלים על שוטרים, אסור לה לפצות על קנסות פלילים. זה יחול על השוטר או הפרקליט, כי השופט, שלא רץ אותו כי הוא לא נאשם בפניו, קבע שהוא התרשל. מוזר מאוד. משפטן אולי תומך בזה? אני מקווה שלא.

אני מוכן לשמוע את חבר הכנסת יאיר לוי.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יאיר לוי — שאלה, וחבר הכנסת אליקים העצני — שאלה. בבקשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כבוד השר, איש מאתנו לא מתכחש למצב הקשה של מעצרי שווא, ולא חשוב כרגע מה הכמות. אני צפיתי בטלוויזיה במעמד שבו היית אתה נוכח, ושם ביטא כבוד הנשיא ביקורת חריפה מאוד על מעצרי השווא שישנם. ולכן איש מאתנו אינו יכול להתכחש.

אתה, כשר הממונה על הנושאים המשפטיים במדינה, נאמר שאתה רוצה לדחות כרגע את הצעת החוק של חבר הכנסת שלמה דיין. אבל המציאות קיימת, ואני שואל אותך: איך אנחנו, כאדריכלי המדינה, יכולים להתגונן מפני מציאות כזאת, שכל אדם שיש באפשרותו גורם למעצר, והמעצר הזה מתגלה כמעצר שווא שלא בתום לב? אילו כלים יש לנו להעניש את מי שגרם למעצר שווא? הנושא של תום לב, קשה מאוד לקבוע אותו. אבל כוא ניתן לאדם את המיגון המקסימלי כאיש ציבור, כעובד ציבור, כפקיד ציבור. האם תוכל להצביע על מקרה אחד, שהמדינה גרמה להענשו של מי שגרם למעצר שווא וכתוצאה מכך גרם לטראומה שחבר הכנסת שלמה דיין דיבר עליה כאשר הוא קרא מהכתובים? אני חשבתי שהוא מדבר מתוך סרט דמיוני, אבל מסתבר שהוא הביא מקרה מהמציאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אליקים העצני.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד השר, מקובל עלי, שפרט למקרים קיצוניים לא סביר להטיל את זה על השוטר, או על האיש שביקש את המעצר.

אני הייתי מבקש לדעת: האם יש לנו בספר החוקים סעיף, אשר מטיל על המדינה הוצאות, או תשלום פיצויי נזקים, על בקשת מעצר בהמדינה? יש לנו סעיף כזה? ואם אין, הייתי מציע אולי לשקול בכל זאת לתת לחוק הזה לעבור בקריאה טרומית ולהגיע לוועדה, ושם ישנו את הדברים הללו, כי צריך להיות איזה רסן. העניין של המעצרים המופקרים — אני משתמש בביטוי קיצוני — עובר כל גבול.

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים ד' מרדור:

אני מבקש להשיב אחרון-ראשון וראשון-אחרון. קודם כול — לחבר הכנסת העצני. אני מסכים אתך, לו היה המצב שאין סעיף המטיל על המדינה הוצאות בשל מעצר שווא, צריך היה לחוקק אותו. לא הייתי מציע להעביר את ההצעה הזאת, הייתי מציע הצעה אחרת ביוזמתי, ביוזמת הממשלה. אלא

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון) — הארכת מעצר מתוך רשלנות או חוסר תום לב, התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת אריה גמליאל, לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי להכניס שם? זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדין מוקדם בוועדה — 5
בעד ההצעה להסיר את
הצעת החוק מסדר-היום — 21
נמנעים — 3

ההצעה להסיר את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון) — הארכת מעצר מתוך רשלנות או חוסר תום לב, התשנ"א — 1991, מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חמישה בעד, 21 נגד, שלושה נמנעים. אני קובע שהצעת החוק לא אושרה.

הכנסת דיין, אם הוא מוסמך בשם המציע, חבר הכנסת גמליאל. יש פרוצדורה להפוך הצעת חוק להצעה לסדר-היום ולהעביר אותה לוועדה כהצעה לסדר-היום. אם תרצו להעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט כהצעה לסדר-היום, כדי לדון בשאלת המעצרים ובמדיניות המעצרים, אסכים. אם לא תרצו, אם תרצו הצעת חוק — אציע להסיר אותה מסדר-היום. זאת הצעתי. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, חבר הכנסת שלמה דיין, אתה מסכים?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני רוצה לשאול שאלה קצרה. אם נוריד את המלה "פעל ברשלנות" ויישארו רק המלים "בחוסר תום לב" — — —

יהושע מצא (הליכוד):

השאלה מה הניקוד.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

האם אתה מסכים לזה, אדוני השר?

שר המשפטים ד' מרדור:

אני מתנגד תכלית ההתנגדות לכך, שכלא בית-דין משמעתי, בלא סניגורים, ייענש פרקליט או שוטר שעבד מטעם המדינה. אני מתנגד לכך, שבאותו מעמד שעוצרים או מבצעים מעצר, באותו זמן יקנסו את השוטר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דיין, אני שואל אותך, האם להצביע?

יב. הצעה לסדר-היום

הנגב — טריוז או גשר

היו"ר נ' מסאלחה:

השר מגן צריך להיות, הוא יבוא.

אריה אליאב (המערך):

כבוד היושב-ראש, האם אתה מציע שנחכה?

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, הכנסת לא יכולה לחכות.

חגי מירום (המערך):

אין שר משיב.

אריה אליאב (המערך):

אין שר משיב על נושא כמו "הנגב" — טריוז או גשר.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, האם זה יעלה על הדעת?

מיכאל איתן (הליכוד):

השר נסע עכשיו לנגב לבדוק את העובדות.

היו"ר נ' מסאלחה:

השר הגיע.

אריה אליאב (המערך):

השר הגיע. הבעיה נפתרה. היות שהשר הוא איש הנגב —

—

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מגיע מדיון בוועדת הכלכלה שהשתתפה בו קבוצה של חברי כנסת. גם הם יודעים על זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא לסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 5423, בנושא: הנגב — טריוז או גשר. זו הצעת חבר הכנסת אריה אליאב. חבר הכנסת אליאב, בבקשה.

אריה אליאב (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה שאני אעלה יכולה להשאיר את חברי הכנסת גם מהליכוד, גם מהמערך וגם מהסיעות הקטנות בשקט כמזנון. לא צריך להזעיק אנשים, לא תהיה כאן הצבעה דרמטית שבה ימנו על חודו של קול. זאת אני מבטיח לכם.

מיכאל איתן (הליכוד):

יכול להיות שזה יהיה על חודו של קול, כי יישאר כאן רק אחד באולם.

אריה אליאב (המערך):

יש מעט יותר. אני מפנה את דברי לכבוד היושב-ראש, לחברי הכנסת שישנם, לציבור שיושב ביציע, לצופים, לשמחתי, שישנם בכית, ולא פחות לפרוטוקול ולעתיד, כפי שאתם תשמעו. שם ההצעה הוא: הנגב — טריוז או גשר.

היו"ר נ' מסאלחה:

איפה השר מגן?

אריה אליאב (המערך):

אני רואה שגם אין מי שיענה.

אגם. אני לא נגד תעלת-הימים, היא צריכה להיבדק. אבל בלי שלום אין תעלת-ימים. עם שלום — צריך לשבת עם המדינה הערבית השכנה ולראות איך אפשר אולי, לטובת שתי המדינות, להקים מפעל כזה, שיהיה טוב לשתייהן.

מדובר בתוכניות — קדמת הנגב ותוכניות אחרות — על נכסים. בכלל, על הקו הזה בסביבות בארשבע הגדולה עם שלום, מה יכול להיות חשוב יותר מאשר כביש גדול, ארבעה, שישה, שמונה מסלולים בין השטחים שאני חושב שיהיו בעתיד ירדניים-פלשתיניים ובין עזה, שתהיה שוב תחת איוז ריכוזות פלשתינית-ירדנית.

הרי בעזה יקום נמל. זה יהיה הנמל הגדול של המדינה או הפדרציה או הקונפדרציה, אני לא נכנס לזה כלל, הירדנית-הפלשתינית, כשלידן יש עקבה, אבל היא רוצה מוצא לים, ושם יהיה הנמל הגדול. זה יהיה בשיתוף פעולה עם נמל אשדוד. והקשר יהיה דרך קדמת הנגב. יש הרבה תקדימים בעולם, שכביש שמחבר שני חלקי מדינה הוא בריכוזות שלה, והוא טוב לשתי הישויות והוא לרווח לשתי הישויות.

כך גם לגבי שדה-התעופה של נכסים. הוא ישמש אותנו, הוא ישמש את עזה והוא ישמש את ירדן ואת הגדה. ואז יש מקום בלחי רגיל לבסס גם את הכסים הזה של עזה, כמעט על מיליון תושביה, וקדמת הנגב עם שלום. זה אשר לבסים.

עכשיו לצלע הדרום-מזרחית, הגבול בינינו לבין ירדן. אם יש שלום, הרי כל התוכניות היפות שעוד לא מתגשמות, על רכבת ואוטוסטרדה בין ים-המלח לים-סוף, וכל המפעלים האגרו-טכניים הגדולים שיכולים לקום בצד הישראלי, יכולים וחייבים לקום גם בצד הירדני, מתוך שיתוף פעולה מלא שלנו עם ירדן, שיכפיל וישלש — ואף יותר מכך — את האפשרויות של הצלע החשובה-מאוד הזאת, לרבות ניצול משותף של מכמני ים-המלח.

ועכשיו — לקודקוד. הקודקוד הוא ים-סוף. בים-סוף, בקצה הזה, יש ארבע מדינות — שלוש מדינות ערביות ומדינת ישראל: סעודיה, ירדן, ישראל ומצרים, שחייבות לשותף פעולה ולהקים מעין נמל משותף, או תיאום של ארבעה נמלים, האקאל הסעודי, עקבה הקיימת, אילת הקיימת, והמצרים בודאי יקמו נמל בטאבה. זה צריך להיות אחיה קונגולומרט — איזה מקבץ של ארבע מדינות שמשותפות ביניהן פעולה ופניהן גם לים התיכון וגם לאפריקה ולאסיה עם אפשרויות של תעשייה ותיירות בלתי-רגילות.

והצלע האחרונה, הצלע הדרום-מערבית, שעליה יש לי זכות לשבת היום ולהקים כבר נוער קטן — ניצנה, לאחר שעברת שני-שלישים של הדרך בין ים-סוף לים התיכון; לדעתי יש לה פוטנציאל גדול עוד יותר מכל מה שאמרתי עד עכשיו. מפני שזאת הדרך הקצרה ביותר בין ים-סוף לים התיכון, בעבר היא היתה דרך הכשמים, שם היה הזהב הלבן של העבר, של הנכסים, הערכים, הביזנטים, החשמונאים, לעתים של הבשמים והכלכלים, אוצרות ערב ואופיר לים התיכון. והיום זה יכול להיות הזהב השחור ומוצרי, התיירות והקשר עם שלום, לעשות את השלום עם מצרים לאין-ערור חשוב יותר. הדרך הזאת של ניצנה שוכנת על אם הדרך, על דרך המלך, בין קהיר-ירושלים-דמשק, גם בעבר, במשך אלפי שנים; והדרך של ים-סוף — ים-תיכון תביא אותנו שוב לים התיכון, שעליו יושבת ותשב אל-ערבי, וגם רפית, עזה, אשקלון ואשדוד, בשיתוף פעולה, גם תעשייתי, גם תיירותי, גם מסחרי גדול מאוד.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
חבר הכנסת איתן אמר שאתה בא מהנגב.

חגי מירום (המערך):
הוא חי בנגב.

אריה אליאב (המערך):

אני שמח ששר הכלכלה והתכנון, דוד מגן, הגיע. הוא איש צפון, צפון-הנגב, ואיש קריית-גת, שבה הוא גדל, ולי היתה זכות להיות בין מקימיה.

הנגב, המשולש הגדול הזה, היה במשך דורות, אולי מתחילת קום הציונות, מצד אחד חלום ציוני יהודי, ומצד שני חלחלה לעולם הערבי. זאת מפני שהעולם הערבי עוד מראשית התוכניות והחלומות על הנגב נבהל, הוא אולי לא נבהל כל-כך מהקמת מדינת היהודים לחוף הים התיכון כמו מהכנסת טריו לחוף הנגב, אשר יגיע לים-סוף, ולדבריהם ולדעתם יחתוך את העולם הערבי הגדול, מקזבלנקה לבצרה, שהוא עולם ערבי, לדעתם או לדעת הוגים גדולים ביניהם, עולם אחד. היו אי-פעם ממלכות גדולות ערביות כאלה, והנה מדינה יהודית נכנסת ולא יכול אדם ערבי ללכת ברגל ממרוקו לעירק או מאלג'יר לתוניס. הוא לא יכול ללכת ברגל. הוא נכנס להם כטריו. אני לא אומר זאת כהצדקה לכך. אבל יכול להיות שאילו, נניח, באופן תיאורטי, התקבלה תוכנית החלוקה שהציעה ועדת-פיל ב-1937, בלי הנגב, היה העולם הערבי מסתגל כך או אחרת. וזה שתהיה עוד איוז ישות יהודית דפוקה לחופי הים התיכון — יש שם מרונים, אז יהיו יהודים שישבו לחוף הים התיכון. התוכנית של מדינת ישראל עם הנגב היא תוכנית שהיתה בשבילים אור אדום.

ונה בימינו, לאורך צלע אחת של המשולש, לא לאורך כל צלעות המשולש, יש שלום בינינו לבין המצרים, 200 קילומטר ומשהו, גבול שלום על צלע המשולש בנגב.

בדברי אני רוצה להתייחס לאפשרות שיהיה לנו שלום בכל הצלעות — בשתי הצלעות ועל הבסיס ובקודקוד של המשולש. אני מבקר על כך שיש משרדי ממשלה — משרד האוצר, משרד הכלכלה והתכנון, משרדים אחרים, לא תמיד מתוך תיאום ביניהם אבל זה עניינם — שמתכננים תוכניות רחבות היקף למשולש הזה. תוכנית של קדמת הנגב — 400,000 יהודים.

אני רוצה לומר במאמר מוסגר. אם תתמיד הממשלה באי-עשייה לגבי תעסוקת עולים, לא יהיו שם 400,000 עולים ולא יהיו 40,000 עולים. יכול להיות שתיסגר העלייה, בין היתר, בגלל זה. ואז כל התוכניות לא תהיינה שוות.

אבל תוכניות — עדיין בתוך הטריו, עדיין לא גשר, חוץ מהשלום בין ישראל למצרים, ותיכף אדבר על כך. הבה נראה, נתחיל מהבסיס. הבסיס הוא ים-המלח, בארשבע, עזה. בבסיס הזה, מה אפשר לעשות כגשר? מדברים הרבה על תעלת-הימים, אבל תעלת-הימים בלי שלום היא לא גשר אלא היא המשך הטריו, עם איום ערבים גדול עוד יותר מזה הקיים היום: איום למדינה ערבית — לירדן. אני בכלל לא מעלה על הדעת איך מדברים ברצינות על תעלת-הימים בלי הסכם עם ירדן: גם עם הפלשתינים. היא צריכה לצאת מאיזה מקום. היא צריכה לצאת מאיזה מקום ברצועת-עזה, אבל נניח שתצא מאשקלון, היא צריכה להגיע לאגם ששמו ים-המלח. על האגם הזה יושבות שתי מדינות. זה לא ייתכן כלל. זה כמעט שוד בין-לאומי שמדינה אחת תעשה באגם הזה כבתוך שלה בלי הסכם כתוב, מסודר, עם המדינה השנייה היושבת על אותו

המדיני, ואפילו לשלול חלק מהנושאים שהוא מציע בכל מה שקשור לעיצוב הגבול המדיני של מדינת ישראל גם באזור הדרום.

לדעתי, חבר הכנסת אליאב, חשוב מאוד להתאמץ בנושא שיתוף-פעולה בין-לאומי בתחום הכלכלי. אדם מנוסה כמוך בוודאי יודע, שהגלגל המדיני מונע למעשה על-ידי הגלגל הכלכלי. אבל אסור לנו להיתפס לתיאוריות, אולי לתקוות, אולי לאשליות, לשבת בחיבוק ידיים, לחכות ולראות מה מצב רוחו של המלך מעבר לירדן הבוקר ולומר — — —

אריה אליאב (המעריך):

אני לא אמרתי. אני קידמתי בכרכה תוכניות קיימות.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

מייד אתייחס לזה. אני בכוונה מקצין, כדי לומר לפי איזה סדר הממשלה צריכה לעבוד.

— — — ועל-פי ההתפתחויות שתהיינה אנחנו נתכנן את התוכניות של פיתוח הנגב. לא כך צריך להיות הסדר. זו תקווה, וצריכה להיות תקווה כזאת.

מעבר לכך, צריך גם לעשות מאמצים בנושא שיתוף-פעולה, לפחות כלכלי. בוודאי צריך לעשות מאמצים לקידום תהליך השלום, והמאמצים הללו נעשים בכל שעה ובכל רגע. אבל כאשר המציאות, כפי שאתה מצביע עליה, כשחבל ארץ חשוב זה, הנגב, המהווה למעלה מ-60% משטחה של מדינת ישראל, עומד למעשה שומם, האוכלוסייה בנגב עדיין אינה חוצה את גבול ה-7.5%, אינה מגיעה ל-8% — הנושא הזה, על רקע קליטת העלייה הברוכה, מחייב את הממשלה ואת הכנסת ואת כל הרשויות במדינה לפעול כאחת ולהפריח, לבנות ולבסס את מעמדו של הנגב.

רק כדוגמה, אדוני היושב-ראש, בלי להללות את חברי הכנסת בפרטים מיותרים: אם אני סוקר את פעילות הממשלה בחודש האחרון — ביום 23 ביוני 1991 התקיים דיון בממשלה בנושא הנגב. ב-25 בפברואר 1991 התקיים דיון בוועדת הכלכלה של הכנסת; ביום 1 ביולי 1991 התקיים דיון, גם הוא בוועדת הכלכלה של הכנסת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא הממשלה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת צוקר, דיברתי על הממשלה ועל הכנסת כאחת. אם נתרכז בפעילות הממשלה, באותו תאריך, ב-1 ביולי 1991, עלה הנושא גם בוועדת שרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק.

אנחנו מתכוונים להקים מינהלה מיוחדת לקדמת-הנגב, במסגרת רשות הנגב, ואם מותר לי לדבר על סדר-היום של הממשלה, גם ביום ראשון הקרוב יעמוד עניין הנגב ופיתוחו בראש סדר-היום של הישיבה השבועית, השגרית כביכול, של הממשלה.

גם בחשבון נפש של השנה וחצי האחרונה אני חושב שכולנו יכולים להיות מעוררים מהממצאים שאנחנו מגלים. בנושא הדיון, בשנת 1990 החלה בנייתן של 5,386 יחידות דיור. המספר הזה מהווה 28.4% מכלל הבנייה בשנת 1990 בכל חלקי ארץ-ישראל. בשנת 1991, רק בחצי השנה הראשונה של שנת התקציב הנוכחית, החלה בנייתן של 6,496 יחידות דיור, שהן 25.7% מכלל התחלות הבנייה.

לדעתי, רק בדרך זו נוכל להיות גשר במקום טריז. כל העולם כולו גשר צר מאוד, לא לפחד. אנחנו יכולים אז להיות ממש המוקד, הארצות מסביב לגשר הזה, לפעילות לאומית אווירית ובין-לאומית גדולה מאוד.

אסיים בדברים אלה. הנגב יכול להיות בעתיד את הגשר המרהיב בין שלוש היבשות: אפריקה, אסיה ואירופה; בין שלוש הציביליזציות הגדולות: המוסלמית, היהודית והנוצרית; בין ההון הפטרודולרי העצום ובין הגניוס הגנוו בכני אברהם, יצחק וישמעאל.

הנגב יכול להיות בעתיד מוקד תחבורתי, כלכלי, תעשייתי, מדעי ואנושי ויהיה אבן-שואבת למכוני תרבות ומדע. כאן יהיו הצמחים הגדולים: גם שני הימים, גם נהרות אנרגיית הנפט וגם מאגרי האנרגיה האנושית.

תאמרו כי אלה הם חלומות. אך כמה יפים הם חלומות אלה, הניתנים להגשמה בידי אנוש, מול האלטרנטיבות, אשר גם הן חלומות, חלומות אימים וסיזמי לילה, שגם הם ניתנים להגשמה בידי בני אנוש, בקטל וברצח כלתי פוסקים ובהפיכת כל האזור לתל חורבות.

וכה אמר משה, אבי הנביאים הקדוש לבני כל העמים ולבני כל הדתות המעורבים בסכסוך הנורא: וזאת הוא אמר על אותם סלעים, באותן מדבריות, הנגב וסיני, מול אותם ימים שבהם אנו מדברים: "העדות בכס היום את השמים ואת הארץ, החיים והמות נתתי לפניך, הברכה והקללה, ובחרת בחיים". תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת לובה אליאב. אני חושב שאתה מתקרב לתחזית של הנביא ישעיהו. אני מקווה שאני אופטימי.

אריה אליאב (המעריך):

קטונתי. חס ושלום, בלי השוואות.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני לא דיברתי על האנשים, בוודאי. אני לא משווה. אני מדבר על הנובאה.

רשות הדיבור לשר דוד מגן, שר הכלכלה והתכנון.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, חבר הכנסת לובה אליאב, אשר רשם וקורד מרשים בפעילותו בתחום ההתיישבות, בתחום קליטת העלייה, בתחום פיתוח חבלי-ארץ חשובים, מעסיק את הכנסת בכמה וכמה תחומים. ברגעים אלו, למשל, יושבת ועדת הכלכלה של הכנסת, באישור מיוחד של יושב-ראש הכנסת, כדי לדון ולנסות לקדם תחום שחבר הכנסת אריה — לפי כינויו: לובה — אליאב קרוב לו, והוא אחד מנושאי הדגל שלו, נושא קידום ערי הפיתוח.

כשעליתי הנה להזים את דבריי וגם לנסות להתמודד עם הרברים והאתגרים שאתה מציב בפנינו, ביקשו ממני יושבת-ראש ועדת הכלכלה, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלני, חבר הכנסת עמיר פרץ וחבר הכנסת שאול עמור להתנצל בפניך על כי הם עסוקים בנושא אחר. שגם אתה שותף לו, ומנסים לקדם אותו, ואני מוסר לך את ההתנצלות.

אדוני היושב-ראש, דווקא משום היחס המיוחד שיש לממשלה בכלל ולי בפרט לחבר הכנסת לובה אליאב, ומשום זהות המחשבה בכל מה שקשור בפיתוח הנגב, ואולי, אם לובה ירשה לי, גם בגלל הידידות בינינו, מותר לי לחלוק עליו בתחום

מיכאל איתן (הליכוד):

אני עצמי נולדתי בפלשתינה, גם אני פלשתיני. מה הבעיה?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ירדן זו פלשתינ — זה מה שהציגה הממשלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת אליאב, היריעה קצרה מהכיל את כל הפעולות, אבל במשפט אחד: לפני שבוע, בתוכני העיר עזה, לאחר שחציתי את רחוב כנאדא הסואן, נפגשתי עם התאחדות התעשיינים של עזה. אתה קורא להם פלשתינים? פלשתינים.

אריה אליאב (המערך):
בוודאי.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

הסברתי להם את תוכנית שר הביטחון ושר הכלכלה והתכנון על פיתוח שלושה אזורים תעשייה חדשים, דיברנו על השקעה של 50 מיליון שקל. אנחנו מתייחסים לכל מה שקורה באותו אזור גם מההיבטים הכלכליים, ואני מודה שהממשלות בעבר לא התייחסו לנושא ההשקעות בתשתית, במיוחד ליצירת מקורות תעסוקה, ברצינות כפי שהממשלה הנוכחית משקיעה בעניין הזה.

הייתי מציע לך, כדי שנמשיך להתקדם בנושא פיתוח הנגב, תוך כדי זה שאנחנו סומכים קודם כולו ובעיקר על עצמנו, להתרכז בעיקר, להמשיך את המאמצים המדיניים לשיתוף פעולה — ואמרת, מאמץ מדיני ומאמץ כלכלי הם היינו הך — ולראות כיצד אנחנו משנים את פניו של הנגב בעתיד הקרוב.

אדוני היושב-ראש, הממשלה עוד תתייצב בפני הכנסת בשבועות הקרובים ותפרט את תוכניתה בכל מה שקשור לפיתוח החלק המזרחי של הנגב, בלשוננו — קדמת הנגב. אני מאמין כי בעזרת השם אף אני, כנציג משרד הכלכלה והתכנון, אוכל לבשר בחודשים הקרובים על סיכום עבודת הצוות הבין-משרדי בראשות מנכ"ל משרדי, מר הרמלך, צוות העוסק בגיבוש תוכניות להעברת התעשייה הצבאית מאזור רמת-השרון, הרצליה וחבלי-ינה לרמת-בקע שבנגב. התוכניות של הממשלה רחבות, הן חדשניות, והחדשות הגדול שבהן: הן אקטואליות וזמניות.

נחבר את התוכניות הללו יחד עם הכשורה שהממשלה תבשר בשבוע הבא בנושא המשכנתאות והעידוד המיוחד שיינתן למי שישים פעמיו ויתנחל בנגב ובגליל, יחד עם נושאי החינוך, שהסברתי לך עליהם במסגרת אחרת. כבר בשנת הלימודים הקרובה, ב-1 בספטמבר 1991, החינוך בערי הפיתוח בדרגה א' מגיל אפס עד גיל 24 יהיה חינם. המשמעות תהיה, שהמעונות יהיו חינם, גני-הילדים, כפי שהם היום, ובתי-הספר ימשיכו להיות חינם, וכל מי שירצה לרכוש השכלה אקדמית, תואר ראשון, יוכל לעשות זאת במימון ממשלתי.

הממשלה, משרד הכלכלה והתכנון, מודעים לחשיבותו של הנגב, ובגאווה וגם באחריות אני רוצה לעדכן ולומר לכנסת: אנחנו מאמינים כי בעצם הימים הללו יש התעוררות של ממש בנגב. העלייה הברוכה גורמת לכך שאפשר לחוש בעין, ביד ובאצבעות את התעוררותו של הנגב. צריך לזכור שהבעיה הסוכה ביותר היא נושא התעסוקה. ההשקעות

בתחום התעשייה, סך כל השקעות הגיעו ל-689 מיליון שקלים. בביצוע תוכניות השקעה אלו אנחנו מאמינים שנצליח לייצר, בלשון הכלכלנים, 6,866 מקומות עבודה.

בתחום הכבישים הושקעו 23 מיליון שקלים, בלי שאמנה כאן כמה קטעים המבוצעים רק על-ידי הרשויות המקומיות.

בתחום התיירות — 27.5 מיליון שקלים.

הפעילויות האחרונות בנגב עדיין אינן מספקות את הממשלה מול החזון שהציבה לעצמה בקווי היסוד שאושרו כאן בכנסת, והתוכניות לעתיד הקרוב — ואני מדגיש את המלה "הקרוב" — הולכות ונעשות ריאליות יותר ויותר.

ביקשתי מהוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה סקירה על התוכניות האקטואליות שהיא אישרה. הוועדה מדווחת, כי הגידול הצפוי באוכלוסיית המחוז — הם מדברים על כל מחוז הדרום, שתי הנפות, של באר-שבע ושל אשקלון — יביא להכפלת מספר התושבים בכל יישובי הדרום. באופן כללי, כך הם מדווחים, צפוי ששליש מאוכלוסיית העולים יגיע בסופו של דבר למחוז הדרום, שבו יש, כידוע, רווחות מספיקות של קרקעות לבנייה למגורים. צפוי שהשפעתו של הגידול הזה תהיה ניכרת בשטח, והוא הטיל על לשכות התכנון ועל מוסדות התכנון השונים את האתגר להציב תוכניות באמצעות כלים סטטוטוריים הנחוצים להצלחת קליטת העלייה.

אני אדגיש רק את תוכנית המתאר המחוזית, שעורכנה רק לאחרונה, תוכנית-אב ותוכניות מתאר חדשות הכוללות את היישובים באר-שבע, אשקלון, אילת, ערד, דימונה, קריית-גת, קריית-מלאכי, אופקים, נתניה ושרדור, תוכניות המקדמות את פיתוח התשתיות במחוז, במיוחד בתחומי המים, הביוב והתחבורה, לרבות קו רכבת ושרדור התעופה שעליו דיברת, לרבות נושא של סילוק אשפה ומחזוריה: כמובן, תוכניות לפיתוח אזורים תעשייה ומלאכה אזוריים ובין-עירוניים, תוכניות לפיתוח התיירות, ביניהן תוכנית מתאר ארצית לחוף אילת — הכנת התוכנית הזאת הוטלה על המחוז על-ידי המועצה הארצית לתכנון ולבנייה, תוכנית מתאר באזור צפוני, שאולי אפילו חורג מגבול מה שאנחנו מכנים "הנגב", בחוף ניצנים, הגנה ופיתוח על חוף ים-המלח, שמורות וגנים לאומיים. הוועדה מדווחת והיא עוסקת גם בליווי צמוד של שלבי התכנון של התוכניות השונות הנערכות על-ידי המשרדים ברשויות השונות.

כמובן, חבר הכנסת אליאב, אילו היה שיתוף פעולה בין ירדן לבין ישראל והירדנים היו נענים לאתגרים שמדינת ישראל הציבה בפניהם, אפשר היה לראות כי הסיכוי לחדוש פרויקט תעלת-היםים הופך מוחשי יותר, ואני מסכים אתך שבנושא הזה דרושה לפחות הבנה מדינית. אין ספק בכך.

אין ספק שגם בתחום האנרגיה — הפקת הנפט לפחות מפצלי השמן באזור הנגב — בשיתוף פעולה בין ירדן ובין ישראל אפשר היה לקדם פרויקטים נוספים.

אריה אליאב (המערך):

ירדן והפלשתינים — בוא תגיד את זה, אל תיבהל.

מיכאל איתן (הליכוד):

ירדן והפלשתינים — זה בסדר גמור. מה הבעיה?

אריה אליאב (המערך):

אני אמרתי את זה.

אליאב, כי מן הראוי לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, ויש צורך, לפי דעתי, לערוך דיון במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת מוחמד נפאע, אתה רוצה הצעה אחרת?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): לא, אני מוותר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד אישור הדיון במליאה בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אליאב — "הנגב — טריז או גשר"? מי נגד? זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

13 בעד, אין נגד, אין נמנעים. ההצעה אושרה והיא תידון במליאה.

בתשתית, בתעשייה ובכל הנושאים הכלכליים ייתנו את הפתרונות בנושא התעסוקה, ואנחנו מדברים על טווחים קצרים ביותר.

דיברת על ועדת ההיגוי של קדמת הנגב. רק היא, כרשות-משנה ברשות הכללית של הנגב, מדברת על קליטת 400,000 תושבים ויצירת מקומות תעסוקה ל-160,000 עובדים. כפי שציין חבר הכנסת לובה אליאב, לא מדובר רק בחזון. מדובר בעשייה של ממש, מדובר בהגשמתו של חזון, ואני מאמין כי הממשלה והכנסת, בראיית הנגב בראש סדר העדיפויות בנושא הפיתוח, יצליחו לממש, יחד, את התוכניות החשובות ואת התוכניות שאולי תולדנה, לפי משאלותיו של חבר הכנסת לובה אליאב, אילו מחשבות חדשות בעבר הירדן: ואולי אולי התחום הכלכלי והפיתוח הכלכלי, לפחות של חלק מהפרויקטים, יולידו מחשבה חדשה ובריא, והירדנים ייענו לאתגרים שאנו מציבים בפניהם ואולי יאותו ויועילו לשתף עמנו פעולה לפחות בתחום הכלכלי. ואם יהיה שיתוף פעולה כלכלי, סביר להניח שנוכל, בעזרת השם, להכריז גם על שלום.

הנושא חשוב מאוד, ולפי דעתי מן הראוי — ואני מניח שזו היתה הכוונה — לתת הזדמנות לחברי הכנסת, ללא יוצא מהכלל, להתבטא בו, ואולי אולי להגיע להצעה מוסכמת, אולי לקריאה מוסכמת בפנייה של הכנסת בתחום הפיתוח, בתחום ההתבססות הכלכלית ובתחום השלום.

אני בהחלט מקבל את הצעתו של חבר הכנסת לובה

יג. חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדת החוק והביטחון, מטעם סיעת

אגודת ישראל: במקומו של חבר הכנסת שמואל הלפרט יבוא חבר הכנסת יאיר שפרינצק.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. הכנסת מאשרת.

יד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק לחיקוק פקודת הסמים המסוכנים (מס' 4), התשנ"א—1991; ומטעם ועדת הפנים ואיכות הסביבה — הצעת חוק הרשויות המקומיות (מהנדס רשות מקומית), התשנ"א—1991. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הודעה לסגנית מוזכר הכנסת.

סגנית מוזכר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט —

טו. הצעה לסדר-היום

מניעת פיטורים שרירותיים בקרן-הקיימת לישראל

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 5018, של חבר הכנסת צחי הנגבי, בנושא: מניעת פיטורים שרירותיים בקרן-הקיימת לישראל. בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עבור גברת ש' — זה יהיה שמה מכאן ואילך בנאומי, כדי שלא לחשוף את שמה —

מיכאל בריזהר (המערך):

תגיד לנו קודם מי הרוצח.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה לא ספר מתח.

היו"ר נ' מסאלחה:

היושב-ראש יודע מי היא, להפתעתך.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה לא סוד מדינה.

עבור גברת ש', 430 הימים האחרונים היו סיוט מתמשך ובבלתי פוסק. לפני למעלה משנה, ב-1 באפריל 1990, לאחר למעלה מ-30 שנות עבודה רצופות, עבודה מסורה בקרן-הקיימת לישראל — פיטר אותה מנכ"ל החברה כהחלטה חד-צדדית. ומאז היום הקשה ההוא אין לה יום ואין לה לילה, חייה אינם חיים, כל פעלה בשירות הציבורי, כל האשראי שנוקף לזכותה בעשרות שנים של עשייה יומיומית — כל אלה ירדו לטמיון בהינף קולמוס אחד של מנהל בעל לב אבן. אות קלון הוטבע על מצחה, כבודה נרמס, שמה הטוב הושחר בשירות, בגסות, באטימות.

מאז ועד היום הזה, כאמור — כבר 14 חודשים תמימים — מתארגנים כאן כמה חברי כנסת, מספר רב של אנשים מכל המגזרים המיוצגים בבית הזה, כדי לתקן את המעוות. לי זו אומנם הכהונה הראשונה בכנסת, אבל בשיתוף עם חברים וחוקים ועיתרי ניסיון בבית הזה, כולם מעידים שהם לא זוכרים מקרה שבו אנשים, מימין ומשמאל, מהאופוזיציה ומהקואליציה, מתגייסים יחד באופן רחב-היקף כזה כדי למנוע עוול שלא היה דוגמתו בהרכב מוסדות ציבור, בוודאי לא בקרן-הקיימת לישראל, שכולנו מוקירים את פעולתה החשובה.

עשרות חברי כנסת מכל סיעות הבית, כמדומני 30, הפנו יחד, לפני כמה שבועות, קריאה אל מנהלי קרן-הקיימת לישראל, וחתמו על עצומה בכקשה, בתחינה, בפנייה נרגשת ומרגשת, שאמרה: הרף, תפסיקו להתנכל לעובדת שהקדישה למעלה ממחצית שנות חייה כדי לשרת במלאכת הקודש של מוסדכם.

ולא רק מן הבית הזה, אלא גם מלשכת ראש הממשלה, מלשכת יושב-ראש הכנסת, מלשכות של שרים אינספור, פנו אל מנכ"ל קרן-הקיימת בדווקא: מה לכם כי תתעמרו בה, אתם, המוסד האדיר הזה, הענק, שמפעיל פה מכבש כדי לדרוס אשה אחת, אשה קטנה אחת, בודדה, קשתיות?

ומה בסך-הכול היא רוצה? במה היא חטאה? מה היא חפצה מכאן? היא רוצה לעבוד, זה הכול. היא מוכנה יום יום לקום בחינה לעבודה בשירות הציבורי, וכולנו יודעים עד כמה היא איננה עבודה מלבכת, מלאת מנעמים: עבודה קשה, אפורה. והיא חפצה להמשיך לעבוד, ואנחנו יודעים שרבים כל כך מסכימו לא רוצים לעבוד, לא חפצים להתפרנס ולפרנס משפחה בכבוד, לא משתוקקים לעוט על כל מלאכה המוצעת להם. דווקא עובדת כזאת, שששה לעבודה, לעמל יומה מדי בוקר — דווקא היא האויב הנורא שקרן-הקיימת לישראל מכוונת אליו את חצה? דווקא כלפיה צריך להפגין שיא של קשיחות, של עמידה איתנה, הייתי אומר של חוסר כל רגש אנושי עד כדי רשעות ממש, כלפי אדם אחד, בודד, שלא כיצע כל עבירה, שלא מעל, שלא חטא?

מילא, אדוני היושב-ראש, אילו טענו בקרן-הקיימת, כפי שתוענים במגזרים אחרים, שלעזים יש לקבל החלטות קשות מתוך אילוץ התייעלות, מתוך איזה כורח כלכלי המחייב החלטה על פיטורים המוניים, כי אז איש בכנסת לא היה מתרגש במיוחד. מעבר לעניין האיש, לא היינו רואים בזה עניין ציבורי. לעתים נגזר על מפעל או על חברה לחתוך ממש בכשר החי כדי להציל את הגוף כולו. כשתופעה כזו מתרחשת, יש מראות קשים, נפגעים רבים וטובים שגם הם לא חטאו, נגרמות טרגדיות שוכרות לב ממש, אבל ברירה של ממש אין.

כדי להציל את כולם, לעתים חייב המיעוט, קטן יותר או גדול יותר, לשלם, ומנסים להגיע לאי-אילו הסדרי פיצויים.

אולם זה לא המקרה שאנחנו עוסקים בו, אדוני היושב-ראש. כאן לא מדובר בפיטורים המוניים, מדובר בפיטוריה של עובדת אחת בלבד, בהחלטה של איש אחד, ללא נהלים תקינים, בהתראה קצרה.

גדליהו גל (המערך):

מי האיש הזה?

שבח וייס (המערך):

מי האיש הרע? מי האכזר הזה?

גדליהו גל (המערך):

מי האיש בעל לב האבן?

צחי הנגבי (הליכוד):

אם אתם תכריחו אותי, אני גם אומר את שמו. אני מניח שכל הציבור וכל חברי הכנסת יודעים מיהו מנהל קרן-הקיימת לישראל, ואיני מזכיר את שמו מטעמי כבוד אליו.

גדליהו גל (המערך):

איזה כבוד?

שבח וייס (המערך):

האלוף האכזר.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מדבר על הנושא העקרוני, ולא על אדם כזה או אחר, וכפי ששמת לב, גם את שמה של העובדת לא הזכרתי. אני חושב שהכבוד מחייב להתייחס אל מהות הנושא ולא לעשות "עליהם" פרטי על אדם שיתכן שטעה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי השר שעונה בנושא הזה? אין שר, אין ממשלה?

צחי הנגבי (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, אודה לך אם תאפשר לי לסיים את נאומי בנושא שאתה נאבק עליו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לעזור לך. זה נראה לי מצב אומלל, שיש אשה אחת מסכנה, כמו שאתה מתאר פה, ואין מי שיגן עליה.

צחי הנגבי (הליכוד):

לכן אנחנו פונים אל הגוף שהוא בעל הסמכות לקיים את הדיון בנושא. הממשלה איננה מופקדת, לצערי, על קרן-הקיימת לישראל; הלוואי שהיתה מופקדת, הנושא היה בוודאי נגמר מזמן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

צחי הנגבי (הליכוד):

כבר הזכרתי ששרים רבים, לרבות ראש הממשלה, לרבות חברי כנסת מהאופוזיציה, פנו בנושא הזה אל קרן-הקיימת לישראל.

שבח וייס (המערך):

מה ענו להם?

צחי הנגבי (הליכוד):

אני אומר.

כאמור, המקרה של הפיטורים ההמוניים איננו המקרה כאן. כאן ההחלטה נומקה בנימוק הבא, ואני מצטט: "העובדת

אני הייתי בן ארבע כשהיא התחילה לעבוד בקרן-הקיימת, ועברו שלושה עשורים מאז. והנה היום מגיע מנכ"ל החברה, כבר הזכיר ידידי חבר הכנסת שבת וייס שהוא איש צבא, שכנראה עדיין רגיל להנחית פקודות לטירונים מפותחים, והוא חותך.

היו"ר נ' מסאלחה:
אתה צריך לסיים.

צחי הנגבי (הליכוד):

הוא "מפריש" את העובדת, כך כתוב שם, כאילו מדובר באיזה סמרטוט, לא בכך-אדם, באיזה מפגע תברואי שצריך לסלק אותו, איזה מטרה שככל שנמהר להיפטר ממנו כן ייטב.

אני מודיע לך, אדוני המנכ"ל הקשוח, בשמי, ואני מקווה שגם בשם חברים רבים בבית הזה, שקרן-הקיימת לישראל איננה נחלה פרטית, גם לא של מנהלה, ולא ניתן לך לעשות בחברה הזאת ככל העולה על רוחך, ואנחנו דורשים בדיקה יסודית של הנושא הזה, לעומק.

קרן-הקיימת היא מוסד ציבורי בעל שם, רב הישגים, רב חשיבות, היא יותר מדי יקרה לכל אחד בבית הזה מכדי שנניח לאדם אחד לבזות את המוניטין של קרן-הקיימת ולהתעמר בעובדת אכפתית, מסורה, בלי לתת נימוק של ממש שאפשר להתווכח אתו או לפתות להבין את מהותו.

משום כך אני מציע לבית, אדוני היושב-ראש, לקיים בנושא דיון מקיף בוועדת הפנים של הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:
אתה יכול לבקש רק דיון במליאה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אין בעיה, הרבה יותר טוב לקיים דיון במליאה, ואני מקווה שבדיון הזה תתגבש ההחלטה לכונן ועדת חקירה של הכנסת, כדי שהמלצותיה לא רק תפורסמנה ברבים, אלא גם תחייבנה את קרן-הקיימת לחזור בה מן הפיטורים השרירותיים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להציע הצעה אחרת, להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

יש הצעה להסיר את הנושא. אפשר להציע להעביר את הנושא לוועדה, אבל לא עכשיו, כי יש עוד הצעה באותו נושא. אתה רשום, ואני אתן לך את רשות הדיבור.

טז. הצעה לסדר-היום

מה מתרחש בקרן-הקיימת לישראל?

— תדון בעניין שאנחנו עוסקים בו? מה לכל אלה ולעניין הזה של פרט אחד במדינת ישראל?

דומני שאם כנסת ישראל כולה לא תהיה מסוגלת, מדי פעם בפעם, להתאחד ולפעול לקיום מנגנון הצדק כאשר התנאים והנסיבות מחייבים ומצדיקים זאת, הרי שהיא תאבד את רגישותה גם בנושאים הכלליים, הגדולים והחשובים, ובעניין הזה אני מוצא את עצמי לא רק נאה דורש, אלא גם נאה מקיים. אני עוסק בפרשה הזאת כבר כמה חודשים, מתוך רצון למצוא שיטה ודרך שבה העניין יתברר כהליכים צודקים.

אינה יכולה להשתלב בעבודה הכרוכה במשא-ומתן ובמגע". זה הנימוק. 30 שנה — לא יום, לא חודש, לא שנה, 30 שנה היא היתה יכולה להשתלב בעבודה הכרוכה במשא-ומתן ובמגע?

היו"ר נ' מסאלחה:

סליחה, חבר הכנסת הנגבי, היא יצאה לפנסיה או פוטרה?

צחי הנגבי (הליכוד):

לא, היא פוטרה חמש שנים לפני הגעת מועד הפנסיה, והיא עברה במחלקת התביעות של קרן-הקיימת במחוז הצפון בנאמנות, במסירות ובתחושת שליחות. ייתכן שהיא לא היתה העובדת הכי מימנת בעולם, הכי מוכשרת בעולם, ויש כאלה רבים בתוכנו, אנחנו לא חברי הכנסת הכי מעולים. לכל אדם יש מעלות ויש חולשות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כל אחד מדבר בשמו, חבר הכנסת צחי הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):

כרגע אני מדבר בשם הדובר בלבד.

אבל אחרי 30 שנות עבודה פתאום אברהם לא אותה יכולת אלמנטרית הנדרשת מהוטר שפקידים, לנהל עבודה הכרוכה במשא-ומתן?

רבותי חברי הכנסת, אפשר בכלל להבין את עומק המושג הזה "30 שנות עבודה"? הרי זה לא "30 שנות עבודה", זה מפעל חיים, מפעל חיים ממש. אני חושב שבכנסת הנוכחית — ייתקנו אותי אם אני טועה — אין אף חבר כנסת אחד שיכול להתיר את עצמו בכך שהוא מכהן 30 שנה בכנסת הזאת.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שמעון פרס.

צחי הנגבי (הליכוד):

שמעון פרס מכהן כמעט 30 שנה, 29 שנה, עוד לא הגיע ל-30.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא חבר הכנסת מ-1959.

שבת וייס (המערך):

צחי הנגבי (הליכוד):

ועכשיו דורקים אל סל האשפה את כל מה שנצבר לזכותה.

טלפון. צלצל אלי עובד ואמר לי: יישר-כוח על שאתה עומד להעלות את זה מחר, ואני נותן לך חומר. והוא שלח לי אותו היום בפקס. גרשון זונג — התפרסם בעיתון — הוא עצמו שלח לי את זה. הוא עבד במשך 11 שנה בקרן-הקיימת לישראל, התלונן על חשיפת שחיתויות ופוטרי בעקבות פנייה בנושא השחיתויות. כשפנה העובד הזה בעקבות פיטוריו למוסדות ולערכאות, אמרו לו, וזה כתוב כאן: לצערנו הרב, גם אם אתה צודק, אין לנו אפשרות לתת לך את הסעד הזה, שכבר מוכר במדינת ישראל. שעובד שמחלונן, אפשר למנוע את פיטוריו. והעיוץ אותו.

אבל גרשון זונג לא היה היחיד שפנה. פנה אלי אדם נוסף, אדם אחר. שמו לא התפרסם ברכים. כל הפרשה הקודמת התפרסמה בתקשורת, לפני שנה וחצי בסך הכול, אבל הפרשה השנייה לא התפרסמה ולכן לא אנקוב בשם האיש. צלצל אלי אותו אדם וגם הוא אמר: יישר-כוח על שאתם מעלים את העניין, אתם לא יודעים מה קורה שם. שם מתנהלת איזו ממלכה שלוקחת לעצמה אפשרויות שלא קיימות בשום מקום אחר, בשום גוף ציבורי, כאילו זה היה איזה עסק פרטי של מישור. והוא סיפר לי, שגם הוא עבד לשביעות רצונם של הממונים. הוא העביר ביקורת על נהלים לא-תקינים של רישום עובדים ומסירת עבודות בצורה שגרמה לכך שכספים ציבוריים של קרן-הקיימת בזבזו, ופיטרו אותו.

אני אומר: בואו נזהיר את עצמנו. יכולה להיות גם טעות, אבל עוד לא קרה דבר כזה, שמטפלים בפרשה והנה עוד ועוד ואי-אפשר לקיים את הביטוי.

מה התביעה ומה הבקשה, בסופו של דבר? אנחנו לא מבקשים להרוץ משפט. יש גם היבטים של קרן-הקיימת שאולי מן הראוי ומן האחריות שלא יעלו בצורה פתוחה לחלוטין. אם יהיה צורך, נעלה אותם. קרן-הקיימת היא גוף שלכולנו יש אהדה אליו, לפחות מבחינת הנוסטלגיה. כולנו עוד זוכרים את הקופסה הכחולה, את גאולת הקרקע, את המסר של קרן-הקיימת. אבל זיקתה מביישת את נעוריה.

אריה אליאב (המערך):
גם היום עושים דברים מצוינים. כנגב נוטעים יער עם מים מליחים.

מיכאל איתן (הליכוד):
חבר הכנסת לובה אליאב, גוף שמתנהג ללא ביקורת, גוף שמוכן להיות כל כך לא רגיש — — —

נואף מסאלחה (המערך):
אני דיברתי עם אורי אור — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
אני חושב שהקפדתי שלא להיכנס לגופם של דברים. אני לא רוצה לחרוץ דין. אני מבקש בכל לשון של בקשה שלא להפוך את זה לנושא מפלגתי, שלא להפוך את זה לנושא פוליטי, אלא לבוא ולהתאחד על דבר אחד. יש כאן בעיה. בואו נתלכד כולנו עלימנת שבהליך של בורות חיצונית, אוכייקטיבית, מוסכמת על שני הצדדים, אפשר יהיה לקיים את הכיור הזה. משהו מקובל, לא משהו שנוטה לצד זה או אחר, לא אישיות מוזהה; אחד מהשופטים העליונים בדימוס ייקח על עצמו ויבדוק את העניין הזה. מה קרה? מה הדרישה? האם לצורך זה צריך להגיע עד הנה? האם אנחנו, שני חברי כנסת, צריכים לעמוד כאן ולהביע משאלות כאלה ולהתחנן?

אני רוצה לסכם את דברי ולומר: לקרן-הקיימת לישראל יש זכויות, אבל היא צריכה להבין שיש לה גם חובות. היו לה

אני לא מדבר על התוצאה, אני לא דורש תוצאה. אני דורש שכללי הצדק המינימליים יתקיימו בכך שיהיו הליכים סבירים, הוגנים וצודקים. ולא רק אני דורש זאת, אלא 30 חברי כנסת פנו לקרן-הקיימת באותה רוח. הם לא דרשו שום תוצאה. הם דרשו דבר אחד מקרן-הקיימת: לקיים בורות חיצונית בפרשה הזאת.

קרן-הקיימת, כפי שסיפר פה קודמי, היא ממלכה עצמאית, היא לא חייבת להיענות, אין לה איזה כוח. אני לא מדבר כרגע על התוצאה, השאלה הנשאלת היא, מדוע קרן-הקיימת אינה מוכנה להיענות לפנייה של עשרות חברי כנסת לקיים בורות חיצונית הוגנת? ממה מפחדת קרן-הקיימת?

יהודה פרץ (הליכוד):
יש לה הרבה ממה לפחד.

מיכאל איתן (הליכוד):
במכתב המסכם את הפרשה הזאת ומסלק אותה עובדת — אני מצטט מתוך המסמך, ידידי ממפלגת העבודה, האחראים להגנה כביכול על מעמד העובד בישראל — כתוב: "נהגת באלימות מילולית ופיסית נגד אותם פקידים בהפריע לעבודה התקינה של בתי-המשפט. כן הובא ליריעתי שנשקלת אפשרות של העמדתך לדין פלילי". עובדת 33 שנים. כתב את זה האדם שהביא לפיטוריה. עד היום אין זכר לתלונה, מעולם לא התנהל בירור, לא התקיים דיון בשום מוסד משמעותי, לא פנימי ולא חיצוני.

נואף מסאלחה (המערך):
— — — מפלגת העבודה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני אומר את זה משום שראיתי שאחד מחברי מפלגת העבודה כבר נרשם כאן להצעה להסיר את הנושא מסדר-היום, כי כנראה הוא לא דואג לעובדים — איננו רוצים להגיע כאן לעימות אישי — אלא למישהו המוזהה כרגע עם מפלגת העבודה, וההגנה הזאת חשובה יותר.

חגי מירום (המערך):
כבר הקדימו אותי.

מיכאל איתן (הליכוד):
הרי מה אנחנו מבקשים? אנחנו בסך-הכול מבקשים שיתקיים תהליך של בירור על-ידי גורם אוכייקטיבי חיצוני. אבל מה שזכר של אלה שגם כעית הפרט אינה בגדר דבר של מה בכך בשבילם והם מוכנים לעסוק בנושא הזה? מסתבר שמן הפרט אפשר להגיע גם אל הכלל, והפרשה שבה אנחנו עוסקים כרגע היא בשום פנים ואופן לא פרשה של אותה עובדת שפוטרה, כי בעקבות העיסוק בפרשה הזאת הסתבר שזאת לא בעיה פרטית, אלא שיטה. העובדת הזאת — ואני אחראי למה שאני אומר — העבירה ביקורת, התלוננה, וממצאי התלונות שלה נמצאו מוצדקים על-ידי המבקר של המוסדות הלאומיים, אבל בניגוד למה שקיים במדינת ישראל, בניגוד למה שקיים בממשלת ישראל, כאשר יש סמכות למבקר למנוע את פיטוריו של עובד שמעביר ביקורת, הסמכות הזאת אינה קיימת בקרן-הקיימת לישראל, ואף שהתלונות שלה נמצאו מוצדקות, לא היה אפשר להחזיר אותה לעבודה.

והנה בעקבות הטיפול בפרשה זו צלצל אלי עובד, ואני מניח שכרגע ציבור רחב צופה או שומע את דברי, ואני בטוח שרכים שיש להם ידיעה על פרשות נוספות כאלה יודיעו לנו ונוכל לרכז אותן, כי כאן הטיפול בפרשה עבר מפה לאוזן, ללא אמצעי התקשורת. זה לא נושא דרמטי. אמצעי התקשורת לא עוסקים בזה, אבל מפה לאוזן זה עבר, ואתמול קיבלתי שיחת

לדבר כזה, כי לא היתה כאן לצד השני אפשרות להתבטא. זוהי הצעת. כולנו רוצים שיהיה טוב לעובדת. אם אתם תמיד בעד העובדים, אני מציע שתמיד תצטרפו לכל מקרה שבו איזו מועצת פועלים מגינה על עובד. זה נפלא. זו בשורה לעם ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת גדליה גל, בבקשה.

גדליהו גל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אינני מכיר את המקרה, אבל מה שנעשה כאן היום הוא מעבר לבינתי. עולים שני חברי כנסת, חוקרים מוסד שיש לו גם מנכ"ל, ושניהם יודעים שאין כאן שר שיכול לבוא ולהגן עליו. שופטים אותו, קוראים מסמכים, ועוד מרחיק לכת חבר הכנסת צחי הנגבי וקובע שיש פה לב אכן. ובמי מדובר? באיזה איש אנונימי? מדובר באלוף אורי אור.

אני רוצה לומר, חבר הכנסת צחי הנגבי, שמול הקביעה הנכזית שלך עומדים אלפי חייליו של האלוף אורי אור ודוחים בשאט נפש את הקביעה הזאת.

שרה דורון (הליכוד):

איזה ביטוי זה?

גדליהו גל (המערך):

מתנגב ללכי החשש, שמא מדובר פה בחברת מרכז הליכוד, ובין האפשרויות — להגן על חברת מרכז או לתקוף ברגל גסה את האלוף אורי אור, בחרתם לתקוף את האלוף אורי אור. אני מציע להסיר את הנושא הזה מסדר-היום.

צחי הנגבי (הליכוד):

אז מה יש? דמו של חבר מרכז הוא הפקר? בושה וחרפה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גדליה גל, הרי אתה בדרך כלל אדם מנומס ועדין. תוך כדי דיבורים לפעמים יוצאת פליטת-פה. אני מציע לך — — —

גדליהו גל (המערך):

אני אחזור כי מהמלה, ואני מציע לחבר הכנסת צחי הנגבי לחזור בו ממה שהוא אמר: לב של אבן.

היו"ר ד' שילנסקי:

מדובר על הביטוי, לא על התוכן. מהביטוי "הנכזי", אתה חוזר כך. זה רק לזכותך. תודה רבה. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, יש לך דקה. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני עד במשך חודשים מספר לפעילותם של חברי הכנסת שהעלו את ההצעה, שעשו הכול כדי שלא להעלות את ההצעה כאן. אבל התשובות שלא נתקבלו והאטימות שהיתה מצד קרן-הקיימת אינן נסבלות.

אני מתנגד לכך שגדון בנושא במליאה. מה נעשה, נעמוד כאן ונדבר? לא. נעביר את זה לוועדה, נקרא לקרן-הקיימת. היא תבוא ונלכד את הדברים. בוועדה הזאת גם אתם תהיו. אני רוצה שתאמרו תהיו כדי שתאמרו תשמעו ותדעו מה שאני יודע.

לכן, אני מציע לעשות את זה בוועדה. אני מציע — לוועדת הפנים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברת הכנסת שרה דורון, בבקשה.

זכויות רבות בעבר, יש לה זכויות גם בהווה. חבר הכנסת לובה אליאב ציין את זכויותיה כנגב, אני מכיר את זכויותיה במקומות אחרים ברחבי ארץ-ישראל. יש לה זכויות. אבל גם גוף עם זכויות, בגלל אותן זכויות, לא יכול להיות חסין מפני הליכי ביקורת ומפני הליכי בירור, במיוחד לא כאשר מכל הכיוונים באים ומבקשים את התהליך של הבירור.

לכן אני מציע לכנסת לקיים דיון במליאתה על-מנת שהנושא הזה יפתר באמצעים האפשריים, הנוחים, ההומניטריים והמתחשבים, שעל-פיהם אפשר לפתור פרשה מעין זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש לי פה שתי פניות להסרה מסדר-היום ושתי פניות להעברה לוועדה. כפי ששמעתם פה, אמרו שגם אני ניסיתי, מתוך הערכה ויחס לקרן-הקיימת, לקיים איזו פשרה, ולא הצלחתי. לצערי, כבוד לא יצא מכל העסק. נעביר את הנושא לוועדה, אולי יושב-ראש הוועדה יהיה מוצלח ממני ויוכל להביא את הצדדים לפשרה.

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני אומנם רשום להסרה, אבל ברוח ההערה שלך אני רוצה, במסגרת הערוץ התקנוני הזה, להציע משהו.

מכיוון שאין שר שמשבי, נמנעת מאתנו הפרוצדורה שהשר יודיע איזו הודעה, נאמר ברוח הקוראת לפשרה ולהיבררות, והדוברים יסתפקו בפשרה. אין מי שיציע את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הדוברים יסתפקו?

שבח וייס (המערך):

יסתפקו בהודעה בהנחה שרוח דבריו של אותו שר תתממש וייווצר לחץ לפתרון אנושי והוגן של הבעיה. מכיוון שאין לנו אפשרות לעשות את זה, כי שום שר לא הופיע, אף שלממשלה יש כאן מעמד — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, לא. במקרים כאלה הממשלה לא תופיע לעולם. זה כאילו לא קרה כלום. זה כבר עניין שנמשך חודשים רבים. אפילו אני אישית מטפל בזה.

אין ביררה, חבר הכנסת שבח וייס, אתה מקבל דקה.

שבח וייס (המערך):

אני רוצה להציע את ההצעה הבאה במסגרת הפרוצדורה הזאת, כי אני יודע שגם אתה היית מעורב בכך.

רבותי, כל אחד רוצה שזה יפתר באופן אנושי. זה באמת לא עניין מפלגתי, כי מדובר פה במנהל קרן-הקיימת, שאומנם הוא בעל צביון מפלגתי אחד, ובעובדת שהיא חברת מרכז של מפלגה אחרת — הכול לא חשוב. כמעמד הזה צריך לעשות הכול כדי שיהיה פתרון אנושי. הכנסת היא לא המקום, גם הדוברים יודעים את הדבר הזה.

אשר על כן, במסגרת ניצול הפרוצדורה הזאת אני ממליץ לשני חברי כנסת שדיברו כאן, ודיברו דברים נוגשים — בוודאי יש גם לצד השני מה לומר, ולא היתה לו פה אפשרות לומר זאת — שנעביר להם את הפרוטוקול של שני הנואמים ואתה, כיושב-ראש, תפעיל הלאה את הלחץ שלך לפתור את הבעיה באופן אנושי במוסד מתאים. הכנסת אינה מוסד מתאים

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקשת להעביר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן לוועדת הפנים של הכנסת, על מנת שנושא הנוגע במצבה העכשווי והעתידי של עובדת —

קריאה:

שרה דורון (הליכוד):

גם אני רוצה למחות פעם אחת מול אכירי ההגנה על העובד. כשמדובר בהכללה, ללא שם וללא דמות, אז אתם האכירים הגדולים ביותר ומנופפים בדגל ורואים עצמכם כנושאי דגל הצדק. אבל כשזה נוגע בפגיעה אמיתית באשה, ואתם חושבים שהיא לא נמנית עם מי שיחפזו, שנכבד ממנה להתפקד, והיא אומנם גם לא התפקדה אצלכם, אז פתאום ההגנה על זכויותי ועל עתידו של עובד לא קיימת.

אני פונה אליכם כאן, אם באמת אכפת לכם מהעובד או מהעובדת, תצטרפו להצעתי להעביר את הנושא לוועדה, על מנת שהנושא יידון שם לא כמו הצעות על מלחמה, יחסים עם דרום-אפריקה ויפן וכל מדינות העולם, אלא כמו נושא הנוגע לגורלו של אדם. נראה את אכירי הצדק מצביעים עכשיו.

קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה, יש לנו שתי הצעות. האחת, להסיר את הנושא מסדר-היום — — —

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מסיר את ההצעה שלי.

יז. הצעת חוק לתיקון דיני חינוך (משמעת), התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת יצ' לוי)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעת חוק תתל"ב, הצעת חוק לתיקון דיני חינוך (משמעת), התשנ"א — 1991 — של חבר הכנסת יצחק לוי. בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנביא יחזקאל מנבא, שבאחרית הימים לא ייאמר עוד אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה: כלומר, הכלל הזה יעבור מן העולם, ולא נצטרך עוד להעניש אבות על חטאי בנים ולא בנים על חטאי אבות.

במערכת החינוך, לצערי הרב, עדיין קיים הכלל הזה, והוא קיים בדרך פשוטה מאוד. קודם כול, התלמידים הם הערכים של המערכת לגביה מן ההורים. יש אמצעים שאפשר לנקוט נגד תלמידים כאשר רוצים לגבות גבייה כלשהי מהוריהם, במקרה שהורה לא שילם אגרת חינוך, יש לו פיגור כתשלום מסוים, לא שילם עבור דבר שבית-הספר קבע. מה הדרך הפשוטה ללכת בה? לא לתת תעודה לילד, לא להוציא אותו לטיול, לא לתת לו את ספרי הלימוד שהוא צריך לקבל וכו' — דרך פשוטה מאוד.

* נספחות.

חגי מירום (המערך):

גם אנחנו בעד העברה לוועדה.

קריאה:

היו"ר ד' שילנסקי:

זה בסדר, לגיטימי בהחלט להציע גם ועדה אחרת.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד העברת ההצעה לוועדה שתקבע ועדת הכנסת — בבקשה להצביע. זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 20

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת בתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עזרן, האם מנגנון ההצבעה שלך לא עובד?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני לא יושב במקומי — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. יחד עם קולו של חבר הכנסת עזרן הצביעו 21 בעד, אחד נגד, ואין נמנעים. הוחלט להעביר את ההצעות של חברי הכנסת צחי הנגבי ומיכאל איתן לוועדת הכנסת, והיא תקבע לאיזו מן הוועדות הן תועברנה.

סגן שר החינוך והתכנון פ' גולדשטיין:
שכל חבר כנסת יצביע לפי הבנתו.

הרי אני מייצג את הממשלה לצורך עניין זה. למרות זאת, במחשבה שנייה, אני חושב שצריך לתת לחברי הכנסת חופש הצבעה בנושא הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

באופן פורמלי, חברי הכנסת, יש לפנינו רק הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתכנון. מי בעד העברת הצעת החוק של חבר הכנסת יצחק לוי לוועדת החינוך — נא להצביע. זו הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 11

נגד — אין

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון דיני חינוך (משמעת), התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתכנון נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

11 בעד, אין מתנגדים ואחד נמנע. הוחלט שהצעת החוק של חבר הכנסת יצחק לוי תועבר לוועדה.

אני, כמובן, לא רוצה להגיע למסקנה הפוכה, שהורים יראו עצמם משוחררים מכל חובה כלפי בית-ספר, כי צריך גם לדאוג לכך שביתי-הספר יגבה על-פי חוק את מה שמגיע לו וישמור על משמעת כפי שהוא צריך וזקוק. אבל בוודאי ובוודאי אינני רוצה שהערכים היחידים למעשי אבות יהיו הבנים. לכן אני מציע הצעת חוק זו. אני מקווה שבאמצעותה נמצא מזר לכל מיני בעיות קשות מאוד שמתעוררות במערכת החינוך בהקשרים אלה. כבר ביקשתי מידידי הטוב, יושב-ראש ועדת החינוך והתכנון של הכנסת, חבר הכנסת מיכאל בריזרה, לזר את חקיקת החוק הזה, ואם אכן יתקבל החוק הזה אני מקווה ששר החינוך והתכנון יתקין תקנות מאושרות, ואז ידע כל אדם שבניו אינם בני ערובה, ונסדיר את העניין כך שגם אפשר יהיה לגבות את מה שצריך וגם לשמור משמעת, והדברים לא ייעשו על גבם של התלמידים. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר החינוך והתכנון פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חייב להביא לידיעתו של הבית, כי הממשלה מתנגדת להצעת החוק של חבר הכנסת יצחק לוי. אבל במחשבה שנייה — לדעתי צריך ללבן את הנושא. לכן אני מציע שכל חבר כנסת יצביע על-פי הבנתו והשקפתו. אני חושב שבנושא הזה, זו הדרך הנכונה.

היו"ר ד' שילנסקי:

מה אתה מציע?

יח. הצעות לסדר-היום

הסתכנות צעירים בטוילים לחוץ-לארץ ובמעשי צלילה

מהר, שהאירוע בקשמיר כמעט גם הוא כבר שייך לעבר. ובכל זאת, כל ניתוח לאגדת קשמיר לחמוק, היא חייבת להישאר עמנו עוד זמן רב.

בתחילה היה זה טיול רגיל, אפילו הרפתקה בלתי רצויה ובלתי נחוצה. אך לבסוף נקלעו צעירים ישראלים בני דורנו, אשר מלים גבוהות כמו גבורה, גאווה לאומית וקידוש השם גדולות עליהם, כביכול, ואפילו מעוררות גיחון — — —

מיכאל בריזרה (המערך):

שום הרפתקה לא נחוצה.

אליקים העצני (התחיה):

הרפתקה שהיא מעצם טיבה בלתי נחוצה. בוודאי. לזה התכוונתי.

צעירים אלה נקלעו למבחן עליון, קיומי, מבחן של חיים ומוות. פתאום נפל עליהם, בעומדם מול לועי ה"קלצ'ניקובים", כל הגורל היהודי, והם חוללו את הכלתי אפשרי.

זה קרה בחוץ, בבדידותו של רחוב קשמירי אפל — אך גדול עוד יותר מן התעוזה, התושייה והגבורה שלהם הוא הסיפור של מה שהתחולל בנפשותיהם פנימה.

במכוון לא אצטט מדברי יאיר יצחקי, שהוא שומר מצוות. אך הנה שמעו איך מתבטא אלי ממך, אשר נפצע קשה מאוד והוא עדיין מאושפז — והוא מאלה שהיינו קוראים להם "חילונים". אך אם זו חילוניות, אמרו נא לי מהי קדושה?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 5520, 5523, 5525 ו-5526, בנושא: הסתכנות צעירים בטוילים לחוץ-לארץ ובמעשי צלילה. ראשון המשותפים, חבר הכנסת אליקים העצני — בבקשה.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קברנו בימים האחרונים שלושה צעירים מבטיחים, שהיו צריכים להיות כעת עמנו בין החיים. אחד נפטר במרחקי קשמיר, ושניים אבדו במצולות הים.

כמה אנחנו משקיעים כדי לשמור על החיים מול אויבים ומתנכלים מבחוץ, והנה משליכים מנגד את החיים הללו גופם, חיים צעירים, ולשווא.

המתים, יהא נא זכרם ברוך, אין עוד אל מי לבוא חשבון. ולא נוסף צער ודאבה למשפחות.

אך תצא נא מכאן קריאה אל כל עם ישראל: ונשמרתם לנפשותיכם, ונשמרתם מאוד לנפשותיכם.

לאחר שאמרתי זאת, אני מוצא צורך נפשי עמוק לדבר היום על אלי ממך, יאיר פריש, קובי שמש, חגי כספי, יאיר יצחקי, ועל ארז כהנא, וזכרוננו לברכה, אשר במדינה אחרת ובעם אחר — סיפורם היה מצית את הדמיון ומפרנס את הוויכוח הלאומי ימים רבים.

אצלנו קורה כל כך הרבה, כל הזמן, קורה וחולף כל כך

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, איך הופך חור כחול לחור שחור משחור? איך הופכים נופים קסומים לנופי אבלות?

האסונות אשר אירעו בזה אחר זה בקשמיר שבהודו וכדבב שלחופי מצרים אינם יכולים שלא להעלות אצלנו שאלות לגבי בני הנוער שלנו ומשוחרי הצבא. מדוע צעירינו, מדוע אתם, אשר הסמכנו אתכם להוביל מטוסים, לנווט בגיפיים, להעלות את ציוד הצלילה על גבכם ולהגיה מן הים והאוויר, מדוע אתם המסתכנים אכן בשם האומה ובשלחותה מגיל 18 שנה ובאים יותר מכל איש צעיר כן־גילכם בעולם לסמיכות עם המוות, בשם ביטחון ישראל — מדוע דעתכם אינה נחה מן הסיכון ואתם רצים לחפשו במקומות שונים בעולם?

אדוני היושב־ראש, מחקרים מראים, כי אין ארץ שנייה לישראל בעולם, שבה מחפשים רוב־רובם של הצעירים כחלק ממסלול חייהם שנים של חופש כדי לרוץ על כדורו של העולם. אינך מוצא רבים מבנינו אשר אין בהם השאיפה ואין להם המאמץ הזה לאסוף אגורה לאגורה כדי לצאת למסעות, וכל המרבה בהרפתקאות הרי זה משובח. היית באנדים? — הייתי. היית שם על הצוק למעלה? אם לא היית, אתה לא שווה. היית באנטארקטיקה? — הם שואלים איש את רעהו, והם אומרים: הייתי. אבל בין הקרחונים הסתובבת עם איזו רפסודה? אם לא היית, אתה לא שווה.

וכך הם סוחבים את עצמם ואת הוריהם ואת דאגת הוריהם והציבור כולו מקצה העולם ועד קצהו, תרתי משמע.

הסיכון, חברי הכנסת, נהפך ל"תעודת הבגרות" ול"כרטיס הכניסה" בשערי החברה הישראלית. תעודת בגרות תוצרת יוצאי צבא חזרתי מסורת הסיירת, השייטת, הטייסת; תעודת בגרות תוצרת עצמית לזרוע צעיר חזרתי רצון לפרוץ, לצאת מן המעגל הסגור הישראלי, מן הבידוד של מדינת ישראל, מתחושת פרובינציאליות מזוהה מאוד שכאילו קוראת להם: צאו מקופסת השימושים הישראלית ובואו אלינו, אל עולם קסום הרפתקני. וכך מוצא את עצמו הצעיר הישראלי המסייר בין הגורו לגיישה, בין הנירוונה לטרופים, בין הצוק לריף, והוא מבקש לעצמו עוד חוויה, עוד סיכוי, עוד סיכון.

תחושת הגבורה והנחישות, חברי הכנסת, הצורך לעמוד בכל אתגר ובכל משימה, בכל לחץ, בונים את ההאש ההרפתקני, לעתים חסר האחריות. אפילו בתקופת הצבא הם מסוגלים, מפני הרצון לייצר דמות קשוחה, איחנה, לטרטר, לענות, להשפיל; וכשאתה בא אליהם בטענות הם אומרים לך: מה יש, אנחנו סחבנו תרמילי חול על הגב, ואותנו הזחילו, ולא בכינו — שלא יבכו גם האחרים, וכך מתפתחת לה אווירת "קח סיכון" כזו, שבגללה מקריבים אנשים, החל מגיל ילדות, את חייהם — ברולטת כביש, ואחר־כך במשחקי סכין, והם צונחים אל הצבא, ושם מתעמר בהם משיהו, ואחר־כך הם גדלים אל המסע, אל הלא־נודע, ונופלים קורבן לטרור של ליסטים או לשיכרון סמים או לשיכרון צמחים או לשיכרון מעמקים.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אסון הצלילה ב"חור הכחול" בדהב כמשל — הוא דוגמה קלאסית לחוסר תכנון, לחוסר אחריות ולחוסר מיומנות מצד הטובים שבמכתכנים, האחראיים שבאחראים, הטובים והמימנים שבכנינו. אילו הצטרכו ליטול אחריות, לא על עצמם אלא על פלוגת חיילים שמאחוריהם, הם היו בוחרים כל פרט ופרט, לא היו מפיקרים חייל אחד מתוך השורה. אבל כשמדובר בעצמם, הכול מתר. טייס מסוקי קרב ושייט — תנו להם את המסוק, תנו להם את ספינת הגומי, והם יבקיעו כל מערך אויב. תנו להם לתכנן

וכך הוא אומר: "הרגע הקשה ביותר היה לעמוד מול המחבלים, שניצבו מולנו ככיתת יורים ועמדו להוציא אותנו להורג. ממש ראינו מי אמור לירות במי, גם אז, לאחר שכבר שאלו אותנו מה הם הדברים האחרונים שאנו רוצים להגיד, היתה לי עוד תקווה. הם עברו אותנו בזה אחר זה, שאלו כל אחד: אתה יהודי? ואמרו שאם נתאסלם — נחיה. מה שקרה עמנו מגלם את כל ההיסטוריה של עם ישראל — קידוש השם, השואה — הסיטואציה של הסלקציה, ההרגשה של הליכה כצאן לטבח וחוסר ההשלמה שלנו עם הגורל הזה. הקוממיות — הכוח שלנו להילחם על חיינו, ושותפות הגורל".

עד כאן דבריו, והכול מקופל בהם: תקווה גם מול המוות, קידוש השם, שואה, קוממיות. ומכאן הוא שאב את הכוח לקפוץ בידיים ריקות על מפקד החוליה, לתופסו מאחור, לתפוס את נשקו ולנסות להפעילו, להשתמש באיש כבמגן חי, עד אשר נפצעו שניהם ועד שהשלימו את המלאכה חבריו, ובהם ארז כהנא, זיכרונם לבקרה, אשר ספג את המטח הקטלני ומת במקום.

קראנו אצל י.ל. פרץ על "שלוש מתנות" שהביאה הנשמה אל שערי שמים:

על גרגיר עפר רווי בדמו של הגביר היהודי בעיירה, אשר לא נע ולא זע מול סכין שלופה של שודדים כאשר נטלו את כל אוצרותיו, ורק משנגעו בשקית עפר מאדמת ארץ־ישראל, שאמר לשים למראשותיו בהגיע יום פקודתו — התנגד ושילם בחייו. מתנה ראשונה.

על סיכה מאדמה מרמה של נערה עבריה, שנידונה בעיר גרמניה בימי הביניים להיסחב ולהיגרר עד מוות על־ידי סוס פרא, ובקשתה האחרונה — סיכות מספר לרכוס שפת שמלתה לגופה, לבל יתגלו מבושיה. מתנה שנייה.

על חוט אחד מיארמולקה של יהודי, אשר נידון לרוץ בין שני טורי חיילים מלקים בשוטים ובמגלבים, הם מכים והוא הולך, וכאשר נפלה היארמולקה, סב לאחור כדי להרים את הכיפה תחת מטר מכות. עד שנפל. מתנה שלישית.

לו סבה הנשמה וחיפשה מתנות בימינו אלה, בוודאי היתה מוסיפה רסיס אחד מכדור העופרת אשר קטל את ארז כהנא, השם יקום דמו. הוא לא שמר תרי"ג מצוות, ומי יודע אילו טרפות אכל, אך הוא בחר מרצונו החופשי שלא להתאסלם והעדיף קלות על קידוש השם.

מי יודע, מי יקבע — היכן מקום מנוחת נשמתו ליד כיסא הכבוד, ואולי הוא שם ראש וראשון?

ועם כל זאת, יש הבדל בין "שלוש המתנות" של י.ל. פרץ — בין קידוש השם בגולה, מוות פסיבי, אומלל, חסר ישע, לבין המתנה הרביעית הזאת.

זה הזמן לומר לעצמנו: כל כך הרבה ביקורת יש לנו נגד המדינה הזאת, האחת, מדינת היהודים, אשר שימשה בית־גידול לבחורים האלה, אולי אנחנו מפרזים בכיקורת? אולי לא כל כך רע העץ הזה, אם אלה פירותיו?

למקרא דבריו של אלי ממך על קידוש השם וזיכרון השואה, הרגשתי יהודי. אך כאשר הוסיף ודיבר על קוממיות ועל "הכוח שלנו להילחם על חיינו" — הרגשתי יהודי בארץ־ישראל, והתגאתי — בו ובחבריו — כפליים. תודה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. באותו נושא — חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

שבע — גם אסון "החור הכחול", גם קשמיר — וקורבנות נופלים בזה אחר זה, ואחיה שואל, איך אתה יכול לעמוד מנגד ולשתוק, לראות את כל הדבר הזה ולומר שאולי באמת אין מה להתערב.

ובאמת, וכי מה יש לעשות במקרים כגון אלה? ובכלל, האם אפשר למנוע או לצמצם את התופעה המחרידה הזאת, שבה קיפחו את חייהם שלושה צעירים מוכשרים, יצחק חייט, זיכרוננו לברכה, טייס בחיל האוויר, דורון הירשמן, קצין צה"ל בן 22, זיכרוננו לברכה, ארז כהנא, זיכרוננו לברכה — אחד אחד, בחורים כאדוים, הולכים לאבדון, מתחסלים? אני רוצה לומר לכם, ידידי, שהם קיפחו את חייהם רק מתוך יצר אחד, יצר הרפתקנות ושיכרון חושים המאפיין את הצעירים ובני הנוער, צריך להתייחס אל העניין הזה מתוך הבנה, לא רק מתוך ביקורת. צריך גם להבין את העניין הזה. זוהי תופעה שיש להתמודד איתה. המדינה שלנו נתונה כל הזמן בלחצים אמוציונליים רציניים ביותר על הנוער, התוצאות אלה אינן מקריות.

עדיין זכורים לנו קורבנות פטרה וחללי הסלע האדום. אולי יהיה זה ראוי לראות את קורבנות דהב ואת דחף קשמיר כסינדרום, סינדרום פטרה.

אדוני היושב-ראש, מכובדי חברי הכנסת, ניתן להתייחס אל התופעה המחרידה הזו, שבה שכלו הורים את מיטב ילדיהם, כאמור, ובהם טייס, קצינים ויוצאי סירות מובחרות, כאל אירוע או תופעה חולפת ולהסתלק מכל התערבות בתופעות הקטלניות האלה. ואולי — להיפך, לבדוק את התופעה ולתהות על טיבה, על האפיונים והמניעים, ולנסות להתערב ולצמצם למינימום את קורבנות ההרפתקאות למיניהן, ולנחב את האנרגיה, גם האנרגיה הזאת, ואת הסקרנות המסוכנת הטמונה בצעירים, ולפתח בהם יכולת של בקרה עצמית.

יש לזכור, כי ההסתכנות מיסודה היא תופעה אנושית. כל אחד מאתנו יש בו יצר של הסתכנות, היא טמונה בנו והיא טבועה יותר בדמם של צעירים. קיימת סכנה שאותו יצר הסתכנות ימצא לעצמו פורקן בהרפתקאות קוסמות ומשכרות חושים, שיהפכו למלכודת טבע, שבה משלמים אותם צעירים בחייהם.

מחובתנו, כמבוגרים שניסיון החיים לימד אותנו לשרוד — אם ידענו לשרוד סימן שידענו לברוח מאותן הרפתקאות מסכנות — חובתנו להנחיל לצעירים ולהקנות להם כושר בקרה ומנגנוני הגנה לכל ייפלו קורבן לאותם סינדרומים, "החור הכחול", קשמיר ודומיהם.

בד בבד מחובתנו, כחברה הדואגת לביטחון בניה, לאתר את נקודות התורפה ולהחמיר את הפיקוח בכל מקום שרק ניתן, ולא בכל מקום זה ניתן.

אדוני היושב-ראש, מכובדי חברי הכנסת, יש לי הרושם, שהשלכנו מאחורי גבנו את מצוות-המצוות, את הצו העליון, כפי שבא לכלל ביטוי בשלוש מלים: ונשמרתם לנפשותיכם מאוד. נראה לי כי בימינו לא זו בלבד שהשמטנו את ה"מאוד"

— — —

היו"ר ש' דיין:

ונשמרתם מאוד לנפשותיכם.

יהודה פרח (הליכוד):

השמטנו את המלה "מאוד" ואפילו את "נשמרתם" השלכנו מאחורי גבנו.

משימה צבאית — והם בונים אותה בקפידה מאל"ף ועד תי"ו, תוך גילויי אחריות שאין למעלה ממנה, תכנון מדויק, מיומנות, הכול. אבל כאשר הם בחופשה, כאשר הם לבדם, כאשר מדובר באחריות שלהם לגבי עצמם — אף אחד ממרכיבים אלה לא מתמלא.

בדקתי ומצאתי, לאחר שיחה עם חברי הצוללנים, כי לא רק שלא היה שם בצלילה ההיא שום תכנון, אחריות ומיומנות, אלא שהיה שם חוסר תכנון, חוסר אחריות וחוסר מיומנות למופת. זה מה שהיה שם. הכול שם פעל, ב"חור הכחול", בניגוד גמור לנהלים ולהיגיון, וכך הופך לו "החור הכחול" לחור השחור, ונופי קשמיר — לוזהמת קשמיר. ואומה שלמה מתעטפת ביגונה והולכת — נפשית — אחר ארונותיהם של הבחורים האלה. ומה עוד יש לומר על כך?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין זו הפעם הראשונה שצעירנו מקפדים את חייהם על מזבח ההרפתקה והסיכון. בכל דור ודור נשאו הבנים חלומות ומהווים לב להיות במקום שבו עוד לא דרכה רגל אדם, עוד לא ראהו איש ולא שמע עליו בן אנוש. אבל מן הראוי שהסמיכות של האירועים האחרונים תביא אותנו להרהור נוסף על עצמנו כמחנכים, כהורים וכחברה. האם טעינו? במה שגינו? היכן נכשלנו? על מה חייכנו? מה מביא אתכם, הטובים שבבנים, להשתגע ולהיטרף באוויר, בים, בכביש, בפסגות ההרים של ארצות לא-נדועות? ושאלת השאלות: היכן מצאתם, אתם, האחראיים והטובים שבבנינו, מידה כזאת של חוסר אחריות?

אני רוצה, ברשותך, היושב-ראש, לסיים כאן ברגע הזה במלים של נתן יונתן, שכתב על הנסיך הקטן:

"פגשתי אותו בלב המדבר/ יפה שקיעת שמש ללב עצוב/ ציירתי לו עץ/ וכבשה על נייר/ והוא הבטיח לי שישוב."

"הנסיך הקטן מפלוגה ב'/ לא יראה עוד כבשה שאוכלת פרח/ וכל שושניו הם קוצים כעף/ ולבו הקטן קפא כקרח."

"ואם אי-פעם תגיעו לכאן/ תדעו שכאן הוא חרש צנח/ וקול הנפילה מעולם לא נשמע/ בגלל החול הרך."

"והיה אם יופיע שם ילד קטן/ שפניו שוחקות ושיער לו זהב/ תדעו שזה הוא/ והושיטו לו יד/ ונגבו את אבק המדבר מעיניו."

"ואז תעשו עמי חסד קטן/ כתבו נא מהר לכל אמותינו/ שירווח להן קצת ויפוג צערן."

"הנסיך הקטן חזר אלינו".

היו"ר ש' דיין:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יהודה פרח. בבקשה.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה הרחופה לסדר-היום שהגשנו אני וחברי על התקריות האומללות ואובדן חיי אדם ב"חור הכחול" בדהב ובחבל-קשמיר נראית אולי תמוהה ומזוהה. היו כאלה ששאלו אותי: במה אתה בא בעניין שכזה, מה אתה דורש? אילו שינויים אתה רוצה לחולל? האם זה בכלל דבר שאחיה יכול להשפיע עליו? וכי בני הנוערים האלה נתונים בידינו? הרי האנשים יוצאים לתומם, מטיילים, וקורה מה שקורה, ואיזה מקום יש פה להצעה לסדר-היום? יש רגע שבו אתה חושב שאולי הם צודקים, אולי אתה אדם משונה, מחר, שקמת בבוקר שכזה, ראתה עיתון שכל-כולו מלא תלאות כאלה, כאילו נצברו יחד כל האסונות האלה, באותו

מותר, אדוני היושב-ראש? אין שום דבר אסור? אפילו משחקים בחיים ומוות?

חברי הכנסת, יותר משיש לי תשובה, יש לי שאלה, ואת השאלה הזאת אני רוצה להציג בפניכם: למען מה ולשם מה מסכנים הצעירים שלנו את חייהם על פסגות הרים ובגיגלים בהודו, בברזיל, ביבשה ובים? לשם מה? מה התכלית? מה המטרה? אולי נשכ פגע אחת ונדרן כאמת בתכלית ובמטרה של הדברים האלה?

בכל הזמנים ובכל הארצות היו וישנם גיבורים, ובהם גיבורים שהקריבו את חייהם, וזה נעשה לעתים לשם שמים, בהיסטוריה שלנו, אדוני היושב-ראש, ולעתים למען המדע ולפעמים למען המולדת, אם תרצו למען מהפכה או בשירות אמונה, או האומה, או התנועה, או האידאולוגיה. אבל מה קורה אצלנו? מה קורה אצלנו, חברי הכנסת, זו השאלה התובעת תשובה.

מיכאל בריהר (המעריך):

יש תשובה אחת — הם מחפשים "כיף".

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני, ה"כיף" הזה, לא יעלה על הדעת שאנחנו ניתן לו תימוכין, לא יעלה על הדעת שאנחנו ניתן גיבוי, כמו חבר הכנסת העצני, שפתח בדיון הזה. אני הייתי המום, אף חבר כנסת אחד לא קרא לו קריאת ביניים.

לשם מה, חברי הכנסת, אני חוזר ושואל, מסכנים הצעירים שלנו את חייהם, בכל הזמנים, בכל הארצות?

פולחן של אומץ שאינו קשור במטרה אנושית או חברתית כלשהי הוא דבר חולני, ואולי אפילו דבר מטורף. אבל אצלנו כל פולחן כזה הופך עניין לאומי, ממלכתי, ואפילו קדוש.

רבותי חברי הכנסת, הצעיר מהרובע היהודי, כשחזר מקשמיר וזה לקבלת פנים שבה השתתף אפילו שר החוץ. מילא, אפשר אולי להניח ששר החוץ בא לנמל התעופה שלא על דעת הממשלה, אלא על דעתו בלבד. אבל למה זכו שני הקצינים האומללים שצוללו לים להעלאה בדרגה ולטקס צבאי מלא, שבו הוספדו כמי שנפלו על משמרתם? אינני רוצה, חלילה, חברי הכנסת, לפגוע בזכרם או במשפחותיהם, אבל אני רוצה למלא בתוכן חיובי את האמירה הקדושה הזאת: כי כמותם ציוו לנו את החיים. מי שמפאר ומרומם ונותן גיבוי ממלכתי למוות שמקורו בהרפתקנות — ואני מדגיש: בהרפתקנות — חסרת אחריות אינו מצווה לנו את החיים, אלא את המוות. וזה דבר אסור, דבר רע, דבר לא-חינוכי, והייתי אומר אפילו: דבר לא-אנושי.

אני מציע שלא נסתפק בדיון הזה, אדוני היושב-ראש, ונחליט כולנו בבית הזה, כי הנושא ראוי לדיון נוסף במליאה. ואני מציע שנבדוק את עצמנו היטב היטב. אני מציע בדק-בית בממלכת החינוך, הערכים, הנורמות והחוק.

ובקיצור, חברי הכנסת, אני מציע שנהיה קצת יותר צנועים, קצת פחות שחצנים, שנעדיף את החיים, שנכבד את החיים של זולתנו ושלנו עצמנו.

היור"ר ש' דיין:

תודה רבה. ישיב סגן שר החינוך והתכנון פנחס גולדשטיין, בבקשה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שני מקרים, שני אירועים ושני אסונות במקומות מרוחקים ושונים, ובכל זאת יש

היור"ר ש' דיין:

כנראה לא נזהרים מאוד.

יהודה פרט (הליכוד):

זנחנו גם את "שמרתם", שהוא ההכרח המינימלי לקיומנו.

צריך וחובה להתחייס ברצינות ליצר ההסתכנות המקנן כזרע פורענות בקרב בני הנוער. הוא נמצא בהם. והנושא מחייב טיפול חינוכי. אני אומר: זאת צריך לעשות במוסדות החינוך שלנו למן הגיל הרך. לא מזמן עדיין לחמנו בתופעת הרולטה. כבר שכחנו את זה. זו רולטה מסוג אחר. כל כולם, כל אלה, יש בהם יצר ההסתכנות שיש לטפל בו. ואין מטפלים בו? גם ההורים, גם המחנכים, גם מוסדות החינוך חייבים להיות פתוחים לעניין הזה, לגלות פתיחות ולהבין.

מן הדין היה לדון בנושאים אלה במוסדות החינוך ולא לעבור עליהם ביעף, כי מה שקרה היום, עלול חס ושלום לקרות מחר.

היור"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו דנים עכשו בעיצומו של סיפור עובד, סיפור טרגי, שבו קיפחו שלושה צעירים ישראלים את חייהם. אחד נהרג כקשמיד הרחוקה ושניים צללו אל מותם בדהב הקרובה. ועל מה ולמה? מהי הסיבה שהובילה את השלושה אל מותם?

יש אנשים, חברי הכנסת, הסבורים כי המוות, השכול והאבל הכבד דוחים דיון ומבטלים את הצורך בכירור נוקב. אני מבין את ההרגשה הזאת. אבל אני משוכנע ומאמין, שדיון וכירור בנושא זה עשויים להציל צעירים אחרים ממוות, שהוא מוות-שווא, מוות חינו, מוות, חברי הכנסת, מיותר לחלוטין.

ביסוד כל המקרים הטרגיים האלה עומדת הרפתקנות חסרת-אחריות, והכנסת נתבעת עכשיו להקדיש זמן לדון בהם ולהסיק מסקנות, ואולי גם למצוא שיטות ודרכים כדי להוציא מלבם של הצעירים שלנו את הדחפים המסוכנים המובילים אותם אל סופם.

כשהייתי ילד, חברי הכנסת, כבר שמעתי על פטרה ועל צעירים שחצו את הגבול כדי לטייל בה. וכשבגרתי הכנתי, שבתקופתו של המנוח משה דיין היו מטפחים בקרב הצבא את הרוח ההרפתקנית של פעולות תגמול ואת האמונה שלנו, הישראלים, שהכול מותר: מותר להפר את הסכמי שכית הנשק, מותר להפר את החוק הבין-לאומי, מותר אפילו להפר את חוקי מדינת ישראל. ומותר — ריבונות של עולם, כן, אלו הן עובדות — מותר אפילו להפר את חוקי הטבע, כפי שאירע בדהב, להליחם נגד הטבע.

אדוני היושב-ראש, המשפחות יושבות "שבעה" ועדיין לא הגיע הזמן להתווכח עם אותם הורים שכולים, כמו אותו אב, שהופיע אתמול בתוכנית הטלוויזיה של גבי גזית והצדיק בפני מלא את מחול המוות שבו משתתפים ילדינו ובנינו. אבל הוויכוח חייב להתנהל, ואם לא למען המתים, חברי הכנסת, לפחות למען החיים.

עובדה: הישראלי החצוף, הצבר חסר המעצורים, ההרפתקן בעל פני הילד, אלה הפכו כבר מזמן לאידיאל. וחוצפה יחד עם חוסר מעצורים והרפתקנות מולידים בהכרח לא רק זולזול בחוק וזולזול בזולת, אלא גם זולזול בחיים. הכול

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אתה, חבר הכנסת ביטון, דיברת, יצאת החוצה, ולא
הקשבת למה שנאמר. תואיל בבקשה להקשיב.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אנחנו צריכים לשמש דוגמה לציבור.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אתה עשית מעשה שלא ייעשה. אתה כרכת דברים שאסור
לכרוך אותם עם כל מיני דברים אחרים.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
על מה אתה מגן עכשיו? זאת אומרת, אנשים שיש להם
מיומנות — — —

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת צ'רלי ביטון, שמע, ידידי, אני שמעתי אותך,
הבנתי אותך — — —

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אתה לא מקשיב.

היו"ר ש' דיין:
אתה נאמת פה במשך הדקות הקצובות, איש לא הפריע
לך. הבעת את דעתך. סגן השר התחיל להשיב, ולצערך, אתה לא
הקשבת לדבריו. לו הקשבת לראשית דבריו, היית רואה שהוא
לא מסכים אתך.

אריה אליאב (המערך):
נכון מאוד.

היו"ר ש' דיין:
הוא לא מסכים אתך. זכותו להביע את דעתו. כפי שאתה
הבעת את דעתך, והבנתי מחברי כנסת רבים שלא הסכימו
לדעתך ובכל זאת שחקו, אבקש ממך להקשיב לדברי סגן השר
ולשמע מה בפיו. תודה רבה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
קראתי קריאת ביניים.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אני מודה לך, אדוני סגן יושב-ראש הכנסת.

לנושא הטיוולים — מינהל הנוער במשרדנו מכון ומנחה
את המערכת בנושא חינוך חברתי ערכי, חינוך ללימודי שדה
ולהכרת הארץ. חינוך יהודי-ציוני והכנה לצהל.

בכל המסגרות, הפעילויות והתוכניות החינוכיות
שבאחריות מינהל הנוער — שיעורי שדה וחברה, ימי-שדה
משימתיים, טיולים ומסעות, סמינרים וחינוך יהודי-ציוני,
מפעלי שירות לאומי, אימון בסיסי, גדנ"ע ועוד — לא הועברו
ולא מועברים מסרים כלשהם שקוראים להרפתקנות ומעודדים
אותה. לא הועברו ולא מועברים מסרים כלשהם — אני חוזר
על המשפט הזה — שקוראים להרפתקנות ומעודדים אותה,
כפי שמישהו מחברי הכנסת ניסה לרמוז; זלזול בחוק, זלזול
בכללי ביטחון ובטיחות, הקלת ראש בחיי אדם ובבריאותו.

נהפוך הוא, פעילות חינוכית ענפה ורבה נעשית בחינוך
לחיי שדה ולהכרת הארץ, והיא טבועה כחותם ההקפדה
הגמורה על כללי הביטחון, הבטיחות והבריאות, הן למען
שלומם של התלמידים והן כערך חינוכי חשוב.

בכל פעולות החינוך החברתי-הערכי והחינוך
היהודי-הציוני, מעולם לא היה צל צלול של מסר הקורא או
המעודד מישו לשים פעמי-מישראל החוצה, לא כעניין ארעי

בהם הקבלה וחוט מקשר. ארו כהנא, דורון הירשמן ויצחק
חייט, זיכרונם לברכה, הם מלח הארץ, מלח הארץ הזאת, מיטב
הנוער, ואין זו אמירה מן השפה ולחוץ, אלא אמת לאמיתה.

קבוצה של שבעה צעירים ישראל לאחר שירות צבאי,
שהגיעו לבית-הסירה "גן עדן" שעל אגם דאל בעיר סרינגר
בירת קשמיר, הותקפו על-ידי חבורת טרוריסטים, לחמו בהם,
ובידיים ריקות הצליחו להיחלץ ולהשתחרר, כאשר אחד מהם
נהרג, אחרים נפצעו, והאחרון שבהם נשבה ושוחרר לאחר
מכן.

ובמקום אחר, שני צעירים ישראלים, האחד קצין ביחידה
מובחרת והשני טייס מסוק, הגיעו אל "הנקבה הכחולה" —
תרשו, לי חברי הכנסת, לקרוא למקום "הנקבה הכחולה" ולא
"החור הכחול" — אתר הצלילה המפורסם ליד דהב, שתבע
קורבנות ווממשך לתבוע קורבנות. ושני צעירים אלה צללו,
ולאחר זמן נמשו מהמצולות ללא רוח חיים.

חברי הכנסת, לא הייתי נוקט לשון בוטה, כפי שעשה
זאת קודם לכן אחד מחברי הכנסת, שהתריס כנגד אותם
צעירים. לא הייתי קורא למעשים האלה "השתחצנות
והתנצחות ישראלית אופיינית" — בשום פנים ואופן לא, וחבל
שנהג כך אותו חבר כנסת. מחד גיסא, יכולים להניח שהיה כאן
שיקול דעת מוטעה, והוא שהביא את הצוללנים להחלטה
לצלול; ומאידך גיסא, יכולים להעריך את התנהגותם הבלתי
רגילה של צעירינו, אשר בידיים ריקות לחמו והצליחו, ואף
שהפעילו עליהם לחצים, סירבו להמיר את דתם. יש לציין זאת,
חברי הכנסת. זוהי תעודת כבוד לנוער הישראלי, ולא מעשים
הראויים לגינוי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זאת יש לומר, האסונות
כדבב ובקשמיר אירעו לאנשים מבוגרים המקבלים החלטות
לגבי אופן ביולי זמנם הפרטי, על אחריותם, בין שהם שועים
ובין שאינם שועים להנחיות, לחוקים ולתקנות הידועים להם,
שתחולתם היא בגבולות מדינת ישראל. מדינת ישראל אינה
יכולה להחיל את חוקיה מעבר לגבולות המדינה.

לנושא הצלילה — חוק הצלילה הספורטיבית, שנחקק
ביוזמת משרדנו, מחייב נהלים מסוימים לצלילה. במקרה זה
הם לא קוימו. אולם החוק תופס בתוך גבולות המדינה בלבד,
ודבה, ובוודאי קשמיר, לכל הדעות, אינם בתוך גבולות מדינת
ישראל.

גם בתוך גבולות המדינה, מי שלא ציית להוראות החוק
ופעל בדרך שיש בה סיכון רב, אי-אפשר — חבר הכנסת צ'רלי
ביטון — להענישו כדעבד אם צלל ושיים על כך בחייו.
הדברים צריכים להיות על לוח לבנו כאשר אנחנו מדברים,
משום שאני מניח שגם משפחות וגם אחרים יקשיבו ומקשיבים
לנו.

חברי הכנסת, הכחורים שצללו היו בעלי ידע ומיומנות
כנושא ובתקנות הקשורות אליו ובסיכונים הכרוכים בו. דווקא
בגלל המיומנות והידע שלהם הם חיפשו אתגרים ברמת סיכון
גבוהה.

לנושא הטיוולים — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני סגן שר החינוך, אני לא מבין, אתה מגן על זה?

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אתה הבעת את דעתך. לו שמעת
את דברי סגן השר — — —

הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות. כדי שיוזמו כל המומחים וכל האחראים ונוכל לטכס עצה, האם אנחנו בכל זאת יכולים לעשות דברים שלא עשינו עוד.

היו"ר ש' דיין:

רכותי, תם הדין, אחד המציעים, חבר הכנסת פרח, מה יש לך להציע?

יהודה פרח (הליכוד):

אני רוצה לומר דבר אחד. לא ביקשתי לתקוף מישהו.

היו"ר ש' דיין:

אני מבקש, חבר הכנסת פרח. אני בטוח שמי ששמע את כל הדין מבין שהדברים שאמר סגן השר לא היו מכוונים, אפילו לא כפרומיל, לדברך.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אני מזדהה במאת האחוזים עם דברי היושב־ראש. אתה משיב על דברים שלא נאמרו כלפיך, חבר הכנסת פרח.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

מיכאל בריזהר (המערך):

סליחה, אני ביקשתי קודם.

היו"ר ש' דיין:

אני אתן לך, אין מוקדם ומאוחר.

מיכאל בריזהר (המערך):

יש מוקדם ומאוחר.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין, ביקשת להסיר הצעה. של מי?

אלי דיין (המערך):

לא, אני רוצה להציע לקיים דיון במליאה.

היו"ר ש' דיין:

לא, זכותך להציע להסיר את הנושא מסדר־היום.

אלי דיין (המערך):

פרוצדורלית אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אליקים העצני.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב־ראש, זה לא ייתכן. צריך להיות סדר.

היו"ר ש' דיין:

נכון, אני רוצה סדר. יש לי רשימה.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב־ראש, רכותי חברי הכנסת — — —

היו"ר ש' דיין:

רק רגע, חבר הכנסת אלי דיין, אתה לא יכול, כי כבר רשום חבר הכנסת בריזהר, שמציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת — — —

אלי דיין (המערך):

אבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יהודה פרח.

היו"ר ש' דיין:

גם כן רשום.

אלי דיין (המערך):

מה עם הצעתו של חבר הכנסת צירלי ביטון, מישהו רשום?

ולא כעניין של קבע, חלילה. המקרים הבודדים שבהם עוסקים משרד החינוך ומינהל הנוער בסיוורים לחוץ־לארץ הם רק כאשר יש לסיר משמעות חינוכית־לאומית ממדרגה ראשונה, כגון סיוור בני הנוער בפולין, כאתרי הגטאות וההשמדה.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מבימת הכנסת אני שולח תנחומים למשפחות כהנא, הירשמן וחייט, שבניהן ארז, דורון ויצחק קיפדו את חייהם בנכר, מאחל החלמה לפצועים, מכרך את הניצולים ואת השבוי "שחזור מהחוס" ונהג כיהודי אמיתי בזמן שבוי.

חברי הכנסת, עמית חבר הכנסת בריזהר, אני רוצה להגיב במשפט אחד על דברים שאני מסכים להם, שנאמרו בקריאת הביניים שאתה קראת, אין מקום לקרוא לצעירינו שלא יטיילו, שלא יסיירו, שלא יצאו לארצות נכר אחרי שירותם הצבאי, אדרבה ואדרבה, יצאו, יסיירו ויטיילו לפני הלימודים ולפני הקמת המשפחה — רק שייזהרו וישמו לב לסכנות ולקשיים.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אולי כדאי שתאמר שלא יסתכנו?

היו"ר ש' דיין:

סגן השר מתכוון גם לכך שיחזרו הביתה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אם ייתנו לי לסיים את דברי, האמינו לי, כל הדברים ייאמרו.

אלי דיין (המערך):

תגיד להם: ונשמרתם לנפשותיכם.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

זה כבר נאמר, חבר הכנסת אלי דיין, עליידי חבר הכנסת יהודה פרח, שאת ה"מאור" הכניס בסוף בין שתי המלים הראשונות, ובא לציון גואל.

אין מקום לפנות לצעירים — שלא יטיילו.

לגבי הראשונים — אלה שדיברנו עליהם קודם — שייזהרו שלא לעבור על הכללים והתקנות כפי שנקבעו, מאחר שתקנות אלה תוקנו עליידי מקצוענים ומומחים כדי שיימנעו אסונות מסוג זה: לגבי האחרים — יש לומר באוזני אלה היוצאים לארצות נכר אקזוטיות ואחרות: אתם מטרה, אתם יהודים וישראלים, הטורף לא חלף, וצריך להיזהר; אבל בשום פנים ואופן לא אקרא להם שלא יטיילו, רק אקרא להם כי אחרי הטיול יחזרו בשלום לארץ־ישראל שלנו.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, נושאים אלה, שהועלו עליידי ארבעה מעמיתי חברי הכנסת, חשובים. לכן אני מציע שוועדת החינוך והתרבות תיתן דעתה עליהם ותקיים דיונים מקיפים ומעמיקים על־מנת למצוא דרכים ופתרונות לנושאים אלה.

לכן, אדוני היושב־ראש, אני מציע להעביר את ההצעות כולן, למרות מה שאמרתי לאחד מחברי הכנסת, לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני סגן שר החינוך והתרבות, אם יהיה דיון במליאה, נוכל להראות לציבור עד כמה חשובה הדעה של מרבית חברי הבית הזה בנושא זה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

חבר הכנסת צירלי ביטון, דיון במליאה יש לו לעתים מגמה של מסר. הרי אתה רוצה דברים ברורים, טוב יותר להעביר את

היו"ר ש' דיין:
בבקשה.

אלי דיין (המערך):

פרוצדורלית — אני חושב שחבר הכנסת צ'רלי ביטון אמר דברים רציניים. אדוני היושב-ראש, הנושא שהעלו חברי הכנסת הוא נושא חשוב ביותר. אני חושב שמהדיון הזה עלול להשתמע שיש כאלה שהם בעד, והם אומרים: תיקחו סיכון. ויש כאלה שאומרים: תיזהרו, אל תיקחו סיכון.

יש תופעה כזאת, שמתפשטת כנגד מירבך. אני מכירים את הצעירים, כולנו רוצים שהם יטיילו, שיצללו, שייחנו, בוודאי לא במלחמות אלא בדברים קונסטרוקטיביים כאלה, אבל הסיכון שהם לוקחים הוא גדול מאוד: גם בנהיגה, גם בצלילה, גם בהרפתקאות. לעתים אנחנו רוצים שיצא מפה מסר ברור, שאנחנו רוצים שהם לא ייקחו סיכון רב מדי, הגורם לאסונות כאלה.

התורה מצווה אותנו — ושמעתי שחבר הכנסת פרץ הציע את זה, בנושא תאונות דרכים, בנושאים של סיכונים — ונשמרתם מאוד לנפשותיכם. אלה כללים. אם נעיין בדברי הרמב"ם ובדברי האברבנאל, פירוש הפסוק הזה הוא, שהאדם צריך לעשות כל דבר, לא רק מתוך זהירות לעצמו, חס וחלילה שלא ייגרם לו אסון, אלא גם מתוך מחשבה על קרוביו וידידיו לאחר מותו, על הצער שייגרם להם.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת בריזהר מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אליקים העצני. בבקשה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח לציין, שנגרם לי צער רב מדברי מרבית הדוברים כאן. אני מבחין בין שני האירועים. הצלילה ל"חור הכחול" היא הסתכנות ללא צורך. זה כמו רולטת כביש. נגד זה צריך להזהיר. אבל הטיולים בעולם? מה אתם רוצים מהנוער הזה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
לא דיברו על זה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אל תפריע לי, לא פניתי אליך. אני פונה ליושב-ראש.

אילו שמענו לדברים שנאמרו כאן בלהט כזה מפי חברי הכנסת, אילו שמעו להם, אף אחד מעולם לא היה נוסע ומגלה יבשות רחוקות, ארצות רחוקות. איך שאלו את הילארי, מי שכבש את האכרסט — מדוע טיפסת להר? הוא השיב: כי הוא היה שם.

הנוער שלנו, כמו נוער בארצות אחרות, צרפתים, אנגלים, אמריקנים ואחרים, נוסע ומטייל. אני פוגש אותם במקומות רחוקים, ואני מברך אותם על כך. שייסעו ויטיילו. תפסיקו לכבול אותם, הם אנשים צעירים, הם רוצים לראות את העולם. מה אתם רוצים מחייהם?

יהודה פרץ (הליכוד):
לא להסתכן.

מיכאל בריזהר (המערך):

לא להסתכן, ברור. אבל נסגור אותם פה ונחנק אותם? אני שומע: לחנק אותם, להסביר להם, ציונות נכנסה לפה, ערך האדם נכנס לפה, התיישבות נכנסה לפה. תנו לנוער הזה לטייל,

לראות, להיות באנדרים ובג'ונגלים, בגיניאה החדשה ובאוסטרליה, ולחזור הביתה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת בריזהר, הבנו.

מיכאל בריזהר (המערך):

משום כך אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת העצני.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת עוזי ברעם מבקש להסיר את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת יהודה פרץ.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

איש לא הציע להפסיק את הטיולים.

עוזי ברעם (המערך):

באתי כאן להציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יהודה פרץ, לא משום שדווקא הצעה זו צרמה את אוזני. כל הטון של הדיון לא נראה לי. אני לא בטוח כלל שהדיון, בקונטקסט שנערך, היה לו מקום.

לפני שנים, ב-1957, שניים מחברי, מנחם בן-דוד ורם פרגא, וזכרונם לברכה, יצאו עם אחרים בדרכם לפטרה. הם נפלו חללים, אפשר לומר חללי-שווא. אבל גם אחרי תקופה זו, פטרה, עם כל הדיבורים, לא נהפכה לאפידמיה שגרמה לנוער הישראלי איזו הליכה לשביל ללא מוצא.

קרה אסון נורא לשניים מחברינו בירושלים, הוריהם של יצחק חייט ודורון הירשמן. אם אתה מסתכל בצורה רחבה, האנשים נופלים בתאונות דרכים, הם נופלים ממוקש נעל, הם נופלים מכל מיני תאונות בלתי-חזויות. יחד עם הכאב אנחנו גם צריכים להעריך את ההעזה, שלא תמיד אתה יודע לאיזה תוצאות תביא. יכול להיות שכאשר הם הלכו לדרכם האחרונה הם לא היו מודעים כלל לאפשרות של אסון.

לכן, כאשר אנחנו מעלים את העניין בכל כובד הראש, עם התחושה של אבל, לא כדאי לעשות מנושא כזה דגל, לא כדאי להכליל, לא כדאי להגיע למסקנות שלפי דעתי אין להן שום יסוד. די אם נרכין את ראשינו כאבל על האסון שאירע.

יהודה פרץ (הליכוד):

אתה לא צודק. זו טעות חמורה.

מיכאל בריזהר (המערך):

נהפוך את כולם לאסירי ציון.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. ורבותי חברי הכנסת, אני חושב שהנושא הזה הוא נושא כבד-משקל ורגיש מאוד, הן למשפחות והן לכלל הציבור בארץ. אני מבקש שלא לעשות מזה כעת ריב פרלמנטרי. יש חברי כנסת שהציעו להסיר את ההצעות.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
שהם יסירו — — —

היו"ר ש' דיין:

אני מבקש שהם יסירו את הבקשה, שנגיש את ארבע ההצעות, כפי שהן, לוועדת החינוך והתרבות, ושם הן תידונה בכובד-ראש. מסכימים? חבר הכנסת בריזהר?

מיכאל בריזהר (המערך):

— — —

ההצעות לסדר-היום לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת? זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 18

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

בעד — 18, נגד — 1, ללא נמנעים. ובכן, ארבע ההצעות תועברנה לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת אליקים העזני? איננו. חבר הכנסת חגי מירוס?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין: הוא אמר לי שהוא מסכים.

היו"ר ש' דיין:

מסכים. חבר הכנסת יהודה פרח?

יהודה פרח (הליכוד): מסכים.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת צ'רלי ביטון?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים): מסכים.

היו"ר ש' דיין:

תודה. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת ארבע

יט. הצעה לסדר-היום

הפרסום בעיתון הערבי "אל-חיאת", שלפיו קראה מפלגת העבודה למנהיגי ערב שלא לנקוט

תהליך מדיני עד הבחירות ב-1992

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים): מי ישיב?

היו"ר ש' דיין:

אני מודיע לך מראש: חבר הכנסת ברעם ישיב.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיתון "הארץ" התפרסמה ידיעה המועתקת מהעיתון מספר אחת בעולם הערבי, "אל-חיאת" — — —

מיכאל בריזהר (המערך): אשר מופיע היכן?

חיים קופמן (הליכוד):

אשר מופיע בלונדון, ברכאט, בג'יהאד, ביוסטון ועוד בשני מקומות בארצות-הברית בריזמנית.

מיכאל בריזהר (המערך): מה זה "ג'יהאד"?

חיים קופמן (הליכוד): ג'דה.

אריה אליאב (המערך): פרויד התלבש עליך.

חיים קופמן (הליכוד):

יכול להיות. אתם מביאים לנו כל כך הרבה מחשבות על פרויד, שגם זאת אחת המחשבות.

התפרסמה ידיעה המועתקת מהעיתון מספר אחת בעולם הערבי, "אל-חיאת", אשר משתלבת בצורה חמורה ביותר בהשתקפות תדמיתה של מפלגה, אשר חותרת תחת אושיות הקיום הישראלי.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים): עד כדי כך?

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 5521, של חבר הכנסת חיים קופמן. בנושא: הפרסום בעיתון הערבי "אל-חיאת", שלפיו קראה מפלגת העבודה למנהיגי ערב שלא לנקוט תהליך מדיני עד הבחירות ב-1992.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): לא שמעתי את שם ההצעה.

היו"ר ש' דיין: לחזור עליה?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): כן, לא שמעתי אותה.

היו"ר ש' דיין:

אני אבקש להעביר אליך את סדר-היום. חבר הכנסת צבן, אתה מתכוון לשמוע?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): הצעה שאני לא יודע על מה היא — — —

היו"ר ש' דיין:

טוב, בואו נשמע את הדברים ואחר כך נתייחס.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

קריאות: — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת — לא אזכיר את שמך — בוא נשמע את דבריו ואחר כך תתייחסו. הרי יש לחבר הכנסת ברעם זכות להשיב במשך עשר דקות.

חיים קופמן (הליכוד):

אני מציע שאם זה לא רציני, יסתפק עוזי בדקה אחת. די בזה כדי לענות לי.

מיכאל בריזהר (המערך):
אכר-מוסא.

חיים קופמן (הליכוד):

מוזכר מפלגת העבודה מיכה חריש לא מצא עוז בלבו להתקומם כנגד אפשרות כזאת, אלא בתגובה על שאלת העיתונאי הוא אמר: "למיטב ידיעתי, לא הועברו מסרים כאלה בשם מפלגת העבודה. אבל אם הסיפור הזה נכון, הרי שאישי לא היה מוסמך לעשות זאת בשם מפלגת העבודה, והוא יהיה בצרות צרורות".

אריה אליאב (המערך):
נכון.

חיים קופמן (הליכוד):

זאת בדרך כלל אינה תגובה. מכחישים על הסף, ולא מסמנים מראש "עגול" סביב מישור.

מיכאל בריזהר (המערך):

מה עשה עכשיו חבר הכנסת צחי הנגבי?

היו"ר ש' דיין:

אתם מאירכים את זמן הנאום.

חיים קופמן (הליכוד):

מה פירוש הדבר, שמפלגה גדולה בישראל אינה יכולה להתכחש לאפשרות, כי היא לא מתנערת מחתימה נגד דברים שהם למעשה בלב הקונסנזוס הלאומי, שמיציגים אותו ממשלת ישראל והעם בישראל?

יתירה מזאת, אם חבר הכנסת חריש אומר שמישהו ישלם על זה, בעצם האמירה הוא מודה שמסרים כאלה יכלו לצאת אך ורק מראשי המפלגה, מפני שמי ייקח ברצינות מסרים מסוג זה שנשלחו על-ידי אדם מהשורה? מדוע מפלגת העבודה לא תובעת לדין את העיתון היוצא באנגליה, עיתון עשיר ומבוסס, על הוצאת דיבה? מדוע לא התרו והזהירו את "הארץ" לכל יפרסם את הידיעה?

עצם ההימנעות של מזכ"ל המפלגה מהכחשה נמרצת, טוטלית, מראה שמפלגת העבודה, מפלגה חשובה, עלתה כאן על דרך נלווה, בכך שאפשר לייחס לה מעשה כזה, ולכן גם ראוי הדבר שייבדק בצורה יסודית, וחשובה הדרישה שתישמע היום פה בכנסת, שתחייב את מפלגת העבודה לבצע בדיקה כזאת תוך הוצאת מסקנות פומביות בחדש שמזכ"ל המפלגה מעלה במרפיו, האפשרות שאומנם מישור מראשי המפלגה שלח מסרים כאלה, והוא — לפי מיכה חריש — יהיה בצרות צרורות.

אגב, אילו נמסר המסר על-ידי אישים שהם בדרג השני או השלישי בהיררכיה המפלגתית, היה "אל-חיא"ת", קרוב לוודאי — כך אמרו לי מומחים — נוקט את הנוסח "גורמים במפלגת העבודה", ולא היה מכתיר את הידיעה ב"מפלגת העבודה".

חיים רמון (המערך):

תראה לי את הקטע הזה, אני מת לראות.

חיים קופמן (הליכוד):

אני אשלח לכם העתקים, גם צילומים.

אנחנו בכנסת זכאים לדעת בצורה ברורה, האם אין זה שיא השיאים בשרשרת אירועים אחרים, אשר משקפים את ראשי מפלגת העבודה כאנשים החותרים תחת יסודות הקיום הלאומי שלנו ברחבי העולם בצורה ובאופן שאין להם אח ורע בתולדות המאבק הלאומי שלנו, כאשר אתם פונים למועדון הנשיאים

חיים קופמן (הליכוד):

מדובר בידיעה שפורסמה ב"אל-חיא"ת, היוצא לאור בלונדון ובו-זמנית גם בבירות ערביות ומערביות נוספות — ג'דה, רבאט, יסטון וכו', ובדרך כלל עיתון זה ידוע באמינותו.

עמיר פרץ (המערך):

הופה.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

חיים קופמן (הליכוד):

אמרתי: בדרך כלל.

חיים רמון (המערך):

רק כשמדברים על מפלגת העבודה.

חיים קופמן (הליכוד):

חיימיקה שלי, אני לא קיסר, תן לי קצת לדבר.

עמיר פרץ (המערך):

הופה.

חיים קופמן (הליכוד):

גם עיתון "הארץ", הנחשב אמין, ייחס חשיבות מיוחדת, בהדפיסו אותה בעמוד הראשון ובהבלטה הראויה לה, לידיעה זו בקשר לחשד נורא, כי מטעם מפלגת העבודה נשלחו איגרות ומסרים למנהיגי ערב, שבהם נאמר — ואני קורא את התרגום של "הארץ", כי התרגום של מומחים בכנסת, בכלל זה חברי כנסת מהסיעה שלכם, חמור יותר — "כי אין לצפות להסדר כלשהו במזרח התיכון לפני הבחירות בישראל בשלהי 1992" — ואילו המומחים פה אומרים "שאינן לעשות פשרה או להגיע לפתרון עד סתיו 1992", שזה התרגום המדויק של הכותרת הראשית ב"אל-חיא"ת — "ולפיכך אין צורך שמנהיגי ערב יקבלו עמדות מהותיות ומכריעות לא לגבי ישראל ולא לגבי הרעיונות המוצעים במסגרת הסדר מדיני באזור". העיתון כתב עוד, כי "מפלגת העבודה" — אני מצטט — "ביקשה מהמנהיגים הערבים לגלות הכנה לכך שבמערכת הבחירות הבאה היא תיאליץ לנקוט קו נוקשה" — מה שנקרא נצי — "כלפי תהליך השלום, במטרה להתייצב מול הליכוד, לאחר שפשרונתה עלתה לה באיבוד חלק מבחוריה. אולם לאחר הבחירות, אם תכבוש מחדש את השלטון" — — —

מיכאל בריזהר (המערך):

מי הכתב? מי חיבר את המאמר?

חיים קופמן (הליכוד):

לאט לאט.

— — — "תשוב המפלגה לעמדות היסוד הפשרניות שלה".

מיכאל בריזהר (המערך):

מי הכתב?

חיים קופמן (הליכוד):

מה שמדאיג ביותר בעובדה זו — עכשיו שים לב — הוא שמזכיר מפלגת העבודה, חבר הכנסת מיכה חריש, לא מצא עוז בלבו להתקומם — — —

אריה אליאב (המערך):

מיכאל אבן-חריש.

חיים קופמן (הליכוד):

אבן-חריש, מעולם.

עיניכם הרואות, ענף הבנייה התעשת והוא מדביק את הביקושים. הצמיחה הכלכלית החלה, ויעידו על כך דוח בנק ישראל ודברי נשיא התאחדות התעשיינים, שמתח ביקורת כל השנים. העלייה הגדולה חיסלה לכם את השד הדמוגרפי שהרבתם להשתמש בו כדי לבלום את ההתנחלות. הגליל והנגב בתנופת צמיחה. מנגד — המשק הסוציאליסטי שלכם קרס.

מיכה גולדמן (המערך):

איזו צמיחה אתה רואה בגליל ובנגב?

חיים קופמן (הליכוד):

הביטחון הסוציאלי שקרנות הפנסיה היו צריכות להבטיח לעובדים ולמבוטחים בסכנת התמוטטות. אם אתם לא מאמינים, תבקשו מחיים רמון, הוא ייתן לכם הרצאה מקיפה ומפורטת.

חיים רמון (המערך):

— — — אם אני צריך להעיד, אני צריך להעיד על הכול. ארוני היושב-ראש, זה הפסיק הנכון היחיד בנאומי של חבר הכנסת קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

זה לא פסיק, זה 70 מיליארד שקל. זה פסיק גדול כזה.

חיים רמון (המערך):

הנאום שלך זה פסיק.

חיים קופמן (הליכוד):

המשבר הכלכלי-החברתי שגרמתם לקיבוצים, למושבים, לארגוני הקניות וכו' מאיים על משק המדינה.

אריה אליאב (המערך):

— — —

חיים קופמן (הליכוד):

אני מרצה מכך שאני מרגיז אותך. זה סימן שיש משהו בזה.

מפלגת העבודה, שאמה הורתה היתה מפלגת פועלי ארץ-ישראל — אני מדגיש: ארץ-ישראל — איננה עוד מפלגה חלוצית מיישבת. להיפך, יומם ולילה היא נושאת את הדגל נגד ההתיישבות ביהודה, בשומרון ובעזה. אתם עוסקים יומם ולילה בהעברת מסרים לגורמי חוץ על תוכניות ההתיישבות, על עיבוי יישובים, ולאחרונה — על התוכנית להקים 1,300 בתים בחבל-עזה.

הביטוי נכוחה בראי ורוא את קוצר ידכם המדיני, החברתי והכלכלי. המסר שלכם לקראת הבחירות יהיה קרוב לוודאי: א. סכסוך העולים בממשלה, למרות המאמצים העצומים המושקעים בקליטתם; ב. פגיעה וניסיון לערער את יחסי הממשלה עם ארצות-הברית; ג. תתנהגו כזיקית ועד לבחירות תאמצו קו מדיני תקיף, כך תוכלו לעבוד בעיניים ואולי גם על האוזניים של עם ישראל. תציגו עמדה לאומית גאה תקיפה, ומיד לאחר הבחירות תשנו כזיקית את הצבע ואת הטקטיקה ותאמצו מדיניות פשרנית.

לגבי הטקטיקה הערמומית שלכם בבחירות הקרובות, ברצוני לצטט קטע מדיון בפורום בין-לאומי נכבד ביותר. אני מצטט: לשאלה שנוקת על השפעת עלייתם של יהודי ברית-המועצות על סיכויי העבודה לזכות בבחירות השיב, שלעולים אין דבר נגד הסוציאליזם אלא נגד הדיקטטורה. לדעתו, הוא ייכשל בבחירות אם יציג להם את הבחירה בין

היהודים בארצות-הברית ומציעים להם להפעיל לחץ בנושא ההתנחלות.

אריה אליאב (המערך):

מה אתך? מה אתה מדבר?

חיים קופמן (הליכוד):

אבא אכן, ממורי ההלכה שלכם, יושב קבע בניו-יורק — אני לא יודע אם הוא התפקד בפקס או לא, לא ברור לי אם הוא חבר המפלגה — — —

מיכאל בריזהר (המערך):

אני — — — שהוא יושב שם.

חיים רמון (המערך):

אבא אכן הוא יורד.

חיים קופמן (הליכוד):

במאמריו בעיתונות שם הוא מזמין את הממשל של ארצות-הברית להפעיל לחץ אמריקני על ממשלת ישראל, וטוען שהעזרה שארצות-הברית מגישה לנו בתחום המדיני או הכלכלי היא שם כשילה את היוזמה האמריקנית לתהליך השלום. וידועים עוד מקרים רבים של ניסיונות שכנוע, שראשי מפלגת העבודה ובכיריה לוקחים בהם חלק כדי שהממשל האמריקני ימנע סיוע ממשלת ישראל, וכך יגרם להפסקת ההתנחלויות.

חיים רמון (המערך):

זו האשמה חמורה מאוד. רק היום או אתמול נפגשתי עם אנשים. אני רוצה שתביא הוכחות לכך.

עוזי ברעם (המערך):

יש לו.

חיים רמון (המערך):

תמצא הוכחות.

חיים קופמן (הליכוד):

לדעתי, גם ההתנפלות האחרונה בתקשורת המצרית על ראש הממשלה יצחק שמיר ניזונה, כנראה, מהאווירה שיוצרים נציגי מפלגת העבודה במגעים שלהם עם הממשלות ועם התקשורת הערבית. אתם חוששים מהתקדמות במשאומתן המדיני, וזה בעצם מה שנאמר כאן, דווקא עכשיו, ערב הבחירות, וחוששים מהתקדמות הסכם השלום, שהונהג ונווט עליידי הליכוד ומנהיגו מנחם בגין. אתם תעשו הכול כדי לדחות או לבלום את ההתקדמות בנושא הזה, כי אחרת, עם איזה מסר תבואו לבחור הישראלי?

אריה אליאב (המערך):

חבר הכנסת קופמן, אני הייתי במועדון הנשיאים, ואנחנו אמרנו בדיוק את ההיפך ממה שאתה אומר.

חיים רמון (המערך):

הוא לא יודע?

מיכאל בריזהר (המערך):

הוא מתחם.

אריה אליאב (המערך):

הרי הייתי שם.

חיים קופמן (הליכוד):

אני רק מלה אחת: לא כל אחד הוא לובה אליאב, ואתה יודע את היחס שיש לי אליך.

זה, אם כי מזלך הגדול היה שאינשם כוכה האור של הערוץ השני. יכול להיות שהנוק שגרמת לעצמך יהיה בעירכון מוגבל.

אבל, אני אגיד לך דבר אחר. בעיתון "הארץ", עיתון מכובד וראוי בהחלט להבלטה, היתה השבוע כותרת יותר חשובה — שחוקקים את השר אולמרט ואת השר לשעבר שריר בחשדות איומים על דברים שנעשו בליכוד; דבר מהימן, כמעט כותרת ראשית בעיתון "הארץ". מיהו מאתנו הציע הצעה לסדר-היום על הנושא הזה? מיהו מאתנו חשב שזה נושא?

אבל, הטענה אינה מופנית אליך. הטענה היא טענה חמורה שלנו נגד נשיאות הכנסת. איפה נשמע דבר כזה, שנשיאות הכנסת מציעה הצעה מגוחכת ובוזיה ברמה כזו כהצעה דחופה לסדר-היום? איך יכול להיות שהפוליטיזציה פשתה עד כדי כך בתוך נשיאות הכנסת, שזו הסכימה לאשר הצעה כזאת? זוהי הצעה שלא עומדת בשום קנה מידה של רחיצות. אני חושב שהבושה כאן ברורה על פניה.

דבר שני מעניין — חבר כנסת ליכודי נכבד עולה כאן על הבמה ומסתמך על ידיעה בעיתון ערבי: המערך לוחץ על מדינות ערב. בוא נסתכל, חבר הכנסת קופמן, מהו באמת האינטרס של המערך. הרי גם לדעתכם המערך מחכה כל יום שהתשובה הסורית תהיה חיובית. למה כל יום אנחנו שואלים: האם הגיעה התשובה הסורית? מדוע אנחנו מחכים לתשובה חיובית? גם משום שאנחנו רוצים בתהליך השלום וגם משום שאנחנו יודעים שאז יתגלה קלונם ברבים, כי הרי אתם מסתתרים מאחורי מדינות ערב, הרי אתם מחפשים כל הזמן רק שהאשמה תהיה במדינות ערב על העובדה שאין שלום, ואתם יודעים שהתשובה שלכם היא תשובה שלילית, אבל אתם מתחבאים מאחורי גבם.

מעבר לשקר, מעבר לגיחוך, יש שאלה הרבה יותר רצינית. מדוע אנחנו צריכים לחפש שותפים וסוכנים מקרב מדינות ערב? הרי בעצם השותפים והסוכנים, אליבא דהצעה המגוחכת שלך, נמצאים בתוך הממשלה שלך. איפה יש סוכן גדול יותר של המערך מאריק שרון או מיצחק שמיר? הרי בכל מעשה שבו הם אומרים "לעולם לא נחזיר שטחים", "התנחלויות תהיינה בכל חלקי ארץ-ישראל" — הם מוכיחים את התזה של המערך, שהליכוד באמת איננו מוכן ללכת ברצינות לשלום. הרי אם יש תנועה, שיש לה אינטרס אמיתי בכך שמדינות ערב ייענו ליוזמת השלום, זוהי מפלגת העבודה.

אתה הסתמכת על רבים וטובים, בחלקם. אני רוצה לומר מלה. אבא אבן, שהיה שר החוץ שנים, שלחם על מערכות ישראל באו"ם, שייצג את ישראל בין העמים, הוא האחרון שראוי לביקורת. נכון שיש לו עמדה בתהליך השלום —

חיים קופמן (הליכוד):

למה הוא לא נכנס לעשירות שלכם?

עוזי ברעם (המערך):

נכון שיש לו עמדה מנוגדת לעמדה שלך לגבי תהליך השלום, אבל כל מלה שתאמר עליו כביקורת היא מלה לא-נכונה.

אבל אומר דבר אחר, איש שאיננו פוליטי אמר לפני כמה שבועות מעל במה: או שיהיה תהליך שלום או שנצטרך להתחיל בספירה לאחר לקראת מלחמה. את זה לא אמר שמעון פרס, לא חיים רמון, לא עוזי ברעם ולא שבח וייס, את זה אמר הרמטכ"ל אהוד ברק, בהופיעו לפני ותקיי סירת

שלום לשטחים. ברם, העבודה תשאל את העולים אם הם מוכנים לאמץ מיליון וחצי פלשתינים, ובכך ישתכנעו. מי אמר זאת? — שמעון פרס. איפה? בחודש שעבר, ב-5 ביוני, בפורום המפלגות הסוציאליסטיות בבריסל. קודם צעקתם: מי זה "אל-חיא"ת. עכשיו זה לא מוצא חן, ויש על זה מסמך מוסמך. מה תגידו?

זאת אומרת, באו נרמה את העולים, באו לא נעמיד בפניהם כלמים לבחור בנו.

עמיר פרץ (המערך):

מה רע בזה? זו אמירה יוצאת מן הכלל. או ערכים או עולים.

חיים קופמן (הליכוד):

זוהי שיטת ערמומיות, הטעיה ומצג שווא.

אבל נניח שהידיעה בעיתון איננה נכונה, כל זה אומר דורשני: זה שעיתון "אל-חיא"ת הערבי, שקרוב לוודאי אינו רוצה להכשילכם, מייחס לכם טקטיקה כזאת של הרגעת המנהיגים הערבים לגבי שינוי הקו הצפוי שלכם, כך שתוכלו לקבל תמיכה מהבוחר הישראלי ולהוליך אותו שולל. דווקא "אל-חיא"ת ו"הארץ" חברו יחד כדי לפגוע באמינותכם? מעניין מאוד אילו מוניטין צברה מפלגת העבודה בעולם הערבי, שמייחסים לה שיטות נלוזות כאלה, שבעצה אחת עם מנהיגי ערב הם יטשו ויילכו שולל את האזרח הישראלי — זה מה שהערבים טוענים. אוי ואבוי שהגעתם לזה.

לסיום, אומנם בינתיים זו רק ידיעה בעיתון, אבל החומרה שבידיעה הזאת אינה בהדפסתה אלא בעצם הצורך לעסוק בה. יכול להיות שבתנאים מסוימים היו צריכים לדרוש מהממשלה שתחקור את הנושא הזה. אבל מפלגת העבודה נמצאת במצב קריטי מבחינת מעמדה בעם, ולכן ראוי שהיא עצמה תבדוק בצורה רצינית, לטובתה שלה, וגם לטובת כלנו, את הנושא כדי להסיר ספק, שמישהו מראשיה מייצג את עמדותיה בצורה הפוגעת באינטרסים הלאומיים היסודיים שלנו.

הי"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת עוזי ברעם, בבקשה.

אריה אליאב (המערך):

בשם "אל-חיא"ת, שוקרן.

חיים קופמן (הליכוד):

אתה נפגש עם אנשים פחות רציניים מאשר "אל-חיא"ת.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בשנת 1984 נערכו הבחירות לכנסת, ותנועת החרות והליכוד, במידת הדמוקרטיזציה הגדולה, בחרה את חבריה. חבר הכנסת קופמן נבחר אז במקום ריאל, יפה, המקום ה-32.

בכנסת הקודמת הפך חבר הכנסת קופמן ליושב-ראש הסיעה. הוא היה חוד החנית והחלוץ נגד המערך. ההצעות שהוא העלה היום היו אז דבר של יום ביומו. הוא היה מפורסם בוויכוחים הקבועים ברדיו עם יושב-ראש סיעת המערך דאז.

והנה, כאשר בא מרכז הליכוד וראה את ההישג הגדול ואת הדרך, הוא שם את חבר הכנסת קופמן במקום ה-41.

חיים קופמן (הליכוד):

איפה שמתם את ביליין ואת שבח וייס?

עוזי ברעם (המערך):

ואחרי נאומך זה — אני בטוח שחברי הליכוד שמעו את

מטכ"ל, וכאשר הוא דיבר על האלטרנטיבה היחידה, הוא דיבר על הנושא הזה.

המדינה היום משוסעת. במדינה יש היום נושאים חברתיים, ביטחוניים, בעיות קליטה. איך יכול להיות שבשעה כזאת הולך חבר כנסת מהליכוד ומשמיע דבר מופרך, מסתמך על מקור לא-אמין ומבקש ממפלגת העבודה להתגונן? אפילו מה שמיכה חריש אמר, ויותר מזה — ותתפלא, חבר הכנסת קופמן, אני לא מכחיש את הדברים שאמר העיתון הערבי, משום שהדברים האלה הם בושה. אבל בושה גדולה הרבה יותר היא שחבר כנסת עברי קם כאן, תחת חסות הכנסת, והשמיע דברים כאלה.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת ברעם דיבר לפי סעיף 88(ז), השר צריך לענות, אבל אין שר. עכשיו לחבר הכנסת מיכאל בר-זהר יש הצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בר-זהר רשום כאן כמי שמציע להעביר זאת לוועדה. אני רוצה להבין מהדברים של חבר הכנסת ברעם —

חיים רמון (המערך):

הוא השיב תשובה לפי סעיף 88(ז), שאין לה שום קשר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אומר לי מוזכר הכנסת, שלפי — — —

אריה אליאב (המערך):

אולי סגן שר החוץ המעיין בעיתון "אל-חיא" ישיב?

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, הוא מסתכל עכשיו ב"אויקלט", אני מבין.

חיים רמון (המערך):

בסעיף 88(ז) כתוב, שהתשובה חינתן מייד לאחר הנמקת ההצעה. חבר הכנסת ברעם נתן תשובה. הוא לא צריך להגיד מה רעו על ההצעה. לאחר מכן יענה חבר הממשלה. אם אין חבר ממשלה, אנחנו כאילו בשלב שלאחר תשובת חבר הממשלה; כלומר, צריך להציע להסיר את ההצעה או לא, ועל זה ידבר חבר הכנסת בר-זהר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שאתה מפרש את הדברים של חבר הכנסת ברעם, שהוא מבקש להסיר את — — —

חיים רמון (המערך):

לא, לא. הוא ענה לחבר הכנסת קופמן, וענה לו טוב, וטוב שענה לו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כך, הרי עומדת ההצעה אם לכלול את זה בסדר-היום או להסיר. חבר הכנסת בר-זהר מבקש להעביר את זה לוועדה. בסדר.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת בר-זהר מבקש לנמק.

שבח וייס (המערך):

אני מבקש להסיר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני אאפשר גם לשבח וייס להציע להסיר, אף שלפי — — —

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת קופמן, תצטרך להסתפק באי-תשובת שר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רמון, אני חושב שהדברים של חבר הכנסת מתפרשים כבקשה להסרה. אבל לא אתנגד שחבר הכנסת בר-זהר יבקש להעביר לוועדה וחבר הכנסת שבח וייס יבקש להסיר. הכול — במסגרת דקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש להציע להסיר את ההצעה. למה שהם יקבלו את כל הבמה?

עמיר פרץ (המערך):

הוא ביקש זאת לפניך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת איתן, אתה הרי ידוע כאחד הזריזים, אבל ההצעה של חבר הכנסת בר-זהר מונחת על השולחן הזה עוד מאז ניהל קודמי את הישיבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל הם שלושה מסיעה אחת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת בר-זהר.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אחרי ששמעתי את הנאום של חבר הכנסת קופמן אני חושב שהוא זקוק למידה מסוימת של חינוך בדברי יסוד. משום כך אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

אני חייב להעיר, שעיתון מכובד, לא "אל-חיא", אלא "הארץ" — — —

חיים קופמן (הליכוד):

— — —

מיכאל בר-זהר (המערך):

אני יכול להמשיך, אדוני היושב-ראש?

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, בבקשה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

עיתון מכובד, העיתון "הארץ" ולא העיתון "אל-חיא", מצטט את ראש הממשלה וראש הליכוד, יצחק שמיר, כמי שאומר: מותר לשקר למען ארץ-ישראל. עיתון מכובד, העיתון "הארץ" ולא העיתון "אל-חיא", מצטט את מר בן-אהרן, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, כמי שאומר בוויניגטון, שלא צריך לקחת ברצינות את הכתחות יצחק שמיר. עיתון מכובד כמו "ידיעות אחרונות", ולא "אל-חיא", אומר שיצחק שמיר הולך שולל את הנשיא בוש בעניין ההתנחלויות.

הייתי מציע לאדון קופמן וחבריו שלא להסתמך על "אל-חיא", אלא על עיתוני מדינת ישראל, שאומרים לכם כך: ראש הממשלה משקר. לא אני אלא הם אומרים זאת. לכן אני מציע לכם, שלפני שאתם זורקים אבנים, תזכרו שאתם חיים בבית-זכוכית, חבר הכנסת קופמן.

על כך אני מציע שנעניק לך מידה של חינוך בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, עליי כל הסיעות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה, חבר הכנסת בריזהר. חבר הכנסת שבח וייס: בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — חבר הכנסת קופמן, האם אתה מסתפק — — —

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, אתה רוצה לאפשר לי לנהל את הישיבה? אני מבקש שקט. אני רוצה לקיים את הדיון באופן מסודר.

חבר הכנסת קופמן, האם אתה מסתפק בתשובות שקיבלת מחבר הכנסת בריזהר ומחבר הכנסת שבח וייס?

חיים קופמן (הליכוד):

אני לא מסתפק בתשובות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה לא מסתפק.

ובכן, אנחנו ניגשים להצבעה. יש הצעה להכליל את הנושא בסדר-היום של המליאה, יש הצעה להסיר את זה, ולהעביר לוועדה. קודם כול, נצביע על ההצעה לכלול את זה בסדר-היום של הכנסת. נא להצביע. זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 18

נגד — 13

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 18, נגד 13, ובאין נמנעים, הוחלט להכליל את הנושא בסדר-היום של הכנסת. הנושא נכלל אפוא בסדר-היום של הכנסת, וייקבע התאריך לדיון.

כ. הצעה לסדר-היום

חידוש והרחבה של הסחר עם דרום-אפריקה

מיכאל איתן (הליכוד):

האם הוא קיבל רשות מד"ר ביילין להעלות את ההצעה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש ממך, די להתלוצץ היום. האם אני יכול לבקש מסיעת הליכוד שתשב במנוחה ותקשיב לדיון, ובשביל מי שלא יכול לעמוד בזה, יש מספיק חדרים כדי להינפש שם. בבקשה, חבר הכנסת גולדמן.

מיכאל בריזהר (המערך):

— — — הוא רואה את שני המיקרופונים, לכן הוא משתולל.

מיכאל איתן (הליכוד):

היית מת להיות ב"סינרמה", אבל לא נותנים לך להיכנס לשם — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 5508, של חבר הכנסת מיכה גולדמן. בנושא: חידוש והרחבה של הסחר עם דרום-אפריקה.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בתחילת דברי — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להגיד משהו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הנואם כבר עומד על הדוכן והתחיל לדבר. כשהוא יסיים, אוכל לאפשר לך.

בנושא החקלאות, למשל, דרום-אפריקה עתירת מפעלים של ציוד חקלאי, והציוד החקלאי הישראלי יכול להיות גורם חשוב. אין תחרות עם החקלאות הישראלית, משום שהחקלאות הדרום-אפריקנית אינה מתנגשת עם החקלאות שלנו. כמו החקלאות של מדינות צפון-אפריקה או ספרד. העונות בדרום-אפריקה הפוכות משלנו, ואין חשש שנלמד את האויב החקלאי ונהפוך אותו למתחרה.

לסיים, גם בארצות-הברית נאמר אתמול, כי ממשלת דרום-אפריקה עמדה בכל התנאים שנקבעו בחוקי ארצות-הברית כתנאי להסרת הסנקציות. כל העולם נמצא בתהליך של חידוש יחסים מלאים עם דרום-אפריקה, ואסור לישראל להישאר מחוץ לתמונה, שכן החמצה של יחסים כלכליים מלאים עם דרום-אפריקה תהיה בכייה לדורות עבור ישראל.

על ישראל לחדש לאלתר את קשריה הכלכליים המלאים עם דרום-אפריקה, וזאת תוך שמירה על חיוק הקשר עם נציגי השחורים בדרום-אפריקה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת גולדמן. אני קורא לסגן שר החוץ להשיב על ההצעה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, ישראל מודעת היטב לשינויים, לתמורות הדרמטיות המתחוללות בדרום-אפריקה. אני מוכרח להגיד, שאנחנו לא רק מודעים, אלא קראנו לזה. כפי שאתה יודע, העמדה שלנו תמיד היתה בה רואליות, שניות מסוימת לגבי דרום-אפריקה. קודם כול הערכנו את העובדה, שגם תחת המשטר הישן היתה המדינה ידידותית מאוד כלפינו. אני לא מזכיר את זה, להיפך. אנחנו גם לא צריכים לטשטש את זה.

אבל באותה מידה, ביחסים בין המדינות אנחנו לא יכולים להתעלם ממה שקורה בתוך המדינה. אני אישית מדבר כנציג ישראל בזמנו באו"ם. נאמתי נאומים חריפים מאוד נגד משטר האפרטהייד. אני מרשה לעצמי לומר, חבר הכנסת גולדמן, שלא נאמו נאומים חריפים יותר באו"ם, והתכוונו לכל מלה.

לכן, כשאמצה הקהילייה המערבית הדמוקרטית את המדיניות הפרקטית המעשית נגד האפרטהייד, היה זה טבעי שאנחנו נצטרך, אם תרצה, לאותו מאמץ כולל. זו לא היתה החלטה של משהו אחד או של כולם ביחד ואנחנו נשארו מאחור. זו היתה מין התנקזות קולקטיבית של העולם הדמוקרטי למדיניות מעשית, אני לא רוצה לומר משותפת, אבל הלכה למעשה משותפת לאירופה ולארצות-הברית.

היא נתנה ביטוי לאותו צעד של היחס שלנו לדרום-אפריקה. הדברים משתנים. אנחנו בוודאי שומעים דרך השגרירות שלנו, גם דרך השגרירות של דרום-אפריקה וכמובן באמצעי התקשורת, על השינויים הללו. אנחנו עוקבים בעירנות רבה.

השגריר שלנו, צבי גוברין, נמצא עכשיו בארץ. אנחנו מקיימים אתו דיונים. כפי שמסתמנים שינויים, לא במקרה, בקהילה הדמוקרטית לגבי המדיניות כלפי האפרטהייד בקהילייה המערבית, האמריקנית וכדומה. כך אנחנו שוקלים מחדש את עמדתנו כלפי דרום-אפריקה בימים אלה בעקבות השינויים. אני אינני יכול לומר לחברי הכנסת ברגע זה מה תהיה עמדתנו בזמן הקרוב. אבל אני יכול להבטיח לך, חבר הכנסת גולדמן, שאנחנו מתכוונים לברוק את מדיניותנו על סמך אותן תמורות, ומן הסתם גם נסיק את המסקנות בהתאם להן.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בתחילת דברי אני רוצה לברך על תחילת הדרך להחזרת דרום-אפריקה לקהילה הבין-לאומית, וזה לאור השינויים שחלו.

מאז תחילת שנת 1989 חלו בדרום-אפריקה שינויים. שנת 1991 תהיה ידועה בהיסטוריה כשנה שבה ביטלה דרום-אפריקה סופית את האפליה על-פי חוק האפרטהייד.

נשיא דרום-אפריקה דה-קלרק התחייב לבצע צעד אחד, סופי: חוקה חדשה לדרום-אפריקה, אשר תבטיח השתתפות וייצוג לכל האזרחים. במסגרת דמוקרטית אמיתית ותוך הגנה יעילה על המיעוטים.

ממשלת דרום-אפריקה הבינה, כי היצמדות לקווי מדיניות לא-מעשיים, שלעמים קרובות לא ניתן להגן עליהם מבחינה עקרונית, משום שלא ניתן ליישםם — היא קצרת-טווח.

השינויים אשר חלו בדרום-אפריקה גרמו לכך שרוב המדינות באירופה קיבלו החלטות מתקנות מול העמדה שנקטו בשנים 1986 — 1987. היום נודע כי ארצות-הברית תבטל את הסנקציות הכלכליות על דרום-אפריקה, והוועד האולימפי הודיע על קבלתה מחדש לתנועה האולימפית אחרי 21 שנות השעיה בשל משטר האפרטהייד.

ממשלת ישראל עדיין לא קיבלה החלטה, האם לשנות עמדה בסוגיה זאת. מדינת ישראל היא מדינה בת-תרבות, מדינה של זכויות האדם, ומותר לה לנהוג כהלכת האירופים והאמריקנים.

הסחר של ישראל עם דרום-אפריקה יכול לתרום רבות לכלכלת ישראל. מדינתנו זקוקה לפתרונות של תעסוקה ולצמצום האבטלה ואנחנו רוצים לחפש יעדי ייצוא.

המאזן של הסחר שלנו עם דרום-אפריקה היה כדלקמן: בשנת 1989 — יצוא של 164 מיליון דולר ויבוא של 180 מיליון דולר. בשנת 1990 ירד היצוא שלנו ל-96 מיליון דולר והיבוא עלה ל-221 מיליון דולר. נפער פער של 125 מיליון דולר לטובת דרום-אפריקה. אחת הסיבות לכך היא מצבה הכלכלי הטוב פחות, שבו היא שרויה כיום, והחלתם של מכסים גבוהים במוצרים מסוימים. סיבה נוספת היא אי-שכונות הרצון של דרום-אפריקה מהמדיניות שממשלת ישראל מנהלת בעניין החרם של הקהילייה העולמית עליה. לדרום-אפריקה היו אולי ציפיות, שישאל תהיה שונה מעט.

דרום-אפריקה מקיימת סחר עם מרבית מדינות העולם, ורוב המפעלים האירופיים כבר חזרו לפעילות מלאה אתה.

למשרד החוץ יש תפקיד חשוב בהרחבת היחסים עם דרום-אפריקה. יש פוטנציאל גבוה מאוד. הדבר המסוכן ביותר שעלול לקרות הוא, שישאל תעכב את הנושא חודשים מספר, וכך תוחמץ ההזדמנות לשיפור כלכלתנו. אם לא תפעל ישראל במהירות, אנחנו נהיה בתוך זמן קצר "עוד מדינה" עבור דרום-אפריקה. לא בכדי רחא נשיא דרום-אפריקה כבר שלוש פעמים את ביקורו בארץ. היום הוא לא רואה כישראל מדינה מועדפת כלפיו. לכן עלינו לעשות הכול על-מנת להרחיב את היצוא לדרום-אפריקה. עלינו לפעול בממשלת דרום-אפריקה כדי להוריד את המכסים, ועל-ידי כך ניתן פתרונות לא-מעטים לתעסוקה, למניעת אבטלה ולקליטת העלייה.

השוק הדרום-אפריקני הוא שוק משלים מאוד לשוק הישראלי, וקיימת נכונות פסיכולוגית בדרום-אפריקה כלפינו. אם נחמץ את השעה, נבוא אחר כך אחרי אחרים ונחכה בתור.

למדיניות הסנקציות נגד דרום-אפריקה היתה כאילו משגה קשה. אני רוצה בהזדמנות זאת לחלוק עליו באופן מוחלט. הצטרפותה של ישראל, המאוחרת, לצערי — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לדעת — — —

חיים רמון (המערך):

אתה רוצה לדעת, אבל אתה מפריע לי לומר את דברי.

מיכאל איתן (הליכוד):

גם אתה מפריע לי כשאתה יכול.

חיים רמון (המערך):

אבל אני כאמצע דברי.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אנחנו רוצים להעביר את הנושא לוועדה.

חיים רמון (המערך):

אני מנמק את הצעתי. וכל אני המצאתי את השיטה הזאת? אני תוקף. מה אתה עושה פה כל היום, מרעיף דברי כיבושין?

מיכאל איתן (הליכוד):

לא במסגרת כזאת.

חיים רמון (המערך):

בכל מסגרת, כפי שאתה עושה בכל מסגרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, תגמור את המשפט.

חיים רמון (המערך):

אני לא גומר. אני לא דיברתי, הוא הפריע לי לדבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה רוצה להציע להעביר את הנושא לוועדה. אין לך זמן לנאום.

חיים רמון (המערך):

יש לי זמן של דקה. אילו נתנו לי דקה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש לך חצי דקה.

חיים רמון (המערך):

חצי דקה — תודה רבה.

אני חושב שהצטרפותה של ישראל לסנקציות, הצטרפותה המאוחרת של ישראל לסנקציות על דרום-אפריקה, היתה מעשה מוסרי, פוליטי וכלכלי מוצדק מאין כמוהו. ישראל לא היתה אותה מדינה אילו לא הצטרפה לסנקציות הללו. היא היתה מוקעת בכל העולם, וכעיקר בארצות-הברית, פוליטית, וכלפי פנים דמותה המוסרית היתה מושחרת לאין ערוך.

לכן אני חושב שטוב עשינו, וגם כאשר אנחנו כשהליך של הסרת הסנקציות, אני מציע לעשות זאת בזהירות, יחד עם כל העולם: לא לפני כל העולם אלא יחד עם כל העולם החופשי, שהטיל את הסנקציות. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גולדמן, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

מיכה גולדמן (המערך):

כן.

אומר רק משפט אחד, מסיים, לגבי הצד הכלכלי. אתה בוודאי צודק: ההודמנויות, האפשרויות שם גדולות מאוד. אנחנו שילבנו גם את האפשרויות הכלכליות וגם את התמורות הפוליטיות בצעד שאולי מוכר לך, בכך שאנחנו מביאים ארצה אנשים שבאים ללמוד. את שיטות החקלאות שלנו. הזכרת חקלאות, לכן אני מעלה את זה כאן. הם באים דווקא מקרב קהיליית השחורים בדרום-אפריקה. הווי אומר, במהלך אותו משטר ישן, עוד לפני שהוא החל להשתנות, יצרנו קשרים עם גורמים רבים בקהילה השחורה, לרוחבה ולעומקה. הדבר הזה יכול לתת תמורות, גם כלכליות וגם פוליטיות, בדרום-אפריקה החדשה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע לחבר הכנסת גולדמן להסתפק בדברי. ייתכן שתהיה לך סיבה בשבועות הקרובים להעלות את השאלה שוב. ברשותך, הייתי מבקש להסתפק בדברי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

קודם כול, אני שואל את חבר הכנסת גולדמן: האם אתה מסתפק בתשובה של סגן השר?

מיכה גולדמן (המערך):

מאחר שהנושא חשוב ואקטואלי, לאור התמורות המתחוללות בדרום-אפריקה, נראה לי שמן הראוי לקיים דיון במליאה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אין לי התנגדות.

מיכאל איתן (הליכוד):

בוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוא לא יכול להציע דיון בוועדה.

מיכאל איתן (הליכוד):

משם הוא יכול להציע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הוא לא יכול להציע משום מקום. חבר הכנסת איתן, אתה מועמד לאחר התפקידים האלה, כדאי שתלמד את התקנון.

מיכה גולדמן (המערך):

אם תימסר הודעה של הממשלה, אני בטוח שהיא תחייב דיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שאתה לא מסתפק בתשובה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אין לי שום התנגדות לכך. אם חבר הכנסת מיכה גולדמן רוצה דיון במליאה, בבקשה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה, אדוני סגן השר. הצעה אחרת, להעביר את הנושא לוועדה, לחבר הכנסת חיים רמון. בבקשה, במסגרת רקה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה, גם מן הטעם הטכני, שבשבועות הקרובים אין שום סיכוי שהדיון הזה יתקיים במליאה, והוא דיון חשוב שצריך להתקיים בוועדה.

אני רוצה להוסיף שתי הערות קצרות. שר התעשייה והמסחר והיום, משה נסים, התבטא, שהצטרפותה של ישראל

הוועדה. חברי הכנסת, אני מכיא להצבעה, מס' 14, את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 10, ללא התנגדות וללא הימנעות, החליטה הכנסת להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גולדמן לוועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני סגן השר, אתה עומד על כך שהדיון יהיה במליאה, או שאתה מסכים להעברה לוועדה?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שהוועדה היא ועדת החוץ והביטחון.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
ועדת הכלכלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לי נראה שנושא כזה הוא נושא פוליטי.

חיים רמון (המערך):

ועדת הכנסת תקבע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

נצטרך להעביר זאת לוועדת הכנסת, והיא תקבע את

כא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' וירשובסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

החלטה המאשרת החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות המגדילות או המטילות בלו. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

כב. הצעה לסדר-היום

הגיעה השעה להגיד את האמת על הסכמי קמפ-דייוויד

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 5555 בנושא: הגיעה השעה להגיד את האמת על הסכמי קמפ-דייוויד — מאת חבר הכנסת יאיר שפרינצק. בבקשה.

הערבים המכוונים נציגי העם הפלשתיני בכירתם של הפטרונים החדשים שלנו. במדינה שמנהיגיה וכלי התקשורת הפועלים בהשראתם שופכים עלינו קיתונות של בוז ושנאה יום יום ושעה שעה.

כותב עיתונאי מצרי בשבועון "אל-מצוור" שבבעלות ממשלת מצרים, לפני כחודש: "שמיר רוצח שסופו יהיה בפח הובל של ההיסטוריה — — — הקשב נא דוד שמיר: אני מתנצל לפני כל בעלי החיים על שקשורתי אותם אליך, בעלי החיים אינם משקרים, אבל אתה כן — — — התיאור הנכון של שמיר הוא רוצח".

ובאותו שבועון נכתב: "אין שום תועלת ואין תקווה לחיות בשלום עם ישראל — — — נדבר ברצינות, אין משטר ערבי שאינו מאחל לישראל להיעלם, אך הרצון לחדור, והיכולת לחדור — — — נשארה לנו רק דרך אחת, והיא השימוש בכלי-הנשק של הרוצח, כדי להחזיר את הדברים למקומם. זאת השפה שישראל מכינה".

ומה דעתו של אוסמה אל-כז, יועצו ואיש סודו של הנשיא מובארק? — "ישראל היא מדינה מלאכותית שהוקמה על אדמה שרובה פלשתינית".

דברי שטנה אלה הם כאין וכאפס לעומת הלקט העשיר שתוכלו למצוא בספרה של רבקה ירלין "גניוס יהיר ועושק", שהופיע בהוצאת מרכז-שור במלאות עשור להסכמי קמפ-דייוויד.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר החוץ, כשהכריז ממשלת ישראל על "יוזמת השלום" שלה, לפני למעלה משנתיים, היא הכניסה את עצמה למלכודת. כל העולם הבין מכך, שישראל מכירה בחובתה לוותר על שטחים, וטענת הממשלה כי ה"יוזמה" מבוססת על הוראות הסכמי קמפ-דייוויד ונועדה להגשים את הסכם המסגרת הדרן בגורלם ובעתידם של יהודה, שומרון וחבל-עזה רק חזקה את ההבנה, שישראל אכן תמסור לערבים חלקים משטחה של ארץ-ישראל.

עברו כמעט 13 שנה מחתימת הסכמי קמפ-דייוויד, ועדיין קלחם רובצת עלינו, ולמרבה הגיחוך, יש גם אנשים שנפשם עורגת עליהם כאיל על אפיקי מים. בעוד כל העולם רואה בהסכמים האלה מסמך שאבד עליו כלח, פנו קברניטי המדינה לפני כשנה אל שליט מצרים בבקשה שיעזור להם לשכנע את ערביי יש"ע שסיכמיו לשותף אתנו פעולה בהעברת השלטון לידיהם, לפי התסריט שנקבע בפרק הדרן באוטונומיה. הרי זה כאילו אמרו למצרים: לאחר שקיבלתם מאתנו במתנה את חצי-האי סיני בשלמותו, אנא מלאו את חובתכם ועזרו לנו לספק את תאבונם של אחיכם הערבים לנתחים נוספים של ארצנו.

ולהגדיל ביוזון, היו ראשי המדינה מוכנים אז להיפגש עם

לדחות בתוקף את ההנחה, שכמעט הפכה שקר מוסכם, כי מלחמת המפרץ פתחה הזדמנות לעשות שלום עם הערבים.

מובן מאליו שמדיניות כזאת אינה משאירה מקום למשאומתן בעתיד הנראה לעין, אך עדיף — ואין צורך לומר, מכובד יותר — לתת לתהליך השלום של בייקר את מכת החסד בדרך זו, מלהוסיף ולהשתתף במשחקי הרילוגים, בצפייה שהתהליך יגוע מעצמו בגלל סרבנות הערבים. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת שפרינצק. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת שפרינצק, אם אתה רוצה לומר לבית הזה, שהשלום בינינו לבין מצרים איננו השלום שייחלנו לו, לא אתווכח אתך. אם בחרת להשתמש במינוח שייחסת לראש הממשלה, שזהו שלום קר ולא שלום חם, גם עם זה לא אתווכח. אבל אני מניח שאתה גם לא תתווכח אתי. ששלום קר עדיף ממלחמה חמה. גם לא תתווכח אתי —

יאר שפרינצק (מולדת):

אילו סיני היה בידינו.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

גם לא תתווכח אתי, ששלום חם עדיף משלום קר.

ובכן, התביעה שלנו ממצרים, קודם כול, היא למלא את הסכמי קמפ-דייוויד, שאנחנו הקרבנו עבורם הרבה מאוד. חוכרת את ההקרבה העיקרית, את סיני.

אני לא יכול להגיד לך, לא אני ולא אף אחד בממשלה, שההתנהגות של מצרים היא זו שישאל ציפתה לה לאחר הסכמי קמפ-דייוויד.

אתה הבאת דוגמה של התקפות על ראש הממשלה. אני אביא לך דוגמה נוספת. העובדה שיש איזה וטו על פגישות בין נשיא מצרים, שמסרב לפגוש את ראש ממשלת ישראל זה עשר שנים — זו דוגמה בזעיר-אנפין לכעיה גדולה הרבה יותר. זה לא הוויכוח. אנחנו יכולים לבלות עכשיו, חבר הכנסת שפרינצק — כמה זמן יש לי, אדוני היושב-ראש? אנחנו יכולים לבלות זמן בלתי מוגבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

הייתי מחבר כמה הצעות יחד כדי שזמני יהיה בלתי מוגבל, והייתי מראה לך, חבר הכנסת שפרינצק, ואני מבטיח לך שגם היית מסכים לכל מלה — הייתי מראה לך את כל הפגמים בהסכם הזה.

עכשיו אומר לך, חבר הכנסת שפרינצק, איפה אני לא מסכים אתך. אני לא מסכים אתך בדבר אחד שמשתמע מברבך; יש אולי כמה דברים, אבל אני מתרכז בנקודה אחת. אנחנו יכולים לומר: התהליך מוצא. ההסכם הזה איננו מכובד; כלומר, לא מכבדים אותו, ולא אנחנו איננו מכבדים אותו, אלא מישוהו אחר איננו מכבד אותו. אבל, כידוע לך, מצרים מכבדת סעיפים חשובים מאוד בהסכם הזה: למשל, סיני אזור מפורז, הוא לא אזור צבאי; למשל, הסכמים מסוימים נוספים בתוך ההסכם הזה, שלא אפרט אותם, הקשורים גם כן לשאלת הביטחון, שאלת המלחמה והשלום.

אכן, רק עיוור לא יראה וחירש לא ישמע שמצרים היא ארץ אויב המתנכלת לקיומה של מדינת ישראל ומחכה לשעת כושר לחסל אותה במלחמה, ולא לחינם דאג סאדאת לכך, שבנספח להסכמי קמפ-דייוויד ייכלל סעיף המתיר למצרים להצטרף למדינה ערבית שתאסור מלחמה על ישראל.

האם נכונה הידיעה שקראתי אתמול ולפיה אמר ראש הממשלה לשליח מוכ"ל האו"ם אדוארד ברונר, כי ישראל היתה שמחה להגיע עם הארצות השכנות לדגם יחסים דומה לזה שיש לה עם מצרים, אף שעדיין מדובר בשלום קר?

בימים אלה שמענו גם דברי תוכחה שהשמיע שר החוץ שלנו באוזני שגריר מצרים על הביטויים המושמעים במצרים נגד ראש הממשלה. מר לוי גייס את כל כשרונו הפדגוגי והסביר למר בסיוני, כי תופעה זו של פסילה אישית של ראש הממשלה, מקומה לא יכירנה בין מדינות הנמצאות ביחסי שלום, וכיוצא באלה דברים היוצאים מן הלב.

ונוגעת ללב מצוקתו של שר הביטחון משה ארנס, שהתאונן בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת: ללא שיפור ביחסים עם מצרים, אני לא יודע מה יהיה לשלום, מה יקרה לשלום. לפי הידיעה בעיתונות הוסיף השר: קשה לי לראות התקדמות בתהליך השלום אם לא תהיה התחממות ביחסים. מר ארנס לא הסביר מהו הדבר הנורא שיכול עוד לקרות לשלום עם מצרים. ולחלופין, אני שואל: לשלומי של איזה שלום הוא דואג בעצם? ושאל חושש הוא שהמצרים יתרגזו יום אחד ויחזירו לנו את סיני?

חברי הכנסת, תהיה אשר תהיה כוונתו של ראש הממשלה בהערתו על דגם השלום המצרי, הדגם הזה, כפי שעוצב בחוזה השלום עם מצרים והוגש למעשה כשטח, הוא אכן הדגם שאליו חותרות מדינות ערב. נסיגה מלאה של ישראל ובעקבותיה נגיסה במה שיישאר.

בהסכמי קמפ-דייוויד מצויה לא רק התוכנית המעשית, כי גם התשתית המוסרית לה. מי שיקרא את המסמך הזה בעיון לא יתקשה לראות, שמנסחיו נועדו יחד כדי לתקן עוול שנגרם לערבים — הקמתה של מדינה יהודית בארץ-ישראל.

המטרה המוצהרת של הסכם המסגרת היא פתרון הבעיה הפלשתינית. משמעות הבעיה, העובדת כחוט השני לכל אורכו של ההסכם, היא קיומו של עם פלשתיני חסר מולדת. העם הזה, הקיים מקדמת דנא, הוא ערביי ארץ-ישראל החיים ממערב לירדן, להבדיל מערביי ארץ-ישראל החיים ממזרח לו, שהם בני העם הירדני. זוהי "הבעיה", בעוד "פתרון הבעיה" הוא הקמתה של מדינה פלשתינית בתוך שטחה של ארץ-ישראל המערבית.

לא ייאמן, רבותי, אך בכל הסכמי קמפ-דייוויד, לכל אורכם, אין כל אזכור של זכויות העם היהודי בארץ-ישראל. מסתבר, כי השותפים היהודים לחתימת ההסכמים האלה מודעים היטב לתוצאותיהם ההרסניות, אך הם משלים את עצמם ואת עמם, כי לאחר הפקרת סיני הם יצליחו להחזיק בחבלי ארץ-ישראל שעוד נותרו בידינו — בעזרת הערבים, המסכים לכל הצעת פשרה.

אין זו אלא אשליה. ישראל לא תוכל להחזיק בנכסיה אם לא תקבע את זכותה בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים. הגיע הזמן שהממשלה תפסיק לדבר בכמה קולות ותגיב על הלחצים של כוש וכייקר בקול אחד, תקיף וצלול. על הממשלה להודיע בצורה ברורה, כי ישראל לא תמסור לערבים שום חלק משטחה של ארץ-ישראל המערבית, לרבות רמת-הגולן, וכי ההתיישבות היהודית בכל חלקי הארץ תימשך, ואף תוגבר. על הממשלה

אריה אליאב (המערך):

למשל, הם מוכרים לנו דרך מסוף ניצנה לכנים לבנייה לעולים: עוד "למשל".

יאיר שפרינצק (מולדת):
איזה אושר.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אם אנחנו, חבר הכנסת שפרינצק, נסתלק מן ההסכם, לשיטתך, המשמעות המיידית שתהיה לכך היא שמצרים משוחררת, הלכה למעשה וגם פורמלית, מהצד שלה, מהצדדים שבהסכם שהיא חייבת לכבד.

יאיר שפרינצק (מולדת):

לא הצעתי שנסתלק מההסכם. אני דורש שנסכים, שהסכם זה עם מצרים היה משגה חמור ביותר. יש לזה חשיבות גדולה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חבר הכנסת שפרינצק, אנחנו, בתוך הממשלה, חייבים לקבל החלטות אופרטיביות על סמך הערכות שלנו. יכולה להיות הערכה כזאת או אחרת, יכול להיות שהיא מבוטאת בתוך הלב, אבל מה המשמעות האופרטיבית? אם ההשלכה האופרטיבית היא להסתלק מן ההסכם או לא להסתלק מן ההסכם, אני אומר חד'משמעית: לא נסתלק מן ההסכם.

אומר לך דבר שאולי לא ציפית לשמוע, כי הרי אנחנו מדברים על דברים קונקרטיים, דברים מעשיים. אנחנו טובעים ממצרים שתכבד את ההתחייבויות שלה במידה שהיא מפירה אותן, והיא מפירה אותן מדי פעם, ואנחנו אכן טובעים זאת. אנחנו לא שולטים במדיניות החוץ המצרית, כפי שאתה יודע, אבל אנחנו כן מקפידים בדברים מרכזיים הקשורים לביטחונה של ישראל. והמצרים מכבדים את ההתחייבויות הללו, תחת ביקורת, תחת הסכם של הסכמה והשתתפות של צד שלישי, ארצות-הברית, שאומנם חתמה על ההסכם הזה כמשקיף, כפי שאתה יודע, וזה מחייב את מצרים. האקט של ההסתלקות, שזאת השאלה האופרטיבית היום, אתה עצמך אומר, זאת לא שאלה. אם כך, אנחנו יכולים לנהל פה דיון מעניין, דיון מקיף, דיון בוטה וחרף מאוד, אבל אינני רואה את ההשלכות המעשיות.

לכן אומר לך, ובזה אסיים, את הדבר שהוא חשוב לטעמי בדברים שאני אומר: ישראל עומדת על כך, שמצרים אכן תכבד את כל התחייבויותיה בהסכם קמפ-דייוויד, וזה מתחיל בראש ובראשונה בציביליות בין-מדינית — הפסקת ההתקפות לא רק על ראש הממשלה, על מדינת ישראל, על העם היהודי, העיתונות המצרית היא לא בדיוק עיתונות חופשית.

יאיר שפרינצק (מולדת):

ישראל עומדת על כך כבר הרבה שנים.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
נכון, עומדת על כך.

יאיר שפרינצק (מולדת):
והיא עוד תעמוד על כך הרבה שנים.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

ויש גם תוצאות לעמדה הזאת, כפי ששמת לב השבוע.

אם יתברר אִי-פעם בעתיד, שהתהליך הזה מוצה ואין אפשרות שמצרים תכבד את העיקר שבהסכם קמפ-דייוויד, אני אהיה הראשון, חבר הכנסת שפרינצק, שיתבע פה, במליאה, דיון על המשך הכרזות והמשך ההתחייבות שלנו להסכם שכבר אין לו שום תוקף מעשי כשטח. אבל זה לא המצב היום, ואני מקווה שגם לא יהיה המצב מחר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מה אתה מציע?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שפרינצק, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת החוץ והביטחון?

יאיר שפרינצק (מולדת):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת יאיר שפרינצק לוועדת החוץ והביטחון — כהצעת סגן שר החוץ. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 2

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שניים, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעתו של חבר הכנסת שפרינצק לוועדת החוץ והביטחון.

כג. הצעה לסדר-היום

רק מהלך דרמטי לעבר הפלשתינים יציל את התהליך המדיני

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה בהחלט ניסוח מרתק.

יעקב צור (המערך):

האמת היא שאנחנו במצב כל כך אינטימי — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני כבר התרגלתי לזה. כל יום רביעי באותה שעה, זו השעה האינטימית שלי, זה כמו לשמוע מוסיקה קאמרית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצעה הבאה לסדר-היום, מס' 5560, עם השם הספרותי היפה: רק מהלך דרמטי לעבר הפלשתינים יציל את התהליך המדיני — של חבר הכנסת יעקב צור. בבקשה, חבר הכנסת יעקב צור.

יעקב צור (המערך):

תודה רבה על הציון.

יעקב צור (המערך):
בערך.

אילו השכלנו להביא לשינוי מסוים, להעמיד למבחן את נכונותם של הפלשתינים להגיע לבחירות, או למשלחת בהסכמה, להסכים להסדר ביניים, להתחייב מצדנו שהסדר הביניים הוא לא פתרון הקבע, להתחייב על דרך הדיון על פתרון הקבע ועל עיקרון של שטחים תמורת שלום — היינו מעמידים את זה במבחן היסטורי, כי הפלשתינים אינם איום על קיומה של ישראל, אבל הם איום על דמותה של ישראל, על רוחה, והעובדה שאנחנו לא מצליחים ליצור את הקשר ואת הנכונות הזאת לפשרה מצדנו אולי מחמיצה התפתחות חד-פעמית אצלם, הפשרה יכולה להיות הנוסחה היחידה שתביא לחיים זה ליד זה, זה בצד זה, ואותי לא מעניינת ברגע זה הדמות המדויקת של פתרון הקבע, אם הוא יהיה קונפדרציה, או שהוא יהיה כזה או אחר. איש לא יודע מה יהיה אם תתפתח דינמיקה של חיים של אלה בצד אלה, ללא שלטון עליהם, ששוחק את החברה הישראלית, שלא אחת משחית את רוחה, לצער. כל עוד אין ברירה, אין ברירה. אבל כל עוד תחמין הממשלה את הסיכוי מתוך פחד פן אכן יפעל הסטרטר, היא תחזיר לאזור הזה גם את ההסכמה, ששטחים וגם את הסכנה הביטחונית והצבאית של מלחמה, כי אחרי הכול, ההיסטוריה כולה מלמדת, שמעולם לא היה הייאוש מתכון להסדר, אבל ההסדר היה תמיד מתכון לתקווה.

ואם עוד יש סיכוי, רק בכיוון הזה של יוזמת ממשלת ישראל לעבר הפלשתינים, והנהגה לחיפוש המשאומתן עם סוריה בשלב זה — למקד את המאמץ באותו רעיון שהיה ביוזמת הממשלה ובעדכנו למציאות של היום, אז אולי תיוולד אותה תקווה שקיימת גם בצד השני, שלא תוליד מחדש את הייאוש ואת ההסלמה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת צור. אני קורא לסגן שר החוץ להשיב על הצעה.

סגן שר החוץ ב' נטניהו:

חבר הכנסת צור, אתה הזכרת את ההיסטוריה. אמרת שההיסטוריה מלמדת אותנו, שהייאוש אינו מתכון להסדר והתקווה היא מתכון להסדר. אתה יודע, אנחנו במצב מיוחד. המצב המיוחד שלנו הוא, שיש לו הרבה הקבלות לא מדויקות, אבל הקבלות בהיסטוריה — זה מצב של מצור. הדבר המעניין שרואים בהיסטוריה, כשאתה מסתכל על תופעה של מצור גם בהיסטוריה וגם בזמננו, יש תופעה שהייאוש אינו מתכון להסדר והייאוש הופך להיות מתכון לתקווה, לתקוות שואו.

למשל, אנשים במצור מתחילים להגיד — רואים זאת, אשמח בהזדמנות לשבת אתך ולהביא לך דוגמאות — אנחנו אשמים, מה עשינו שצרו עלינו כל אלה? אילו התנהגנו טוב יותר, אם עכשיו נתנהג טוב יותר, אולי יסורו, יצאו מכאן, אולי נפתח את השער וניתן להם להיכנס, נראה להם שאנחנו בסדר, אולי יסירו את המצור מעלינו. יש לזה כל כך הרבה הקבלות ויש לזה גם תופעות פסיכולוגיות.

גם אצלנו. אנחנו, חבר הכנסת צור, יצאנו עכשיו ממלחמה שבה לא הפלשתינים אלא העירקים הטילו עלינו טילים והצהירו שמטרתם להכעיר פה אש שתחסל את המדינה. ברגעים הראשונים, כאשר עוד לא התעשתו ולמדו את מלאכת ההנמקה לתקשורת המערבית, קפצו כאן אנשים על הגגות, מחאו כפיים, והכוונה שלהם לא היתה לשחרר את הגדה המערבית, אפילו לא לשחרר את יפו. מסתבר, כי הם רצו לשחרר גם את טריפולי, הם רצו לשחרר את הכול, לאחד את הכול באחדות ערבית מחודשת תחת צלאל א-דין חדש. הם אמרו זאת. כבר שכחנו? שכחנו? הרי נגענו כאן בלב העניין.

אני באמת מרגיש את חובת הזעקה, מעבר למחלוקות ולקנטרונות. אני חושב שאנחנו חיים כימים של ההחמצה הגדולה מאז מלחמת המפרץ. כל מי ששמע הבוקר את ניסוחו של נשיא ארצות-הברית הרגיש בעצם, שחמק בין האצבעות הסיכוי להביא לאיזו התקדמות מדינית באזור; שאותו חלון ההזדמנויות שדוכר עליו עוד בימי המלחמה, בעצם הולך וננעל. ומה היו הסיכויים ואיפה היתה ההחמצה? אולי אולי עוד ניתן להציל משהו, כי בעצם הממשלה לא השכילה לפעול באמת על-פי אותו חלון שנפתח.

השינוי העיקרי שהתחולל במלחמת המפרץ, ולא רק בגינה, היה במצב של הפלשתינים ובעמדתם; גם עניין היחלשותו של אש"ף, גם כישלונם ותסכולם בגין עמדתם במלחמת המפרץ וגם עומס מצטבר בגין האינתיפאדה. ורק מי שלא רוצה לראות, או מפחד מן המראה שהוא רואה, יכול שלא לחוש שנוצרו סיכויים אמיתיים דווקא בצד הפלשתיני, אולי לראשונה מאז מלחמת ששת-הימים.

די אם אציין — והיה כזה תהליך כואב של התפכחות בקרב הציבור הפלשתיני — את הדיון שהיה ב"אל-חכואא" בירושלים, את הביקורת העצמית של הפלשתינים על האינתיפאדה. וזה היה דור צעיר, חלקו בוגר "האקדמיה של אנצאר", שעבר את הנהגת האינתיפאדה, את הענישה הישראלית, ובעצם מה שאמרו תמיד מתחולל בקרבם, תהליך של התפכחות. איש לא היה מאמין. אני לא אומר שהגיע המשיח, אבל זה מהלך. ואיש לא נרצח מהחבורה הזאת, לרבות מפלגת האיחוד הפלשתיני. איש לא יודע מה יצא מזה, המעניין הוא הדברים הנאמרים שם.

אם מסכמים את הדברים שנאמרו, הרי זו נכונות לקבל פתרון בשלבים, כלי התניה להקמת מדינה פלשתינית, וכאשר כולם, בדרך זו או אחרת, או חלקים גדולים מהם, מדברים על פתרון בויקה כזאת או אחרת לירדן.

מה עוד אנחנו רוצים? שנים רבות שאלנו: עם מי נדבר? כמה בתוך המערכת הזאת ממשלחת פלשתינית, שהעזה, שנפגשה עם בייקר, שנפגשה עם הטרויקה, שאש"ף-תוניס, בהכרח, לא מרצונו, נתן לה הכרה.

במקום זה, הממשלה הצליחה לתמרן גם את האמריקנים. לצערי, לדבר על דרך רבי-מסלולית. בדבר על two tracks, אמרתי תמיד: זה יותר two tricks מ-two tracks. פתאום חיפשו שלום עם סעודיה, עם מדינות המפרץ.

בעצם השינוי העיקרי, שהיה בו סיכוי, היה בקרב הפלשתינים, וזה הולך ונעלם, כי הממשלה, על-פי השקפתה, לצערי, חוששת לעשות את הצעד לעברם, צעד שמחייב קודם כול להתמקד בעניין הזה, להסכים להסדר ביניים, אבל ליצור את החיבורים בין הסדר הביניים והסדר הקבע, והסדר קבע על-פי העיקרון של שטחים תמורת שלום. את זה הממשלה לא יכולה לעשות, כנראה.

אני אומר שבמזרח התיכון, ובעיקר בעניין הפלשתיני, אם מבזיק איזה סיכוי והוא ככה, האפלה תחזור לתפוס את מקומה וההקצנה תחזור לתפוס את מקומה ואיומי תופי המלחמה יחזרו לתפוס את מקומם. וכל מי שעניין בראשו צופה עכשיו במירון החימוש המתנהל באזור בשותפות אש"ף, טין וצפון-קורדיאה, חימוש קונבנציונלי, טילי קרקע-קרקע ומטוסים.

אומרים: טעינו טעות, נתקן טעות טקטית. הם לא באים ואומרים: אתם יודעים מה, חסל סדר אמנת אש"ף, חסל סדר תוכנית השלבים של אש"ף, חסל סדר עכו, חסל סדר יפו, חסל סדר רמלה וחסל סדר לוד. הם לא אומרים זאת. למה אין הם אומרים זאת? או שהם אינם באמת בתהליך הזה, של התפכחות כזאת שאתם הייתם רוצים לראות, וגם אני הייתי רוצה לראות; או, המעטים — ייש לא מעטים, יש גם אחרים, זה נכון — או שהם אינם מוכנים להתייצב משום שהם מפחדים. כי אם הם יגידו את הדברים האלה, חבר הכנסת צור, אולי הם כן יקבלו כדור בראש, וזוהי הם מפחדים.

לכן עדיין אין פה — זאת עובדה, לא אנחנו המכשול, זו המערכת הערבית שצרה עלינו, ששואפת להשמידנו, שרק לפני כמה חודשים ניסתה להביא את התופעה הזאת, ושאלה בה מספיק כוחות שמתנגדים. יש כוחות שמתנגדים לקו הזה, הם אינם חזקים מספיק, אינם מגובשים מספיק, לא אנחנו. אם נפתח את הדלת של החומה ונגיד להם: בבקשה, תיכנסו — מי ייכנס? לשיטתך, לא לשיטתי — מי ייכנס לשטח הזה, המתוונים שמדברים עם חבר הכנסת אליאב, אם יש כאלה שמדברים אתך, אני מניח שיש —

אריה אליאב (המערך):
אספר לך, מחוסר זמן לא אספר עכשיו.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
אני מניח שיש. — או סוכניו של שליט זה או שליט אחר עם שלטון דמים?

לכן אני מציע דווקא להתביית או להתמקד בשני צעדים, שאנחנו מנסים כרגע להביא למימושם, ראשית, אנחנו כן מנסים לקיים את המגעים הללו. אני מוכרח להגיד לך, מכל הניסיונות שלנו, אנחנו לא מצליחים להביא לאותה התנתקות או לאותה התפכחות בפועל שאתה מדבר עליה, אין לה תרגום מעשי, הם לא רוצים לצאת, הם אינם מוכנים לצאת. אני מבין גם למה, משום שתנאי הכוח בשטח הם כאלה. צריך לשנות את תנאי הכיטחון בשטח כדי ליצור סיכוי מינימלי שיצאו כאלה, אם יש כאלה.

הרבר השני הוא, שהם בסך הכול גלגל המונע באמצעות גלגל הרבה יותר גדול. לא הם מניעים את העולם הערבי — העולם הערבי היום מניע אותם והם מסתכלים על העולם הערבי. אם אנחנו לא נשנה את המציאות שדיברת עליה, שסוריה מתחמשת — למה היא מתחמשת, בגלל הפלשתינים; עירק מתחמשת, למה, בגלל הפלשתינים, בגלל זה הוא רוצה פצצת אטום? זה לא מעניין אותו כלל.

לכן, המיקור השני של המאמצים שלנו הוא לנסות, כמובן, להביא לכך שיהיה איוה מחיר שהוא למלחמה, לפחות מחיר פוליטי, אם לא מחיר אחר, ושהעולם המערבי, בראשות ארצות-הברית, יתחיל ללחוץ על מדינות ערב לשנות את דרך המלחמה. אנחנו לא רואים כרגע תוצאות בזה.

אבל אני משיב, חבר הכנסת צור, על דבר אחר. אני לא משיב על השאלה המעשית ששאלת, משום שהשאלה קיימת בשטח. אנחנו מנסים, הם אינם רוצים. אני משיב על ההנחה המקופלת בתוך דבריך. שאנחנו אשמים במצור הקיומי שהאויב צר עלינו כבר למעלה מ-50 שנה. זה לא היה כך אז וזה איננו כך היום, ואני לא מציע שנבלבל כאן את היוצרות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מה אתה מציע, אדוני סגן השר?

אנחנו לא אשמים, אנחנו לא רקדנו על הגגות, אנחנו לא ייחלנו לטילים, לא עלינו ולא עליהם. לא רצינו לשרוף אותם ולא רצינו שישרפו אותנו. אבל הם רצו.

עכשיו אתה אומר — ואני, אגב, מסכים חלקית למה שאתה אומר — כן, אבל חלה אצלם התפכחות: אצלם, כלומר אצל הערבים הפלשתינים. אתה יודע, אני קראתי מאמר, אני לא זוכר של מי הוא היה, או האם הוא היה של אחר מכתבי ה"ניו-יורק טיימס" לפני כמה שבועות, על אותה התפכחות. ובכן, מה אומרת ההתפכחות? הכתב אומר זאת בצורה עקיפה, הוא לא יכול להגיד זאת בצורה בוטה — הוא אומר שהפלשתינים מדברים היום אחרת; היום, אחרי המלחמה. אותם פלשתינים שדיברו אתו על שלום לפני המלחמה — הוא אומר — עכשיו הם מדברים אחרת. עכשיו הם אומרים: השלום — אולי נצטרך לעשות שלום לא כשאנחנו כיפו, אלא קודם כול כשאנחנו בכל השטחים. שים לב מה שהוא אומר כאן. הוא אומר: לפני המלחמה, כאשר אותם כתבים נתנו ביטוי לחקוות "השלום", כשמטרתם הייתה לחסל אותנו לגמרי — היום הם אומרים: נצטרך להתפשר, אין ברירה, אי-אפשר לחסל אותם. זה מה שהמלחמה הזאת הראתה. הם לא מתחילים כל כך מהר. ואז, הוא אומר, בשלב ראשון, הוא מצטט שם משהו, נצטרך להסתפק כנראה רק ב"West Bank — עזה כמובן.

אריה אליאב (המערך):
זה אלטע זאכן. כל הזמן נאחזים בזה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
לא, זה לפני שבועיים.

אריה אליאב (המערך):
אלטע זאכן.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
ידידי חבר הכנסת אליאב, זה לא אלטע זאכן, זה מלפני שבועיים. זה לא משרד החוץ, זה לא נתניהו, זה ה"ניו-יורק טיימס" מצטט ערבים, אבל הערבים כמובן אינם מודעים.

אריה אליאב (המערך):

גם אני נפגש אתם. זה אלטע זאכן. הם אומרים: טעינו, טעינו. מה אתה רוצה שייגידו? אתה רוצה שהם יזחלו על ארבע ויכשכו בזנב? הם אומרים באנגלית: we made a mistake. מה אתה רוצה?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
זה לא made a mistake, זה לא נכון.

אריה אליאב (המערך):
מה אתה רוצה? שיכו על חטא? שיחשפו את החזה? מה אתה רוצה שיעשו?

היו"ר מ' וירשובסקי:
הם יכולים לצטט את "הגשש".

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אני אגיד לך. יש פה בעיה יסודית. בשעה כזאת אני גם רוצה לצמצם בדברי, אם תרשו לי, ולא להרחיב בדברי. אני רוצה לומר דבר פשוט: אם קיימת התפכחות, היא נובעת מהכישלון המידי של המלחמה. המסיתים עדיין מסיתים, הנפחדים עדיין מפחדים, כך שאותם מתפכחים, אם תרצה, אינם מוכנים לעשות צעד פשוט, לצאת החוצה ולהגיד — כמו שחבר הכנסת אליאב אומר — שיגינו בעצם הרעיון. הם

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

עכשיו אני מציע שנעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, אדוני היושב־ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צור, אתה מסכים?

יעקב צור (המערך):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת יעקב צור, להעבירה לוועדת החוץ והביטחון כהצעת סגן שר החוץ. בבקשה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אני מצביע נגד. אין לי פה המכשיר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני ארשום אותך כמצביע נגד, בסדר.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה

נגד

נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כרוב של שבעה — — —

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כרוב של שמונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

טוב. שמונה נגד אחד, ללא הימנעות. ההצעה של חבר הכנסת צור הועברה לוועדת החוץ והביטחון, כהצעת סגן שר החוץ.

יאיר שפרינצק (מולדת):

עם התנגדות של אחד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אמרתי. אמרתי: ללא הימנעות.

אריה אליאב (המערך):

כך הוא אמר. הוא אמר את זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אמרתי: ללא הימנעות.

יעקב צור (המערך):

הוא מתנגד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר. אמרתי: שמונה בעד, אחד נגד, ללא הימנעות.

אריה אליאב (המערך):

כך הוא אמר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אבל אם אתה רוצה, אמרתי את זה עוד פעם אחת.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אני שמעתי כאילו אמרת: ללא התנגדות. טעיתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר. אתה התנגדת. זה רשום. אני יכול להגיד את זה עוד פעם אחת. אם אתה רוצה, אבל אני חושב שזה כבר ברור.

כד. הצעה לסדר־היום

זיהום חופי הרחצה

המתרחצים בים ומונעים מריבים ליהנות מהשמש ומהמים הצוננים.

רצועת חוף הים התיכון משתרעת לאורך כ־190 ק"מ, ולאורכה עשרות שמורות טבע וכ־72 חופי רחצה מוכרזים. עם זאת, 85% מאוכלוסיית המדינה מרוכזים באזור שפלת החוף, וכך גם מרבית פעילות התעשייה, המסחר והתיירות של המדינה. עומס זה מחייב היערכות מקיפה למניעת זיהום הים וחופיו.

סוגים רבים של פסולת ושפכים, תוצרי לוואי של פעילות האדם בעיין המודרני, מוצאים את דרכם אל הים ומוזהמים את מימיו וחופיו. הזיהום פוגע קשות בחי ובצומח הימי ומהווה סכנה לבריאותו של האדם הטובל בים.

בשנים האחרונות חלה נסיגה באיכות המים בחופי הרחצה, ונושא הזיהום המיקרוביולוגי נופל בין הכיסאות — של משרד הפנים והרשויות המקומיות.

זיהום הים ממקורות שונים מהווה בעיה כלל־עולמית, אולם לים התיכון בעיות ייחודיות, בהיותו גוף מים סגור שכמות גדולה של מזהמים נכנסת אליו. רק בעשור האחרון היו

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחברת הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו להעלות את הצעתה לסדר־היום מס' 5529 בנושא: זיהום חופי הרחצה. בבקשה.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, ישראל לא התברכה באוצרות טבע. טרם מצאנו מרבצי זהב ואורניום, וגם לא בארות נפט. לעומת זאת, התברכנו בנופים מרהיבים ובחופי ים מהיפים בעולם. חזון ציוני, ידע וידיים חרוצות העשירו את טבע ארצנו ביערות, חשפו אתרים היסטוריים ופינו את ברחבי הארץ. אך, לעומת זאת, מחדלי אנוש, רשלנות, חוסר ראיית הנולד וסרבול ביורוקרטי סיכנו ומסכנים אותם אוצרות טבע העומדים לרשותנו, והם חופי הים.

התברכנו בחופי ים מרהיבים ביופיים, עם רצועות חול רחבות המאפשרות לרכבות אנשים להימצא בהן. חול רך כמשי, חופים המשמשים כוח משיכה לתיירים ומאגר לבריאות תושבי המדינה. וכל זה נתון בסכנה, כשהאויב המסכן נכס זה הוא האדם והשלטון, המאפשרים לזרמי כיוב לזרום לחופי הים ולהפוך אותם למוקדי זיהום המסכנים את בריאותם של

השאלה כיצד יש למנוע תופעות כאלה בעתיד, גם כאשר קיים חוק אשר בא להגן מפני זיהום חופי הרחצה. תורה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לסגן השר לאיכות הסביבה להשיב על הצעתה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו. בבקשה.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, תודה רבה על המחמאות. לצערי, ממש בשעות אלה מתממש אירוע חריג נוסף: עקב שביחת עובדי עיריית חיפה, אשר החליטו לנטוש את מערכות הביוב, טונות רבות של ביוב זורמות לחופים בשיא עונת הרחצה, כאשר הילדים של אותם עובדים הולכים לחוף בת-גלים ולחוף השקט והחופים האלה מזוהמים בקולי צוואתי הגולש בכמויות אדירות בשעות אלה. מעל כמה זו אני קורא לעובדי עיריית חיפה השוכחים לרחם לפחות על הילדים שלהם, שלא יתרחצו במקומות מסוכנים. אנחנו פנינו למשרד הבריאות בבקשה לסגור מיידית את החוף השקט ואת חוף בת-גלים, בגלל הוזהמה הרבה הגולשת לים.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערכ):
לפי החוק, מה עושים במקרה כזה?

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

אני בדקתי היום עם היועצים המשפטיים שלנו עניין זה, ויש התלבטויות לגבי שביחת העובדים, את מי חתכנו כאן בעניין. אתה יכול לחבוע את ראש העיר ואת העירייה, אבל אלה יהיו חרשים של דיונים, ויש לנו בעיה. החוק החדש, ותיכף אחיחם אליו, אכן נותן לנו כלים, ומייד אגיד מה אנחנו מתכוונים לעשות.

זיהום חופי הרחצה לאורך המדינה הוא, לצערנו, תופעה קיימת שמקורותיה בשני מזהמים: שפכי התעשייה ושפכי הביוב. אם נביא לדוגמה מקורות זיהום תעשייתי בצפון — יש לנו אזור התעשייה של הגליל-המערבי, הכולל מפעלים כמו "מילואות", "זוגלובק", המפעל "מולט" בנהריה; יש אזורים שלמים, כמו אזור התעשייה במפרץ חיפה; תע"ש בדרום-חיפה, מפעל "ננו" בכוהלים, מפעל מרצפות של שדותיים — כל אלה פוגעים בחופים, אבל פחות מהביוב שמזוהם, שיש בו קולי צוואתי מסוכן ממש.

לגבי השפכים העירוניים, נמנה כאן את העיריות המזהמות: נהריה מזרימה בחופיה הצפוניים שפכים לאחר טיהור ראשוני בלבד; עכו מזרימה לים שפכים לאחר הפרדת מוצקים גסים בלבד, מי צואה ממש היא מזרימה לים — ושתייהן מתיימרות להיות ערי טיירות. חדרה מזרימה קולחים מטוהרים לנחל-חרדה; נתניה מזרימה קולחים מטוהרים לנחל-אלכסנדר; רעננה מזרימה שפכים לנחל-פוגל וליים; הרצליה מזרימה קולחים מטוהרים לים. רוב הערים האלה מזרימות. חיפה ואשקלון מזרימות לים שפכים גולמים במקרים של תקלות כמערכות הביוב שלהן, ואילו באשדוד קרסה מערכת הביוב ואינה מתפקדת כמעט. עיריית אילת עדיין מזרימה שפכים לים. זוהי עיר האמורה לשרת אוכלוסייה גדולה של תיירים והים הוא הנסך העיקרי שלה ומקור פרנסה חיוני.

אין ספק בכך שפתרון הבעיה הוא באמצעות הקמת מכוני טיהור משוכללים, שיטהרו את השפכים לרמה כזאת שתאפשר שימוש במים המטוהרים בחקלאות או בתעשייה במקום להזרימם לים ולאכזר מקור מים חשוב. לצערי, הבעיה היא לא כספית, וזה עניין של סדר עדיפויות. לראשי הערים, שבאים

בים התיכון כ-100 תאונות של כלי שיט שגרמו למים ולחופים זיהומים חמורים, שבחלקם אינם ניתנים לתיקון. בארץ בלבד אירעו שלושה אסונות בשנים 1988 — 1989: 1. אוניית צובר ריקה התרסקה על שובר הגלים של נמל אשדוד; 2. אוניית צובר ריקה עלתה על שרטון בחוף פלמחים, היא טרם סולקה ומהווה מטרד בטיחותי חמור; 3. המכלית "איל" טבעה מול חופי הרצליה, נשפכו עשרות טונות של מוט ונגרם נזק אקולוגי לחי ולצומח באזור. פעילויות הניקוי נמשכו כעשרה ימים.

חמורה יותר הבעיה בהזרמת פסולת ממקורות יבשתיים, שהם ביוב ביתי ותעשייתי, ניקוז חקלאי, תשטיפ מאתרי פסולת מוצקה ועוד. אף שיש חוק שהתקבל בכנסת בשנת 1988 ומטפל בעניין זה, חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, האוסר הזרמת שפכים ממקור יבשתי אלא אם כן הותר זאת — הותקנו תקנות בינואר 1990, ולצערי הרב, ההתרשמות שלי היא שהמשרד, קודם משרד הפנים, היום המשרד לאיכות הסביבה, איננו ערוך לאכיפת החוק והתקנות, הן מבחינת כוח-אדם והן מבחינת אמצעים.

אדוני סגן השר, על-פי החוק משנת 1988, חויב שר הפנים למנות ועדה למתן היתרים להזרמת שפכים ופסולת לים, ואני מתארת לעצמי, שהסמכות הזאת הועברה היום אליך. אני שואלת: האם הוקמה הוועדה? והאם ניתנו היתרים כאלה לגורמים המטילים פסולת לים, ולכמה? החוק גם חייב מינוי מפקחים, שתפקידם לפקח על ביצוע החוק ואכיפתו. אני מבקשת לדעת, האם כל ההוראות והכללים שנקבעו בחוק אכן מקוימים? אם כן — האם הוגשו תביעות נגד גורמים מזהמים שאין בידם היתר כזה מהוועדה?

כל עוד לא היה החוק, היתה הפקרות מוחלטת. לאחר קבלת החוק והתקנת התקנות למתן היתרי הזרמת שפכים, חלינו תקוות רבות בחוק וחשבנו כי הגה יש מי שימנע פעם אחת ולתמיד תופעות מעין אלו, אך גם העונשים המוטלים בחוק על עבריינים לא מהווים, כנראה, גורם מרתיע די הצורך.

תוכניתו של המשרד לאיכות הסביבה להצטיידות ולהיערכות לאירועי זיהום ים לא הושלמה, ולא הוקצו לכך משאבים מספיקים. המשרד גם לא נערך לביצוע תוכנית הניטור הלאומית ולא נקט צעדים מתאימים, בין ביוזמת חקיקה ובין בדרך אחרת, להבטיח שרחצה בחופי הים לא תפגע בבריאותם של המתרחצים.

רק בשבוע שעבר התבשרנו על סגירתם של החוף-הירוק בנתניה, חוף הנכים בהרצליה וחוף פלמחים, עקב הזרמת פסולת עירונית ותעשייתית לחופים אלו.

לכן על המשרד לאיכות הסביבה לפעול ביתר-שאת, ודווקא עכשיו, בתחילת עונת הרחצה, לאכוף את החוק מ-1988 ואת התקנות הנלוות אליו. זה תפקידו וזו חובתו של המשרד לאיכות הסביבה, שהועקם לצרכים אלו ממש. על המשרד לפעול למען הקמת מכוני טיהור, מאגרי ניקוז שפכים וסילוק פסולת מוצקה ורעילה שלא בדרך הים ולא בדרך אחרת הפוגעת בערכי טבע אחרים ובאיכות הסביבה של ישראל, ויותר מכך — סילוק פסולת ממקומות ומאתרים המהווים סיכון לבריאות האדם.

אומנם המשרד לאיכות הסביבה לא קיים שנים רבות, אבל בתקופה הקצרה שהוא קיים הוא הוכיח יכולת להתמודד עם בעיות מסוימות ולפתור אותן. אני רוצה לקוות, שבדרכי סגן השר אכן תהיינה תשובות מספקות ומניחות את הדעת על

בין-משרדית הפועלת מכוח החוק, ובראשה מנכ"ל המשרד לאיכות הסביבה, דנה בבקשות אלה ומעניקה היתרי הזרמה לים רק במקרים שבהם אין חלופה אחרת לטיפול בשפכים, וגם זאת רק לאחר שיעברו טיפול קודם, שיביא אותם לאיכות כזאת שלא תגרום נזק לסביבה הימית.

כמובן החל המשרד בהליכים משפטיים ממש, ככללם הגשת תביעות משפטיות נגד כל הגופים שעדיין מזרימים שפכים לים ללא קבלת היתר לכך ובניגוד לחוק.

אין ספק שהפחתת כמויות השפכים המזוהים לים והפנייתם לחקלאות או לשימושים אחרים, מחד גיסא, ובקרה מדוקדקת על איכות הקולחים שימשיכו לזרום בצורה חוקית ומסודרת, מאידך גיסא, יביאו לשיפור משמעותי באיכות מימי החופים במדינת ישראל.

אמרת לעובדי המשרד שלי — בלי שום סנטימנטים: הגיע הזמן שגם נגד חברינו ראשי הערים, עם כל הכבוד, נוציא צו ומשפט, שיתחילו לטפל בכיוב שלהם. העדיפות היא קודם כול בדברים האלה, המסוכנים לציבור, ולאחר מכן בנושאים של רושם וחיצוניות, שהם מיותרים.

אני מציע להעביר את הדיון בנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, את מסכימה שהנושא יועבר לוועדת הפנים?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
כן, בהחלט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הנושא שהעלתה חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, כהצעת סגן השר? מי נגד? נא להצביע, הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 6

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כן, בשישה קולות בעד — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש לצרף גם את קולי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כן, בשבעה קולות בעד, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעתה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, כהצעת סגן השר לאיכות הסביבה.

ואומרים לי "תן כסף", אני אומר: יש לך כסף. היום עירייה מקבלת על דירה שבוניס לפחות 5,000 שקל אגרת ביוב, ואם בעיר כמו כרמיאל בונים 5,000 יחידות דירה, בואו נמנה כמה מיליונים מקבלים רק על אגרת ביוב — יכולים לבנות באמצעותם שלושה מכוני טיהור. נוסף על זה, כל אזרח במדינה משלם על כל קוב מים 60 אגרות על טיהור המים.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
משק סגור.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

הממשלה החליטה לפני שלושה-ארבעה חודשים על משק סגור למים ולביוב, אבל חוץ מעיריית ירושלים וכמה עיריות נוספות, רוב העיריות לוקחות את הכספים האלה ועושות — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
רק עיריית ירושלים מנהלת משק סגור.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

עיריית ירושלים, ובכפר-סבא במידה מסוימת. הייתי השבוע בכפר-סבא והם אמרו לי שהם מנסים בנושא המים, בכיוב — לא.

יש כסף. האזרח במדינת ישראל משלם כספים עבור הכיוב. לוקחים כספים רבים, אבל סדרי העדיפויות אינם נכונים. פונה אלי ראש עיר מסוימת — לאחר שהגשנו תוכנית שהקיבוצים רוצים את המים שלו — ואומר כך: הממשלה תיתן לי כסף להקים מכוני טיהור, ואחרי כן אמכור להם את המים. אני אומר לו: אבל יש לי משקעים שמוכנים, במחיר של אגרת הכיוב שאתה לוקח מהאזרחים, לבנות לך את מכוני הטיהור ולהחזיק אותם; רק תעביר להם את אגרת הכיוב — ויש יזמים כאלה לעשות.

אני חושב שהנושא הזה הוא נושא חמור.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
תזרו את החוק.

סגן השר לאיכות הסביבה י' ביבי:

הממשלה החליטה להקים ועדת מנכ"לים בראשות מנכ"ל משרד התכנון. היה לנו ויכוח, אנחנו רוצים לקבל את זה על עצמנו, ומשרד הפנים לא רוצה לתת לנו לטפל בזה, בלי כסף. אנחנו מוותרים על 80 המיליון שהוקצבו במשרד הפנים לנושא הכיוב. יש כסף בנושא הזה, של אזרחי המדינה. רק לפני שעתים ראיתי פה את הרמלך ואמרתי לו: הרמלך, למה אתה לא מכנס את ועדת המנכ"לים? יש לנו מומחים שיעזרו לך ויש כסף, אתה לא צריך את משרד הפנים. הוא אמר לי, שמשרד הפנים ערער על ההחלטה, שהוא יושב-ראש ועדת המנכ"לים. לצערי, זה שוכב כבר חודשים בערעור בממשלה, וכל זמן שהממשלה לא תדון בערעור של משרד הפנים הוא לא מזמן את ועדת המנכ"לים, וכל יום שעובר — אסונות נוספים נגרמים והעניין לא מטופל כפי שצריך.

אשר לשאלותיי לגבי החוק: מאז כניסת החוק למניעת זיהום ים ממקורות יבשתיים לתוקפו, לפני כשנה, פועל המשרד לאיכות הסביבה לאכיפתו ומחייב מפעלים ורשויות, אשר מזרימים שפכים לים, להגיש בקשות לקבלת היתר לכך. ועדה

כה. הצעה לסדר-היום הפחתת עלות העבודה של עצמאים

היו"ר מ' וירשובסקי:

באים היום ואומרים: לא — ושווילים זכויות. העצמאים מופלים מקדמת דנא, מאז הקמת המדינה. אין להם קרן השתלמות. כשאני בא לבטל את זה, אומרים: זה יעלה מאות מיליונים. יפה. אי-אפשר לבטל אפילו.

מכאל איתן (הליכוד):
מה אין להם?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

קרן השתלמות למעסיקים, 7%. משלם מסים שהוא שכיר, הוא מקבל מהכנסת הזאת — ואין לי טענות — פטור, הקלות. מעסיק שהוא עצמאי, הוא לא. הוא יעמוד בשמש, בחום, יעבוד למען המשק — הוא לא.

מה ששר האוצר עשה מנוגד להחלטות הממשלה. הממשלה החליטה להפחית לכל העוסקים במשק, עצמאים ומעסיקים, והוא נתן הוראה לביטוח הלאומי שלא להפחית לעצמאים. איך הוא יכול אלינו, כשהוא פועל בניגוד להחלטת הממשלה, ויאמר לנו: אתם תקיימו את החלטות הממשלה?

אני רוצה לומר משהו נוסף. לפי חוק הביטוח הלאומי, עצמאים משלמים את מלוא התשלום של המעסיק. זו היתה הסיבה לכך שבשנת 1986 החליטה הממשלה להפחית את עלות העבודה ב-5% על כל המעסיקים, גם על העצמאים, כי הם משלמים את מלוא התשלום של המעסיק. כדי לקחת מהם כסף, מעשרות האלפים האלה, הכול כשר, אבל בשביל לתגמל אותם, זה לא? רק לקחת?

המשק ייבנה, יתעצם ויגדל רק על אמינות. איזו מדיניות של זיג-זאגים זאת? פעם אחת באים ואומרים: אנחנו נותנים לכם; פעם אחרת: אנחנו לוקחים מכם. פעם אחת הממשלה מחליטה כך, פעם אחרת הממשלה מחליטה אותו דבר ושר מחליט שהוא פועל בניגוד להחלטת הממשלה. איזו אמינות אנחנו יוצרים במדיניות זיג-זאגים זאת? ואיך אנחנו רוצים לומר לאדם: תקים עסק משלך — כשהוא לא יודע כמה אחוזים יילקחו ממנו, מה מעמרו? שלא לדבר על כך, שבעסקת התבילה האחרונה הוסכם ונחתם, ויש פרוטוקולים, שהעובדים העצמאים כלולים בהקלות הללו.

מה אנחנו רוצים, שיהיה תמריץ שלא להיות עצמאי, כפי שהדבר הזה קיים היום? אין שום זכות מוסרית לכך. יש אפליה אבסורדית. היא באה לידי ביטוי בכך, שעצמאי המוגדר כחברה ישלם דמי ביטוח לאומי מופחתים על שכרו, ואילו עצמאי המוגדר כיחיד יופלה לרעה בתשלום גבוה יותר לביטוח הלאומי. מדוע? אנחנו רוצים שכל העצמאים ייהפכו לחברות, יעסיקו רואי-חשבון, יכינו מאזנים ויעסקו בזה יום ולילה, או שהם יעבדו ויפעלו במשק? אני לא מוכן לקבל את האפליה הזאת. אי-אפשר להשלים אתה.

אדוני סגן השר, אני בטוח שאתה מסכים אתי. אני קורא לכם לחזור בכס ולקיים את החלטות הממשלה. ואם אתה, אדוני סגן השר, תעמוד כאן, מעל הדוכן, ותאמר שהאוצר איננו מקיים החלטות ממשלה, אל תבואו אלינו לוועדת הכספים בתביעה הזאת. אז לא נעשה עסקת חבילה, אבל זאת תהיה העסקה, וננפנף, כפי שאמרתי, בכל יום שתבואו ונגיד: אין לכם שום זכות מוסרית לבוא אלינו.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום. הצעה לסדר-היום מס' 5558: הפחתת עלות העבודה של עצמאים — הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה החליטה על הורדת עלות העבודה כדי לתת בכך תמריץ למגזר העסקי, וזו החלטה נכונה. אבל, כמפתיע, הנחה שר האוצר את הביטוח הלאומי להפחית את תשלומי הביטוח הלאומי, את עלות העבודה, שרק מעסיקים ישלמו פחות ולא אלה שמעסיקים את עצמם, לא עצמאים.

אני מבקש לקבוע, אדוני סגן שר האוצר, שהחלטת שר האוצר סותרת את החלטות הממשלה מאז יולי 1986 ועד ספטמבר 1990. בכל ההחלטות של הממשלה, כשריברו על עלות העבודה: אמרו: מורידים את עלות העבודה לכל המעסיקים במשק. אני שואל: מי נתן את הסמכות לשר האוצר לשנות החלטת ממשלה? מי נתן לו את הסמכות לשלול זכויות מעשרות אלפים של עוסקים? אתם באים אלינו, לוועדת הכספים, וכשאנחנו מנסים להתמודד עם בעיה אומרים לנו: הממשלה החליטה. איך אתם יכולים לקבוע משהו אחר? איך אתם יכולים להסתייג? איזו דוגמה נותן לנו שר האוצר?

בנושא הזה אני אופיע בכל ישיבה של ועדת הכספים, כשהוא יבוא אלינו ויאמר: רבותי, הממשלה — התרנו נדרים. הוא החיר ראשון: התרת נדרים. במי הוא הולך לפגוע? במי? באותו רוכל? באותו בעל טנדר שמעסיק את עצמו ונוסע מהבוקר? באותו בעל חנות ברמלה או ביפו או בפתח-חקה, שכשכולנו יושבים בחדרים ממוזגים הוא יושב בחנות שנכנתה בשנות ה-40, בשנות ה-30, בשנות ה-20, כלי-מיוג-אוויר וכלי חלון אחורי, ועובד מהשעה 08:00 עד הערב?

סגן שר האוצר י' עזרן:

עורכידין אינם עצמאים?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

רגע אחד, תיכף אדבר על עורכידין. מי יקבל אדוני, סגן שר האוצר, את הפחתת עלות העבודה? בעל מכוני העיסוי, הוא יקבל את הפחתת עלות העבודה כחברה, ואילו העורכידין או הוואה-חשבון, המטפל בחברה שמייצאת ותורם למשק לא פחות מבעל מכוני העיסוי, שגם הוא תורם מבחינה משקית — מי שמבקשים ממנו שירותים, הוא תורם. אם יש מישהו שמשלם כסף בעד שירות, יש לו מקום במשק, זאת כלכלה חופשית. אבל זו מערכת הערכים שלנו, אדוני סגן שר האוצר? באותם אנשים הולכים לפגוע, ומה אנחנו אומרים בזה? אנחנו אומרים: אל תהיה עצמאי, אל תפתח משק.

מצד אחד באים אלינו ומבקשים כסף לעודד עסקי עצמאים — לפי יוזמה שלי. לפני שנה יזמתי דיון. אז אמרתם: לא. אבל קיימנו דיון בוועדת הכלכלה, ולראשונה בתולדות המדינה יש קרן לעסקים קטנים. אז אומרים: צריך לעודד עסקים קטנים. בארצות-הברית הושגו 8.1 מיליוני ג'ובים על-ידי פיתוח עסקים קטנים. העצמאי הוא יסודו של משק. אנחנו באים להפרטה. אנחנו יורעים שמי שאחראי למשק שלו, לעסק שלו, הוא מרוויח והוא עובד. אני לא אומר שאחרים לא עובדים. אבל בכל העולם הולכים להפרטה.

הקלה מסוימת, ואולי היא מוצדקת. אבל לומר שזה מעורר מקורות תעסוקה — זה לא בדיוק לפי רוח הדברים.

בכל זאת, אין לי שום התנגדות להעביר את ההצעה לוועדת הכספים של הכנסת. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, האם אתה מסכים שההצעה תעבור לוועדת הכספים? אני מבין שהעניין כבר נדון שם ממילא. נכון?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה אמור להיות נדון אם הכנסת תעביר את ההצעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מניח שהכנסת תאשר את ההצעה הזאת. אני מעמיד את זה להצבעה. האם אתה מסכים להעברת ההצעה לוועדה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, מי בעד העברת ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ויינשטיין לוועדת הכספים, כהצעת סגן שר האוצר? נא להצביע, הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 6

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים

נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כרוך של ישיבה, ללא התנגדות וללא נמנעים, הועברה הצעתו של חבר הכנסת ויינשטיין לוועדת הכספים, כהצעת סגן השר.

כו. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון), התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת י' גולדברג)

שכר העובדים בערי הפיתוח, בעיקר שאת שכר העובדים בשירות הציבורי מכינים בדרך כלל באמצע החודש ויש חשש שמא כבר החודש תהיה פגיעה כשכרם של עובדי הציבור בערי הפיתוח. מכאן החשיבות בזירוז קבלתה של הצעת החוק.

אני מבקש לאשר את הצעת החוק על-מנת שהיא תוכל להגיע להכנתה לקריאה ראשונה בוועדת הכספים כבר בשבוע הבא, ולאחר מכן — להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. לממשלה אין התנגדות לכך, מה גם שזו בקשתם של תושבי ערי הפיתוח ושל ראשי ערי הפיתוח. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת גולדברג. אדוני סגן השר, האם אתה מסכים שההצעה תעבור לוועדה, כהצעת חבר הכנסת גולדברג, ומוותר על נאום?

לא ייתכן שעצמאים במדינה הזאת יופלו לרעה. את המפרנס יש להעריך לפי גובה הכנסתו ולא לפי סוג עיסוקו. היתה תקופה שבה שילמו הקיבוצים מס אחר, מושבים מס אחר, חקלאים מס אחר, עצמאים מס אחר, שכירים מס אחר, מנהלים וקואופרטיבים מס אחר. כל אחד — עוף עוף למקומו. ביטלנו את הדברים הללו. אנחנו צריכים לבטל את כל האפליות הללו. יש דברים שאי-אפשר להמשיך בהם. יש דברים שעולים מאות מיליונים, אני יודע. אבל לבוא היום וליצור אפליה חדשה?

אי-אפשר להשלים עם כך, אדוני יושב-ראש הישיבה. אני חושב שהכנסת צריכה לדרוש בנושא הזה במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת ויינשטיין. אני קורא לסגן שר האוצר, חבר הכנסת עזרן, להשיב על ההצעה של חבר הכנסת ויינשטיין. בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

כבוד היושב-ראש, חברי הבית, בעבר, כאשר הוחלט להפחית את עלות העבודה באמצעות הפחתת דמי הביטוח הלאומי, חלה ההפחתה גם על מעסיקים וגם על ציבור העצמאים.

בעסקת החבילה — וכאן, לצערי, אני חושב שלא דייקת, חבר הכנסת המציע הנכבד — אכן בעסקת החבילה במשק, אשר נחתמה לאחרונה, הוסכם כי החל מ'1 במאי 1991 תבוצע הפחתה נוספת בשיעור של 2% מסך דמי הביטוח המשולמים עלי-די מעסיקים. השיקול להחלת ההפחתה לגבי מעסיקים בלבד, כלומר לא לעצמאים, הוא אך ורק השיקול התקציבי, כי עלות הפחתה זו לגבי עצמאים לאוצר המדינה נאמדת ב־80 מיליון ש"ח בשנה נטו.

אני חושב, שאין כאן שום מטרה וכוונה להפלות מישהו לרעה. אף שאני סבור שבעקרונות יש הצדקה לתת גם לעצמאים, אל לנו לערב כאן מין בשאינו מינו. רוח ההצעה של הפחתת דמי הביטוח היתה במטרה לעודד מקורות תעסוקה. לגבי עצמאים — אין כאן המטרה הזאת, אף שנכון שזה נותן

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום: הצעת חוק תחר"ג, הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון), התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת יוסי גולדברג. בבקשה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק זו באה למלא את הפער שנוצר כתוצאה מכך שפג התוקף של התקנות והחוק לעניין הקלה במס הכנסה לערי הפיתוח וליישובי העימות. לדוגמה, במצפה-רמון, בדימונה, בירוחם, בקריית-שמונה ובכל היישובים כנגב ובגליל המוגדרים כערי פיתוח ההקלות האלה לא חלות כבר מתחילת חודש זה.

מן ההכרח להעביר את החוק הזה כשבוע הבא או בשבועיים הקרובים, על מנת שכבר בחודש זה לא יפגע

— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון):
הודעה אישית של חבר הכנסת צ' ביטון —

יוסי גולדברג לוועדת הכספים של הכנסת להכנתה לקריאה ראשונה. נא להצביע, הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדיון מוקדם בוועדה — 7
נגד — אין
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרים
במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון).
התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדת
הכספים נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, כרוך של שבעה, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הועברה הצעת החוק של חבר הכנסת יוסי גולדברג, הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון). התשנ"א — 1991, לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה. תם בזה סדר-היום.

כז. הודעה אישית של חבר הכנסת צ' ביטון

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על שאפשרת לי למסור הודעה אישית מעל דוכן הכנסת כדי להגיב על ההאשמות והעלילות האישיות שטפל עלי חבר הכנסת דדי צוקר אתמול בדיון על חוק סימון מחירים, כאילו אני משתמש בכספי הסיעה לצרכי אישיים, כדי להעלות את רמת-החיים שלי.

להלן נוסח ההודעה שאני מבקש למסור:

דבריו של חבר הכנסת צוקר הם ניסיון מחפיר להכפיש את שמי ולהציגני כמזלזל ומושחת שאינו ראוי לאמון.

אני דוחה את דבריו של חבר הכנסת צוקר וקובע במפורש, שהעלילה באה במקום ויכוח הוגן וענייני, לאחר שהגשתי הצעה לסדר בעניין גזענות אנטי-מזרחית בחוגים מסוימים בשמאל, ונראה שחבר הכנסת צוקר החליט שהדברים מכוונים גם כלפיו, בלי שנקבתי בשמו. חילוקי הדעות ביני לבינו והיותנו נמנים עם שכבות חברתיות שונות הניעו את חבר הכנסת צוקר לנקוט לשון השמצה שאיננה לכבודה של הכנסת.

לחבר הכנסת צוקר נראה שלא לכל אדם מגיע לחיות בבית נאה ולנסוע במכונית, ואם באתי משכונת עוני אני אמור להמשיך ולחיות במצוקה כל ימי. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, בזה תם סדר-היום של היום. אני עומד לנעול את הישיבה. הישיבה הבאה תתקיים ביום כ' באב התשנ"א, 15 ביולי 1991, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:02.

סגן שר האוצר י' עזרן:
להארכה. לזה אני מסכים. למעשה בשבוע שעבר כבר הצעתי שיארכו את זה. ביקשתי בוועדת הכספים להאריך את תוקף התקנות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם בשבוע שעבר הייתה אותה הצעת חוק?

יוסף גולדברג (הליכוד):

מאחר שעד עכשיו היה ההסדר הזה מעוגן בחוק שתוקפו פג ב-30 בחודש יוני, עד אשר יוחלט בוועדת השרים, בין שר הכלכלה לשר האוצר, על קביעת המפה החדשה, וזה צריך להגיע אחר כך לאישור ועדת הכספים, חשוב שלחוק תהיה המשכיות. לכן הגשתי את הצעת החוק הפרטית הזאת, על-מנת שתאושר לחצי שנה. האוצר הסכים לכך, ולכן אין בעיה בנושא. אם לא ייעשה הדבר, ייפגעו כל השכירים בערי הפיתוח.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש, אין לי התנגדות. אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, בהסכמת סגן שר האוצר ועל-פי הצעת חבר הכנסת גולדברג מוצע להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת

היו"ר מ' וירשובסקי:

הודעה אישית של חבר הכנסת צירלי ביטון. אני מזמין אותו אל הדוכן להביא את ההודעה האישית שלו. אחריה — אני נועל את הישיבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אפשר לדעת באיזה נושא ההודעה?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

בנושא הדיון שהיה כאן אתמול בחוק סימון מחירים.

מיכאל איתן (הליכוד):

עכשיו הוא מביא את ההודעה האישית? הודעה אישית באה בתום סדר-היום כאותו יום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא בהכרח כאותו יום. ההודעה האישית היא בתום הדיון, אבל זה יכול להיות לאו דווקא באותו יום, זה יכול להיות בכל זמן שזה אקטואלי, בכל זמן שזה מתאפשר.

מיכאל איתן (הליכוד):

ההודעה האישית באה בדרך כלל — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת איתן, אני יכול להגיד לך מניסיוני האישי. אני העליתי כאן הצעה, ואחרי כמה ימים התברר שפגעתי באדם מסוים. שבוע אחרי זה ביקשתי למסור הודעה אישית מעל הדוכן והתנצלתי בפני האיש. נכון שבדרך כלל התגובה מהירה יותר, אבל אם הוא מבקש עכשיו — בבקשה.

נספחות

ישיבות שי"ח — ש"כ

א. הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה), התשנ"א — 1991

1. הגדרות
(1) מי שהוא קרובו של המעסיק, ובתאגיד — קרובו של מנהל או של בעל שליטה בו;
— בחוק זה

(2) עובד המבצע עבודה שבוצעה קודם לכן בידי קבלן עצמאי;
"הפקודה" — פקודת מס הכנסה¹;

"מגזר עסקי" — ענפי הפעילות העסקית, למעט —

(1) פעילויות המבוצעות על-ידי המדינה, רשויות מקומיות, מוסדות כאמור בסעיף 29(2) לפקודה, גופים שדינם לעניין מס הכנסה כדין המדינה, כל גוף שהמדינה או רשות מקומית, במישרין או בעקיפין, משתתפת בתקציבו בשנת המס בשיעור של 30% או יותר;

(2) עבודות בנייה ושירותים ציבוריים ששר האוצר קבע בצו;

"מעסיק" — מעסיק במגזר העסקי שהעסיק בתקופה הקודמת יותר מחמישה עובדים בממוצע חודשי; לעניין זה, "עובד" לרבות חבר באגודה שיתופית שהועסק במגזר העסקי;

"רבעון" — תקופה בת שלושה חודשים שהראשונה בהם מתחילה ביום י"ט בתמוז התשנ"א (1 ביולי 1991) והאחרונה בהם מסתיימת ביום ט' בניסן התשנ"ג (31 במרס 1993).

"תקופה קודמת" — התקופה שתחילתה ביום ט"ו בטבת התשנ"א (1 בינואר 1991), וסיומה ביום י"ח בתמוז התשנ"א (30 ביוני 1991);

2. זכות לתמריץ

(א) מעסיק יהיה זכאי לתשלום תמריץ מאוצר המדינה בעד כל עובד נוסף, אורז ישראל או חושב ישראל, מעל הממוצע החודשי של עובדים שהעסיק בתקופה הקודמת, אשר התקבל לעבודה כדין והועסק אצלו לפחות במשך רבעון אחד ובכל ימי העבודה באותו רבעון.

(ב) תקופת התשלום עבור עובד נוסף לא תעלה על עשרה חודשים.

בסעיף זה —

"עובד נוסף" — מי שעובד במגזר העסקי אצל מעסיק לפחות שש שעות ביום והכנסתו מתחייבת במס לפי סעיף 2(2) לפקודה, ואותו מעסיק ניכה מס הכנסה משכרו בהתאם להוראות סעיפים 164 ו-166 לפקודה, וכן סוגי עובדים אצל מעסיק במגזר העסקי שהוא אגודה שיתופית, ואשר שר האוצר אישר לעניין זה וקבע את בסיס החישוב להכנסתו, ולמעט —

6. תחולתו

תחולתו של חוק זה היא לגבי עובדים שיתקבלו לעבודה עד תום שנה מיום י"ט בתמוז התשנ"א (1 ביולי 1991).

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

² חוקי א"י, פרק קל"ז, עמ' 1374.

7. הארכת תקופות
שר האוצר, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, רשאי להאריך את התקופות והמועדים שנקבעו בחוק זה, לתקופה נוספת שלא תעלה על שנה.
 8. ביצוע ותקנות
שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, להתקין תקנות לביצועו.
 9. ביטול חוק לעידוד המגזר היצרני
חוק לעידוד המגזר היצרני (קליטת עובדים) (הוראת שעה), התשנ"א — 1991³ — בטל.
 10. תחילה
תחילתו של חוק זה כיום י"ט בתמוז התשנ"א (1 ביולי 1991).
- ³ ס"ח התשנ"א, עמ' 160.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
חבר הכנסת א' פורז מציע:
בהגדרת "מעסיק" במקום "מעל חמישה עובדים" יבוא "מעל עובד אחד".
- לסעיף 3
אם תתקבל ההסתייגות לסעיף 1.
חבר הכנסת א' פורז מציע:
- שר התעשייה והמסחר מציע:
במקום "לא יותר מ-800 שקלים חרשים לחודש"; יבוא "לא יותר מ-1,000 שקלים חרשים לחודש";.
- לסעיף 6
שר התעשייה והמסחר מציע:
במקום עד "תום שנה" יבוא "עד תום שנתיים".

ב. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 16) (תיקון), התשנ"א — 1991

1. תיקון סעיף 1
בסעיף 1 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 16), התשמ"ט — 1969¹ (להלן — החוק המתקן), בסעיף 21 המובא בו, בסעיף קטן (ה), פסקה (2) — תימחק ופסקאות (4) ר"י (5) יסומנו (2) ר"י (3) בהתאמה.
2. החלפת סעיף 3
במקום סעיף 3 לחוק המתקן, יבוא:
"3. תחילה
תחילתו של חוק זה כיום כ"ב באלול התשנ"א (1 בספטמבר 1991)".
- ¹ ס"ח התשמ"ט, עמ' 40.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לשם החוק
חבר הכנסת א' פורז מציע:
במקום שם החוק יבוא "חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 19), התשנ"א — 1991".
- (אם תתקבל הסתייגות זו ייעשו בסעיף 1 השינויים הניסוחיים הנדרשים).
- לסעיף 1
חברי הכנסת ג' גדות וא' לין מציעים:
1. במקום הסיפא, המתחיל במלים "בסעיף קטן (ה)" יבוא:
"בסעיף קטן (ה) —
(1) בפסקה (1), בסופה יבוא "או דרכים ושיטות אחרות להצגת מחיר שלא בהתאם לאמור בחוק זה";
(2) פסקה (2) תימחק, ופסקאות (4) ר"י (5) יסומנו (2) ר"י (3) בהתאמה".
2. אחרי סעיף קטן (ה), יבוא:
"ה) הצגת מחיר יכול שתהיה גם שלא על גבי המצרך ובלבד שיתקיימו גם אלה:
- (1) לכל אותו סוג של מוצר ייקבע שטח מכירה מוגדר ותחום, והצגת המחיר תהיה בתוך תחום שטח המכירה של אותו מוצר;
(2) הקונה יקבל בזמן התשלום בקופת העסק, חשכון המפרט בין השאר את שם המצרך והמחיר ליחידה אחת של אותו מוצר;
(3) בקופת העסק יוצב סורקוד לקריאת נתוני המוצר במכשיר לייזר לזיהוי וחיוכ נכון של מחיר המוצר;
(4) בתוך שטח המכירה של המרכול יועמד סורקוד לשימוש הלקוחות כשעת הקנייה ולפני הגישה לקופות;
(5) בקופת העסק יוצב צג, המביא את מחיר המוצר ותיאורו, המאפשר ללקוח לדעת את המחיר בו הוא מחויב בחשבונו כשעת הקנייה."
- חברי הכנסת ד' צוקר וד' תיכון מציעים:
במקום הסיפא, המתחיל במלים "פסקה (2) — תימחק" יבוא "בפסקה (2) רישא", במקום "ובלבד שיתקיימו גם שניים אלה" יבוא "ובלבד שדרכים אלה והאמצעים הטכנולוגיים הנדרשים למימושן, יספקו לצרכן את מלוא המידע על מחיר המוצר, ויתקיימו גם שניים אלה".

ג. הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991*

- (1) הוא תושב ישראל, שמלאו לו 21 שנים;
- (2) הוא הוכיח להנחת דעתה של הוועדה, שהוא בקיא בהליכים של ההוצאה לפועל.
- (ג) הוועדה רשאית לסרב לתת אישור —
- (1) בהתחשב בעברו הפלילי של המבקש או בהתנהגותו, או מטעמים של שלום הציבור;
- (2) אם המבקש ביקש את האישור בטענה כוזבת;
- (3) אם היא סבורה שהמבקש לא יוכל למלא את התפקיד כראוי;
- (4) אם היא סבורה כי מילוי תפקידו של המבקש כבעל תפקיד עשוי ליצור ניגוד עניינים עם מקצועו או עם עיסוקיו האחרים, לרבות היותו בעל רשיון לחקירות פרטיות או בעל רשיון לארגון שירותי שמירה או תאגיד חוקרים, כמשמעותם בחוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, התשל"ב — 1972².
- (5) אם המבקש הוא נושא משרה או עובד בתאגיד שהוטל עליו תפקיד כאמור בסעיף 5(ד), או מועסק על-ידו.
- (ד) לא יינתן אישור לאדם שהורשע בעבירה שיש עמה קלון, אם ביום שבו הגיש בקשה לקבלת אישור טרם עברו עשר שנים מיום שעבר את העבירה.
- ב5. תוקף אישורים וסדרי עבודה
- (א) אישור יינתן בכתב, ותוקפו עד תום השנה שלאחר נתינתו, ולאחר מכן הוא טעון חידוש מדי שנה בשנה; אישור שחודש יהיה בתוקף עד תום השנה שבה ניתן.
- (ב) אישור אשר פקע תוקפו ולא הוגשה בקשה לחידושו במשך תקופה של למעלה משנה, לא יחודש; ואולם רשאי בעל אישור כאמור לבקש אישור מחדש.
- (ג) בקשה למתן או לחידוש אישור תוגש לאחר תשלום אגרה, בדרך, כמועד ובצירוף מסמכים, הכול כפי שייקבע בתקנות.
- (ד) הוועדה תקבע את סדרי עבודתה ככל שלא נקבעו בתקנות.
- ב5. ניהול פנקס
- מנהל בתי-המשפט ינהל פנקס של בעלי אישורים.
- ד5. סייג לעיסוק
- (א) בעל תפקיד לא יעסוק בגבייה של חובות, במישרין או בעקיפין, לא בעצמו ולא על ידי קרובו או שלוחו, אלא מכוח הטלת תפקיד ביצוע על ידי מוציא לפועל; לעניין זה, "קרוב" — בן זוג, הורים, אחים וילדים.

1. תיקון סעיף 5

בסעיף 5 לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז — 1967¹ (להלן — החוק העיקרי) —

(1) במקום הרישא של סעיף קטן (א), המסתיים במלים "ומכירתם בלבד", יבוא: "מוציא לפועל רשאי להטיל על פקיד של בית-המשפט וכן על אדם אחר, שהסכימו לכך, ביצוע של הליכים שבתחום סמכותו (להלן — תפקיד ביצוע):"

(2) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) מוציא לפועל לא יטיל תפקיד ביצוע על אדם שאינו פקיד של בית-המשפט, אלא אם כן יש בידי אותו אדם אישור בר תוקף לכך מאת הוועדה שמונתה לפי סעיף 5א, ואולם רשאי מוציא לפועל להטיל תפקיד ביצוע על עורך-דין או מתמחה לעריכת דין אף אם אין בידם אישור כאמור; לעניין זה, "אדם" — למעט תאגיד."

(3) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) מי שקיבל עליו תפקיד ביצוע (להלן — בעל תפקיד), דינו, לעניין אותו תפקיד, כדין מוציא לפועל, עליו לבצעו אישית ואין הוא רשאי להטיל את ביצועו על אדם אחר.

(ג) אין באמור בסעיף קטן (ג) כדי למנוע מבעל התפקיד להסתייע באנשים מתאימים לביצוע התפקיד, ובלבד שיהיה נוכח במקום בעת הביצוע; ואולם אין באמור כדי לגרוע מאחריותו האישית של בעל התפקיד."

(4) במקום סעיף קטן (ד), יבוא:

"(ד) על אף האמור בסעיף קטן (ב), רשאי מוציא לפועל להטיל על תאגיד תפקיד של שמירה על מיטלטלין מעוקלים ומכירתם; התאגיד יודיע למוציא לפועל מי הם נושאי המשרות שיהיו אחראים לביצוע התפקיד האמור, ויראו כל אחד מהם כבעל תפקיד ביצוע לעניין סעיפים קטנים (ג) ו-(ג1)."

(5) סעיף קטן (ה) — בטל.

2. הוספת סעיפים 5א עד 5ט

אחרי סעיף 5 לחוק העיקרי, יבוא:

"5א. ועדת האישורים

(א) שר המשפטים ימנה ועדה למתן אישורים לעניין סעיף 5(ב) (להלן — ועדת האישורים); חבריה יהיו שופט של בית-המשפט שלום, והוא יהיה היושב-ראש, נציג שר המשפטים וקצין משטרה ששר המשטרה מינה על-פי הצעת המפקח הכללי של המשטרה.

(ב) הוועדה רשאית לתת אישור לאדם לצורך קבלת תפקיד כאמור בסעיף 5(ב), אם נתקיימו בו אלה:

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ה, עמ' 4584.

¹ ס"ח התשכ"ז, עמ' 116; התשמ"ט, עמ' 50.

² ס"ח התשל"ב, עמ' 90.

כטלה בו בזמן כל הטלת תפקיד ביצוע שהטיל עליו מוציא לפועל.

ט. ערעור

הרואה עצמו נפגע מהחלטה של ועדת האישורים לפי סעיפים 5א, 5ז או 15, רשאי לערער על החלטתה לפני בית-המשפט המחוזי בתוך שלושים ימים מיום שהומצאה לו, וכן רשאי לערער היועץ המשפטי לממשלה."

3. חיקון סעיף 88

בסעיף 88 לחוק העיקרי, אחרי פסקה (3) יבוא:

"(3א) סדרי עבודתה של ועדת האישורים:

(3ב) החובות שיחולו על בעל תפקיד:

(3ג) אגרות בעד מתן אישור של בעל תפקיד או חידושו;"

4. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום ד' באב התשנ"א (15 ביולי 1991).

5. הוראות מעבר

(א) הרשאה לביצוע הליכים שניתנה מכוח סעיף 5 לחוק העיקרי כנוסחו לפני תחילתו של חוק זה, תוקפה יפוג ביום כ"ד בחשוון התשנ"ב (1 בנובמבר 1991).

(ב) מוציא לפועל רשאי להטיל תפקיד ביצוע עד יום כ"ד בחשוון התשנ"ב (1 בנובמבר 1991), על אדם המחזיק בהרשאה כאמור בסעיף קטן (א).

(ג) הטיל מוציא לפועל על אדם תפקיד לפני תחילתו של חוק זה או תפקיד ביצוע לפי סעיף קטן (ב), רשאי אותו אדם לבצע את התפקיד עד להשלמתו אף לאחר המועד הנקוב בסעיף קטן (א), וזולת אם החליט המוציא לפועל אחרת.

(ב) האמור בסעיף קטן (א) לא יחול על פעולות שנעשו במסגרת עיסוקו של בעל תפקיד כעורך-דין או כמתמחה.

5ה. חובת סודיות

לא יגלה בעל תפקיד מידע שהגיע אליו עקב מילוי תפקיד ביצוע שהוטל עליו, ולא יעשה בו כל שימוש אלא לצורך ביצוע אותו תפקיד.

15. אי-חידוש, ביטול או פסילה

ועדת האישורים רשאית לסרב לחדש או לבטל אישור שניתן, או לפסול אדם מלקבל אישור לתקופה שלא תעלה על חמש שנים, לאחר שנתנה לו הזדמנות לטעון את טענותיו בפניה, אם ראתה כי נתקיים אחת מאלה:

(1) נתקיימה בו עילה שהיה בה כדי להצדיק סירוב לתת אישור;

(2) הוא הפר חובה מן החובות המוטלות עליו לפי חוק זה;

(3) הוא התנהג באופן המסכן את שלום הציבור;

(4) הוא התנהג באופן שאינו הולם בעל תפקיד.

15. ביורר תלונות והתליה

הוגשה לוועדת האישורים תלונה נגד מי שקיבל אישור לפי סעיף 5א, רשאית היא, לאחר שנתנה לו הזדמנות לטעון את טענותיו בפניה, להתלות את אישורו עד לסיום ביורר התלונה; לא נסתיים הביורר בתוך חודשיים מיום ההתליה — כטלה ההתליה, וזולת אם החליטה הוועדה, מטעמים מיוחדים שיירשמו, להאריך אותה לתקופה שלא תעלה על חודשיים נוספים.

5ח. הפסקת ביצועו של הליך

מי שתוקף אישורו הותלה או פקע מכל סיבה,

ד. הצעת חוק הרשות להעתקת שדה-דב למסלול ימי, התשנ"א — 1991

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

(ב) הרשות תהא רשאית להציע תוכנית מתאר ותוכניות מפורטות בהתאם לפרק ג' לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965.

5. מועצת הרשות

(א) לרשות תהיה מועצה, וזה הרכבה:

(1) חמישה נציגי הממשלה מקרב עובדי המדינה, שימנו אותם, אחד אחד השרים הבאים: שר הפנים, שר הביטחון, שר האוצר, שר התחבורה ושר הכלכלה והתכנון;

(2) חמישה נציגי עיריית תל-אביב-יפו, שאותם תמנה מועצת העירייה;

(3) נציג אחד של רשות שדות-התעופה;

1. פינוי שדה-דב

שדה-התעופה "שדה דב", המצוי באזור השיפוט של העיר תל-אביב-יפו, צפונית לירקון, יפונה, והשטחים המתפנים ישמשו לפיתוחה של העיר תל-אביב-יפו.

2. הקמת שדה-התעופה

יוקם שדה-התעופה בעיר תל-אביב-יפו על-ידי ייבוש קרקע הים המצויה מערבית לשדה-התעופה הקיים (להלן — שדה-התעופה).

3. רשות שדה-התעופה

מוקמת בזה רשות להעתקת שדה-התעופה ולביצוע כל הפעולות על-פי חוק זה (להלן — הרשות).

4. מעמד הרשות

(א) הרשות תהיה תאגיד כשר לכל זכות וחובה משפטית.

9. מכירת מקרקעין שהופקעו

הרשות רשאית למכור את המקרקעין המופקעים או ליתן זכויות בהם בדרך אחרת במכרזים שיפורסמו מעת לעת; התמורה שתתקבל תשמש לצורך מימון הקמת שדה-התעופה על מתקניו.

10. היטל השבחה

עלה ערך מקרקעין של מקרקעין בסמוך לשדה הקיים כתוצאה מפינוי השדה הקיים, תהא הרשות רשאית לגבות היטל השבחה בהתאם לאמור בתוספת השלישית לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965: שיעור ההיטל יהיה שלושה רבעים מערך ההשבחה.

11. תשלום פיצויים

הרשות תחלק כפיצוי נוסף את הכספים אשר נותרו בקופתה בתום הפרויקט בין בעלי המקרקעין המופקעים, באופן יחסי לערך המופקע מהם, וזאת בגבולות ערך המקרקעין לולא היו המקרקעין תפוסים על-ידי שדה-התעופה הקיים.

12. התפרקות הרשות

עם סיום הפעולות של העתקת שדה-התעופה כאמור בחוק זה, תתפרק הרשות, והכספים הנותרים יתחלקו בין המדינה לבין עיריית תל-אביב-יפו, בחלקים שווים.

13. ביצוע ותקנות

שר הפנים ממונה על ביצועו של חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו.

(4) שני נציגים של לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים.

(ב) הממשלה תמנה את אחד מנציגייה להיות יושב-ראש המועצה.

6. מנהל כללי

מועצת הרשות תמנה מנהל כללי לרשות, ותקבע את שכרו ותנאי העסקתו.

7. ייעוד שדה-התעופה

הרשות תתכנן ותבנה שדה-התעופה, אשר ישמש את התעופה האזרחית ואת צורכי מערכת הביטחון.

8. הפקעת מקרקעין

(א) הרשות רשאית להפקיע, לפי שיקול דעתה, מקרקעין בתחום שדה-התעופה הקיים וכן מקרקעין הסמוכים לשדה-התעופה הקיים, האסורים כעת לבנייה.

(ב) פיצויי ההפקעה ישולמו לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצורכי ציבור), 1943.

(ג) הרשות רשאית, במקום פיצויים, לתת לבעל המקרקעין שהופקעו, מקרקעין חלופיים או זכויות שיתוף במקרקעין.

(ד) בקביעת הפיצויים יוערכו המקרקעין במצבם ביום קבלתו של חוק זה, תוך שתובא בחשבון העובדה, שהמקרקעין תפוסים או אינם ניתנים לבנייה בשל שדה-התעופה הקיים.

דברי הסבר

הבעלים של השטח בתחום התוכנית, לרבות בעלים של שטחים האסורים בבנייה, יקבלו בשלב הראשון פיצוי נמוך יחסית, וזאת בהתחשב בכך שערכה של הקרקע נמוך יחסית בשל שדה-התעופה הקיים עליה.

חלק מבעלי המגרשים יהיו זכאים לקבל את חלקם בזכויות בנייה על דרך של שיתוף במקרקעין.

לאחר ביצוע הפרויקט, וככל שבידי הרשות ייוותרו עודפי כספים, יושלמו הפיצויים לבעלי הקרקע.

בהיות העניין סבוך למדי, הרי בהכנתו של החוק לקריאה שנייה ושלישית יהא צורך בעריכת שינויים מהותיים בו, בהתייעצות עם כל הגורמים הנוגעים בדבר.

הצעת החוק כפי שהיא מנוסחת כעת נועדה לקבוע את קווי הפעולה הכלליים בלבד מתוך מגמה להביא את הפרויקט לידי תחילת מימושו.

שדה-התעופה שדה-דב, המצוי באזור שיפוט העיר תל-אביב-יפו, בסמוך לתחנת הכוח רדינג, ליד תוכנית ל', מהווה את אחד המכשולים הגדולים לפיתוחה של העיר תל-אביב-יפו. שדה-התעופה מהווה גם מטרד חמור לדיירי הסביבה.

האפשרות הסבירה לפתרון הבעיה היא בהעתקתו של שדה-התעופה לשטח שייבש מן הים. מאחר שמדובר בקרקע שלאחר פינויה תהיה יקרה מאוד באופן יחסי, יכול הפרויקט כולו לממן את עצמו ולא תידרש הזרמת כספי ציבור לשם ביצועו.

בשל סכך הבעיות המשפטיות הכרוכות ביישום הפרויקט, מוצע לטפל בנושא בדרך של חקיקה. מוצע להקים רשות משותפת לממשלה ולעיריית תל-אביב-יפו, בעלת סמכויות סטטוטוריות, אשר תנהל את הפרויקט ותביא לידי מימוש. הרשות תבנה את שדה-התעופה על קרקעים מיובשת, בעיקר מתוך כספי הלוואות שתיקח. ההלוואות תיפרענה מכספים אשר יגיעו לידה ממכירת השטחים המתפנים.

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (נציגות לשני המינים בדירקטוריון של חברה ציבורית),

התשמ"ט — 1989

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 96

כל חברי הדירקטוריון שלה בני מין אחד, יהיה לפחות אחד מהדירקטורים מקרב הציבור בן המין השני.

בסעיף 96 לפקודת החברות (נוסח חדש),
התשמ"ג — 1983¹, בסוף סעיף קטן (א) יבוא "חברה אשר

¹ דמ"י, נ"ח 37, עמ' 761.

דברי הסבר

לדירקטוריון סמכויות רבות ויכולת השפעה על עיצוב מדיניותה של חברה וכך גם על קידומן של נשים המועסקות בה. מגמת החוק הינה להשיג שיתופן של נשים רבות ככל האפשר בדירקטוריונים של חברות ציבוריות.

1. הצעת חוק לתיקון חוק דיני המשפחה (מזונות), התשנ"א — 1991

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 1
 - בסעיף 1 (א) לחוק לתיקון דיני משפחה (מזונות) (להלן — החוק העיקרי), במקום הגדרת "קטין" ו"בגיר" יבוא — "קטין" הוא אחד מאלה:
 - (1) לא מלאו לו 18 שנה;
 - (2) לא מלאו לו 21 שנה, ועיקר זמנו מוקדש לסיום לימודים במוסד חינוכי על-יסודי, שאינו מוסד להשכלה גבוהה;
 - (3) לא מלאו לו 22 שנה, והוא בשירות סדיר לפי חוק שירות ביטחון התשי"ט — 1959 (נוסח משולב);
2. תיקון סעיף 12
 - בסעיף 12 (א) לחוק — העיקרי, לאחר "בית-המשפט יבוא: "בבוא בית-המשפט לאשר ההסכם שנעשה למזונות הקטין וכן הערכות שניתנה לביצוע ההסכם כזה, יהיה רשאי בית-המשפט ליתן כל צו שימצא לנכון בעניין תוקפו של ההסכם או הערכות, או בעניין מועד הפעלתם".

דברי הסבר

על-פי החוק הקיים, פוקעת חובתם של ההורים לשאת במזונות ילדיהם בהגיע הילדים לגיל 18; מעבר לגיל זה אין הילדים זכאים על-פי החוק אפילו לדמי-כיס. מאחר שהבנים והבנות שבגרו משרתים בצבא מכוח חוק שירות חובה, המחייב אותם להימצא בצבא ומונע בעדם מלהשתכר למחייבים, אין זה הוגן למנוע מהם את השלמת צורכיהם היסודיים. המדינה כבר הכירה בחוקי הגמלאות השונים, כי זכות לגמלה של ילד שהתיתם מאב או מאם, אינה פוקעת באופן אוטומטי בהגיעו לגיל 18, והיא נמשכת לגבי משרתים בצה"ל או בשירות לאומי עד גיל 21. מתוך מודעות לבעיה הקשה, הפוגעת במיוחד בחיילים

ובחיילות שהוריהם גרושים או חיים בנפרד, ומתוך תחושת חובה עמוקה לדור העתיד, יש לתקן את החוק. יש לקבוע כי הורים יהיו חייבים להמשיך ולשלם דמי מזונות לילדיהם שמלאו להם 18, אך הם טרם סיימו את לימודיהם העל-יסודיים, וכל עוד הם משרתים — שירות חובה או לאומי.

תיקון סעיף 12 (א) לחוק

במצב הקיים אין לבית-המשפט סמכות להתערב בהסכם שהושג לעניין מזונות הילדים, כאשר מחברר לבית-המשפט כי ההסדר שהושג נוגד את טובת הילד. התיקון בחוק בא לאפשר לבית-המשפט להתערב בעת אישור ההסכם כהליך זה.

2. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון) — הארכת מעצר מתוך רשלנות או חוסר תום לב,

התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת א' גמליאל)

1. תיקון סעיף 32
 - אחרי סעיף 32 (א) לחוק סדר הדין הפלילי, התשמ"ב — 1982, יבוא:

(א) ציווה בית-המשפט כאמור בסעיף קטן (א), ומצא כי מי שביקש את המעצר או את הארכתו פעל ברשלנות או בחוסר תום-לב, יטיל עליו קנס בסכום שיקבע, או ימליץ על העמדתו לדין משמעתי".

דברי הסבר

מטרה הצעת החוק היא, שכל שוטר או בעל סמכות המפעיל ת: סמכותו וגורם למעצר אדם כאשר מתברר שלא היתה לכך כל עילה, יבוא בעל הסמכות על עונשו, שכן לא ייתכן שיהא הנושא כה פרוץ כהיום, כאשר מרבית המעצרים מתבררים כמעצרים שלא היה בהם צורך או שלא היו כדין. על מנת להקל על המשטרה צוין, כי רק במקרה של רשלנות או חוסר תום-לב ייקנס הגורם למעצר השווא.

ח. הצעת חוק לתיקון דיני חינוך (משמעת), התשנ"א — 1991 (הצעת חבר הכנסת יצ' לוי)

1. ענישה לפי תקנות

מוסד חינוך לא ינקוט אמצעי משמעת נגד תלמיד בשל מעשה או מחדל של הוריו, אלא לפי תקנות שהתקין שר החינוך והתכנון באישור ועדת החינוך והתכנון של הכנסת.

דברי הסבר

לעתים אין מוסד חינוך יכול לקיים סדר עבודה תקין בגלל הפרעה שמפריעים הוריו של תלמיד, והמוסד נאלץ לנקוט אמצעים, עד כדי גירוש, כלפי התלמיד עצמו. העבריינין עצמו בלבד אלא גם את הכלל שאין ענישה אלא על-פי דין. מוצע אפוא שהעניין יוסדר בתקנות באישור פרלמנטרי, שעצם התקנתן תשמש אזהרה ואתראה להורים מתפרעים. אמצעים אלה נוגדים לא רק את הכלל שיש להעניש את

ט. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון), התשנ"א — 1991 (הצעת חבר הכנסת י' גולדברג)

1. תיקון סעיף 12

בסעיף 12 לחוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה), התשנ"א — 1991¹, במקום "עד י"ח בתמוז התשנ"א (30 ביוני 1991)" יבוא "עד כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991)".

¹ ס"ח התשנ"א, עמ' 72.

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום י"ח בתמוז התשנ"א (30 ביוני 1991).

דברי הסבר

מאחר שביום 30 ביוני מסתיימות ההקלות במס לערי פיתוח וליישובי קו העימות, יש צורך בארכה נוספת, שתמנע פגיעה בהם.